

LECTIUNEA VIII^a.

Obiectul al lecției. — Descrierea stării Galiei în cea de-a treia jumătate a secolului al VI-lea. — Adevăratul caracter al invasiunii germanice. — Cauze de eroare în privința aceasta. — Disoluția societății romane: 1-iș în campanie; 2-o în orașe, de mi într'un grad mai mic. — Disoluția societății germane; 1-iș a populației să tributei; 3-o a cetei rebeline. — Elementele noilor state sociale. — 1-iș al regatului răsărit; 2-o al feudalității răsărite; 3-o al Bisericii de-a treia invazie. — Rezumat.

Domnilor,

Avem la mână cele două elemente primitive și fundamentale ale civilizației franceze; am studiat, pe de o parte, societatea romană, pe de alta, societatea germană, și în sine, și înaintea reapropierii lor. Să cercăm a reconstitui ceea ce s'a întâmplat în momentul în care s'a apropiat una de alta și s'a amestecat, adică a descrie

starea Galiei dăne invasiunea cea mare și amezarea Germanilor.

Așii voi să asemneză acestei deskrieri o dată mai precisă, și să vă spuie mai din ainte kărți sekși și kărți teritoriș ea se kăvine specială. Greutatea è mare.

Astă-felș era konfesiunea spiritelorș și a lăkrșrilorș în acea epokă, în kărtș cea mai mare parte a fantelorș ne aș fostș transmise amestekate și fărș dată; kă atătș mai măltș kăvintș, fantele ħenerale, azelea kari se rapoartă la instițđișnile, la relađișnile diferitelorș klase, la starea sođială, k'șnș kăvintș, și kari, prin natăra lorș, sântș cele mai ħđinș aparinte și cele mai ħđinș precise. Ele sântș skoase saș inkărkate în monșmentele kontimporane; la fiă-kare pasș, trebșe kăiva a giči saș a restabili kronolođia. Din fericiire esaktițđdinea acestei kronolođie, nș è așia de importantă, în epoka ce ne okăpă ka în or kari altele. Fărș indoială, de la alș VI-lea pînă la alș VIII-lea sekși, starea Galiei s'a skimbatș; raportările oamenilorș, instițđișnile, moravșrile aș fostș modifikate; mai ħđinș kă toate acestea de kărtș arș fi pătăt'o krede ħineva. Kaosălș era foarte mare, și kaosălș este esenđială stacionară. Kăndș toate lăkrșrile sântș

pînă l' acestă pînktă în neorîndzială și în-
karkate, trebze mîltă timpă ka să fiă deskar-
kate, ka fiă-kare din elementele societății,
să revîie la lokălă seă, să se pîie eară pe kalea.
sa, să se așeze eară, într'șuă felă oare-kare,
săb direkșinea și impulsiunea principăle
socială kare se kăvine să preside la desvol-
tarea sa. Dșu' așezarea Barbarilor pe pî-
mîntăle romană, elementele și oamenii s'aă
învîrtită mîltă într'achelamă çerkă, în prada
șnei mișkări mai mîltă violinte de kărtă pro-
gressive. De l'ală VI-lea pînă l'ală VIII-lea
sekălă, starea Galiei s'a skimbată dară mai
pîină, și kronoloșia rigșoară a fanteloră
șenerale ară mai pîină importantă de kărtă
ară pștea-o çineva pșșma din lășimea in-
tervalăle. Să ne silimă kă toate așestea a
determina, în oare-kari limite, epoka çe a-
vemă a o deskrie.

Çele trei popoare șermaniçe, kari aă o-
kșpată Galia, sșntă Burginioniă, Visigoșii, și
Francii. Mălte alte popoare, mălte çete par-
tikulare, Vandală, Alană, Suavă, Sasonă, etc,
se pșimblară pe teritoriăle ei; dar șniă doar'
kă aă trekșă pîntr'însa, çei alșii fșră îndată
absorbii, și așeste miçi inkșșișni pargiale
n'aă niçi o însemnătate istorikă.

Burginioni, Visigoții și Francii merită singurii a fi prezențați între stăruinile noastre. Burginioni se amesară definitiv în Galia de la anul 406 până la anul 413; ei au ocupat țările dintre Iura, Saona și Duranția; Lionul era centrul domeniului lor. Visigoții, de la anul 412 până la anul 450, se răspândiră în provinciile cuprinse între Ronă, și chiar ne măslă stăruinle ală Ronului, la sudul Duranției, Ligeră și Pirinei; reșele lor rezida la Tulusa. Francii, de la anul 481 până la anul 500, înainte în nordul Galiei și se amesară între Rină, Escaută și Ligeră, făr' a cuprinde Bretania și partea ocidentală a Normandiei; Clovis avă de capitală Soasonul și Parisul. Astă-felă la finele celui de ală V-lea secolă, ocuparea definitivă a teritoriului gală, de către cele trei popoare mari țermene era împlinită.

Starea Galiei nă fă tokmai așeiama în diferitele ei țării și sub dominarea acestor trei popoare. Era diferințe însemnate între ei. Francii era mălă mai streini, mai Germani, mai barbari de câtă Burginioni și Goții. Pîn' a nă intra în Galia, acesti din țermă avea relații vekiă Romani; trăiseră în Imperiul Orientului, în Italia; se familiarisaseră cu morăvurile și obiceiurile Romanilor.

Măi totuși atâta se poate zice mi despre Burginioni. Afară de asta, amîndouă popoarele era krestine de multu timp. Francii, din kontra, venia din Germania, înkă pîrgîni mi inemici. Pîrgile Galiei pe kari le okupar simpur aचेast diferin; ea è deskris kă adevăr mi vioicisne în a VII-lea din *Skrisorile asna istoriei Franței*, de D. Augustin Thierry. Îmi vine kă toate aचेstea a o krede mai pîrginș important de kă o prespune čineva în Țenere. Daka nă m'amȚeskă, provincieele romane diferia mai mult între ele de kă popoarele kari le kचेeriser. Ađi vȚzȚ kă era mai čivilisat Galia meridional de kă nordul, mi mai akoperit de popoare, de orase, de monșmente, de drșmșri. Kăndă ară fi ajșnsă Visigoții sȚ fi tot așă de barbari ka Franții, barbaria loră ară fi fost, în Narbonasia mi în Aquitania, mai pîrginș aparint, mai pîrginș pșternik; čivilisaȚiunea romană 'i ară fi absorbit mi skimbat mult mai kșrindă. Aचेasta krež kă se mi întimpl; mi diversitatea efektelor če înșopir čele trei kचेeriri preveni din diferința învinșilor mi a vîngștorilor.

Așă diferin, kătre aचेstea, simșitoare pe kă se mȚrșinesचे čineva într a privi

lăkrăurile k'o vedere foarte umerale, se sterpe saș chelș pșșinș ajșșșde prea anevoiș de simșșitș kșndș pșșrșnde čineva mai mșltș în stșdiarea sočietșșđi. Poate zice čineva kș Frančii era mai barbari de kștș Visigoșii; dar zikindș ačeasta, katș a se opri. Kare diferinđș pozitivș se afla între instișșđișșniile, ideele și relađișșniile klaselorș Ȧačeste dozș no-poare? Nș ne o șșșșe ničii șňș dokșmentșș pșečișș.

In-fine, diferinđa de stare a provinđiilorș gale, ačeia chelș pșșinș, kare venia din fanta stșșniilorș lorș, nș întșrziș de a peri saș a slșbi mșltș. Pe la anșlș 534, čara Burginioniilor kșșș sșb jșgșlș Franciilor; de la anșlș 507 pınș la anșlș 542, čara Visigoșilor sșferi mai ačeia-și soarte. În mizlo-kșlș chelș de alș VI-lea sekșlș, stirnea frankș se respșndise și domina în toatș Galia. Visigoșii mai konserva o parte din Langhe-docș, și se čerta pentș kște-va orame la ni-čioarele Pireneilor; dar, adevșrșlș zikindș, afarș de Bretania, toatș Galia era, daka nș gșșvernatș, chelș pșșinș kșștronitș de Franci.

În epoka ačeasta amș vrea șș v'o fakș kșșnoskștș; starea Galiei ne la čea din șșșș jșșștate a sekșlșlș alș VI-lea și mai vșrtosș

a Galiei françe voiș черка a v'o deskrie. Or kare черкаре de a арѣта printr'aceastѣ deskriere o datѣ маї преѣисѣ ми се наре дешартѣ ми плинѣ de ретѣчирї. F'ѣрѣ ѣndoialѣ се аѣла ѣнtr'astѣ епокѣ мѣлтѣ varietate ѣн starea провинѣielorѣ gale, dar нѣ le сѣиș снѣне; мѣ мѣрѣinesкѣ ѣнtrѣ a vѣ ѣнсѣиnѣа нѣмаї despre аѣeasta.

Ѣн ѣенere мї fаѣe ѣineva, domnilorѣ, o ideѣ преа falsѣ, дѣне пѣгerea mea, despre invasiѣnea Barbarilor, despre ѣntinderea ми repеzimea ефекtelorѣ еї. De sigѣrѣ аѣї ѣntilnitѣ аdese ѣн privinѣа asta, ѣн ѣitirile дѣm-neavoastrѣ, vorbele *insndare*, *kstremsrѣ*, *inѣendiș*. Аѣeste sѣntѣ кѣvintele ѣe le ѣntrebѣin-deazѣ ѣineva ka sѣ karakterise аѣea restѣr-nare. Le krezѣ ѣнѣelѣtoare; ele нѣ ѣnfѣдї-meazѣ niѣї de кѣm felѣlѣ кѣ kare s'a fѣkѣtѣ invasiѣnea, saș resѣltatele sale nemizloѣite. Esaѣerarea є natѣralѣ ѣн vorbirea omeneaskѣ: vorbele aratѣ ѣntipѣrirea ѣe o priimesѣe omѣlѣ de la fante маї мѣлтѣ de кѣтѣ fantele kiarѣ; fantele sѣntѣ deskrise ми нѣmite нѣмаї дѣне ѣe аș trekѣtѣ prin mintea omѣlѣї, ми дѣне ѣntipѣrirea ѣe i аș predѣs'o. Аша darѣ ѣntipѣrirea нѣ є niѣї o datѣ imаѣinea kredinѣioasѣ ми kompletѣ a fanteї. Маї ѣntiїș este individualѣ, ми fanta нѣ є de lokѣ

astă-felă: evenimentele cele mari, invazia
 зной погорă streină, бэноарь, сэнтэ сурсе де
 oameni kari le аă пэйтэ în persoanь, kari
 аă fostă viktime, aktori saă spektatori; mi le
 сурнэ дэне кэм le аă ми вэзэтэ, le karak-
 terisь дэне кэте аă кэноскэтэ saă сэферитэ:
 чelă че ми а вэзэтэ kasa saă satălă arse va
 нэмi poate invazia знă inчendiă; în кэ-
 петălă altăia, astэ invazie ară avea forma
 зней inчдэри, зной кэtreмэръ. Aste imăini
 сэнтэ аdevэrate, dar де знă аdevэръ, daka
 потэ vorbi astă-felă, plină де preјэdekатэ mi
 де egoismă; ele реprodăкă întinэirea знорă
 oameni; нэ сэнтэ esprisinea fantei în toatэ
 întinderea sa, niči а manierei кэ kare а isbită
 toatэ цара.

Apoi astă-felă é poesia instinktivă а smi-
 ritălăi omeneskă în кэтă i vine а priimi де
 la fante о întinэrire mai viă, mai mare mi де
 кэтă kiară fantele; i plăче сэ le întinzэ, сэ
 la înobileaskэ; le прivesче ka о materiэ кэria
 i дэ о formэ дэне voiă, о темэ асэпра кэ-
 ria се денринде, mi дин kare траче, saă, ka
 сэ zikă mai bine, d'асэпра кэria resпэdesче
 frămăseăi mi efekte че нэ се афа într'insele.
 Astă-felă în кэтă о каэсэ inдоитэ mi kontra-
 riэ имule vorbirea де нэлэчирі: сэб знă пэп-
 ктэ де vedere materială, fantele сэнтэ mai

marî de krtș omșlș, mi elș kșnoasce mi des-
krie avelș lșkrș dintr'însele kare i face mai
mșltș întîmpîrire personalș; sșb șnș pșnktș
de vedere moralș, omșlș è mai mare de krtș
fantele, mi deskriindș-le le dș ceva din mș-
rîrea sa.

Eatș, domnilorș, ceia ce nș trebșe nișî
o datș șitatș în stșdișlș istoriei, mi mai kș
seamș în șitirea dokșmentelorș kontîmporane;
ele sșntș de o datș nekomplekte mi esape-
rate, nș kșnoskș nimikș mi se amplifikș: tre-
bșe a nș ne înkrede în impresișnea ce se
deskonere în ea mi ka strîmtș mi ka poeti-
tș; trebșe totș de o datș a adșșșî mi a skș-
dea. Nișî într'o parte așeastș îndoitș getș-
șire nș se aratș mai mșltș de krtș în po-
vestișile desmre invasișnea șermanikș; mi vor-
bele kș-kari o deskriș nș înfșșșșazș nișî
întș'șnș kînș.

Invasișnea, domnilorș, saș mai bine in-
vasișnile, era evenimente foarte parșiale, lo-
kale, momentale. O bandș sosia, în șerere
prea pșșîniș nșmeroasș; șele mai pșternișe,
așelea kari aș fondatș regate, banda lșî Clo-
vis, șnre esemîlș, nș era mai mare de krtș
de la 5 mînz la 6,000 oameni, nașișnea în-
treagș a Burgînișilor nș treșea peste nșmș-
rșlș de 60,000 oameni. Ea strebștea repede

ѕнѣ teritoriѣ strîmtѣ, гѣвѣшиа ѕнѣ distriktѣ, ataka vre ѕнѣ орашѣ, шї, кѣндѣ se întorċea înkѣrkatѣ de jeafѣ, кѣндѣ se aѕeza pe vre ѕnde-va îngrijindѣ a нѣ se prea reѕиѣndї. Sċimѣ, domnilorѣ, кѣ че înesnire, кѣ че іѕ-dealѣ se întîmulѣ шї desparѣ niѕċe asemene evenimente. Kase arse, кѣмнѣгї гѣinate, rekolte гѣnite, oamenї omoriċї ѕаѣ đѕиї kap-tivї: đѕne че se faċe aċeѕtѣ reѣ, peste кѣte-va zile, valѣrile se strîngѣ, brazda se înkide, шї ѕѣferinċele individѣale ѕѣntѣ ѕitate, ѕoċie-tatea intrѣ, îн aparinċѣ ѧelѣ пѣċиnѣ, îн ѕtarea eї ċea vekїѣ. Aѕtѣ-felѣ đarѣ se petreċea lѣ-krѣrile îн Galia pe l'alѣ VI-lea ѕekѣlѣ.

Dar maї ѕċimѣ asemenea кѣ ѕoċietatea omeneaskѣ, aċea ѕoċietate че se пѣmesċe ѕнѣ попорѣ, нѣ є нѣмаї o ѕimplѣ грѣмѣdire de eѕiѕtinċe, isolate шї trekѣtoare: daka ea нѣ era nimikѣ maї мѣltѣ, invaѕiѕnile Barbarilor n'arѣ fi prodѣѕѣ împreѕiѕnea че o deѕkriѣ do-кѣmentele епоċeї; мѣltѣ timпѣ нѣмѣгѣlѣ lo-кѣrїlorѣ шї alѣ oamenilorѣ че ѕѣferia фѣ foar-te inferiorѣ pe lîng' alѣ ѧelorѣ че ѕкѣпа. Dar viaċa ѕoċialѣ a fiѣ-кѣгї omѣ нѣ є niċї de кѣм konċentratѣ îн ѕпаċiїlѣ materialѣ kare є teatrїlѣ ѕeѣ шї îн momentїlѣ че фѣċe; ea se reпѣndesċe îн toate relaċiѕnile че a kon-traktatѣ aѕѕupra diferitelorѣ пѣnkte ale terito-

rișlă; mi nă nămaî în așelea țe elă a kon-kraktată, dar mi în așelea țe poate kontraktat saă nămaî ale konșene; ea înbrășinează atătă presentlă, kătă mi viitorlă; omălă trăeșe ne miî de pănkte, ne șnde elă nă lokșeșe mi în miî de momente kari nă șntă înkă; mi dak' așeasă deșvoltare a vieșei lăi î è lăată, daka è silită a se înkide în strîmtele otare ale eșștindei șale materiale mi aktșale, d'a se isola în spașiș mi în timpă, viașa soșială è slătîț, mi nă maî è soșietate.

Eată dară kare era efektlă învașioniloră, ală așeștoră iviri de bande barbare, skerte, este adeșbrată, mi mărșinite, însă, neînșetată năskînde, pretștîndene pștinșioase, totă d'așna ameninștoare; mi kare strika: 1-iș or țe korespondinș reglătă, obișnșită, lesnișioasă, dintre diferiteșele pșrșii ale teritorișlăi; 2-lea or-țe aștoare, or-țe perspektivă de viitoră; ele rășea legătărele kari șneskă între dînșii ne lokșitorii șnei așeleia-mi șere, momentele șnei așeia-mi vieșe; isola ne oameni, mi nentă fiș-kare omă în parte, zilele. În mălte lokșri, mi în timpă de maî mășii ani, așpektlă șerei pștă remășea totă așelamî: însă organiașarea soșială era atakată; membri nă se maî șinea șniî de alșii, măskii nă maî jșka, șășșele nă maî șirkăla liberă

mi k̄ siḡrand̄ p̄ria vine. Rezl̄ se ivia k̄nd̄ ne z̄n̄ p̄nkt̄, k̄nd̄ ne alt̄l̄; z̄n̄ oram̄ era der̄p̄nat̄, z̄n̄ dr̄m̄ ad̄s̄ in stare de a fi rē de im̄blat̄, z̄n̄ pod̄ r̄nt̄; k̄tare sā k̄tare kom̄nikare in̄eta; k̄l̄tra p̄m̄int̄l̄i deveni nep̄tin̄cioas̄ in k̄tare distrikt̄; k'z̄n̄ k̄v̄nt̄, armonia organik̄, aktivitatea p̄neral̄ a kom̄l̄i social̄ era in fīkare zi im̄pedikate, t̄rb̄rate, in fīkare zi disol̄d̄iunea mi paralisia f̄chea z̄n̄ oare-kare progres̄ nō.

Ast̄-fel̄ f̄ r̄inat̄, adev̄rat̄ r̄inat̄ in Galia societatea roman̄; n̄ k̄m̄ è o vale r̄v̄mit̄ de z̄n̄ torent̄, çì ka kom̄l̄i çel̄ mai solid̄ kare è desorganizat̄ prin intrarea kontin̄z̄ intr'ins̄l̄ a z̄nei s̄bstan̄e streine. Printre tođi membrii stat̄l̄i, printre momentele vied̄i fī-k̄r̄i om̄ se v̄ira neinçetat̄ Barbarii. Am çerkat̄, domnilor̄, a v̄ descrie desmembrarea Imperīl̄i roman̄, a çea nep̄in̄ç in kare se afla kapii sei d'a ðine legate diferitele sale p̄r̄i, mi k̄m̄ administrarea imperial̄ f̄ konstrins̄ a se traçe de b̄n̄ voiz̄ din Bretania Mare, din Galia, nekarabil̄ d'a se l̄nta in kontra disol̄d̄iunii aचेत̄i int̄ns̄ kom̄. Aचेia çe se petrechea in Imperī, se petrechea asemenea mi in fīkare proviñd̄: fiind̄-k̄ Imperīl̄ se desor-

ganisase, asemenea și în-kare provinciile se desorganiza; kantoanele și orașele se des-părțeau, spre a se întoarce la o esistență lo-kală și izolată. Invasiunea lăkra pretătin-dene totuși cu același kimp, și i prodăcea ace-leași efekte. Toate legăturile prin kari Ro-ma prinvenise, după atâtea silințe, a zni di-feritele părți ale țării, avea mare sistem de administrare, de impositie, de rekrutare, de lăkrări publice, de dărmări, nu se putea man-drine. Numai remase înfine, de kătuși aceea ce putea săbsista ka izolată, ka lokală, adică re-mășișele reșimăși mănășiale. Lokatoriile se înkiseră eargă prin orașe; akolo zămară a se kărmăși măi totuși kăm făsesse și pîn' aci, kă aceleași dărmări, și prin aceleași institășii-zni. Măi de împăjășări probează această kon-çentrare a soçietășii prin orașe; eargă zna kare s'a însemnată pășinș. Săb administra-rea romană, găvernatoriile de provincie, konsă-lăi, korektoriile și presedinăi, okăpă șçena, și revinș neînçetată în leșii și în istorie; în ală VI-ea sekăș, nămele loră devinș măltă măi rare: se măi vădăș înkă și dăci, konăi, kăro-ra este înkredințată găvernășă provinciiloră; reșii barbară se șileskă a mosçeni administra-rea romană, a păstra aceeași împieçășii, a fa-çe să kărgăș pătarea loră totuși în aceleași ka-

nale, însz ei nș rezșeskș de kștș foarte nekomplektș, mi kș mare desordine. Dșcii lorș sșntș mai mșltș kanī militari, de kștș administratori; în țenere gșvernatoriī provinciilorș nș mai aș așeia-șī importanțș, nș mai jokș așeia-șī rolș; nșmai gșvernatoriī orașelorș împle istoria: șa mai mare parte din așei kongi de Chilperic, Gontran, de Théodbert, ale kșroga mșnkștorie le povestesh Gri-goriū de Tours, sșntș kongi de orașe stabilii în interiorșlș zidșrilorș lorș, alțșre kș episkopșlș lorș. Arș fi o esaperare a ziche kș provincia a desșșrștș; însz ̀ desorganizatș, fșrș konsistare, mi mai fșrș realitate. Orașșlș, elementșlș primitivș alș lșmii romane, kiarș dīnsșlș fș kassa rșinei sale. Kompaniele sșntș prada Barbarilor; kiarș akolo se stabileazș ei kș oamenii lorș; mi kiarș într' inșele vorș introdșșe gradatș instițșșiișūi, o organizare soșialș, toate noșe; nīn' atșșui kampaniele nș vorș șine în soșietate mai nișī șnș lokș, ele vorș fi nșmai șnș teatrș de nș-șliri, de rșinșri mi de miseriș.

Kiarș în interiorșlș orașelorș, vekia soșietate era kș totșlș departe de a se manșine întreagș mi nșsterniș. În mizlokșlș mis-kșrii invasișnilorș, orașele fșrș mai mșltș fortereșe, nșmai într' inșele alerga șure skș-

pare de bandele ce rãvãmia para. Kãndã e-migrarea barbarã fã pãpinã omritã, kãndã po-poarele cele noxe se amezarã pe teritoriã, ora-șele remaserã înkã forterețe: în lokã d'a avea sã se anere în kontra bandelorã retãci-toare, trebãi sã se anere çine-va mai mãltã de vecinã, de insetaãii mi tãrbãrãtorii pose-sorã ai kampanielorã învecinate. Nã era da-rã, dãu' aces-te slabe întãriã, de kãtã foarte pãpinã sigãranã. Negrewitã oramele sãntã çentre de poplããiãne mi de mãnkã, însã kã oare-kari kondiãionã; kã kondiãionã, pe de o parte, ka lokãitorii de la para sã kãltive pen-trã ele; pe de altã parte, ka çnã komerãiã întinsã, aktivã, sã viã a konsãma prodãkte-le mãnãei bãrãesilorã. Dak' agrikãltãra mi komerãiãlã slãbeskã, mi orașele se vorã per-de; prosperitatea mi forãa lorã nã se isoleazã niã de kãm. Ama darã vãzãrããi akãm bi-ne în ce stare kãdea în alã VI-lea sekãlã kampaniele Galieã; orașele pãtea skãpa pen-trã kãtã-va timpã, însã din zi în zi reãlã kãta sã le koprinã. Le mi koprinse în a-devãrã, mi îndatã açeastã din çgmã sfãrã-mãtãrã a Imperiãlã, se pãrã atinsã de açeia-mã slãbããiãne, mi în prada açeieia-mã diso-lããionã.

Astã-felã era în alã VI-lea sekãlã, asã-

pra societății române, efectele generale ale invasiunii, și ale stabilirii Barbarilor; eată starea în care a lăsat-o. Să cercetăm și consecințele asupra țelii d'ală doilea elementă ală civilizațiunii moderne, asupra societății germane însă-și.

O rețuire destulă de mare se afla în fundul țeloră mai multe cercetări, ală kăroră obiectă a mai fostă ayeastă kestione. S'ă stădiată instituciunile Germanilor în Germania; apoi s'ă transportată întokmai în Gallia, în țrma Germanilor: s'a impresă kă societatea germană s'a aflată mai ayeia-și, atătă înainte, kătă și dăne kăcere, și aplekată de achi snre a i determina influența, și a i otrăi partea în desvoltarea civilizațiunii moderne. Nimikă nă è mai falsă și mai amănitoră de kătă ayeasta. Societatea germană a fostă modifikată, desnatrată, disolvată de invasiune, întokmai kă și societatea română. În ayea mare revoluciune, organizarea socială a învingătoriloră a perită întokmai kă și a învinților; atătă zniă kătă și alții aș nășă la mizlokă nămai sfărâmtăre.

Doză societății, asemnate în foindă, mai multă de kătă se nătea krede, distinkte, kă toate ayeatea, sabsista în Germania. I-iș societatea ponladei sașă a tribței, kare pinta la

starea șezătoare, pe un teritoriu puțin întins, ce lă călta prin mizloclă kolonilor și sklavoră; 2-lea societatea bandei resbelice, kare se grădise din întmplare împrejură ună kană faimosă, și trândă o viață rețitoare. Eată ce rezultă învederat din fațele ce vi le am mai deskrisă.

La cea d'ntiă din aste două societăți, adică la tribu, se aplică, în oare-kare măsă, aste deskrieri ale stării antichilor Germani, făcete de Germanii ce noi, și de kari v'am mai vorbită. Într'adevăr, cândă o populație puțină numeroasă prekă era ele toate, oțna un teritoriu puțin întins, cândă fi-kare kană de familie era amezată pe dominiclă seă, în mizloclă kolonilor seă, organizarea socială deskrisă de aștă skriitoră ptea fi, daka nă kompletă și enerjikă, celă puțină skițat: adănaarea proprietariloră, a kaniloră de familie, oțra despre or ce lăkră; fi-kare sată avea pe a sa; drentatea se făcea prin însi-și oamenii liberi, săb direkționea bătrăniloră; un felă de poliție păblikă ptea înțepe între satele konfederate; institucionile libere era akolo întokmai prekă se întăneskă în leagănlă naționiloră.

Organizarea bandei resbelice era diferită; un altă princiăă predomină într'insa, prin-

çinişlê patronajîşlê şnî kanş, alê klienteleî aristokratiçe mi alê şşbordinçriî militare. În-treşingezş kş pçrere de reş aचेste vorbe din şrmş; ele nş se mea kşvinş şnorş xor-de barbare: kş toate aचेstea or kçtş de barbari şş fiş oamenii, şnş felş de disçinlinş se întrodçce neançratş între kanşlş mi resbeli-yii sei, mi, de sigşrş se aflş açi mai mşltş aştoritare arbitrare, mai mşltş şşşşnere sili-tş de kçtş în asoçierile kari n'aş drentş o-biektş resbelşlş. Banda çermanş avea prin şrmare şnş altş elementş nolitikş de kçtş tribşta. Într'açela-mi timnş însş libertate sa era mare: niçi şnş omş nş se lega fşrş voia lşi; Germanul nşşçea în tribşta sa, mi aştş-felş se afla alş şnei sitşajişni kare nş era dş-pe aleçerea sa; resbelikşlş mi aleçea kanşlş, konsouji sei, mi nş întreprindea nimikş fşrş pçonpria sa voinçş. În şinşlş bandei, kçtre aचेstea, între kaniî mi oamenii lorş, inegalitate nş era mare; se afla nşmaî inegalitatea natşralş de nştere, de talente, de bravşrş: i-negalitate fekşndş în viitorş, mi kare prodş-se mai kşrindş saş mai tşrziş efekte foarte mari, dar kari la inçenştşlş soçietşçii, se dş-fşşşşrş în nişçe otare foarte strimte. De mi kanşlş avea o parte mai mare în jokş, de mi avea mai mşlji kaî, mai mşlte arme, nş era

destulă de superioră în avânt pe lângă consozii săi, spre a dispune de dinșii fărâș primăria loră; fărâș-kare resbelikă întra în asociare kă pătorea sa și kă kărașă seă, destulă de pătăniă diferită de ceii alșii, și stăpăniă de a emi kăndă i plăcea.

Astă-felă era cele două societăți germane primitive: ce devenită ele, și șna și alta prin fapta invasiunii? ce skimbări prodăse ea neapărată în ele? Nămaș printr' ațeasta vomă pătă kănoașe kare societate germană făr într'adevără transportată pe pătămintăș romană.

Domniloră, fapta karakteristikă, rezultatăș celă mare ală invasiunii, pentră Germani, făr trecerea loră la starea de proprietari, încetarea vieței rețăbitoare, și stabilirea definitivă a vieței agrikole.

Fapta s'a împlinită șășesivă, încetă și inegală; viața rețăbitoare a șmată destulă de mătăș timpă în Galia, celă pătăniă pentră șnă mare nășă de Germani. Kă toate ațeștea, kăndă a șinșășă șineva sokoteală de ațește întăzrieri, de ațește desoșdini, rekănoașe kă dăne toate aștea kășeritoriă aă devenită proprietari, kă s'aă linită de pătămintăș, kă proprietatea moșiană a fostă elementăș esenșială ală stării șociale celei noșe.

Kari aș fostă konseksingele astei singere fante în reșimșlă bandei resbelice mi ală tribstei?

Kăță pentră tribstă, adșceșni-vă a minte, domnilorș, ceia ce am avștă onoare de a vă șneșne așșnra modșlăi stabilirii sale teritoriale în Germania, așșnra manierei kă kare aș fostă făkște mi dispșse satele: ponzlășneșna nă era foarte strinsă; fș-kare familiă, fș-kare lokșingă era izolată, inkonjșrată de șnș terimș de kăltșră. Astă-felă se arată, kiară kăndă se află în viaăa lorș meșștoare, ponoarele kari șentă abia într'avestă gradă de șivilisare.

Kăndă tribsta fș transilăntată pe pșmîntșlă gală, lokșingele se respșndiră mi mai mșltă; kanii de familiă se așezară la o mai mare depșrtare șni de alșii: ei okșnară dominie întinșe; kasele lorș deveniră mai țrziă kastele; satele kari se formară împrejșrșlă lorș fșră ponzlate nă de oamenă liberi, egală kă ei, și de kolonă legăi de pșmîntșrile lorș. Astă-felă, șșb raportșlă materială, tribsta se află disolvată prin șingera fantă a noșei sale stabiliri.

Înșeleșeșni fșră greștate ce efektă kată șă fi prodșșă, în instițșnișnile sale, astă șingră șkimbare. Adșnarea oamenilorș liberi, șnde se trakta despre toate lăkrșrile, așșnșe

măltă mai grea de adănată. Pe câtă trebia znie lingă alții, n'avea nevoie de mari artificie, de kombinări încelente, ka să trakteze la olaltă despre interesele lor; dar cândă o populație e resimdită, spre a i remănea aplikabile prințipiile și formele instituțiilor lor libere, kată să fiă o mare desvotare socială; kată să fiă o avdă, o inteligență, mi de kondiționă, într'zună kvintă, kari lipsia populației germanice, transportată de o dată pe zună teritoriș măltă mai întinsă de câtă acela pe care îlă okupa mai nainte. Sistema care predominase în esistența sa în Germania kăta prin zmare să heară, și într'adevără kă peri. Deskizindă cele mai antiče lefi germanice, ale Germanilor, ale Bavaresilor, ale Francilor, se vede kă în originea adăparea oamenilor liberă în fiă-kare kantonă, se făcea foarte desă, mai întiș în toate septămele, pe zmare în toate lănele: se trakta despre toate afacerile; se făcea jdekăpile, nă năma jdekăpile kriminale, dar și cele civile; măi toate aktele viedei civile se implinia în fața sa, vinzărele, donaționle, etc. Cândă se stabili o dată populația în Gallia, adăpărele deveniă mai rare și măi grele așa de grele, în câtă kăta a întrebănda mizocă koerșitive ka să fakă pe oamenii cei

liberî sã viiþ : aþesta este obiekþelþ mãi mltorþ dispoziþiuni legale. Iþi daka vedþi treþe vre o datþ de l'alþ IV-lea sekslþ, la mizloklþ þelþi de alþ VIII-lea, aflaþi kþ l'aþeastþ epokþ din xrmþ, în fiþ-kare komitatþ, sntþ nmaþ trei adþnri de oameni liberî ne anþ ; mi ele înkþ lipseskþ adesea. Leþislaþiþnea li Carol þelþ Mare ne înkredinþeazþ desþre aþeasta¹.

De arþ mãi fi trebsingþ mi de alte probe, mãi eatþ zna kare meritþ a fi însemnatþ. Kndþ adþnrile era dese, oamenii þei liberî, sb nmele de *rachimburgi*, *alrimanni*, *boni homines*, mi în diferite forme, otþra desure afayeri. Kndþ n mãi veniþ, trebi sþ aþe þineva, în împreþurþile neapþrate, mizloklþ de a þne alþi în lokþ-le : astþ-felþ vedþ þineva, la finele þelþi de alþ VIII-lea sekslþ, jþdekþtori permaninþi nmi în loklþ oamenilorþ liberî în fnkþiþni jþdekþtoresþi : *scabini*² li Carol þelþ Mare, sntþ adeþtraþiþi jþdekþtori ; în fiþ-kare komitatþ, þinþi, þeapþe, þoþþ oameni liberî sntþ însemnaþi de

¹ Vedþi *Þerkrile asþma istoriei Franciei*, n. 258, 266, 271, fkþte de îns-mi.

² Þresedinþi ai maþistratþelþi în þnele oraþe þe dþe obiceþiþ se aleþea de orþmani, mi era însþinaþi kþ poliþia mi þele alte treb ale oraþelþi.

kȳtre kontele, sař or kare altř mařistratř lokalř, kř sarçina de a se dřece la adřnarea komitatřlři, mi a jřdeka proceșele. Instituciunile primitive ař devenitř nepraktikabile: pțterea jřdekȳtoreaskȳ a trekřtř de la poporř la mařistraci.

Astř-felř fř starea řn kare kȳzř, dřepe invasiřne mi prin infiziřna sa, řntiřlř elementř alř societȳrii țermene, populada, tribřta. Politikř vorbindř, ea fř desorganizatř dřepe křm fřșese societatea romanȳ. Kȳtř pentrȳ banda resbelikȳ, fanțele se řmplineskř řnr' altř-felř mi sřb o altř formȳ, dar kř așelea-mi rezultate.

Kȳndř o bandȳ ajșnșea řnde-va mi lřa řn posesiřnea sa oare-kari pȳmĩntřri sař o parte din pȳmĩntřri, nř kredęri kȳ așeastȳ okșpare era sistematikȳ, niçi kȳ se řmpȳriã teritoriřlř kř lođri, mi kȳ fiȳ-kare resbelikř priimã řnřlř dřepe importanșa sa sař rangřlř seř. Kanřlř bandei, sař diferiřrii kani țe se adřnaserȳ, mi řnșșia dominie řntreçi; țeã mai mare parte din resbeliçi kari ři řrmaserȳ, kontinșia de a trãi řmprejșriřlř lorř, řn kasa lorř, la masa lorř, fȳrȳ vre o proprietate kare sȳ fiȳ a lorř řnr'șnř felř șpecialř. Banda nř se disolva řn individe din kari fiȳ-țe sȳ deviiȳ proprietarř; resbeliçii ței mai

însemnađi intra mai singuri într'această situație ne poză: dacă s'ară fi despuțită tođi spre a se dăce a se așeza fiț-kare pe ună punctă ală teritoriă, sekritatea loră în mizloklă poplaciunii ară fi fostă îndată kompromisă; ei avea trebunđă a remănea adnadi în grupe. Kătre acestea viađa komăne, joklă, vînțoarea, ospedele, eată kari era plăcherile Barbarilor: kăm ară fi sferită ei a se isola? Isolarea ă sferită nămai kă konđiție de a lăkra čineva: omălă nă poate remănea trântavă mi singură. Așa dară Barbarii era esențială trântavi; avea prin șmarre trebunđă a trăi împreună; mi mălđi însođitori remaseră pe lîngă kaplă loră, trăindă pe dominiile sale măi ačeia-mi viađu pe kare o trăia înainte în sșita loră. Dar se întmplă dintr'aceasta ka situație loră relativă să se skimbe kă totălă. Îndată se năskă între dînșii o inegalitate foarte mare. Nă mai fă vorbă de oare-kare diversitate personală de ptere, de kșrași, saș de o parte măi mare saș măi mikă de vite, de sklavi, de mobile pređioase: kaplă, ajănsă proprietară mare, dispăse de mălte mizloache de ptere; čei-alđi remănea totă d'ăna simuli resbeliči, mi kă kăță ideele proprietăđii se întărigă mi se întinseră în spirite, kă atăță

inegalitatea se dezvoltă cu toate efectele sale. Se vede, la acea epocă, un mare număr de oameni liberi trăind gradată într-o condiție foarte inferioară: lepile vorbeskă neîncredut de oamenii liberi, de Franța trăind pe permisiunile altora, și redși mai într'aceia-și stare ca și kolonii¹. Banda, privity ca o societate partikulară, se rezima pe două fapte, asocierea voluntară a rebelicilor sure a trbi la o laltă o viață rețutoare, și egalitatea lor: aste două fapte periră în reslitatele invasiunii. Pe de o parte, viața rețutoare încred; pe de alta, inegalitatea se întrodse și se mări pe făr-kare zi între rebelicii meztori.

Îmbărbuirea progresivă a permisiunilor, în cei trei sekli ce șmară despre invasiune, nu skimbă de lokă acestă reslitate. Nu è niči șnslă din dămneavoastră kare să nu fi arziț vorbindse despre beneficiile ce reșele, saș kanii cei însemnați kari okșnară ună teritoriș întinsă, le împărția oamenilor lor șpre a 'i dune în servicișlor lor, saș a 'i respłti pentru serviciile fărkte. Astă praktikă, cu kăț se întinse, prodse, asșpra remșipiței bandei rebelice, efekte analoșe cu ace-

¹ *Cherkri asșnra istoriei Franciei*, p. 109—111.

lea ce vi le am arătată. Pe de o parte, resbelikslă kărxia i da kanzlă seă ună beneficii se dăcea a loksi într'insălă: noă prinținiă de isolare mi de individualitate; ne de alta, acestă resbelikă avea obișnuită kărxii-va oameni ai se; mai kărxta mi alți kari venia să trăiască kă dănsălă în dominisălă seă: noă sorșinte de inegalitate.

Acestea fără efektele generale ale invasiunii asămra celoră doă antice societăți germanice, tribăta mi banda. Ele se aflară desorganizate mi șna mi alta. Oamenii intrară în sităciuniă kă totălă diferite, în relăciuniă noă. Săre a 'i lega din noă între dăni, săre a forma eară o societate din ei, mi săre a skoate ună găvernă dintr'aste societate, a trebită s'alerăe l'alte prinținie, la alte instăciuniă. Disolvată ka societatea romană, societatea germană lăstă nămai nicăe sfărșitătăre celei ce șmă dăne dănsa.

Săreă, domniloră, kă aceste vorbe, *societatea disolvată, societatea kare peri*, nă vă fakă niči o ilăsiune, mi kă pătēi skoate din ele adevăratălă înțeleșă. O societate se disolvăză nămai kăndă o societate noă înțene a ferbe mi a se forma în sînsălă ei; ačasta este lăkrarea askănsă kare dăntesce a i despărți elementele, săre a le face să intre în

nische kombinări noue. O asemenea desorganizare arată că faptele sânt schimbate, că relațiunile și dispozițiunile oamenilor nă sânt acelea-și, că alte principii și alte forme se pregătesc a presida între dânșii. Astăfel, zikînd că l'ală VI-lea secolă, rezultatele invaziunii desolvare antika societate în Galia, atăță romană căță și germană, zicem că că dintr'acelea-și kasse, l'acea-și epocă, pe acela-și teritoriă, societatea modernă încetea.

Nă è mizlokă, domniloră, a deskarka niči a kontimpla lămărită această primă lăkrare; toată origina, toată krearea è afăndă askănsă, și se arată mai țărziă afară, căndă a și încetăță să fakă mari progrese. Că toate acestea o poate presimți čineva; și è bine ka să știți, kiară de astăzi, čeia če ferbea și se nășčea săb această disolățiune čenerală a ambeloră elemente ale societății moderne: mă voiă čerka a vă da în păđine vorbe o ideă despre aceasta.

Întia faptă kare se mai poate întrevedea l'acea epocă è oare-kare tendință către devoltarea ređiei. Adesea s'a folosită čine-va de ređia barbară în favoarea ređiei moderne, că mare nedreptate, căm kreă: l'ală IV-lea și ală XVII-lea secolă, astă vorbă arată doă inștiăđi, doă păteri foarte diferite. Bine că

se afla la Barbari k̄p̄i-va ȕermini de ereditate regal̄, k̄te-va ȕrme ale ȕn̄i karak-ter̄ religios̄ inerint̄ la ȕare-kare famil̄ ȕe se tr̄ȕea din ȕei d'intī kan̄ ai-nagīnī, din eroii kari aȕ devenit̄ zei. Niȕi o īndoial̄ k̄ toate aȕestea k̄ aleȕerea, elekȕīnea, n̄ era at̄nȕi oriȕina prinȕipal̄ a reȕiei, mi k̄ karakterīl̄ kanilor̄ resbeliȕi n̄ domina īn reȕii barbari.

K̄nd̄ ȕr̄ transportaȕi pe teritorīl̄ roman̄, sitȕaȕīnea lor̄ se skimb̄. Aȕi a-
flar̄ ȕn̄ lok̄ gol̄, lok̄ī im̄peratorilor̄. Aflar̄ o n̄stere, tit̄le, o maȕin̄ de ḡȕvernare, pe kari Barbarii le k̄ȕosȕea, a k̄ȕora stre-
lȕire o admiraser̄, mi īȕeleser̄ foarte k̄-
r̄ind̄ efikacitatea lor̄; treȕia s̄ȕ doreask̄
foarte m̄lt̄ a mi le īns̄mi. Aȕesta ȕ̄ mi sko-
n̄l̄ t̄ȕlor̄ silingelor̄ lor̄. Aȕeste silinȕe
se deskoper̄ la ȕiȕ-kare pas̄: Clovis, Childe-
bert, Gontran, Chilp̄ric, Chlothaire, īkreaz̄
neinȕetat̄ k̄m s̄ȕ se īm̄dobeask̄ k̄ n̄me
mi s̄ȕ dep̄rinȕȕ drent̄rile Im̄perīl̄i; aȕ̄ voi
s̄ȕ dist̄rib̄iask̄ d̄ȕii lor̄, konȕii lor̄, pre-
k̄m dist̄rib̄ia im̄peratorii konslarii lor̄,
korektorii lor̄, prēsedinȕii lor̄; se ȕeark̄ a
restabili toat̄ aȕeast̄ sistem̄ de im̄osite, de
rekr̄tare, de administrare, kare kade īn r̄ein̄.
K'ȕn̄ k̄vint̄, reȕia barbar̄, str̄im̄t̄ mi gro-

solanb face silinge spre a se desvolta, mi implea, oare kbm, kadrlb celb nembrpinitb alb repiei imperiale.

Maltb timpb kbrsalb lbrbrilorb nb fb favorabilb, mi intiele sale cerkbrı avrb pbrınb sbcesb; kb toate acestea kiarb de la in-
 cernstb poate vedea cine-va kb va rembnea
 ceva dintr'insele mi kb repta cea nobb va
 kblepe, in viitorb, o parte dintr'acea moste-
 nire imperialb pe kare arb fi voitb sb mi o
 insbweaskb intreagb, de o datb; indatb db-
 ne invasibne, ea devine mai pbrınb resbe-
 likb, mai maltb religiobsb mi politikb pe kb-
 tb nb fbsepe pn' atbncı, adikb kb are mai
 maltb karakterlb repiei imperiale. Aceasta
 este, daka nb mb incelb, intia fantb mare
 a lbrbrıi din kare trebıa sb se naskb
 societatea cea nobb; fantb inkb pbrınb apa-
 rintb, kb toate acestea lesne de intrebzbtb.

A doza e nascherea aristokraciei terito-
 riale. Proprietatea anare, maltb timpb inkb
 dbne stabilirea Barbarilor, nesıgrb, miskbto-
 are, desordinatb, trekındb dintr'o mbnb in alta
 kb o renezime minbnatb. Kb toate acestea
 e invederatb kb pınteazb intrb a se intbrı
 intr'acelea-mı mbni mi a se regbla. Pıntirea
 beneficielorb este de a deveni ereditarb; mi,
 kb toate pedichele ce o resningb, ereditatea pre-

dominã într'adevãrã din ce în ce mai multã. Într'acela-mi timpã se vede încetîndã, între posesorii de beneficiu, astã organizare ierarhikã care deveni mai tãrziu reþimãlã feodalã. Nu trebã se transportãmã la seklii alã VI-lea mi alã VII-lea feodalitatea celã de alã XIII-lea; nimicã asemenea nu exista: desordinea proprietãrilor mi a relaþiunilor personale era nemãrþinitã mai mare; kã toate acestea toate lãkrãrile konkãrãea, pe de o parte, ka se fikseze proprietatea, pe de alta, ka se sã konstituiã societatea proprietarilor dãne oare-kare erarhiã. Mi dãne kãm se vede sãntãndã, kiarã de la finele celã de alã VI-lea sekãlã, reþia modernã, asemenea se vede sãntãndã mi feodalitatea. În cele din urmã, o a treia faptã se desvolta asemenea l'acea epokã. V'am vorbitã despre starea Bisericeii: aþi vãzãtã kare i era pãterea, mi kãm era, ka se zikã aþa, singãra remãþiã vietoare a societãþii romane. Kãndã s'aã stabilitã Barbarii, eatã în ce stare se aflã Biserika, celã pãþinã ce ajãnse se fiã îndatã. Episkopiã era, prekãm sviã, kãniã natãralã ai orãnelorã, ei administra poporãlã în interiorãlã fiã-kãriã cetãþiã; iã reprezentã pe lingã barbari; era maþistraþiã lãi în întrã, protektoãriã lãi în cele din afarã. Klerãlã avea darã în reþimãlã mãniã-

palș, adikș în cheia che remșnea din societatea romanș, redșchine profșnde. Ele resșrigș în-datș mi într'alte lokșri: episkoniî devenigș konsiliarî aî reșilorș barbarî. Îi învșdgarș kșm sș se poarte kș pomoarele învinse, che trebșia sș fakș sure a deveni ereditarî aî imperatorilorș romanî. Eî avea mai mșltș esperiindș mi intelișindș politikș de kștș Barbariî abia emișî din Germania; avea gșstșlș pșteriî, era obișinșîș a o servi mi a profita de ea. Fșrș prin șrmare konsiliarî aî reșiei pșskînde, remîindș mașistrașî mi patronî aî mșnipalîșîș kare era înkș pe pișioare.

Eatș 'i stabilîșî, pe de o parte, pe lîngș poporș, pe de alta, pe lîngș tronșri. Nș è destșlș, o a treia șitșașîșne încene îndatș pentrș dîmșî: devinș proprietari mari, într'într'acheastș organizare ierarșikș a proprietșșîș momșiane, kare nș esista înkș, dar kare șinta a se forma; lșkreazș mi reșmeskș foarte îște ka sș okșne șnș mare lokș într'însa. Astș-felș înkștș l'achea epokș, la chele d'întîiș elemente ale societșșîș chelei noșe, Biserika încenș a șine de toate mi fș akreditatș pretșîndene mi pșternikș; simptomș sigșrș kș era s'ajșngș chea d'întîiș la dominare. Într'adevșrș, asta se mi întîmnlș.

Achesteș era, domnilorș, la finele cheșî

de alǎ VI-lea mi la încheptǎlǎ chei de alǎ VII-lea sekslǎ, chele trei faite mari, înkǎ askǎnse, vǎzǎte kǎ toate achestea, prin kari se anǎnchia noǎa ordine socialǎ. Krezǎ kǎ este kǎ nenstînguǎ a nǎ le kǎnoasche vineva; dar, rekǎnoskîndǎ-le, sǎ sǎiǎ bine kǎ niǎi ǎna nǎ lǎase înkǎ lokǎlǎ saǎ forma che se kǎdea a le nǎstra. Toate lǎkrǎrile era înkǎ mes-tekate mi înkǎrkate astǎ-felǎ de mǎltǎ în kǎtǎ arǎ fi fostǎ kǎ nenstînguǎ okiǎlǎi chei mai bine vǎzǎtorǎ a aleche kǎte-va trǎsǎre din viitorǎ. Am mai avǎtǎ okasiǎnea a vǎ o sǎne, mi în ǎitirile dǎmneavoastrǎ aǎi nǎstǎtǎ a vǎ konvinche desnre achesta: nǎ ǎ niǎi o sistemǎ, niǎi o pretîndere noǎtǎ, kare sǎ nǎ fi aflatǎ, într'acheste oriǎine ale societǎǎii noastrǎ, kǎ che sǎ se leǎitimeze. Reǎia s'a vǎzǎtǎ sǎveranǎ, ǎnikǎ ereditarǎ a Imperiǎlǎi romanǎ. Aristokracǎia feodalǎ a zisǎ kǎ de atǎnǎi ea poseda ǎara întreagǎ, oamenǎ mi nǎmîntǎri; oramele, kǎ ele aǎ sǎchedatǎ la toate drentǎrile mǎnǎipalǎitǎǎilorǎ romane; klerǎlǎ, kǎ a lǎatǎ parte din toate nǎsterile. Astǎ epokǎ singǎlarǎ a fostǎ priimitoare de toate trebǎinchele sniritǎlǎi de partidǎ mi de toate inotesele sǎiingei; a datǎ argǎmente mi arme popoa-relorǎ, reǎilorǎ, marilorǎ, nreodilorǎ, libertǎǎii ka mi aristokracǎiei, aristokracǎiei ka mi reǎiei.

Ksvintelš este, domnilorš, pentru kă ea într'adevără avea în sînelš ei toate lăkrările, teokradia, monarhia, oligarhia, repăblika, konstituciunile miste; Ńi toate lăkrările într'o stare de mestekătură kare a făkăŃ ne făr kare a vedea într'insa totš ce i venia la sokoteală. Ferberea cea întănekoasă Ńi fără regără a sfărăŃăturăloră antiței sôciătăđi, atăŃă đermană kăŃă Ńi romană, Ńi întăia lăkrare a transformării loră în elementele sôciătăđi celei noxe, ačeasta é adevărata stare a Galiei în sekălii ală VI-lea Ńi ală VII-lea, ačesta é singărălă karakteră ce i ară pătea da čineva.

LECTIUNEA IX^a.

Obiektul lekciunii. — Ideea falsă a lepii salive. — Istoria redacțiunii acestei lepi. — Două sisteme pentru această subiectă. — Ontă-sure-zeye manuscrise. — Două teste ale lepii salive. — Despre scrierea domnului Wiarda asupra istoriei mi esnikării lepii salive. — Prefațele ce însoțesc manuscrisele. — Valoarea tradițiilor naționale asupra originii mi redacțiunii lepii salive. — Despre dispozițiile sale. Ea este esențială o kondiție penală. — 1-ia Despre enșmerarea mi definiției de-liktelor în legea salikă: 2-lea Despre nedense; 3-lea despre procedura kriminală. — Karakterș transitoriș alș acestei le-
pislări.

Domnilorș,

Avemș a ne okopa astăzi kș lepile barbare, mi mai virtosș kș cea salikă. Mai în ainte însă de toate, vș cherș ertare pentru kște-va amănunte minșcioase, neapbrate pre-kșm krezș, sure a face mi mai bine kșnos-kștș karakterșlș acestei lepi, mi starea socială ce se deskonere într'insa. Mășlă s'aș în-

celatș foarte tare mi multș timpș. S'a atributș leșii salice o importantș foarte esaperatș. Sșidș bine kassa așestei reșvirii, sșidș asemenea kș la sșirea lșii Filippș celș Lungș mi în lșnta lșii Filippș de Valois mi Eduardș alș III-lea, pentrș koroana Franciei, leșea salikș fș invokatș a demșrta sșchesișnea femeilorș, mi kș a fostș serbatș inkș de atșnșii de o mșlșime de skriitorș, ka șea d'ntșiș sorșinte a drentșlșii nostrș pșblikș, o leșe totș d'așna în vigșare, leșe fșndamentalș a monarșiei. Oamenșii kiarș șei mai streinș l'așeastș ilșsișne, Montesquieu șure esemplș, totș aș sșferitș oare-kare inflșinșș de la ea, mi aș vorbitș de leșea salikș k'șnș respektș, kare fșrș indoialș ̀ greș a i da kșndș nș i se atribșe în istoria noastrș de kștș lokșlș șe ea șine kș adevșratș. Mșlșii aș pștea krede kș șea mai mare parte din skriitorși șe vorbeskș de așeastș leșe n'aș stșdiatș nișii istoria, nișii kouřinsșlș ei, mi kș nș sșiș nișii de șnde vine mi șe lșkrș ̀. Aștea sșntș, domnilorș, șele doșș kestışni șe avemș a deslega; katș sș șșimș, ne de o parte, kșm leșea salikș a fostș intokmitș, șnde, kșndș, de șine, pentrș șine; iar ne de alta, kare ̀ obiektșlș mi sistema disposișișniș ei.

Kștș pentrș istoria ei, adșșeși-vș a min-

cele alte çinçi surs-zeye, patrø surs-zeye s'aş aflatş în Francia, mi çurşş singurş în Germania.

Çele çinçi-surs-zeye mansskrise ale testşlş kçratş latinş, sursť în oare-kare asemç-nare. Se aflç kçte-va variante în prefaçe, epiloaçe, în dispoziçione saş redakçiione artikşilorş, însç pççinş însemnate. Çele trei mansskrise kari konrindş glosa çermanikç, diferç kç mşltş mai mşltş; ele diferç în çmçrşlş tışlelorş mi alş artikşilorş, în ordine, în konrinsşlş lorş kiarş mi încç mi mai mşltş în stilş. Din açeste mansskrise, doçç sursť rediçiate în latina çea mai barbarç.

Eatç darç doçç teste ale leçi salice, kari smiçinç çele doçç solççiionş ale problemei; çurşş se pare de oriçiunç mai mşltş romanç, altşlş mai mşltş çermanikç. Astş-felş darç kestione a lçatş astç formç: Din doçç teste kare è çelş mai vekiş? Kare poate fi konsideratş ka primitivş?

Oniçiione komçnç, mai vurtosş în Germania, atribçe testşlş kç glosa çermanikç çea mai vekiş antikitate. La çea d'intiış vedere sursť oare-kari kçviute de a krede astş-felş. În çele trei mansskrise ale açestş testş se vede: *Lex salica antiqua, antiquissima, vetustior*; de oare-çe, într' ale testşlş kçratş latinş, se çitesçe obiçiunşitş: *Lex salica recentior, emendata,*

reformata. Daka s'arǎ raporta čineva l' a-
česte enigrafe, kestisnea arǎ fi otbrítǎ.

O altǎ împrejǎrare se pare a kondȃche
totǎ l' ačeia-șii solǎđisne. Mǎlte manǎskri-
se koprindǎ ȃnǎ felǎ de priefađǎ, în kare se vor-
besche de istoria lepii saliche : eatǎ čea mai întin-
sǎ ; vedǐ veda indatǎ če konsekziunǎ a pǎtstǎ
trače čineva asǎpra antikitȃđii lepii.

„Nađisnea Francilor, ilǎstrǎ, avíndǎ pe
„Dǎmnezeǎ de fondatorǎ, forte sǎb arme, tare
„în traktatele de pace, profǎndǎ în končiliǎ,
„nobilǎ și sǎnǎtoasǎ desne kopǎ, de o al-
„beče și o frǎmǎseče singǎlarǎ, kǎtezbǎtoare,
„ačergǎ și asǎrǎ în lǎnte, kare de pǎđinǎ
„timpǎ a înbrȃđișatǎ kredinȃa katolikǎ, kǎ-
„ratǎ de eresib ; pe kǎndǎ înkǎ era sǎb o
„kredinȃa barbarǎ, kǎ inspirarea lǎi Dǎmne-
„zeǎ kǎrtȃndǎ keia sčiinȃei ; đǎne natǎra kalí-
„tȃđilorǎ sale, dorindǎ dreptatea, pǎzindǎ pi-
„etǎtea. Leče salikǎ fǎ diktatǎ de kapii ačestei
„nađisni, kari în ačelǎ momentǎ komanda la
„dǐnsa.

„Se alesergǎ între mai mǎlȃđi, patrǎ oameni,
„adikǎ : Wisogast, Bodogast, Salogast și Win-
„dogast¹ în lokǎrile nǎmite Salagheve, Bo-

¹ *Gast* va sǎ zikǎ oasne ; *gheve* saǎ *gau*, kantonǎ, distriktǎ :
Salogast ȃ oasnele, lokǎitorsiǎ kantonǎsi Sale. *Bodogast*, oas-
nele kantonǎsi Bodo, etc

„dogheve, Windogheve. Acesti oameni se a-
 „dunar̃ în trei adunar̃², diskutar̃ k̃z îngrijire
 „toate kãsele de proceş̃, tratar̃ desure fî-
 „kare în partikular̃, mi dekretar̃ j̃dekata lor̃,
 „în kinsl̃ ȣrm̃tor̃. Pe ȣrm̃, kãnd̃ k̃z a-
 „j̃stor̃sl̃ Is̃i D̃smnezeş̃ Choldwig nletossl̃, fr̃-
 „mossl̃, strel̃ȣitsl̃ rege al̃ Francilor, primi
 „chel̃ d'întiîş̃ botez̃ katolik̃, tot̃ ȣeia ȣe, în
 „ȣeastẽ invoice, era j̃dekat̃ ka ñȣiñş̃ k̃z
 „viiñȣios̃, f̃z înb̃ñȣȣit̃ k̃z l̃ȣm̃ȣire de
 „strel̃ȣiî̃ reş̃i Choldwig, Childebert, mi Chlo-
 „thaire ; mi ast̃-fel̃ f̃z f̃k̃k̃t̃ dekret̃sl̃ ȣr-
 „m̃tor̃.

„Tr̃ȣias̃k̃ Crist̃u, kare izbes̃ȣe ne Franci!
 „P̃ȣzeask̃ regat̃sl̃ lor̃ mi resp̃ndeask̃ a-
 „s̃ȣȣra kãnilor̃ lor̃ l̃zmina graȣiei sale! pro-
 „tekt̃iask̃ armia, mi akoarde-le semne kari
 „s'ateste krediñȣa lor̃, b̃k̃ȣria, pãȣea mi fe-
 „riȣirea! Domñsl̃ Isus Crist̃u s̃ȣ kond̃k̃ȣ
 „ne k̃ȣile înd̃ȣȣȣiî̃ domniele ȣelor̃ş̃ ȣe g̃ȣ-
 „verñȣ! k̃ȣȣi ȣeastẽ naȣiî̃ne è sing̃ȣr̃ȣ k̃a-
 „re, mik̃ în ñȣm̃ȣȣ, îns̃ braṽ mi tare, sk̃ȣ-
 „ȣȣr̃ de ne kãñȣi as̃ñȣsl̃ j̃ȣȣ al̃ Romani-
 „lor, mi kare, d̃ȣne ȣe a rek̃ȣnos̃k̃t̃ santi-
 „tatea botes̃sl̃i, îmnodobi k̃z aȣr̃ş̃ mi k̃z ne-
 „tre preȣioase korñȣrile s̃ȣȣȣilor̃ martiri, ne

² *Mallum*, adunare de oameni liberi.

„kari Romaniî 'i a arsă în fokă, 'i a mȃche-
 „lȃrită, 'i a bȃkȃtȃyită kȃ ferălă, saă 'i a dată
 „feareloră a 'i sfȃșia.“

Despre inventatorii legilor, și despre ordinea lor.

„Moise fȃ țelă d'întiiă între toȃi kare
 „esplikă în litere sakre leȃile divine naȃiș-
 „niî ebraice. Reȃele Phoroneu fȃ țelă d'în-
 „tȃiă kare stabili la Greci legile mi jȃdekȃ-
 „ȃile. Mercuriũ Trismegistũ dete pentrȃ pri-
 „ma oarȃ leȃi Egiptianilor; Solon dete Ate-
 „nianilor; Licurgũ stabili pentrȃ întȃia oarȃ
 „leȃi asșura Lacedemonianilor, prin astorita-
 „tea lăi Apolon; Numa Pompiliu, kare șrmă
 „dȃne Romulũ, dete țele d'întiiă leȃi Roma-
 „nilor. Pe șrmȃ, fiindă-kȃ poporălă fatiosă
 „nȃ nȃșȃ sșferi pe maȃistrăȃi seî, îșii formă
 „deȃemvirii, ka sȃ skriȃ leȃi, mi aȃestia
 „deȃșșerȃ pe doșȃ-sure-zȃȃe table leȃile
 „lăi Solon tradȃșe în limba latinȃ. Eî era : Apius
 „Claudius Sabin, T. L. Genutius. P. Sestius
 „Vaticanus, T. Veturius Cicurinus, C. Iulius
 „Tullius, A. Manilius, P. Sulpicius Camerinus,
 „Sp. Postumius Albus, P. Horatius Palvillus, T.
 „Romilius Vaticanus. Aȃestii deȃemvirii fȃ-
 „rȃ nȃșȃȃi ka sȃ skriȃ leȃi. Konsărlă Pom-
 „peũ fȃ țelă d'întiiă kare voi ka leȃile sȃ

„fîb skrise în kьrцї; dar nъ stьrxi într’
 „aचेasta, temîndъ-se de kalomniatori: Ce-
 „sar înченъ în xrmъ a esekъta aचेasta, însъ
 „fъ omoritъ mai ’nainte d’a termina. Пъyinъ
 „кьте пъyinъ vekile leпї se desfîncarъ prin
 „învekire mi neîngrijire, mi kъ toate kъ nъ
 „se mai servirъ kъ dînsele, era kъ toate a-
 „चेstea necesariъ a le kъnoasचे चिनेva. Leपїle
 „चेle noचे înченъrъ a se sokoti de la Con-
 „stantin mi de la sъचेsorїї lъї; ele era înkьr-
 „kate mi fьrъ ordine. Înкъ de atьncї aग्ъs-
 „tълъ Teodosiũ II, imitъndъ kondїचेle lъї Gre-
 „goriũ mi Ermogene, nъse sъ se kъleagъ mi
 „sъ se dispъїrъ, sъb nъmele fьr-kьrxi impera-
 „torъ konstїцїїznile date de la Constantin;
 „mi dъne nъmele seъ se nъmi aचेastъ kon-
 „dikъ Teodosiană. Dъn’ aचेasta, fьr-kare na-
 „цїїzne alese dъn’ obiचेїrlъ eї leपेa че i e-
 „ra propriъ; kъчї зnъ lъngъ obiचेїrlъ treचे ka
 „o leपे; leपेa este o konstїцїїzne skrisъ,
 „obiचेїrlъ este зnъ învъцъđ fъndatъ ne vekї-
 „me, saъ o leपे neskrisъ, kъчї leपेa este nъ-
 „mitъ de la *legere*, (читire) (*lex a legendo*)
 „pentъrъ kъ este skrisъ: obiचेїrlъ este зnъ
 „lъngъđ învъцъđ trasъ nъmai dїn moravъrї; obi-
 „चेїrlъ este зnъ felъ de drentъ stabilitъ prin
 „moravъrї, mi kare è lъatъ drentъ leपे; le-
 „पेa è totъ чеїa че è stabilitъ prin raцїїzne,

„kare se kăvine bșnei discipline, și profită
 „măntăirii: iar obiceiș se kiamă ȳeia ȳe  
 „în obic nșința komșnă.

„Theodic , reșele Francilor, pe k ndș
 „era la Chalon, alese oameni  ngeleșii din
 „regatșlș seș, și kari era  nv dui în leșile
 „antice; și kiarș elș  nsș-șii dikt ndș, ordon 
 „a se skrie leșile Francilor, ale Germanilor,
 „ale Bavaresilor și ale tștșlorș nașionlorș
 „kari era s b p terea sa, d ne obiceișlș fi-
 „k ria. Elș mai ad se  nr'înșele aȳeia ȳe
 „trebșia a se ad șii, skoase l krșrile reș re-
 „gulate, și modifikă, d ne leșea krestinilorș,
 „ȳeia ȳe era d ne vekisłș obiceiș p g nș.
 „Șii k te reșele Theodic  nș n tș skimba,
 „din kassa marii antikit ii a obiceișlși p -
 „g nilorș, reșele Childebert  nșenș a  ndren-
 „ta și reșele Chlothaire le termin . Glorio-
 „słș reșe Dagobert, renoi toate l krșrile a-
 „ȳestea, prin ștelșșii oameni Claudiu, Cho-
 „doin, Domagne, și Agilof; elș n se să se
 „transkriș, kș mlte  nbșnșt ii  nkș, leșile
 „ȳele vck , și le dete s bskrișe fi-
 „k ria. Leșile s ntș f kște kș skonș ka
 „reștatea omeneaskș s  fiș  nșetatsș prin te-
 „mere, ka  nșinșa s  fiș feritș de or ȳe
 „perikșlș, în mizlokșlș oamenilorș rei, ka a-
 „ȳest  oameni rei să se teamă de pedepsă,

„mi sѣ pѣiѣ frīš doringei lorš d'a vѣtѣma.

„Acesta a fostș dekretatș de reșele, de „kapii mi de totș ponorșlș krestinș че se a- „fla în regatșlș Merovingianilor.

În numele lui Cristū:

Înuene naktslș lepii salive.

*Aueia kari aș întokmitș leuea salikș sntș: Wi-
sogast, Aregast, Salogast, Windogast, în Bod-
ham, Saleham wi Widham.*

Din aueastѣ prefaцѣ, din vorbele *antiqua, vetustior*, aflate în testș, mi din kѣte-va alte arѣtѣrī analoge, s'a konkisș: 1-iș kѣ leuea salikș fșsese întokmitș înainte de invasișnea de dinkolo de Rinū, în limba Francilor; 2-lea kѣ manskrisșlș ame:tekatș kѣ vorbe perma- ne, era celș mai vekīș, mi konrindea remѣ- mișe din testslș primitivș.

Чea mai îndealeantѣ skriere, domnilorș, în kare a fostș rezumatѣ astѣ kontroversѣ, è a D. Wiarda, intitlatѣ *Istoria wi esnikareea lepii salive*, mi pѣblikatѣ la Brême, în anșlș 1808. Nș vѣ voiș preîmbra în labirintslș debaterilorș че face asșupra diferitelorș pѣrșpī ale diferitelorș kestīni че le înbѣrșpīmeazѣ

Prof. Dr. I. I. I.

kontroversa, însă voiș arăta numai principalele lor rezultate. Ele sânt în genere surzinite de probe bune, mi kritika è ulim de isare a minte.

Dșne D. Wiarda, testslș amestekatș kș vorbe ȕermane, în koniele ȕelș pșșinș ne kari le avemș, nș este mai vekiš de kștș ȕelș altș; ba inkș arș nștea krede ȕineva kș è mai modernș. Doi artikli se parș mai vrtosș a arăta aĕesta: 1-iș Titla 61, întitlatș, *De chrenecruda*¹, mi kare trakteasș despre ȕesșnea bșșșrilorș, se afș asemenea în amindosș testele; însă testslș kșratș latinș, ilș dș ka o dispozișne în vigoare, de oare-ȕe testslș kș glosa adarșe kș „În timni aktșali aĕesta nș se mai anlikș“ 2-lea La titla LVIII, § 1-iș, testslș kș glosa zice: „Dșne leȕea antikș, or ȕine va desgrona saș va despoia șnș korniș kare a fostș ingronatș se va esila. etc.“ Aĕeastș leȕe kalifikatș aĕi ka antikș se afș în testslș kșratș latinș, fșrș niĕi o observare.

N'arș nștea tșgșdși ȕineva kș aĕeste

¹ Adikș *desre earba verde*, zicere strikatș, venitș din vekile ziceri ȕermane kari korespșndș kș ȕele moderne *grün, verde, green* în limba anglș mi *kraut, earbș, plantș*.

doar pasaje ale testelor și ca glosa, nu se pare a avea o dată posterioară.

Din această comparație a testelor, D. Wiarda trece la examinarea prefațelor, și face ca înlesnire a emi la început neaștepturile ca adevărate și contradicțiile. Un mare număr de manuscrise n'au prefațe; iar în celelalte, sunt prea diferite. Aceia care nu care v'o citii è compuse de grupuri nepotrivite; a doua parte, del' aceste ziceri: *Inventarii lezilor*, etc., este kopiata testelor din *Traktatul etimologiilor și originilor* de Isidor din Sevilla, scriitor din ală VII-lea secol; a treia, del' aceste vorbe: *Theodorici, rege ală Francilor*, se află asemenea în cărțile unii manuscrisă ală lezii Bavaresilor. Numele celor d'întiiș redactori ai lezii Francilor Saliani, nu sunt în asemănare în prefața și în corpul cărții kiară ală lezii. Din aceste împrejurări și din alte multe, D. Wiarda face concluziunea ca prefațele sunt simple adăburiri scrise în cărțile testelor de kopiatori, cari au călesă, fără care în felul seș, s'au n'au n'au, și ca nu li s'au n'au da o adevărată autoritate.

Între acestea nici unul din vechile documente, nici unul din cei d'întiiș kronikari, cari au publicat ca de amănuntul Istoria

Francilor, niçi Gregoriu de la Tours, niçi Frédégaire, spre esemplu, nă vorbeskă de redakțiunea leșilor loră. Kată să se ko-boare țineva pînă l'ală VIII-lea sekălă, ka să afe vre țnă pasăniă kare să aminteaskă desure ațeasta, mi nămaî într'țnălă din țele mai înkărkate, din țele mai fabuloase kroni-țe ale ațestei epocē, în *Gesta Francorum*, se țitesțe:

„Дѣн' о бѣтлѣиъ че ле фѣкѣ Imperatorălă
 „Valentinian, mi țnde kăză kapălă loră Priam,
 „Francii emiră din Sicambria, mi veniră să
 „se ameze în reșnișnile Germaniei, la marșnile
 „kărsălăi Rinuluî... Akolo, aleseră de reșe
 „pe Pharamond, fișlă lăi Marcomir, mi redi-
 „kăndă-lă pe pavezele loră, ilă proklamargă
 „reșe pletosă, mi atșniă înțenăgă a avea o
 „leșe pe kare vekii loră konçiliari țintili,
 „Wisogast, Windogast, Aregast mi Salo-
 „gast, o întokmiră în satele țermane din Bo-
 „deheim, Seleheim mi Windeheim. (*Gesta*
 „*Francorum* c. 3.)“

Pe ațestă paragrafă se întemeiază toate prefațele, inskripițiuni saș parațițiuni năse în kapălă manșskriseloră; ele n'ăă altă garanție mi nă merită mai măltă kredință.

Dșne ce a denșrtatș astș-felș toate dokșmentele indirekte adșse in sșrijinșlș inal-tei antikifșșii mi alș orișinci kșratș șermane a leșii, D. Wiarda intrș d'a drentșlș in kestione, mi kșpetș: 1-iș kș leșea salikș s'a intokmitș nentș prima oarș ne șermășlș stșngș alș Rinuluș, in Belgia, ne teritorisł aflatș in-tre pșdșrea Ardenelor, Meusa, Lys mi Es-cautul, șarș in kare se stabili. mi ne kare o okșnș măștș timș tribșta Francilor Saliani, ne kari iș șșverna aveastș leșe in șpecialș, mi de la kari a priimitș nșmele; 2-lea kș in niși șnșlș dın testeș ce se aflș aktșalș nș se vede a treșe nșste alș VII-lea șekșlș; 3-lea in fine, kș n'a fostș redișiatș niși o datș de kștș nșmai in limba latinș. Aveasta ̀e rekșnoskștș de toate șele alte leși barbare, de leșile rișșarie, bavareșe, șermane, mi ni-mikș us aratș kș leșea salikș a fșkștș es-șenșișne. Dialektele șermane dın așelș timș nș fșrș niși de kșm skrișe mai 'nainte de șșvernșlș lși Carol ̀elș Mare; mi Otfried de Weissenburg, tradșkștorșlș Evangeliuluș, nș-mesșe inkș in alș IX-lea șekșlș limba fran-kș *linguam indisciplinabilem*.

Astș-felș șșntș rezultatele șenerale ale inșșșatei lșkșrși a D. Wiarda; or mi kșm nșș, eș le krezș leșitime; ba inkș s'a folo-

sitǎ pŕea pŕuinǎ de zŕnǎ felǎ de probe mai tari, dŕne pŕerea mea, de kŕtǎ cea mai mare parte din aŕelea pe kari le a desbŕtatǎ aŕa de inŕeniosǎ, adikŕ de konrinsǎlǎ kiarǎ alǎ leŕii salice mi de fautele kari se deskonperǎ lŕmŕritǎ. Mi se pare invederatǎ, dŕne dispoziȝionile, ideele mi tonǎlǎ aŕestorǎ leŕi, kŕ ea se kŕvine zŕci epocŕe în kare Francii era înkŕ de mǎltǎ timpǎ în mizlokǎlǎ zŕei poplaziŕni romane; ea vorbesŕe neînŕetatǎ de Romani; mi nŕ ka de nisŕe lokŕitori rŕspondiŕii iŕi mi kolo pe teritoriǎ, ŕi ka de o poplaziŕne nŕmeroasŕ, mŕnŕitoare, agrikolŕ, redŕsŕ, cea mai mare parte ŕelǎ pŕuinǎ, în stare de koloni. Se mai vede asemenea kŕ Kristianismǎlǎ nŕ dateazŕ de erii nentŕ Francii, ŕi ŕine în soŕietate mi snirite zŕnǎ lokǎ destǎlǎ de mare; adese ori   vorbŕ de biseriŕe, de episkoni, de diakoni, de kleriŕi; rekŕnoasŕe ŕineva, în mai mǎlŕi artiklŕi, infliŕnŕa reliŕiŕunii asŕupra kŕnosŕinŕelorǎ morale mi skimbarea ŕe ea a adŕsŕ în moravŕrile barbare. K'zŕnǎ kŕvintǎ, probele întrinsice, trase din însŕ-mi leŕea, mi se parǎ konkizŕtoare în favoarea sistemŕi ŕe D. Wiarda a sŕsŕinŕtǎ.

Krezǎ kŕ toate aŕestea kŕ tradiŕiŕiŕnile, kari printre mǎlte kontraziŕeri mi fabŕle, re-

sșunț înkț în p̄refașele Ńi eniloașele adșșp̄ite pe l̄ngș leșe, aș mșlț imp̄ortanșđ Ńi meri-
 tș mai mșlțe p̄vinge de kștș li s'a akor-
 datș. Ele aratș kș, înkș din sekșlșlș alș
 VIII-lea, așeasta era o kredinșđ resp̄nditș,
 o sșvenire popșlarș, kș obișeiele Francilor
 Saliari fșseserș adșsnate în vekime, mai 'na-
 inte d'a fi krestinađi, într'șnș teritoriș mai
 șermanș de kștș așela șe lș okșna. Kștș
 de pșđinș aștentive, kștș de viđioase sș fiș
 dokșmentele șnde așeste tradișionș sșntș de-
 pșse, probeazș șelș pșđinș kș esista .Nș tre-
 bșe sș konkidemș kș leșea salikș, aștș-felș
 p̄ekșm o avemș, are o datș p̄ea depșrtatș,
 niș kș ea a fostș întokmitș p̄ekșm se șuș-
 ne, saș kiarș kș a fostș vre o dinioarș skri-
 șș în limba șermanș; ăș nșmai kș ea se leașđ de
 obișeiele kșlese Ńi transmise din șenerađișne în
 șenerađișne, pe kșndș Franciș lokșia pe la în-
 bșkștșra Rinuliș, Ńi modifikate, întinșe, es-
 p̄ikate, redișiate ka leșe, kiarș din așea e-
 nokș, p̄nș la finele sekșlșlși alș VIII-lea.
 Așesta è p̄ekșm krezș resșltatșlș rađiona-
 bilș la kare trebșe sș kondșkș așeastș dis-
 kșđișne.

Permitșđi-mi, domnilorș, ka mai 'nainte
 d'a pșrșsi skrierea D. Wiarda, sș kișmș șndș
 momentș lșarea đșmneavoastrș a minte așș-

nr' a doșt idee ce elș desvoltș, mi kari ko-
 prindș, dșne idea mea, o mare parte de ade-
 vșrș. Leșea salikș, dșne dınsșlș, nș è o
 leșe propriș zisș, o kondikș; ea n'a fostș
 întokmitș mi pșblikatș de aștoritatea legalș,
 ofișialș, saș a șnși reșe, or a șnei adșnșrș
 de poporș, saș de mai mari. Elș krede kș
 vede intr'ınsa o simplș enșmșrare de obișeie
 mi de otșrșrș jșdekștoresși, o kșleșere fșkș-
 tș de vre șnș omș ıncelentș, de vre șnș
 klerikș barbarș; kșleșere analogș, kș *Oglinda*
Sasonilor, kș *Oglinda Suavilor*, mi kș mai
 mșlte alte monșmente antișe ale leșislașiș-
 niı șermanișe kari n'aș ınvederatș de kștș
 așestș karakterș. D. Wiarda ıntemeiazș a-
 șeastș koniektșrș pe esemplșlș mai mșltorș
 alte popoare, kiarș la șnș asemenea gradș
 de șivilizașișne, mi pe șnș destșlș de mare
 nșmșrș de argșmente pline de șeniș. Este
 ınsș șnșlș kare 'i a skșpatș din vedere, mi
 poate șelș mai konkizștorș: așesta è șnș
 testș alș ınsș-șı leșiı salișe, șnde se șitesșe:

„Daka șine-va desșoaiș vre șnș mortș,
 „mai 'nainte de a se ıngroșa, așela șș fiș
 „kondamnatș a plști 1,800 dinari, kari fakș
 „45 solde; mi, dșn' o altș otșrșre (*in alia*

„*sententia*) 2,500 dinari, kari fakš 62 solde „mi jsm̄tate“.

Este invederatš darš, kš asta nš este znš testš leqislativš, kšči konrinde pentrš a-
cela-mi deliktš dozš nedense diferite; mi vor-
bele *dn' o altš otörre*, sntš kiarš ayelea ce
le arš afla čineva în limbaqislš iqrism̄rdin-
qeı. într' o kšleqere de otörri.

D. Wiarda kšmetš ne ling' ayasta, mi
asta arš întrı pbrerea pcedintš, kš le-
qea salikš nš konrinde toatš leqislagisnea,
totš drentslš Francilor Saliani. Se aflš în a-
devrš în monšmentele sekšilorš IX-lea, X-lea,
mi XI-lea, znš oare-kare nsm̄rš de kasri
kari sntš zise reglate *secundum legem sa-
licam*, mi desme kari testšle ayesteı leqi nš
vorbesce n.mikš.

Mšlte forme de maritaqiš, mšlte regle
de fidanqrı sntš kkratš nsmite *secundum
legem salicam*, mi nš figreazš de lokš. De
znde arš nštea konkide čine-va kš znš ma-
re nsm̄rš de obiqeie ale Francilor Saliani
n'aš fostš niči o datš skrise mi nš fakš niči
o parte din testšle ce posedqmš.

¹ Paktšle leqi salice., ed. Hérold. titla XVII, *De exspoliationibus* § 1.

Eatǔ destǔle amǔnǔnte, domnilorǔ, Ńi ĩnkǔ am mai ľsatǔ altele Ńi mai mǔlte; v'am datǔ nǔmai resslatǔľǔ kontroverselorǔ alǔ kǔro-ra obiektǔ a fostǔ nǔmai istoria ľeui salive. Nǔmai pentrǔ kǔ nǔ Ńi a datǔ ĩneva soko-tealǔ Ńi pentrǔ kǔ n'a cherchetatǔ kǔ ĩngrijire oriĭnele Ńi prefacerile aĕstei ľeui, nǔmai pentrǔ aĕeasta, zikǔ, mǔľui s'aǔ ĩnĕelatǔ despre natǔra ei. Sǔ ĩntǔrmǔ akǔm ĩn esamĩnǔľǔ ľeui slagiǔnii ei ĩnsǔ-Ńi, Ńi sǔ ne silimǔ a ĩ face o kritikǔ mai esaktǔ, kǔĕi Ńi aĕi aǔ kǔzstǔ mǔľui ĩn demertǔ Ńi deklamare.

ĕele doǔb teste aǔ o ĩntindere ĩegalǔ: testǔľǔ amestekatǔ kǔ vorbe ĕermanice komĩnde 80 de titǔle Ńi 420 artikǔľi saǔ paragrafe; testǔľǔ kǔratǔ latinǔ are nǔmai 70, 71, 72, titǔle dǔne diferitele manǔskrise, Ńi 406, 407 saǔ 408 artikǔľi. Őnǔ manǔskrisǔ alǔ ľei Wolfenbüttel, prea konfǔsǔ ĩn adenvǔrǔ, merĕe Ńi mai denarte.

La ĕea d'ĩntiǔ vedere, este kǔ nenǔtin-ĕǔ d'a nǔ fi ĩneva ĩntĩnǔritǔ de kaosǔľǔ ľeui. Ea trateazǔ despre toate ľǔkrǔrile, despre drentǔľǔ politikǔ, drentǔľǔ ĕivilǔ, drentǔľǔ kriminalǔ, despre proĕedǔra ĕivilǔ, ĕea kriminalǔ, despre poliĕia rǔralǔ, Ńi despre toate ľǔkrǔrile amestekate fǔrǔ niĕi o distĩnkĕiǔne saǔ klasifikare. Dak' arǔ fi skrisǔ ĩneva,

fiș-kare în parte, artiklăii diferitelorș noastre kondiçe, mi dșne çe le arș fi amestekatș într'o șrș, le arș fi trasș dintr'însa trentatș, ordinea çe arș șne întîmlarea între materie mi disposiçișni n'arș diferi niçi de kșm de așezarea lorș în leçeua salikș.

Kșndș se șitș çineva mai de auroane la komînderea açeștei leçi, vede nșmai de kștș kș ea è nșmai o leçe mai mșltș penalș, mi kș drentșlș kriminalș okșș într'însa çelș mai mare lokș, mai totș lokșlș k'șnș kșvîntș. Drentșlș politikș se vede nșmai îndirektș, mi prin alșsișne la instițiçișni, la fante kari șșntș șrivite ka stabilite, mi ne kari leçeua n'are niçi șnș skonș a le fonda, niçi kiarș a le enșçiia. Assura drentșlș çivilș, açeastș leçe komînde kște-va disposiçișni mai deçișe, kș adevșratș imnerative, inserate kș skonș. Totș asemenea è mi pentș procedșra çivilș. În materiș de procedșrș kriminalș, leçeua salikș șreșșșne mai toate lșkrșrile kșnoskște mi instițiște; ea nș façe altș de kștș a împlini kște-va lakșne, a șpeçișka în oare-kari kasșri îndatoririle jșdekștorilorș, ale martorilorș, etc. E kiarș penalitatea kare dominș într'însa; ea are șnș skonș învederatș a pomri deliktele mi a da pedepșe. Açeasta è kondikș penalș. Se nșmșrș

într'însa 343 artiklăi de penalitate, mi 65 nă-
mai în privința măltoră altoră sâbiekte.

Astă-felă   karakterălă t tăloră leqisla-
/  i niloră n sk nde; prin leqile penale popula-
rele fakă  elă d' nt i  pasă visibilă,  elă d'în-
t i  pasă skrisă, daka potă vorbi astă-felă, a-
fară din barbari . Ele nă k petă a skrie
drentălă politikă; p terile  e le g vernă, for-
mele deprinderii loră s ntă fante sig re, kon-
venite; nă   timpulă în kare se dispu  kon-
stit i nile. Drentălă  ivilă s bsistă aseme-
nea  tokmai ka o fante; konven i nea mi
rela i nile oameniloră s ntă date k  totălă
reg leloră k viin ei nat rale, saă se împli-
neskă d ne oare-kari prin ipie, oare-kari for-
m le în  enere priimite; determinarea leqisite
a aces ei p r i a drentălăi sose e k  o
m ltă mai mare dezvoltare a st rii socială.
K ndă s b o formă religioasă, k ndă s b al-
ta k rată omeneaskă, drentălă penală apare
 elă d' nt i  în kariera leqislativă a na i ni-
loră;  ea d' nt i  a loră silin  k tre perfec-
 ionarea vie ei  ivile konsistă întră a op ne
de mai 'nainte bariere, a den n ia  nkă de
mai 'nainte pedense es eseloră libert ii în-
divid ale. Le ea salikă se k vine dară aces-
te  epoce în istoria societ ii noastre.

Spre a o k noas e k  oare-kare sk m-

părate, sare a emi din aserjionile mi diskusjionile ama de demerte alš kęrora obiekťă a fostă ea, sę ne ęerķęmš a o konsidera: 1-iš în enęmerarea mi definięisnea deliktelorš; 2-lea în anlikarea pedenselorš; 3-lea în procedęra kriminală. Aęestea sęntă ęele trei elemente esenęiale ale întreęei legislaęisni penale.

1-iš Deliktele prevezęte în leęea salikę se klaseazę măi toate sęb doęę kauete, fęrșlš mi violingă în kontra persoanelorš. Din 343 artiklšlđ de drentš penalš, 150 se raportę la kasęri de fęrș; mi în aęestš nęmęrš 74 artiklšlđ preveđđ mi pedenseskš pe fęrii de animale, adikę: 20, pe fęrii de rimętorđ; 16, pe fęrii de kađ; 13, pe fęrii de tasęri, bođ saš vache; 7, pe fęrii de ođ mi de kanre; . . . 4, pe fęrii de kęinđ; 7, pe fęrii de naserđ; mi 7, pe fęrii de albine. Leęea intrę despre asta în ęele măi mięđ amęnęute; deliktšlš mi pedansa variaęę đęne vđrstę, sesđ, nęmęrșlš animalęlorš fęrate, lokšlš mi epoka fęrșlšlđ, etc. Kasęrile de violingę în kontra persoanelorš koprindš 113 artiklšlđ, din kari 30 nentrę singęra fantę de slętire, asemenea prevezętę în toate varietęęile sale; 24 nentrę violingele în kontra femeilorš, etc.

Nę voiš đęęe măi denarte aęeastę enęmerare a deliktelorš; doęę karaktere ale leęii sęntă kęratš întięrșrite aęi: 1-iš Ea se

kəvine znei societății pəpiniș înaintate, pəpiniș
 komplikate. Deskideții kondițele kriminale
 dintr'ună altă evș: felșrile de delikte sântș
 / məltș mai diferite, și în fiș-kare felș speci-
 fachea kasșrilorș è məltș mai pəpiniș; rekș-
 noasche çine-va totș de o datș fante məltș
 mai variate și idee məltș mai çenerale. Nș
 è açi nimikș altș de kətș deliktele kari tre-
 bșeskș sș se reprodșktș adese ori. îndatș çe
 oamenii înçenș a se anronia, or kətș de sim-
 ple sș fiș relaționile lorș, or kətș de mono-
 tonș sș fiș viața lorș. 2-lea E învederatș o
 societate prea grosolanș, prea brștalș, în ka-
 re desordinea voiuçelorș și a forçelorș indi-
 vidșale este nemșçpinitș, znde niçi o pștere
 pșblikș nș poate preveni esçesce, în kare
 sigșrança persoanelorș și a promietyșilorș
 este pe fiș-kare minștș în perikșlș. Açeastș
 lipsș de or çe çeneralizare, de or çe lșkrare
 supre a adșçe deliktele în nișçe karaktere mai
 simple și mai komșne, dovedesçe totș în a-
 çela-și timiș pəpina desvoltare intelektșalș
 și pșçipitarea leçislatorșlș. Elș nș konbi-
 nș nimikș, este sșb imperișlș znei neçesitșții
 grabniçe; pșne mșna, ka sș vorbimș astș-
 felș, pe fiș-kare akçisne, pe fiș-kare kasș de
 fșrș, de violiçuș, ka sș le dea îndatș o pe-

deansă. Grosolană elă însă-mi, n'are a face de kăţă totă kă oamenii grosolani, mi nă schie nimikă mai măltă, de kăţă a dăce şă noă artikăşă ală lepiu pretstindene şnde se komite vre şă deliktă kăţă de pşşină diferită şă fiă de avelea pe kari a mai pşşă măna.

II-lea De la delikte şă trechemă la pedense, mi şă vedemă kare este, şăb aştă noă raportă, karakterăşă lepiu salice.

La cea d'intiă arănkăţă de okiă, vomă avea şă ne mirămă de blăndăcea sa. Aştă leşislăşione, kare în materiă de delikte deskonere moravăşă aşa de violinte mi brătale, nă kominde niă de kăm pedense kăde; mi nă nămai kă nă é kăşă, dar înkă pare kă are pentă persoana mi libertatea oameniloră şă singălară respektă. Pentă oameni liberi se înşelepe, kăşă, îndată ce é vorba de sklavi, mi kiară de koloni, kăşimea brătală îndată anare; leşea é plină de tortăre mi de pedense; dar pentă oamenii liberi, Franci şă kiară Romani, ea é foarte kămpătată. Kăte-va kăşă nămai de pedeanşă kă moartea, mi înkă se poate totă d'ăşna reskămpătra şineva; niă şă felă de pedense korporale, niă şă felă de inkisoare. Şnika pedeanşă skrişă, vorbindă adevăşăşă, în leşea

salikъ, este reskѣmpъrarea, Wehrgeld, Widrigeld¹, adikъ oare-kare sѣmъ ne kare kѣlpabilѣlѣ є indatoratѣ a o plъti ofensatѣlѣi saѣ familiei lѣi. Pe lъngъ *wehrgeld* se mai alъtѣrъ, ѣnt'ѣnѣ destѣlѣ de mare nѣmъrѣ de kasѣri, ѣeia ѣe leѣile ѣermane nѣmeskѣ *fred*², sѣmъ plъtitъ reѣelѣi saѣ maѣistratѣlѣi pentrѣ repararea kѣlpkѣrii plъcii pѣblice. L'acheasta se redѣche sistema penalъ a leѣii. Reskѣmpъrarea, domnilorѣ, este ѣelѣ d'ѣntiѣi pasѣ alѣ leѣislaѣiѣiunii kriminale, afarъ din reѣimѣlѣ resbѣnъrii personale. Drentѣlѣ askѣnsѣ sѣb aѣeastъ nedeanъ, drentѣlѣ kare se aflъ ѣn inima leѣii salice mѣ a tѣtѣlorѣ leѣilorѣ barbare, este drentѣlѣ fiъkѣrѣi omѣ d'a mѣ fache drentate lѣi ѣnssmѣ, d'a mѣ resbѣna urin pѣtere; є resbelѣlѣ dintre ofensorѣ mѣ ofensatѣ. Reskѣmpъrarea este o ѣer-kare pentrѣ a sѣbstitiѣi ѣnѣ reѣimѣ legalѣ resbelѣlѣi; este drentѣlѣ datѣ ofensorѣlѣi d'a se urne, plъtindѣ o sѣmъ otѣritъ, sѣb adenos-tѣlѣ resbѣnъrii ofensatѣlѣi; ea ѣmpъne ofensatѣlѣi indatorirea d'a se lepъda de ѣntrebѣin-ѣarea pѣteriѣ lѣi.

Nѣ kredeѣii kѣ toate aѣestea kѣ ea a avѣtѣ ѣnkъ din oriѣinъ aѣestѣ efektѣ; ofensa-

¹ Banѣ de apъrare de Wehren, Wahren bawaren, de garanѣiъ. Vedѣii *Чerkъvile mele asupra istoriei Franѣiei*, п. 197.

² De la *frieden*, pace.

tblș a konservatș mltș timpș drentșlș d'a lepe între reskșmpșrare saș resbelș, d'a resniņe *wehrgeld* mi d'a alerga la resbșnare. Kronicele mi dokșmentele de totș felșlș nș permitș a ne ĩndoi despre ayeasta. ĩmi vine sș krezș kș l'alș VIII-lea sekșlș rșskșmpșrarea era negremitș ĩndatoritoare, mi kș refșsșlș d'a se mșlșgmi de ayeasta era privitș ka o violiņș, iar nș ka șnș drentș, dar, de sigșrș, nș fșsese totș d'asna astș-felș, mi reskșmpșrarea fș de o kam datș nșmaĭ o ĩņchekare destșlș de pșĭiņș enerĭikș snre a nșne kaptș lșnteĭ desordinate a foręelorș ĩndivĭdzale, șnș felș de darș legalș alș ofensorșlși kștre ofensatșlș.

ĩn Germania, mi maĭ kș seamș ĩn timniĭ yeĭ din șrmș, ĩmi fșkșrș mșlșĭ o ideș mșlșē maĭ ĩnaltș despre ayeasta. Oamenĭ kș o svĭiņș mi k'șnș sniritș rarș, s'aș fostș miratș, nș nșmaĭ de respektșlș nentș persoana mi libertatea omșlșĭ, kare se vede ĩn felșlș ayeasta de pedeanș, dar ĩnkș mi de mșlte alte karaktere ye aș krezștș kș le rekșnoskșrș ĩnr'ĭnsa. Vș voiș opri nșmaĭ asșura șnsia singșrș. Kșndș privesche ĩneva lșkrșrile sșb șnș pșnktș de vedere ĩnaltș mi moralș, kare ē vijisłș radikalș alș legislaĭșnilorș nenale moderne? Ele loveskș, ne-

depenseskă făr' a se îngrijii să vișă daka kălpabilă pămășche saș nă pedeanșă, daka mi reknoasche greșala, daka voința lăi se șnesche saș nă kă voința leșii; ele șrmează nămaș prin kalea konstrinșerii; drentatea nă iea nișii o îngrijire d'a se arșta, așelșia pe kare năne măna, șăb aste trășșere, de kăță nămaș șăb trășșerele forșei.

Reskămpăgarea are, ka să vorbimăș astă-felă, o fisionomiă penalı kă totășă diferită; ea preșșăne mi trașe kă sine mărtărisirea greșelei prin ofensoră; din partei, ă șnă aktă de libertate: elă poate a o refăsa, mi a se năne în perikășășă resbănășii ofensatășăi: kăndă se șășăne, se reknoasche de kălpabilă, mi dă îndrentarea kremei. Din partei, ofensatășă, pămăindă reskămpăgarea, se împakă kă ofensorășă, promite kă solemnită șitarea mi lășarea de resbănare; astă-felă în kăță reskămpăgarea are, ka pedeanșă, karaktere măltă mai morale de kăță kiară pedensele leșislășnișloră șelorășă mai înșelente; mărtărisesche șnă simțimentă profăndă de moralitate mi de libertate.

Resămăș așii, domniloră, ideele șnoră skriitorii șermani moderni, adăkăndă-le în terminii mai pșeșimii, mi între altele, ale șnăi șșne kare a măritășă pentră marea dășere a șăinșei,

D. Rogge, kare le a esprisş într'o *verhare a-ssna sistemei jsdekatoresuî a Germanilor*, nrşb-likatş la Hala în anulş 1820. Printre mai nrşlte nrşviriî inşenioase, mi kşteva esplikşriî probable ale vekei stşriî sociale şermanice, se aflş, mi se pare, în ayeastş sistemş, o re-şchire şeneralş mi şniş mare defektş de in-ştelişrişş alş omşriş mi alş soşietşriî barbare.

Sorşintea reşchiriî este, daka nrş mş în-şchelş, în idea şea falsş şe mi a şşkşşş ade-şsea despre libertatea kare seamşnrş kş se a-şflş în evşlş d'întiîş alş şoşoarelorş. Nişî o inşoialş kş în ayeastş epokş libertatea indi-şvidelorş era mare. Pe de o parte nrş se aflş, între oameni, de kşşş inegalitşriî şşrişş va-şriate mi şşrişş tari; ayelea şe vinşş din avş-şriş, din vekimea familiei, mi dintr'o mşşime de alte kasse komplese, n'aşş nrşşşş inktş şş se desvoalte, saş kş şrodşkşş efekte preat re-şkştoare. Pe de altş parte, nrş se mai aflş, saş mai kş nrş este nrştere şşblikş kapabilş d'a konşine saş a omri voinşele inşividşale. Oamenii nrş şşntş darş tare şşvernaşri, nişî de alşri oameni, nişî de soşietate; libertatea lorş è realş; şş-kare faşe mai şeia şe i pla-şe, dşne nrştere a lşi, mi kş risikş-şerikş-şlşş seş.

Zikş dşne nrştere a lşi; ayeastş koesis-

• tinz̃ a libert̃ilor̃ individuale ñ e k̃ ade-
vrat̃, în aceast̃ epoc̃, de k̃t̃ l̃pta p̃teri-
lor̃; adik̃ resbel̃ între individe și fami-
lie, resbel̃ neînçetat̃, ka p̃cios̃, violint̃, bar-
bar̃ ka și oamenii c̃e și l̃ fak̃.

Ñ e aceasta societate: ñ înt̃zĩ c̃i-
neva d'a o k̃noasç̃; se fak̃ tot̃ fel̃ de
silinge ka s̃ east̃ dintr'o asemene stare, spre
a intra în k̃ile ordinii sociale. Reșl̃ și
kast̃ p̃t̃indene leak̃l̃. Ast̃-fel̃ voies-
çe ast̃ viaz̃ misterioas̃, ast̃ p̃tere sekre-
t̃ kare p̃sid̃ la ș̃sitele p̃nșl̃i omenesk̃.

Doș̃ leak̃ri se prod̃k̃: 1-iș̃ inegali-
tatea se ivesçe înfr̃e oameni; ș̃nii devinș̃ a-
vș̃i, alș̃i neavș̃i; ș̃nii nobili, alș̃i obsk̃ri
ș̃nii patroni, alș̃i klienș̃i; ș̃nii st̃pîni, alș̃i;
sklaṽi. 2-lea P̃t̃erea p̃blik̃ se desvoalt̃;
o p̃tere kolektiṽ se redik̃, kare, în ñme-
le și în interesl̃ societ̃ii, proklam̃ și fa-
çe a se esek̃ta oare-kari leș̃i.

Ast̃-fel̃ se nasçe, pe de o parte aris-
tokraçia, pe de alt̃ parte, g̃vernșl̃; adik̃
doș̃ fel̃ de împedik̃ri a voind̃elor̃ indi-
viduale, doș̃ mizloaçe d'a ș̃șne mai m̃șl̃i
oameni la o alt̃ voind̃, iar ñ la a lor̃.

Leak̃rile devinș̃ și ele rele; aristokraçia a-
pas̃, p̃t̃erea p̃blik̃ apas̃; ap̃sarea adççe
k̃ sine o desordine diferit̃ de c̃ea d'in-

tiiș, însz profzndz mi netolerabilz. Kz toate aqestea în sînzlș vieqei soviale, prin singzr- rslș efektș alș dzratei sale, prin konkzrszslș znei mzlđimî de inflzinqe, individele, singzre fiinqe reale, szntș desvoltate, lzminate, per- fekqionate, raqiznea lorș nz è ama de skzr- tz, niqî voinqa lorș ama de neregzlatz; simtș kz arș nztea foarte bine trzi în paze fzr' o ama de mare inegalitate, saș nztere nzblikz; a- dikz, kz soqietatea arș nztea szbsista foarte bine, fzr' a kosta ama de skzmpș ne liberta- te. Atzncî, prekzș aș fostș silinqe pentz krearea nzterii nzbliqe, mi în foloszslș inega- litzđii între oameni, totș ama înqene o silin- đz kztre znlș skonș kontrariș, kztre redzqe- rea aristokratiei mi a gzvernslzi, adikz so- qietatea đintezqe kztre o stare, kare, ne din afarz qelș nzđinș, mi jzdekzndș qineva nz- mai szb rapoztlș aqesta, seamznz kz qeia qe era în evzslș seș d'întiș kz libera desvol- tare a voinqelorș indivizale, kz aqea sitz- ađizne znde fz-kare omș faqe qe voiezqe, kz risikz-perikzslș seș.

Daka m'am esnzikatș bine, domnilorș, sqiđî akzș znde se aflz retzqirea qea mare a admiratorilorș stzrii barbare: întipzriđi ne de o parte de nzđina desvoltare, saș a nzte- riî nzbliqe, or a inegalitzđii dintre oameni,

iar pe de alta de marea libertate individuală ce se vede aci, aș konkisiș dintr'aceasta kș societatea, kș toatș aspirimea formelorș sale, era în starea ei normalș sșb imperișlș prin-
 chipielorș sale legitime, astș-felș, în fine, kșm dșne cele mai frșmoase ale ei progrese pșn-
 tesche învederatș a redeveni. Ei aș șitatș nș-
 mai șnș lșkrș; nș s'aș țrbșratș sș kompare
 pe kiarș oamenii l'acești doi terminī aī vieșei
 șociale; aș șitatș kș, în celș d'intiș terminș.
 oamenii, grosolanī, ișpș, gșvernaș de patimș,
 totș d'așna gata a alerga la pștere, era ne-
 kapabilī a țrbi în pașe dșne drentșlș kșvintș
 și drentate, adikș, a țrbi în șocietate, fșrș
 vre o pștere esterioarș kare sș 'i konștrngș
 întrș așeasta. Progresșlș șocietșșii konsiștș
 mai kș seamș întrș a skimba pe omșlș în-
 șș-și, a lș fașe kapabilș de libertate, adikș,
 kapabilș de a se gșverna înșș-și dșne
 drentșlș kșvintș. Daka libertatea a peritș la
 intrarea în kariera șocialș, apoi așeasta do-
 vedesche kș omșlș n'a fostș kapabilș d'a îna-
 inta pșștrnd'o, a o lșa înkș o datș și a o
 deprinde din șe în șe mai mșltș, așeasta è
 șkonșlș, așeasta è perfekșișnea șocietșșii;
 înșș asta nș era starea primitivș, kondișiș-
 nea ștșrii barbare. Libertatea în viașa bar-
 barș nș è altș șeva de kștș imperișlș pște-

rii, adică răsina saş mai bine linsă societăţii. Aceasta è darъ чеia че а învelatş ne o mşldime de oameni de spiritş, despre karakteriş le-nislacişnilorş barbare, mi în partikşlarş despre acela че ne okşpъ. Ei aş vşzşţş într'aceasta principalele kondişişni esteriore ale libertăţii, mi, în mizlokşiş avestorş kondişişni, aş amezatş simtimentele, ideele, mi ne oameni dintr'şnş altş evş. Astş teorіş a res-kşmpşrşrii, ne kare v'o esşşşei, n'are vre o altş sorşişte: nekoeringa è o invederare despre aceea; mi în lokş d'a atribşi avestşi felş de pedepsş atşta valoarea moralş, nş se kade a lş privi mai mşltş de kşţş ka şnş pasş d'şntiіş afarş din starea de resbelş mi de lşpta barbarş a forşelorş.

III-lea Kşţş nentrş provedşra kriminalş, nentrş modşiş prigonişii mi jşdekşşii deliktelorş, leşea salikş è prea nekomplekş, mi mai tşkşţş: iea instişişniile jşdekştoresşi ka o fantş, mi nş vorbesşe niş de tribunale, niş de jşdekştori, niş de formele instrşkşişniі. Se vede işi mi kolo în prinvinga asemnşrilorş, (sorşirilorş) a înşşişşrii înaintea drentşii, a obligşrilorş martorilorş mi jşdekştorilorş, a черкşrii prin апъ feartş etc, oare-kari dispoşişni şpeşiale; dar şure a le komplekta, şure a rekonstrşi sistema de in-

stăruindu-se mi de moravuri kă kare se leagă, ară trebzi să mî arănce ȳineva priverile sale dinkolo mltă de testă mi kiară de obiektslă leuî. Prîntre însemnămintele ce konrinde asșura proceđurei kriminale, voiă opri lăarea dămneavoastră a mînte nămaî asșur' a doxă pșnkte, distinkȳișnea fantei mi a drentslăi, mi konjșratoriî saă *conjuratores*.

Kăndă ofensorălă, dăne kîțmarea ofensatslăi, venia în *măl* saă adăgnarea oameniloră liberi, înainte a jșdekătoriloră, or kari, konjă, raxinbșrăi, arimanî, etc, ce era kîțmauî a pronșnȳia, kestisnea ce le era sșpșsă era aȳeia de a sȳi ȳeia ce ordona leȳea în priveri-ȳa fantei pronșse: nă venia ȳineva a desbate înainte loră adevărlă saă falsitatea fantei, ȳi îmulinia înainte loră nămaî kondiȳișnile dăne kari aȳestă pșnktă întiă kăta să fî decisă; ne șrmată, dăne leȳea sșb kare trăia pșrăile, era datorî a determina taksa reskămpșrăiî mi toate împrejșrăile pedensei.

Kăță pentră realitatea fantei însă-mî, ea se stabilia înainte a jșdekătoriloră în diferite felșri, prin rekșrsălă la jșdekata lăi Dămneză, prin ȳerkarea kă apă feartă, prin kombatere, etc.; șne orî prin mșrtărie mi mai adesea prin jșrămîntălă *konjșratorilor*. Akșsatălă venia șrmată de șnă oare-kare nămărlă

de oameni, konsențenî, vecinî, amici, mease, ontă, noxă, doi-sure-zече, чинчи-зечи, meante-zечи mi doi, o sstă kiară în oare-kari kasri, kari venia să jore kă n'a făkstă ayeia de i se împuta. În oare-kari kasri avea mi ofensatslă pe ai sei. Aci nă era ničî interrogatoriă ničî diskuziune de mărțorie, ničî cheretarea kăm amă ziche a faței; *konjsratorii* atesta nămaî, săb jărmintă, adevărlă aserjisiu ofensatslăi, saă a degenării ofensorăi. Kăstă pentră deskonerirea fanteloră, asta era mizlokălă celă mare, sistema generală a leșiloră barbare: *konjsratorii* nă prea sântă amintigă așă desă în leșea Francilor Saliani ka în cele alte leși barbare, în ale Francilor Ripuari, sure esempls: ničî o îndoială kă toate ayeștea kă era asemene întrebșinșăgă, mi kă era kiară fondălă prochedrei kriminale.

Ayeastă sistemă a fostă, ka mi a reskămpării, șă săbiectă de mare admirare pentră o mășime de erădigă; ei aă văzstă într' înșă merite rare: pătrea legășreloră de familiă, de amici, saă de vecinătate, mi înkrederea leșii în verăcitatea omăi: „Germanii, ziche Rogge, n'ăă simșită ničî o dată trebsinșăgă șnei adevărate sisteme de probe. Ayeia ye è straniă în ayeastă aserjisiune despare;

daka čineva è aша de пѣтрѣnsѣ kѣm sѣnt mi eѣ de o plinѣ kredinѣѣ în nobilѣlѣ karakterѣ, mi, mai presѣsѣ de toate, în veracitatea nemѣrjinitѣ a strebѣnilorѣ nostri.¹“

Arѣ fi kѣriosѣ, domnilorѣ, de a trece de l'acheastѣ frasѣ la čitirea lѣi Grigoriѣ de Tours, a poemei de *Nibelungen*, mi a tѣtѣlorѣ monѣmentelorѣ poetice saѣ istorice, a vekilorѣ moravѣri germanice: viklenia, minčisna, lipsa de kredinѣѣ, se reproducѣ la fiѣ-kare pasѣ, kѣndѣ kѣ cea mai sѣbdjire rafinare, kѣndѣ kѣ kѣtezarea cea mai grosolanѣ. Krede-veji oare kѣ Germanii fѣrѣ aljii înaintea tribѣnalelorѣ lorѣ de kѣtѣ în viađѣ-le, mi kѣ ređistrele proceșelorѣ lorѣ, daka vre žnѣ astѣ-felѣ de lѣkrѣ ka ređistrele esistase atѣnči, demintѣ istoria lorѣ? Nѣ voiѣ a le face, pentrѣ ačeste vičie, niči o mѣstrare partikularѣ; ačeste sѣntѣ vičiele popoarelorѣ barbare din toate epocеле, mi de sѣb toate zonele; tradiđignile amerikane mѣrtѣriseskѣ mi ele ka ale Europei, mi Piada ka mi *Nibelungen*. Asemene nѣ mi è de lokѣ a minte a nega ačeastѣ moralitate natŕalѣ a omŕlŕi, kare nѣ lѣ пѣrѣsesče în niči o kondiđisne, în niči o etate

¹ Ueber das gerichtswesen des Germanen, în prefađa, п. VI.

a societății, mi kare se amestekă kă celă mai brătală imperiă ală neschiinșei saș ală patriei. În-ț înșeleșegăi fără greșate ceia ce trebdia să fiă prea adesea în mizlokăi șnoră asemene obiceie jșrămintele *konjsratoriloră*.

Kăță pentră spirităiă de tribștă saș de familiă, elă era pșternikă, este adevărată, printre Germani, mi *konjsratori* sântă o probă despre asta între altele mălte; dar n'avea toate kăsele mi nă prodășea toate konsekșingele morale, ce i se atribșia: șnă omă akșsată era șnă omă atakată, ce i de aproape ai lăi ilă șrma mi lă inkonjsra înaintea tribșnalsăi ka la lăptă. În sînșă barbariei resbelăiă sșbsista între familie: ce lăkră de mirată este daka se grămădeskă mi se pșnă în miskare, kăndă resbelăiă, sșb kștare saș kștare formă, le ameninșă?

Adevărata orișină a *konjsratoriloră*, domniloră, este kă or-șe altă mizlokă d'a konștata lăntele era măi nepraktikabilă. Kșșetașăi kăță mșnkă șere o asemene șerșetare, kăță desvoltare intelektăală mi kăță pștere pșblikă pentră apropierea mi konfrșntarea diferiteloră felșri de probe, șnre a adșna mi desbăte mșrtșriele, șnre a adșșe nșmaș pe martoră înaintea jșdekștoriloră mi a afla adevărlăiă, în fașa akșsatoriloră mi a akșsașiloră. Ni-

mikș din toate acestea nș era kș pștingș în societatea ne kare o administra leșea salikș; mi n'alerga čineva la jșdekata lși Dșmnezeș mi la jșrșmîntșlș konsșnșenilorș prin vr'o aleșere saș prin vr'o kombinare moralș, či nșmaï pentrș kș nș șhia ničï kș pștea fače čeva maï bine.

Astș-felș sșntș, domnilorș, pșnktele prinșipale ale ačesteï leșï kari mi s'aș pșrștș kș merita lzarea dșmneavoastrș a minte. Nș vș vorbeskș nimikș despre nișe fragmente de drentș politikș, de drentș čivilș, de procedșrș čivilș, kari se vșdș respșndite într'însa ničï kiarș de ačelș faimosș artiklș kare ordonș ka „pșmîntșlș salikș nș va fi mostenitș „de femeï, mi kș întreaga ereditate este da„ș bșrbașilorș.“ Niminï nș nekșnoașe ade-vșratșlș seș îngșeșș. Kște-va disposișionï relative la formalitșșile prin kari șnș omș se poate despșrși de familia sa,¹ a se libera de or če îndatorire de konsșnșenitate, mi a re-întra într'o denlinș independinș, sșntș foarte kșrioase, mi arșnkș o mare lzminș așșura stșrïi sočiale; însș okșpș prea pșșinș lokș în leșe, mi nș i determinș ničï de kșm skopșlș. O repetș kș ea este esenșialș o kon-

¹ Tit. LIII, § 1-3.

dikъ penalъ, mi înmî-vъ o kenoaschedi totъ srb raportslă acesta. Privind'o cineva în întreprimeea ei, è foarte kз neustîngъ d'a nз afla într'însa o legislațiune komplikatъ, nesigurъ, transitoricъ. Simte cineva, în fîz-kare momentă, trecerea dintr'o dură într'alta, dintr'o stare socială la o altă stare socială, dintr'o religiune într'alta, dintr'o limbă într'alta; măi toate metamorfosele ce se întîmplă în viața znei ponoră sntă întîpîrite într'însa. Astă-felă esistînga ei a fostă prekaricъ mi skurtă: înkъ din ală X-lea sekălă, poate, ea era înlokată de o maldime de obiceië lokale, kьrora, de sigură, le ajtase prea maldă, dar kari se adъnaseră asemenea din alte sorșîngi, din drentălă romană, din drentălă kanonă, din necesitățile de împrerare; mi kьndă, în ală XIV-lea sekălă, se invokă leđa salikă supre a regăla mostenirea koroanei, de maldă timpă înkă, fьră indoială, nз se măi vorbia de dînsa, de kьtă prin adъchere a minte mi în vre o împrerare mare.

Trei alte leđi barbare, ale Ripuarilor, ale Burginionilor mi ale Visigoșilor, aș măi dominată asșnra ponoareloră stabilite în Galia; ele voră fi odiektălă fiitoarei noastre adъnări.

LECTIUNEA X^a.

Obiektul lekciunii. — Karakterul transitoriu al legii salice se află oare în legile Ripuarilor, Burginionilor și Visigoților? — 1-ia Despre legea Ripuarilor. — Despre Francii Ripuari. — Istoria redacțiunii legii lor. — Conținutul ei. — În ce diferă de legea salică. — 2-lea Despre legea Burginionilor. — Istoria redacțiunii ei. — Conținutul ei. — Karakterul ei distinctiv. — 3-lea. Despre legea Visigoților. — Ea interesează mai mult istoria Spaniei decât pe cea a Franței. — Karakterul ei general. — Efectul civilizației romane asupra Barbarilor.

Domnilor,

În ultima noastră adunare caracterul care, în resumat, mi s'a părut domnitor și fundamental în legea salică, este că era o legislație transitorie, esențială germană fără îndoială, că toate acestea având și o întințire romană, o legislație care nu va posedea viitorul, și în care se vede, pe de o parte, trecerea din starea socială germană la

cea romană, pe de altă parte, dekăderea și kontonirea auestoră doă elemente, în folosăle unei societăți noă, la kare voră konkăra ată-
 tă șnelă kăță și altăle, și kare înțene a re-
 ștri în mizlokăle șineloră loră. Auestă re-
 șătată ală esaminăle lepii salive ară fi sin-
 gălară konfirmată, daka esaminăle țeloră alte
 lepi barbare ne ară face asemene s'ajșnșemă
 akolo; kă atăță măi măltă înkă, dak'amă afa
 în aeste diferite lepi, diferite epocă ale tran-
 șișni, diferite fase ale transformării țe le
 poate întrevedea țineva; dak'amă kănoașe,
 șire esemăle, kă leăea Ripuarilor, leăea Bur-
 ginionilor, și leăea Visigotilor, șăntă șăse
 oare-kăm în așeia-și karietă ka și leăea sa-
 tikă, la distanșe inegale, și nedă, daka este
 ertată a întrebșinșă auestă limbașă, prodăkte
 măi măltă saș măi pșșină înaintate în kom-
 binarea societășii țermane și a societășii
 romane, și în formarea ștriș țelei noă kare
 treăia șă reșăte dintr'așeasta.

Kreă kă ași vomă ajșnșe, kă adevăă,
 daka vomă țerțeta kă lăare a minte aeste
 trei lepi, adikă toate așelea kari aș avăă o
 adevărată inflexiș în otarele Galiei.

1 Distinkăișnea Francilor Ripuară și a
 Francilor Saliană vă este kănoskăș; așeștea
 era țele doăș tribășe pșșinșale, saș măi bine

cele două kolekțiuni principale de tribute din konfederarea cea mare a Francilor. Francii Saliani își trăsea numele, după cum se vede, dela rîul Isel (Isala), pe permii cărora se amezaseră ei, după mîscarea popoarelor care le făcuseră treacă în Batavia; numele loră dară era de origine germană, și pentru crede că ei și lă deteseră singuri. Francii Ripuari, din kontra, primiră pe ală loră de la Romani: ei lokia pe permii Rinului. Că cătă Francii Saliani înaintară către sîdă-vestă, în Belgia și în Galia, Francii Ripuari se respîndiră asemenea la vestă, și oknară perele aflate între Rin și Meusa, pînă la pîdărea Ardenelor. Cei d'întîiș aș devenită Franci din Neustria; saș ceva asemenea; cei din urmă, Franci din Austrasia. Aceste două nume, făr'a korespondențe esaktă că distinkțiunea primitivă, o prodăskă destărlă de fidelă.

La învențără istoriei noastre, cele două tribute se pîrea ună mință reșnite într'ună singură poporă și săb același imperiș. Permite-mi a vă citi, în privința acestei reșniri, zisa lui Grigoriu de Tours, totă d'asna, și fără voiă, nițorărlă celă mai adevertată ală morăvriloră și evenimenteloră din aceea epokă; și veți vedea într'însa ce însemna

atârnî vorbele, zînire a popoarelorǎ mi k̄v̄e-
rire :

„K̄ndǎ Clovis veni la l̄nt̄ k̄ Alaric,
„reȣele Goȣilor, avea de aliatǎ ne fiilǎ seǎ
„Sigebert-Claudiu (reȣele Francilor Ripuari,
„mi kare residea la Colonia), n̄mitǎ Chloderic.
„Acestǎ Sigebert skion̄ta din k̄ssa znei lo-
vit̄re ȣe p̄iimise în ȣen̄ke la b̄t̄lia dela
„Toleda, în kontra Germanilor... Reȣele Clo-
„vis, în timp̄lǎ mederī sale la Paris̄, trimise
„în sekretǎ k̄tre fiilǎ seǎ ka s̄ i zik̄ :
„*Eat̄ k̄ tat̄lǎ teǎ ȣ b̄tr̄nǎ, mi skioant̄ de*
„*niuiorslǎ l̄i ȣelǎ bolnavǎ; daka va msri, rega-*
„*t̄lǎ l̄i se va k̄veni ȣie d'adrent̄lǎ, prek̄om mi*
„*am̄icia noastr̄.* „ Sed̄sǎ de aȣeast̄ ambiȣi-
„z̄ne, Chloderic form̄ trist̄lǎ projektǎ d'a o-
„mor̄i ne tat̄lǎ seǎ.

„Sigebert em̄indǎ din or̄aș̄lǎ Colonia, mi
„trek̄indǎ Rinul ka s̄ se p̄eĩmble p̄in p̄d̄zrea
„Bucovia, adormi ne la p̄r̄nzǎ în kort̄lǎ seǎ;
„fiilǎ seǎ trimise ĩdat̄ în kontra l̄i asa-
„sin̄i mi l̄ omor̄it̄, k̄ sper̄anȣ̄ k̄ va poseda
„d̄ins̄lǎ regat̄lǎ seǎ. Dar, p̄in̄j̄dekata p̄-
„ternik̄l̄i D̄m̄nezeǎ, k̄z̄ elǎ ĩns̄-m̄i ĩn
„groapa ȣe din restate o s̄p̄ase pent̄r̄ ta-
„t̄lǎ seǎ. D̄ne moartea tat̄l̄i seǎ, trimise
„ĩn dat̄ k̄tre Clovis mesaȣerī ka s̄ i an̄z̄-
„ȣe aȣeast̄a mi s̄ i zik̄ : Tat̄-meǎ ȣ mort̄ǎ,

„mi eș am în pșterea mea tesarele mi rega-
 „tșlș seș. Trimite-mi kșđđ-va din ai tei mi
 „eș đđ i voiș întoarce kș așele tesare ce đđ
 „vorș plșcea. Clovis atșnșđ i respnse:
 „*Mslșsmeskș din inimș bșnștșđđ tale, mi te rogș*
 „*a arșta tesarele tale trimișilorș meș, dsne*
 „*kare le veș poseda ne toate.*“ Clodericũ a-
 „rștș trimișilorș toate tesarele tatșlș seș.
 „În timnșlș ne kșndș ei le esamina, prinși-
 „pele zise: „*În așestș kșfșrș avea tatș-meș*
 „*obiueiș a grșmđđi asrșlș seș.*“ Atșnșđ ei i ziserș:
 „*Virș mșna nșnș în fșndș ka sș afiș totș.*“ Fș-
 „kındș elș așeasta, mi anlekșndș-se de totș
 „în kșfșrș, șnșlș dintr'înșii trase îndatș sa-
 „bia mi i tșđ kșnșlș. Astș-felș priimi moar-
 „tea așestș fiș nedemnș kare omorișe ne ta-
 „tșlș seș.

„Clovis afșndș kș Sigebert mi fișlș seș
 „era morđđ, veni îndatș kiarș în așela-șii o-
 „rașđ mi konvokșndș poporșlș i zise: „*As-*
 „*kșltađđ aveia ne s'a întmnlatș. În timnșlș ne*
 „*kșndș navigam ne Escautũ, Clodericũ, fișlș*
 „*konsșnșeanslș meș, tșrmenta ne tatșlș seș zi-*
 „*kındsi kș voiam sș lș omorș. Kșndș Sigebert*
 „*fșđđia prinș nșdsrea Buconia, Clodericũ a trimișș*
 „*în kontra lș omorișori, kari lș aș mi omorișș ;*
 „*mi kiarș elș singrș a fostș asasinatș, ns suiș de*
 „*șine, în momentșlș kșndș deskidea tesarele tatșlș*

„seș. Eș ns ssnt niu de ksm komnlivele astorș
 „lskrșri. Ns notș respndi sșncele konsșnceni-
 „lorș mei; kșu aveasta é omritș; dar nentrs
 „kș aveste lskrșri s'aș întmplatș, eș vș daș o
 „invșșțsrș, kare, daka vș é nlkștș, priimiș-o.
 „Aveșî speranșă in mine mi vș nsneșî sșb pro-
 „tekșisnea mea.“ Попорșlș respnse l'aeste vor-
 „be min aplașdșri din mșșî mi din gșrș,
 „mi inșlșndș-lș ne o pavșzș, ilș nșmirș
 „reșe alș lorș. Clovis priimi darș regatșlș mi
 „statștele lșî Sigebert, mi le adășse ne ling' ale
 „lșî. În fș-kare zi Dșmnezeș fșcea sș kazș
 „inemișî lșî sșb mșnș-i, mi kresșea regatșlș
 „seș nentrs kș dînsșlș avea totș d'așna ini-
 „ma kșratș mi fșcea totș lșkrșri nlkșste lșî
 „Dșmnezeș. ¹

Aceastș regnire a doșb popoare, daka
 asfș-felș de fantș poate pșrta adestș nșme,
 nș șinș mlștș. La moartea lșî Clovis, fișlș
 seș Theodoricũ fș reșe alș Francilor ori-
 entali, adikș alș Francilor Ripuarî ! elș
 resida la Metz. Aestșia se atribșe, in șe-
 nere, redakșisnea leșî lorș, astș-felș ara-
 tș in adevșrș șefada leșî salice șe v'am mai
 vitiťo, mi kare se mai aflș asemene mi in

¹ Grigoriũ de Tours, intr'o Colectiune de memorie asupra istoriei Franciei. tom : 1. pag. 104-107, fșkștș de inșș-mi.

kanșlș leșii Bavaresilor.¹ Dșne așea tradișione, leșea Ripuarilor trebșia darș sș se afle între anșlș 511 și 534. Ea n'arș pștea avea, ka leșea salikș, pretenșionea d'a se șr-ka nșnș la șermșlș drentș alș Rinuluș și în Germania antikș: kș toate așeștea antikitatea ei arș fi mare. Șent silitș a skșdea, în forma ei aktșalș șelș pșșinș, măș șnș sekșlș de vi-așș. Prefașa kare zice kș è redaktatș sșb reșele Theodoriciș, trebșie totș așeșși kanș și leșea Germanilor; așa darș este măș de totș sigșrș kș așeșta fș redaktatș sșb împșrșșia lși Chlotaire II, de la anșlș 613 nșnș la 628; așș-felș ne fakș sș kredemș șele măș bșne manșskrise. Kștș : entrș leșea Ripuarilor, aștoritatea așeleș pșefade devine darș foarte de pșepșș; și dșne serioasa komparare a mșrtșrielorș, șent nevoitș a krede kș abia șșb Dagobert 1-șș, la anșlș 628 și nșnș la 638 ea lșș forma definitivș sșb kare a ajșnșș nșnș la noi.

Sș treșemș akșm de la istoria ei la kompinșlș ei. Am șepșș'o totș l'așeia-și des-komșnere ka și ne leșea salikș. Ea kompinde 89 saș 91 titșle, și (dșne felșrite împșrșșii) 224 saș 227 artikșli, adikș 164 de

¹ Vezi lekșionea pșecedentș, pag: 238.

drentș penalș, mi 113 de drentș politikș saș çivilș, de procedurș çivilș saș kriminalș. În çei 164 artiklî de drentș penalș, se sokeskș 94 pentrș violençã în kontra persoanelorș, 16 pentrș kasșrî de fșrî, mi 64 pentrș felșrite delikte.

La çea d'intîiș prîvire, dșn' açeastș simplș deskomprînerere, leçeã rîncarș seamãnș foate mëlțș kș çea salikș; mi açeasta è o legislaçione kș totșlș penalș, mi kare dovedesçe mãi açeia-mî stare de moravșrî. Kș toate açeștea kșndș prîvesçe çineva mãi de aproape, aflș într'însa diferinçe însemnștoare.

V'am vorbitș în sltima noastrș adșnare despre *konjsratorî* saș konjsrançii kari, fșr' a da o mșrtșrîș prîncîș zîș, venia s'atesteze prin jșrșmîntșlș lorș adevșrșlș saș falsitateã fantelorș fșkște de ofensatșlș saș ofensorș. În leçeã Ripuarilor mãi vîrtos *konjsratorî* çîiș șnș lokș mare. Este vorba despre ei în çinçî-zeuî mi ontș de artiklî ai açeștei leçî, mi ea regșleazș kș de amșnșntșlș, în fîș-kare kestîșne nșmșrșlș konjsrançilorș, formeã înfșçîșșrîi lorș, etc. Leçeã salikș vorbesçe despre ei mëlțș mãi rarș, ama de rarș, în kștș o mșlçime de persoane s'aș îndoîțș daka sistema *konjsratorilorș* era în vigoare la Francii Saliani. Açeastș îndoialș însș nș mi

se pare întemeiată. Dacă legea salikă abia vorbesce despre ei, k̄vîntăleș è k̄ ea privesce sistema ka o faptă stabilită, k̄vîințioasă, și k̄ n'are nici o treburîndă d'a o mai skrie-
Totăleș arată, k̄tre ačestea, k̄ ačeastă faptă era adevărată și p̄ternikă. Țe kasse aș f̄k̄t'o a fi așă de desă prodșă în legea Ripuarilor? Nș se știe nimicș: voiș da îndată singșra esplikare țe o potă întrevedea.

Se mai amintesce și de șnș altă obițeiș în legea ripșară mai desă de k̄tă în țeă salikă; voiș ș vorbeskș despre kombaterea jș-dek̄toreaskă. Se vede și în legea salikă oare-kare șrmă dintr' ačeastă; însă legea ripșară o institșe formală în mease artikăli diferiți. Ačea institșțiune, daka o astă-felă de faptă merită nșmele de institșțiune, a jșkată în evșleș de mizlokș șnș rolă foarte mare, pentș ka noi ș nș mai țegetșmă a o kș-noasce bine în momentăleș k̄ndă se ivesce pentș prima oară în lei.

Am țeerkată a arăta kșm reskșmpșrarea, singșra pedeașă vorbindă adevărată, a leiș salice, fș țeă d'întiș încerkare de a șbști-tăi șnș reșimă legală drentăleș de resbelă, resbșnșrii, lșptei forșeloră. Kombaterea jș-dek̄toreaskă este o încerkare de ačela-și felă; ea a avștă de skopă a șșșne resbelăleș

kiarǎ mi resbǎnarea individualǎ la oare-kari forme, la oare-kari regyle. Reskǎmpǎnarea mi kombaterea jǎdekǎtoreaskǎ sǎntǎ într'o relaȃiune intimǎ, mi s'aǎ desvoltatǎ totǎ în a-vela-mi timpǎ. Se fǎkǎse o krimǎ; ȃnǎlǎ era ofensatǎ; era kiarǎ kredinȃ ȃeneralǎ kǎ avea drentǎlǎ de a mi resbǎna, d'a cere, prin forȃ, îndrentaterea reǎlǎi ȃe sǎferise. Kǎ toate aȃesteȃ ȃnǎ înȃenȃtǎ de leȃe, o ȃmbrǎ de pǎtere pǎblikǎ intervenia, mi astorisa pe ofensorǎ a da oare-kare sǎmǎ pentrǎ îndren-tarea deliktǎlǎi seǎ. Înȃtǎ, în oriȃinǎ, ofen-satǎlǎ avea drentǎ d'a refǎsa reskǎmpǎnarea mi d'a zice. „Voiǎ sǎ mi depriȃnǎ drentǎlǎ de resbǎnare, voiǎ resbelǎlǎ.“ Leȃislatorǎlǎ atȃnȃi saǎ mai bine obiȃeiele, kȃȃi noi perso-nifikǎmǎ sǎb nǎmele de leȃislatorǎ, nisȃe kǎ-rate obiȃeie kari mǎltǎ timpǎ n'avǎrȃ niȃi ȃnǎ felǎ de astoritate legalǎ; obiȃeiele intervenia darǎ, zikindǎ: „Daka vreǎ sǎ ȃi resbǎni, mi „sǎ faȃi resbelǎ kǎ inemikǎlǎ teǎ, apoi ilǎ „vei faȃe dǎne oare-kari forme, mi de fadǎ „kǎ kǎȃi-va martori.“

Astǎ-felǎ se întrodǎse în leȃislaȃiune kombaterea jǎdekǎtoreaskǎ, ka o regylare a dren-tǎlǎi de resbelǎ, ka ȃnǎ kǎmǎlǎ nemȃrȃinitǎ mi deskisǎ resbǎnȃrii. Astǎ-felǎ ȃ ȃea d'în-tiiǎ mi adevǎrata ei sorȃinte; speranȃa în jǎ-

dekata lui Dumnezeu, adevărată proclamație de înșur-mi Dumnezeu în esențială kombaterii, acestea sântă nice idee kari s'aș asociată mai țărăniș, kândă kredințele religioase și klerăle krestinș aș jskatș unș mare rolș în kșmeta-rea și viața barbarilorș: la încheptș kombaterea jșdektoreaskș a fostș nșmai o formș legalș a drentălei țelș mai tare, formș mătș mai țmșritș rekșnoskștș în leșea Ripuarilor de ktș în șa salikș.

Jșdekândș dșn' așeste doștș diferinșe, arș veni kșiva, în țelș d'ntișș momentș, a krede kș șa d'ntișș din așeste doștș leșă este șa mai vekiș. Nișă o îndoiăleș, în adevărtș, kș sistema *konjsratorilorș* și kombaterea jșdektoreaskș era ale societății țermane primitive. Leșea ținșarș va semșna darș ka șa mai kredinșioasș a ei imășine. Dar nș ă așa. Și mai întișș, așeste doștș diferinșe, kari seamșnș a da așei leșă o fisionomiș mai barbarș, aratș șingșre o sforșș, o primș țșșire afarș din barbariș; kșă aratș skopșleș, daka nș de a o desfiinșa, țelș țșșinș de a o regșla. Tșșerea, în țrivinșa așeasta, lasș toate țkșșrile sșb imperișleș obișeileș, adikș alș violinșei și alș întișnșrșii. Leșea ținșarș se țearkș, skriindș și determișndș obișeileș, a lș prefaye în leșe, adikș a lș faye

fiksă mi generală: simptomă asigurată a unei date mai moderne, a unei societăți puțin mai înalte.

Maî sântă ne lîng' auestea mi alte diferințe între aste două leuți, mi kari probează necontestabilă auestă rezultată.

I-iș. Apî pătătă vedea dăne singura enumerare a artikălıloră, kă drentălıș çivilăș çine, în leuea rînzară, șnă lokăș mătăș mai mare de kătă în leuea salikă. Drentălıș penalaș domină totă d'asna într'insa; kă toate auestea leuea este mai puțină esklsivă o kondikă penalaș; pıocedura, mărțeriele, starea persoaneloră, proprietatea mi diferitele ei moduri de transmitere, k'șnă kvîntă, toate pıerșile legislaționii streine penalității sântă çelăș puțină arătate într'insa mi kăte o dată kiară kă destăib skmırtate.

2-lea. Maî mătăș înkă, mi aueasta è o faptă importantă, regalitatea anare mătăș mai mătăș în leuea rînzară de kătă în uea salikă. Açı nă se arată șsb vre șnă raportă politikă; nă è vorbă de pătere regală, niçi de modălıș kă kare ea se denrînde; çi è vorbă de reue, ka de șnă individă mai mătăș konsiderabilă șsb toate raportșrile, mi de kare leuea kată șb se okșne șpeçială. Ea îłă konsideră mai kă seamă ka proprietară saș patronă, ka șnălıș

ce are dominiu întinse, și pe aceste dominiu koloni pe kari îi spektă, oamenii înrolați în serviciul seș, saș pșși sșb protekciunea sa; și pe acestă temeiu, ea i akordă, lși saș la ai sei, privilegie numeroase și destăle de importante. Vă voiș arăta pșma kăte-va dintre'însele:

„1-iș. Daka cineva rșpesce prin violință „obiektăle oare-kare alș vre-șnș omș alș reșelș, saș alș vre-șnș omș alștrată pe lîngă „vr'o biserikă, va plăti o șmă întreită de „kăte așeia ce se kădea a se plăti, daka krima arș fi fostă komisă kătre vre-șnș altă „Ripuar. (tit. XI. § 4.)

„2-lea. Daka krima s'a komisă de vre-șnș „omș alștrată pe lîngă vre-o biserikă, saș pe „lîngă vre-șnșle din dominiile reșelș, ș plăteaskă pe jșmătate șma ce s'arș da de vre-șnș altă Francū. La întimplare de denegare, „va trebș să se jșstifice înșșșndș-se la jșrșmîntă kș trei-zeci și șease konșraș. „(tit: XVIII. § 5.)

„3-lea. Șnș omș alștrată pe lîngă dominiile reșelș, Roman saș liberată tabșlară, „kîmată la jșsticiă, nș va pștea fi internelată, „niș a fi obiektașle vre-șneș akșșrș kapitale. „(tit. LX. § 22.)

„4-lea. Daka va fi kîmată a veni la jș-

„dekatz, îmi va face kynoskatz kondiționea
 „printr'o deklarare pe kare o va întări pe altare;
 „dșne kare se va șirma în privingă-î, prekșm
 „nș se șrmează în privinga Ripuarilor. (Ibid.,
 „§. 23.).

„5-lea. Sklavii reșelși saș ai vre șneî
 „biserice nș se apără nișî o dată prin orga-
 „nșlș vre șneî apărătorș; çî se apără ei sin-
 „gșrî, mi le este ertatș a se jșstifika prin jș-
 „rșmîntș, fșr' a fi omrîi a reșnșnde singșrî
 „la întrebșrile çe li se vorș adresa, (ibid., § 24.)

„6-lea. Daka vre șnșlș va întreprinde a
 „restșrna vî' o kartă regală, fșr' a pștea pro-
 „dșçe vre o alta kare șb fi abrogatș pe çea
 „d'întîiș, așela va plști kș viașa lșî așestș
 „atentatș. (tit. VII. § 7.)

„7-lea. Or-șine va kșteza a trșda pe
 „reșele va plști kș viașa așeastă atentare, mi
 „toate bșnșrile lșî vorș fi konfiskate. (tit.
 LXXI. § 1.)

Leșea salikș nș vorbesçe nimikș aseme-
 ne; așî regalitatea a fșkștș învederatș șnș
 progresș destșlș de mare.

3-lea. Totș așeia-șî diferinș se aflș
 între amîndozș leșile kșndș este vorba de
 Biserikș: artikșlii çe 'î çitiî nîn' așî probea-
 zș totșlș; Biserika è pretștîndene asimilatș
 reșelși; totș așelea-șî privilegie șșntș akor-

date atîtă pămînturilor kîtă mi koloniloră sale.

4-lea. Se mai deskonertă asemene în leuca rînzară o înfîzîntă pîzîntă mai mîltă însemnată a leuîi romane; ea nă se mîrzînesce nămai întră a o amînti supre a zîce kî Romaniî trăeskă săb împerîrlă eî; çî pîime-sce oare-kari dispozițiîni ale eî. Așa dară regîlîndă formalîtățile liberîrii, ea zîce:

„Voimă ka totă Francul Ripuar săă liberărlă tabălară kare, nentă bînele săfletărlă seă, săă prin mîzlokărlă vre znei retribîrii, va voi să libereze ne sklavlărlă seă prin formele arătate de leuca romană; să se înfîzîneze în biserikă îmîntea pîreopîloră, dia-konîloră, klerărlă mi pîoreărlă...“ (Dănc formalîtățile liberîrii.) (tit. LX. § I.)“

Îi acesta è zăă semnă, slabă negremită, însă reală, ală znei societăți pîzîntă mai îmîntăte.

5-lea. În-fine, kîndă çitesce çine-va kă lăare a mînte leuca rînzară în toată întrepîmea eî, se mîră de zăă karakteră mai pîzîntă barbară de kîtlă ală leuîi salîce; dispozițiî-nile sîntă mai pîchise, mai întîntse; vede çine-va întrînsa mai mîlte întenziîni mai kăpetate, mai politîce, îmspirate de çîntîrii mai çenerale. Nă sîntă totă d'ăzna nămai nisce

simple obiceiie întokmite; leqislatorşlş zice kşte o datş: „Stabilimş, ordonşmş.“ Totşlş aratş în-fine kş acea leqislaqişne, daka nş în forma ei, celş pşqinş în ideele şii obiceiiele şe fakş fondşlş ei, este dintr'o epokş poste-rioarş, dintr'o stare mai pşqinş barbarş, şii dovedeşce şnş noş nasş în transakqişnea so-şietşqii şermane în şea romanş, şii a aces-torş doşş soşietşqii în şea noşş, kare kşta şş se naskş din amestikşlş lorş.

De la leqea Ripuarilor şş treşemş l'a Burginionilor, şii şş vedemş daka şii în a-şesta aflşmş totş aşeia-şii fautş.

Redakqişnea leqii Burginionilor se kre-de între anşlş 467 saş 468, a doşa de kşndş kş domnia lşii Gondchaud, şii anşlş 534, e-poka kşderii acesşii regatş şşb armiele Fran-cilor. Trei pşqii, kş date diferite dşne kşm se vede, komşenş aşeastş leqe: şea d'întiiş, kare komşinde şele patrş-zeyi şii şna de titş-le d'întiiş, aparteneazş învederatş reşelşii Gon-debaud, şii se pare a fi pşblikatş mai 'nainte de anşlş 501. Plekşndş del' a patrş-zeyi şii doşa titşlş, karakterşlş leqislaqişnii se skim-bş: leqile şele noşe nş şşnt altş şeva de kşţş nişşe modifikşri ale şelorş vekii: ele es-plikş, reformeazş, komplekteskş şii o anşqiş

kr̃te o dat̃ într'adins̃. D̃sp' apropierea mai multor̃ fante în am̃nșentele kr̃roga n'am de lok̃ a minte a intra aci, i vine kr̃iva s̃b krea- z̃b kr̃ ast̃ parte d'a doza a fost̃ redaktat̃ și p̃blikat̃ pe la anșl̃ 517, de reșele Sigismond, s̃șcesor̃l̃ l̃și Gondebaud. În fine, doș̃ s̃șplimente formeaz̃ o a treia parte, ad̃ș- p̃it̃ la leșe, s̃șb ñșmele pozitiṽ de *addita- menta*, k̃șm se vede tot̃ de Sigismond, mort̃ în anșl̃ 523.

Prefașa p̃șș în kanșl̃ test̃l̃și konfir- m̃ș așeste koniekt̃șre: ea este învederat̃ kom- p̃șș de doș̃ prefășe, din epoc̃e d̃iferite: ș- na vine de la reșele Gondebaud și șea alt̃ de la reșele Sigismond. Kr̃te-va manșskrise ñșmai atribșiesk̃ș asemene pe așeas̃t̃ din șrm̃ș tot̃ reșel̃și Gondebaud; îns̃ș șei șe o daș̃ l̃și Sigismond merit̃ negremit̃ p̃fe- rișga.

Așea prefășe, domnilor̃, reșp̃ndesșe m̃șl- t̃ l̃șmiñș așșgra șnor̃ș kestis̃ñi m̃șlt̃ș mai importante de kr̃t̃ș data leșii, ea i dovedesșe karakter̃șl̃ș, și o d̃istinșe k̃șrat̃ș, kiar̃ș dela întiia p̃rivire, de șele doș̃ leșii barbare de kari ne am̃ș okșpat̃ș. Am trebșing̃ș a v'o çiti întreag̃ș:

„P̃rea glorios̃șl̃ș reșe al̃ș Burginionilor

„Gondebaud, dăne țe mai întiiș, pentră in-
 „teresălē mi repassălē popoareloră noastre,
 „a kăpetată matoră la konstitudiunile noastre,
 „mi l'ale stremouiloră nostri, prekəm mi la țeia
 „țe, în fîr-kare materiă mi în fîr-kare lăkră,
 „regăla, se kăvine mai bine onestădii, rađiș-
 „nii mi drentădii, amă țegetată toate ačestea
 „împreună kă konvokađii nostri ței mari; mi,
 „atătă dăne părearea noastră kătă mi dău' a
 „loră, amă ordonată a se skrie statstele țimă-
 „toare kă skonă ka lepile să remiăz eterne.

„În nămele lăi Dănmnezeă, în ală doilea
 „ană ală domnirii gloriosălēi nostră domnă
 „rețele Sigismond, karteă ordonanđeloră atin-
 „gătoare de manđinerea eternă a leuiloră tre-
 „kăte mi presente s'a făkătă la Lion, în a
 „patra zi a lănei lăi anrile.

„Pentă izbirea drentădii, prin mizlo-
 „kălē kăria poate să mi făkă țineva ne Dăm-
 „nezeă favorabilă, mi să kapete pătere de pă-
 „mîntă, dăne țe mai întiiș amă đinătă kon-
 „siliă kă konđii mi kă ței mai mari ai
 „nostri, ne amă anlikată a regăla toate lă-
 „krările astă-felă, în kătă integritatea mi
 „drentatea în jădekăđi să respingă or-țe
 „dară, or-țe mizlokă de korămpere. Tođi
 „ačeia kari săntă în pătere trebăe, înče-
 „mîndă de astă-ză, a jădeka între Burginion

„mi Roman dăne komînderea legilorŭ noastre
 „komnăse mi îmbărbăteite într'o komnă 8-
 „nire; astă-felă în kătbă niminî să nă spere
 „mi să nă kăteze, în vre o jădekătbă saă vre
 „o afăcere, a priimi ceva de la zăna din părg-
 „pile prigonițe săb kăvîntă de dară saă fo-
 „losă, çi nămaî partea çe are drentate să mi
 „o kanete, mi pentră ațeasta să fiă de ajănsă
 „integritate jădelă. Kredemă ka o datorîă
 „a ne impăne noi înmi-ne ațeastă kondițîone,
 „ka niminî, în or-çe lăkră ară fi, să nă kă-
 „teze să çerçe integritate noastră prin soli-
 „çitărî saă darări, resningîndă astă-feiă de-
 „parte de noi măi întîiă, pentră isbirea dren-
 „tăpîi, çeia çe interçhemă noi în totă rega-
 „tălă nostră țătăloră jădekătorîloră. Fiskălă
 „nostră nă trebăe să pretînză niçî elă măi
 „măltă de kătbă strîņçerea amendei, astă-felă
 „prekăm se află stabilită în lepi. Ka çei marî,
 „konçii, konsiliariî, domestîçii mi mairîi kasei
 „noastre, konsilariî mi konçii de çetăpîi mi
 „de kampanie atătbă bėrginîonî kătbă mi romanî,
 „prekăm mi tođî jădekătorîi-denștađî, kiară
 „în kasări de resbelă, să sçîă kă nă trebăe
 „să priimeaskă nimikă pentră kasăele traktate
 „saă jădekate îmaintea loră, mi kă asemene
 „nă trebăie să çeară ceva de la vre o parte
 „kă țitălă de promîtere saă resnățîre. Părgpile

„s̄b n̄s f̄b asemene silite a se tokmi k̄s j̄sdele,
 „ast̄-fel̄s̄ ka d̄ns̄s̄l̄s̄ s̄b m̄iimeask̄s̄ dela ele
 „ceva. Ka daka vre s̄n̄s̄l̄s̄ din j̄sdek̄tor̄īi s̄s̄s̄
 „n̄s̄m̄īn̄i se las̄s̄ a se kor̄ne, mi k̄s toate
 „lepile noastre, e konvins̄s̄ k̄s a m̄iimit̄s̄
 „o resnlat̄s̄ nent̄r̄s̄ vre o afacere sās̄ j̄sdek̄at̄s̄,
 „kiar̄s̄ de a j̄sdek̄at̄s̄ drent̄s̄, at̄s̄n̄c̄i nent̄r̄s̄
 „esem̄n̄l̄s̄l̄s̄ t̄s̄t̄s̄lor̄s̄, daka kr̄ma e probat̄s̄, ka-
 „t̄s̄ s̄b f̄b nedensit̄s̄ k̄s moartea; mi ast̄ fel̄s̄
 „k̄s toate adestea ka gres̄hala avel̄sia ce e
 „konvins̄s̄ de v̄nz̄r̄i, fiind̄s̄ as̄s̄ura l̄s̄i nedep-
 „sit̄s̄, s̄b n̄s linseask̄s̄ de b̄s̄n̄r̄ile l̄s̄i ne ko-
 „m̄i sās̄ mostenitor̄īi l̄s̄i lepit̄im̄i. K̄s̄t̄s̄ pen-
 „tr̄s̄ sekretarīi j̄sdek̄tor̄ilor̄s̄-den̄s̄tāj̄i, ni se
 „pare k̄s, nent̄r̄s̄ drent̄s̄l̄s̄ lor̄s̄ as̄s̄ura j̄sdek̄-
 „p̄ilor̄s̄, o a treia parte de am̄i¹ kat̄s̄ s̄b le
 „f̄b dest̄s̄l̄s̄ în l̄s̄kr̄r̄ile de peste zече *solidi*;
 „māi jos̄s̄ de aveast̄s̄ s̄s̄m̄s̄, kat̄s̄ s̄b cearḡs̄
 „s̄n̄s̄ māi mik̄s̄ drent̄s̄. Kr̄ma v̄nz̄r̄īi fiind̄s̄
 „interzis̄s̄ s̄s̄b avel̄lea-m̄i nedense, ordon̄m̄s̄,
 „prek̄s̄m̄ ās̄ f̄b̄k̄t̄s̄ mi stremom̄īi nostri, a se
 „j̄sdeka Roman̄īi d̄s̄ne lepile romane, mi k̄s
 „avest̄ia s̄b s̄c̄īs̄ k̄s vor̄s̄ m̄iimi în skris̄s̄ for-
 „ma mi konrinderea lepilelor̄s̄ d̄s̄ne kari treb̄se
 „a j̄sdeka ka nimin̄i s̄b n̄s se poat̄s̄ sk̄s̄sa
 „desn̄re nes̄c̄īinḡs̄. K̄s̄t̄s̄ nent̄r̄s̄ aveia ce s̄'a

¹ O moned̄s̄ roman̄s̄.

„judekatš reš vre o altš datš, kaprinderea le-
 „puii ceii vekii va fi konservatš. Pe ling' a-
 „ceasta mai adăpimš kš, daka žnš jude akš-
 „satš ka koręptorš nš poate fi konvinsš niči
 „intri'nuš felš, atęnči, akęsatoręlš va fi sępęsš
 „pedensei ce amš ordonatš a se face judelei
 „vinętorš. Daka vre žnš pęnktš nš se aflš
 „regęlatš în lepile noastre, ordonămš a se
 „raporta nșmai judekăpuii noastre despre a-
 „ceasta. Dak vre žnš jude, atętš barbarš, kš-
 „tš mi romanš, din simplitate saš nein-
 „grijire, nš judekš lękręrile asęnra kęgora a
 „otęritš lepea noastră, mi ka sa fiš skętitš
 „de korępere, sš sčib kš va plęti trei-zeci
 „*solidi* romanii,¹ mi kš, dșne ce se vorš în-
 „treba pęrpile, kasssa lorš se ve judeka din
 „noš. Mai adăpimš kš: daka dșn'o întreitš
 „kișmare, judekętorii n'aš judekatš, mi dak'
 „așela kare are așea judekatš krede kš se
 „kęvine a ne raporta noș, probęndš mai în-
 „tiiiš kš a kișmatš de trei ori pe judekętorii
 „seii mi kš n'a fostš askęltatš, atęnči judele
 „va fi kondemnatš a plęti o amendš de doi
 „șpre-zeci *solidi*. Dar mi daka vre žnšlš,
 „intri'o kassš oare-kare, neingrijindš a kișma
 „pe judekętori de trei ori prekșm s'a zisš
 „mai sșsš, va pștea a se adresa kętre noi, va
 „plęti amenda ce amš pșs'o pentę judekętorii

„înterzietorî. Şii pentrã ka niçi o lãkrare sã
 „nã se înterzie din kãssa jãdekãtorilorã de-
 „legãþi, niçi ãnã konte romanã saã bãr-
 „ginionã sã nã mî iea asãpra de a jãdeka vre
 „o kãssã în linsa jãdelãi la kare privesce
 „dînsa, ka ayeia ce aleargã la leþe sã nã poa-
 „tã fi nesigãri în privingã jãridikãionii. Ne
 „a plãkãtã a konfirma ayeastã seriã de ordo-
 „nanþe, dãne inskripciõnile konþilorã, kã sko-
 „nã ka regãla ce a fostã skrisã prin bãna noa-
 „strã mi a tãtãlorã voingã, pãstratã fiindã de
 „posteritate sã aibã soliditatea ãnã pãktã e-
 „ternã. (Ûrmeazã sãbskrierile a trei-zeci mi
 „doi konþii.)

Fãr'a merþe mãi departe, domnilorã, dãn'
 ayeastã singãrã pãfãþã, diferinþa dintre a-
 yeste trei leþi este învederatã: ayeasta din
 ãrmã, nã ã o simplã kãleþere de obiceie, re-
 daktatã nã se sãie de çine, niçi în ce epokã,
 niçi kã ce skonã, çi ã o lãkrare de leþislãþi-
 õne, emanatã dîntr'o pãtere regãlatã, k'ãnã
 skonã de ordine pãblikã, kare aratã, k'ãnã
 kãvintã, oare-kari karaktere adevãratã politice,
 mi deskonere ãnã gãvernã, skonãlã çelã pã-
 ãiã alã ãnã gãvernã.

Sã intrãmã akãm în interiorãlã kiarã alã
 leþii, elã nã desminte niçi de kãm pãfãþa.

Ea konþinde 110 titãle mi 354 artikãli,

adikț: 142 artikslī de drentș çivilș; 30 de p̄ochedșrț çivilș saș kriminalț, mi 182 de drentș penalș. Drentșlș penalș se împarte în 76 artikslī pentrș delikte în kontra persoanelorș; 62 pentrș delikte în kontra p̄oprietșșilorș; mi 44 artikslī pentrș diferite delikte. Eatș p̄inçinabilele rezșltate, la kari kondșçe esaminșlș disposiçșnilorș astș-felș klasifikate.

1-iș. Kondiçșnea Burginionului, mi a Romanului este açeia-mi; or-çe diversitate leçișitș a desșrșrștș; în materiș çivilș saș kriminalț, ka ofensaçi saș ofensori, ei sșntș p̄șșmi pe açela-mi niçiørș de egalitate. Testele sșntș pline de probe. Alesei kște-va din çele çe batș mai mșltș la okiș:

„1-iș. Ka Burginionii mi Romanii sș fiș „sșșșșmi l'açeia-mi i kondiçșne (tit: X, § 1.)

„2-lea. Daka vre o fatș romanș s'a șnitș „k'șnș Burginion fșrț voindș saș fșrț șçirea „pșringșilorș ei, sș șçiț kș nș va kșpșta ni- „mikș din bșnșlș pșringșilorș sei. (tit. XII, § 5).

„3-lea Daka vre șnș omș liberș Bur- „ginion a intratș în vre o kasț ka sș fakț „vre o çeartș „sș plșteaskș șease *solidi* sșș- „p̄inșlși kasei, mi doi-sure-zeçe *solidi* drentș „amendș. Voimș ka în açeastș p̄ivindș, açeia „-mi kondiçșne sș fiș impșșș atștș Roma- „nilor, kștș mi Burginionilor, (tit. XV, § 1)

„4-lea Daka vre znelš, kълtorindš pentre „interesele sale private, soseche în kasa znelš „Burginion mi i cere ospitalitate, mi daka „Burginionul i aratъ kasa vre znelš Roman, „probъndъ-se aчeasta, atъnчi Bъrginionul sъ „пъteaskъ trei *solidi* aчeлgia ne a kъrgia ka- „sъ a arъtat'o kълtorъlъi. mi alđi trei *solidi* „ka amendъ. (tit. XXXVIII, § 6.)

Aчeatea sъntъ fъrъ îndoialъ nisчe în- grижi minъdioase spre a mangine ne amîndoъtъ popoarele în aчeia-mi nivelъ. Aша darъ se чitesчe în Grigoriu de Tours. „Reчеle Gon- „debaud institsi, în đara чe se nъmesчe akъm „Burgonia; leđi mai đelчi, kъ skonъ d'a nъ „апъsa ne Romani.“¹

2-lea Drentъlš penalš alš Burginionilor nъ este totъ ka mi alš Francilor. Reskъmъ- rarea se aflъ mi într'însъlš, însъ nъ é nъmai aчeasta singъra pedeansъ; pedensele korporale se iveskъ; se mai vđđ asemene mi mълte alte pedense morale; leđislatorъlš se чearkъ a se ser- vi kъ sșferinga saș kъrъminea.² Inventъ kiarъ nisчe pedense stranie, prekъm se vđđ mълte asemene în evъlš de mizlokъ. Daka, spre e-

¹ Tom I, паг. 96 din *Колъgereа mea de memoriaлs relative la istoria Franciа.*

² Vedegi sșnlementъlš întiîș, tit. X.

semnle, vr'zně křřiř de vlnětoare s'a fřratě, fřřlě este atřnčĩ kondemnatě sař a lřsa pe křřiř sě mřnĩnče dĩa kornělě lřĩ mease řnčie de karne, or sě plěteaskě mease *sokidi*. Asta ĩnsě é mřmaĩ o estravaganę selbatikě, dar aratě niře ęerkřĩ de penalitate prea diferite de vekile običeie řermaniře. Diferinęa se mai vede asemenea mi ĩn alte simptome: deliktele sřntě mřltě mai variate, se vřdě mřltě mai pęđine ĩn kontra persoanelorě, mi altele kari se naskě đinĩndě de niře relaęiřni soćiale mai regđlate mi mai komplikate.

3-lea Astě-felě drentělě ęivilě mi pro-ęedřra okřpě ĩn leęea Burginionilor řně mai mare lokě de křtě ĩn ęele preęedente. Ele sřntě mai obiektělě jřmřtřđĩ artikělilorě; ĩn leęea Ripuarilor komřde nřmaĩ dořě dĩa ęinčĩ pęđĩ, mi nřmaĩ a measelea ĩn leęea salikě. É destělě a deskide ęine-va leęile lřĩ Gondebaud mi ale lřĩ Sigismond sũre a vedea o mřđime de dispořięiřni asęra sęęesiřnilorě, testamentelorě, donagiřnilorě, maritaęelorě, kontraktelorě, etc;

4-lea ĩntĩlneře ęine-va ĩntr'ĩnsa kiarě mi oare-kari ĩmpřmřtřĩ positive dĩa leęea romaně. Abia pętřřmě deosebi adineaorĩ ĩn leęea rinęarě křte-va řrme dĩatr'o asemenea fantě; aęi, este ĩnvederatě, mai kř seamě ĩn aęeia ęe

privesce dreptăţilă civilă. Nimikă mai simnilă: dreptăţilă civilă era rară mi slabă în lepile barbare; îndată ce progresăilă relaşioniloră sociale dete materia pentră aţeasta, forma fă lătată dela legislaşionea romană. Eată doşă disposişionă şnde imitarea este sigşră :

1.

„Daka vre o femeie bşrginione, dşne moartea bşrbatşilă seş, trece, dşne kşm se întimnilă, în a doşa saş a treia kşştorie, mi daka are fi din fiş-kare kşştorie, şş posede în şşşfrăktă ne kşă va trăi¹ donaşionea nşnşială; iar dşne moarte-i fiş-kare din fiş e şş reafle ţeia ţe tatăilă loră a dată mşmei sale; femeia şş n'aibă nişă şş dşntă de a da, a vinde, saş a resini ţeva din ţeia ţe a nşimită ka donaşione nşnşială.“ (tit. XXIV, § 1.)

2.

„Donaşionile mi testamentele făkte între nopşilă nostră, voră fi va-

1.

Ka toşă şş şăă kş daka femeie, dşne trecerea timnilă leşită, trekîndă în a doşa kşştorie, mi avîndă kopii din kşştoriile trekşte, treşse şş conserve, ne kşă voră trăi, şşşfrăktăilă bşnşiloră ţe aş nşimită² în timnilă kşştoriiloră loră; iar proprietatea şş remăă kopiloră kşrora lepile ţele mai sakre le dş dreptăilă dşne moarte. (Kond: Theodos: kart: III. tit: VIII. k. 3; *ibid.*, k. 2.)

2.

În adăşele ţe nş le pşede şş testamentă ka mi în teste, inter-

¹ *Dum advivit usufructu possideat.*

² *Dum advixerit in usufructu possideat. (Interpret.)*

labile kǎndǝ činčī saǝ mease martori vorǝ în- kredinga prin pǎnerea si- milisǝi saǝ a sǝbskrierii.“ (tit: XLIII. § 1.)	venirea a činčī saǝ me- se martori nǝ trebse ničī o datǝ sǝ liuseaskǝ.“ (Kond: Theodos: , kar. IV, tit: IV, k. 1.)
--	--

Ami mai pǝtea arǝta înkǝ mi alte ana-
 logie asemenea.

5-lea În fine, legea Burginionilor aratǝ
 lǝmǝritǝ kǝ regalitatea fǝkǝse, ǝačestǝ po-
 porǝ, progrese destǝlǝ de mari. Nǝ kǝ è vor-
 bǝ despre ačeasta ačī mai mǝltǝ de kǝtǝ în-
 tr'altǝ parte; nǝ è kiarǝ de lokǝ vorbǝ sǝb
 pǝnktǝlǝ de vedere politikǝ; legea Burginio-
 nilor este čea mai pǝđinǝ politikǝ dintre le-
 đile barbare, ačeia kare întrǝ mai mǝltǝ es-
 klǝsivǝ în drentǝlǝ penalǝ mi čivilǝ, mi ko-
 prinde mai pǝđine alǝsionii pentrǝ gǝvernǝlǝ
 đeneralǝ. Dar đǝne totalitatea ačestei leđi,
 đǝne pǝfada ei, đǝne tonǝlǝ mi spiritǝlǝ re-
 đakđisionii sale aflǝ čine-va în fiǝ-kare mo-
 mentǝ kǝ ređele nǝ è nǝmai đnǝ simplǝ kapǝ
 de resbeliči, nǝmai đnǝ mare proprietarǝ, mi
 kǝ regalitatea a eșitǝ đin kondiđișnea ei bar-
 barǝ spre a deveni o pǝtere pǝblikǝ.

Vedeđi đarǝ bine, domnilorǝ, kǝ toate
 ačestea probeazǝ o societate mai đsvoltatǝ,
 mai regđlatǝ; elementǝlǝ romanǝ pǝdominǝ
 đin če în če mai mǝltǝ asđpra čelđi barbarǝ;
 înaintǝmǝ pe vǝzđte în transiđișnea đnđia

într'altfel. să mai bine în lăkrarea zpirii kare trebeșc sș le kombine împreună. Ceia ce Burginioni se parș kș s'aș împreunăstată mai kș seamă dela lămea romană, afară nșma de kște-va trșșre de drentă çivilă, este idea de ordine rșblikă, de gșvernăș promiș zisă: abia se mai vede oare-kare șrmă a vekiloră adșnșrī germanice; înfșingă klerălsī nș se vede niçī de kșm domnitoare; çi è regalitatea kare nșredomină mi se silesue a prodșue nșsterea imperială. Reçii bșrginioni sșntă a-çeia kari se parș kș aș mostenitș mai kompletă ne imperială, mi kari gșvernă dșne modelăș loră. Poate kș s'ară kșveni a kșșta astă kașș în data regatșlsī loră, fondată șnăș din çele d'ntiūș mi în timnăș ne kșndă organizarea Imperialăș sșbsista înkă, săș era anroane de sșbsistată; poate asemenea kș mi kiară stabilirea loră, restrinsă în mai strīnte otare de kștă ale Visigoșilor mi Francilor, a nșstăș lăa în dată o formă mai reglată. Or mi kșm, fapta è sigșră mi karakteriș ne a-çestă noporă mi legislaçiunea lăi.

Ea șrmă de a fi în viçoare kiară mi dșne ce Burginioni trekșră sșb jșgșlă Francilor; formșlele lăi Marculf mi kanitșlariele lăi Carol çelă Mare înkredinçează desne a-

ceasta¹. O mai află înkră ține-va kiară formală amintită în ală IX-lea sekrlă, de episkopii Agobard și Hinemar; însă pșșini oameni, zikă ei, trăeskă akəm săb lepea a-
ceastă.

III-lea. Ūrsita lepii Visigoților a fostă mai mare și mai lăngă. Ea formează o kșlepe-re konsiderabilă, întitlată *Forum judicum*, și a fostă sșvesivă redaktată, de la anulă 466, epokă a sșirii pe tronă a reșelăi Euric, kare resida la Tulusa, și pînă la anulă 701, epoka morșii reșelăi Egica saș Egiza, kare resida la Toleda. A-
ceastă singură indikare a-
nșșă kă în avelă intervală skimbări marī s'aș făkătă în sitșapșșnea noporșelăi pentră kare lepea era făkătă. Visigoșii era de o kamdată stabilii la sșdșelă Galiei; și in anulă 507 Clovis îi alșngă de akolo, le lă Aquitania, și nă le remase la nordșelă Pirineilor de kătă Septimania. Leșislașșșnea Visigoților nă ă dară neanșrată istoriei civi-
lisașșșniī noastre de kătă nămai pînă Pașca epokă; mai țărziș, Spania este mai singură interesată de dinsa.

În timpșelă dominării sale la Tulusa, Euric năse să skriă običeiele Visigoților: sșve-

¹ *Marculf.*, k. 1, 8 — Capit. 2 a. 813 — Baluze. 1, 505.

sorslê lăi Alaric, auela kare fê omorîtê de Clovis, p̄sse s̄b k̄leaḡ m̄i s̄b se p̄sblice s̄b n̄mele de *Breviarium* lepile s̄p̄șmilor̄ seî romanî. Visigoții era dar̄ la inchenst̄slê sek̄sl̄lăi VI-ea, tot̄ în aueia-m̄i sitșauîșne ka m̄i Burginioniî m̄i Franciî; lepea barbar̄ m̄i cea roman̄ era distinkte; f̄t̄-kare popor̄ p̄zea pe a sa.

K̄ndê Visigoții f̄r̄t̄ alșngad̄i în Spania, aueast̄ stare se skimb̄: reșele lor̄ Chindasuinthe (642—652) împ̄reșn̄t̄ am̄ndor̄ lepile într'șna sinḡr̄t̄ m̄i desființ̄ formal̄ lepea roman̄; de atșnc̄i f̄t̄ n̄șmaî o sinḡr̄t̄ kondik̄t̄, șn̄t̄ sinḡr̄t̄ș popor̄ș. Așt̄-fel̄ș f̄t̄ s̄șbt̄șit̄ș, p̄ntre Visigoți, sistema leșilor̄ș reale, saș d̄șne teritoriș, în sistema leșilor̄ș personale, saș d̄șne orișin̄t̄, or d̄șne știr̄ni. Așt̄ș din șrm̄t̄ sistem̄t̄ dominase m̄i domina înk̄t̄ m̄ai la toate popoarele barbare; k̄ndê Chindasuinthe o desființ̄ la Visigoți. Dar în Spania se întimul̄t̄ aueast̄ revolșuîșne; dela Chindasuinthe m̄i n̄n̄t̄ la Egica (642—701) se desvolt̄ *Forum judicum*, se komplek̄t̄, m̄i l̄șt̄ forma s̄b kare îl̄ș k̄șnoas̄em̄ș. Pe k̄șt̄ș tim̄p̄ș Visigoții okșpar̄t̄ șșd̄sl̄ș Galiei, cea din șrm̄t̄ redakșuîșne a vekilor̄ș lor̄ș obișeie m̄i *breviarium*, dominar̄t̄ sinḡre în țar̄t̄. *Forum judicum* n'are dar̄t̄ p̄nt̄r̄ Fran-

cia de kȳtŝ zñŝ interesŝ nedirektŝ. Kȳ toate ayeŝtea, elŝ a fostŝ kȳtŝ-va timnŝ în vi-goare într'ŝna din pȳrgile meridionale ale Galiei, okȳpȳ în istoria ȳeneralȳ a leȳilorŝ barbare zñŝ lokŝ destȳlŝ de mare, ŝi figȳreazȳ într'insa ka zñŝ fenomenŝ însemnatŝ. Permite-ȳi-mi darȳ a vȳ face kȳnoskȳtȳ totalitatea ŝi karakterȳlŝ seŝ. Fȳr' ayeŝta, tabloȳlŝ leȳislaȳiŝnilorŝ barbare va fi nekomplektŝ, ŝi idea ȳe ne va remȳnea despre dȳnsȳlŝ va fi neesaktȳ.

Leȳea Visigoȳilor este fȳrȳ komparare mai întinsȳ de kȳtŝ or-kare din ayelea despre kari ne okȳparȳmŝ. Ea ȳ komȳsȳ de o titȳlȳ kare servȳ ka pȳfaȳȳ, ŝi de doȳȳ-ŝpre-zȳe kȳȳȳ, kari komȳndŝ 595 artikȳli, saŝ leȳi distinkte, de oriȳinȳ ŝi de datȳ diferite. Toate leȳile date saŝ formate de reȳii visigoȳi, de la Euric pȳnȳ la Egica, sȳntŝ komȳrinse în ayeaŝtȳ kolekȳiŝne.

Toate materiile leȳislative se vȳdŝ într'insa; asta nȳ ȳ niȳi kȳleȳere de obiȳeie antice, niȳi o pȳimȳ înȳerkare de reformȳ ȳivilȳ; ȳi este o kondikȳ zñiversalȳ, kondikȳ de drentŝ politikŝ, de drentŝ ȳivilŝ, de drentŝ kriminalŝ; kondikȳ redaktatȳ sistematiȳkŝ, ŝi kare are skonŝ de a îngȳriȳi de toate trebȳinȳele soȳietȳȳii. ŝi nȳ ȳ nȳmai kondikȳ saŝ

adunare de dispozițiuni legislative, și o sistem de filosofie, o doctrină. Ea è prevedută și amestecată, ivi și kolo, de disertațiunile asupra orișinei societății, naționale, naționale, organizații civile, comunității și publice leșilor. Dar nu è numai o sistem, dar încă și un magazin de îndemne morale, de amănunțuri, de konsilie. *Forum judicum*, k'unș k'vintă, are totș de o dată unș karaktere legislațiv, unș karaktere filosofik, și unș karaktere relișios; ține de lege, de știință și de predik.

Cașsa è simplă: legea Visigoților este lăkrarea klerșli: ea este emiță din konșiliele de la Toledo. Konșiliele de la Toledo aș fostș adunările naționale ale monarșiei spaniole. Spania are așestș karaktere singulare k, kiarș din cea d'ntiș periodă a istoriei sale, klerșli a jșkatș unș rolș multș mai mare de k'atș în alte țări: cea ce era la Franci k'mpășile lăi martiș și maiș, la Anglo-Sașoni era Wittenagemot, la Lombarși adunarea generală a Paviiei, konșiliele Toledei era la Visigoții din Spania. Akolo se redakta leșile și se desbătea toate afășerile cele mari ale țerei. Klerșli era ka șă vorbimș aștă-felș centrșli împreșșrșliș k'șșia se grămbădea regalitatea, aristokrașia laik, poporșliș, soșii-

etatea întreagă. Kondika visigotă e dară în-vederată lăkrarea eklesiasticilor; ea era vi-
 ȃișlă și merită lă spiritală loră; este fără
 komparare mai rațională, mai dreaptă, mai
 dălcă, și mai esaktă; kănoasce mătă mai bi-
 ne drentărele șmanităi, datoriele gvernă lă
 și interesele soțietăi; se șilesce în-fine
 s'ajungă ună skopă mătă mai înaltă și mai
 kompleksă de kătă toate cele alte leqislaționă
 barbare. Dar totă în acela-și timpă, săb
 pșnktă lă de vedere politikă, ea lasă soțieta-
 tea mătă mai liusită de garanție: o predă ne
 de o parte în măna kleră lă, ne de alta re-
 galită i. Leqile france, sasone, lombarde,
 bėrginione kiară, lasă să sėbsiste garanțiele,
 kari se naskă din vekile obișeie, din inden-
 dința individuală, din drentărele făr-kărăi pro-
 prietară în dominiile sale, din participa-
 rea mai mătă săă mai pșuină regălată, mai
 mătă săă mai pșuină întinsă, a oameniloră
 liberi în afacerile naționă, în jėdekă i, în re-
 dakționea akteloră vieței civile. În *Forum
 judicum*, mai toate aște remășice ale so-
 țietă i germane primitive aă despărătă; o în-
 tinsă administrare semi-eklesiastikă, semi-im-
 rială, se întinde asșupra soțietă i.

Amă pștea fără indoială a pș șune a-
 șeasta, și kșțetarea dămneavoastă mă a tre-

krtě înainte: ayeasta è žně nasě nož, žně nasě
 nemžřpinitě, in kalea ne kare meržemě. De
 křndě stědřmě lepile barbare, inaintěmě din
 ye in ye mař mēltě křtre ačela-mř resłtatě;
 řsřsne a dož sořietěđř devine din ye in ye
 mař řeneralě, mař prořndě, ři in ayeastě řs-
 řsne, kř křtě se imřlinesye ea, kř atětě mař
 mēltě elementěł řomaně, řivilě saě reliřiosě,
 domině din ye in ye mař mēltě. Leřea ri-
 řarě este mař řęđině řermaně de křtě čea
 salikě; leřea Burginionilor mař řęđině řer-
 maně de křtě čea řinřarě; leřea Visigořilor
 mēltě mař řęđině inkě ři de křtě leřea Bur-
 ginionilor. Dřue křm se vede asta è lokěł
 in kotro křřye řiřě, asta è řřinta sřre kare
 tinde prořressěł evenimentelorě. Singřlarě
 sņektakěł, domnilorě! Adineaorř asistamě la
 čelě din řřmě evě alě řivilisagřsniř romane,
 ři o ařlamě in denlině dekadindě, řřre řř-
 tere, řřre fekřnditate, řřre strelčyre, neka-
 pabilě, ka sě vorřimě astě-felě, d'a sěbsista.
 Eat'o inřinsě, řřinatě de Barbarř ři totě de
 o datě reanare, řřtinde, fekřndě; denřinde a-
 sșra inřitěđřsnilorě, ři asșra moravřřilorě
 ye ině a se asořia kř đřnsa, žně imperiě mi-
 nřnatě; le inřiněresye din ye in ye mař mēltě
 kř karaktersěł seě; domině in fine ři meta-
 morfoseazě ne inřingřtorř eř.

Dozъ kaxse, între altele mai multe, aș prodoșș a chestș resșltatș; pșterea șnei legislașionș civile, tare, mi bine legatș; mi influenșa natșralș a șivilisașionșii asșpra barbariei. Așezșndș-se, mi devenindș proprietari, Barbarii kontraktarș, saș între dınșș, or kș Romanii, relașionșii multș mai variate, mi multș mai dșrabile de kștș așelea șe ei kșnoskșserș nın' atșnș. Esistınșa lorș lșș mai multș întindere mi permanınș. Leșea romanș pștea nșmai ea a o regșla, ea singșrș era de ajșnsș l'atștea raportșrș. Barbarii konservșndș-mi inkș obișeiele mi remșindș inkș stșnini ai șereș, se aflarș nınșș, ka șș vorbimșș așa, în fearele așelei legislașionșii înșelente mi silișii a i se șșșșne în mare parte, nș fșrșș înđoialș șșb pșnktșlș de vedere politikș, și în materiș șivilș, noșa ordine soșialș.

Suektakșlșlș singșrș alș șivilisașionșii romane avea inkș de atșnș asșpra imașinașionșii lorș șnș mare imperiș. Așeia șe ne mișkș astș-zi imașinașionșnea, șeia șe kaxș kș aviditate în istoriș, în poeme, în kșlștorie mi romane; este suektakșlșlș șnei soșietșșii kș totșlș streine de regșlaritatea soșietșșii noastre; ę viașa selbatikș, independınșa ei, noștatea mi aventșrele sale. Altele era impresișnile Barbarilor; ne ei și întinșrea șivilisa-

mişnea, numai ea li se pîrea mare şi minş-
nată; monumentele antikitezii romane, cetă-
şile sale, drumurile, apaducele, arenele, acea
societate aşa de regălată, aşa de preveză-
toare, aşa de variată în statornicirea ei, ače-
stea toate dară era sşbiectulă admirării lorş.
De şi era învingătorî, însă se simşea inferi-
orî către învinşî. Barbarul pştea despreşei
individualş pe Romanul, însă lşmea romanş i
se pşrea şulă ce şşperiorş; şi toşî oamenii
cei mari din evşlă kşcheriî, Alaric, Ataulf,
Theodoric, şi mşlîi alşî, strikşndş şi lşşndş
în nişoare societatea romană, şi pşnea toate
silingele a o imita.

Asta è, domnilorş, şna din şşinşipalele
fapte kari ştelşceskş în epoka ce o ştrebş-
şegşşmş, şi mai kş seamă în redakşşionea şi
transformarea şşvesivă a leşilorş barbare. Vomş
şerşeta, în fiştoarea noastră adşnare, ačeia ce
a remaşş din leşile romane, şure a gşverna
pe însi-şi Romanii, în timşşlă pe kşşndş Ger-
manii se anlika a skrie pe ale lorş.

LECTIUNEA XI^a.

Pernetsitate a drentslăi romanș dăne kăderea Imperiș-lăi. — Despre *Istoria drentslăi romanș în evslă de nizlokă*, de D. Savigny: — Merite mi lakăne ale auestei skrieri. — 1-iș Despre drentslă romanș la Visigoți. — *Breviarium Aniani*, kălesă dăne ordinăslă lăi Alaric. — Istoria mi konrinderea auestei kăleperii. — 2-lea Despre drentslă romanș la Burginioni. — *Papiani responsum*. — Istoria mi konrinderea auestei leji. — 3-lea Despre drentslă romanș la Franci. — Nivăi snă felă de kăleperere noșă. — Pernetsitate a drentslăi romanș probată de diferite fante. — Reszmare.

Domnilorș,

Kănoaschemă starea soçietăđii țermane mi ațelei romane de mai 'nainte de invasiune. Kănoaschemă rezlțatslă țenerală ală primei loră reapițerii, adikă starea Galiei îndată dăne invasiune. Stădiarțmă leșile barbare, adikă țeă d'întiiș lăkrare a popoareloră țermane ka s'apliche vekile loră obiceiie la noșă loră sităziune. Să mai stădițmă dară astă-

zî şî leđislađiunea romanş din aĉea epokş, adikş aĉea parte de instituiuni şî de dreptş romanş, kare mai esistş şî đşne invasiune şî şrmş de a đşverna pe Galo-Romanş.

Aĉesta este obiekşlş şnei skrierş đermane, vestitş de kşđđ-va anş în lşmea đnvşđatş. *Istoria dreptşlş romanş*, đn evşlş de mizlokş, de D. Savigny. Skonşlş astorşlş este mşltş mai đntinsş de kşđđ alş nostrş, kşĉ đeskrie istoria dreptşlş romanş, nş nş-mai đn Francia, ĉđ đn toatş Europa. Elş a traktatş asemene şđ ĉeia ĉe đrivesĉe pe Francia, kş mai mşlte amşnşnte de kşte potş argşta aĉđ; şđ mai 'nainte đ'a atinĉe fondşlş kiarş alş sşbiekşlşđ, voiş a vş vorbi şnş momentş despre lşkrarea sa.

Đerpetşitatea dreptşlş romanş, đnkş de la kşđerea Imperişlş şđ đđnş la renasĉerea şĉđđđelorş şđ literelorş, este idea sa đđndamentalş. Oniniunea kontrariş a fostş mşltş timnş şđ đn ĉenere respđđđitş; se kredea kş dreptşlş romanş a kşđđđ de o datş kş Imperişlş şđre a ređnvia đn alş XII-lea sekşlş, đđn đeskonşerea şnşđ manşskrişđ alş Pandectelor, aflatş la Amalfi. Aĉeasta é ređĉđirea pe kare D. Savigny a voiş s'o resiđeaskş; ĉele đoşđ đ'đntđđ volşme sşntş kş totşlş konsakrate a kşđta toate şrmele đrep-

tblși romanș del' alș V-lea pînș l'alș XII-lea sekșlș, mi a proba, reafșndș istoria sa, kș elș n'a înșetată niș i o datș d'a sșbsista.

Demonstrarea este konvingștoare, șinta è pe denlinș atinșș. Kș toate astea skrierea, konsideratș în întreșimea ei, mi ka o lșkrare istorikș, dș lokș oare-kșrorș observși.

Or șe epokș, domnilorș, or șe materiș skrișș, daka potș vorbi astș-felș, poate fi konsideratș sșb trei pșnkte de vedere diferite, mi impșne istorikșlș i o întreitș sarșinș. Poate, mi trebșe kiarș mai întișș șș kăște fantele, șș kșleagș mi șș skoșș la lșminș, fșrș altș skonș de kștș esaktitatea, totș șeia șe s'a netrekștș. Dșne șe s'aș reaflatș fantele, katș șș șșiș șe leș i le a gșvernăț, kșm s'aș legăț între dınsele, prin șe kășse s'aș implișnitș așele întișnșși kari sșntș viadș soșietșși, mi kari o fakș șș meargș, prin oare-kari kși, kștre o oare-kare șintș. Ași voi șș însemnezș kș lșmșrire mi skșmpștate diferinđa a doșș șșdiș. Fantele promiș zise, evenimentele esterioare mi vșzște, sșntș korpșlș istoriei; așteea sșntș membrii, oasele, mșskii, organele, elementele materiale ale trekșșlși! kșnoșșinđa mi deskrierea lorș fakș șeia șe s'arș pștea nșmi anatomia istorikș. Înșș, pentrș soșietate ka mi pentrș individș,

nəmaî anatomia nă è toatə sçiingă. Nă nămaî kă fautele sėbsistă, dar înkă se mi ȳină znele de altele; se săcedă, mi se naskă prin akțiznea oare-kăroră forțe, kari lăkrează sėb imperiălă oare-kăroră lepi. Este, k'znă kăvîntă, o organizare mi o viadă a societăȳiloră ka mi a individăli. Acea organizare are mi ea sçiingă ei, sçiingă leȳiloră askənse, kare presedă la kărsălă evenimenteloră. Aceaasta è fiziologia istoriei.

Niĳi anatomia, niĳi fiziologia istorikă, nă sântă istoria kompletă mi adevărată. Aȳi enămerată fautele, sçiȳi dăne ȳe leȳi ȳenerale mi interioare s'aă prodăssă ele. Kănoasȳeȳi asemene mi fisionomia loră esterioară mi vietoare? Sântă ele dinaintea okiloră nostri sėb nisȳe trăsăre individăle mi însăfleȳite? Asistăȳi la spektakăliălă ȳrsitei mi aktivităȳii omenesȳi? Trebăe neapărată, kăȳi aste fante, kari sântă moarte, aă trăită; aȳestă trekătă a fostă presentă; daka elă nă s'a mai întorsă pentră voi, daka morȳii n'aă înviată, nă 'i kănoasȳeȳi; nă sçiȳi isioria. Anatomistăli mi fiziologistăli mi ară pstea oare faye o ideă despre omă, daka nă îlă ară fi văzătă niĳi o dată trăindă?

ȳerȳetarea fanteloră, stădiălă organizării loră. reprodăȳerea formei mi a miskării loră,

eată istoria prekəm o cere adevărlă. Poate cineva să priimeaskă nămaî şna saş alta din ačeste sarcine; poate konsidera trekătlă sşb kătare saş kărate pşnktă de vedere, a şi propşne kătare saş kătare skonă; se poate okşna kă preferinş de kritika fanteloră, de stădişlă leşiloră loră, saş şi de reproşçerea şnektakşlăşlă. Ačeste lăkrări potă fi minşnate, glorioase, însă nă trebşe a şita kă ele sşntă păşşiale, nekomplete, kă asta nă è istoriă, kă ea are o întreită problemă de delegată, kă or çe mare operă istorikă, ka sş fiş pşş la adevăratsă ei lokă, kată sş fiş konsiderată şi şşdekătă sşb şnă întreită raportă.

Sşb raportălă d'întăiă, pentră çerçetarea şi kritika elementeloră istoriçe materiale, *Istoria drentslă romană în evşlă de mizlokă*, este o kar-te nea demnă de însemnată. Nă nămaî kă D. Savigny a deskonerită saş a restabilită mşlte fante nekşnoskăte, dar înkă a şi asemnată foarte bine (çeia çe è maî rară şi maî anevoiosă), adevărata loră relaşşne. Kăndă zikă relaşşnea loră nă vorbeskă înkă de legăşşrele kari le şneskă în desvoltarea loră, çi nămaî de disposişşnea loră, de lokălă çe okşnă şnele în pşşvingă altora şi de importanşa loră relativă. Nimikă maî komşnă

în istorië, kiarë kè o sçiindë foarte esaktë a fantelorë, de këtë ale asemna unë altë lokë iar në auela ce aë okxnatë în adevërië, a le atribui o importanë ce n'aë avët'o niçi o datë. D. Savigny s'a feritë foarte mëlț de unna ka asta: enșmerarea lăi de fante è în-deleantë, rigëroasë, elë le mēsoarë mi le împarte kè auela-mi sçiindë, kè auela-mi deosebire; o mai renetë, în totë ueia ce pine de stëdiëlë anatomikë alë auestei particele a tre-këtëlăi, kare a fëkëtë obiectëlë lăkrërii sale, elë në lasë mai nimikë de doritë.

Ka istorië filosofikë, ka stëdië alë organizërii ñenerale mi progresive a fantelorë, n'amî nștea zice totë atëtë. Në se pare ka D. Savigny së mi fi pronșș o asemene sarcinë, saë kiarë së fi kșpetatë la ea.

Në nșmaï kè n'a këtëtatë a nșne istoria partikëlarë kè kare se okxna în raportë kè istoria ñeneralë a çivilizaçionii mi a omenirii; dar înkë, în interiorëlë kiarë alë sșbiectëlăi seș, i a nșsëtë nrea pëginë de legëtëra sistematikë a fantelorë; në le a konsideratë niçi de kșm ka nisue kășse mi efekte, în raportëlë lorë de ñeneraçiune. Ele se mesintë în lăkrarea sa isolate, neavindë între dınsele altë raportë de këtë alë datelorë, raportë kare në

este o legătură adevărată, mi nă de fațelelor niți îndelesă niți valoare.

Adevărată poetikă asemenea nă se prea vede aci; fațele nă se presintă D-lăi Savigny sãb fisionomia loră cea viă. Elă n'are într'adevără, pentr'ăniă astă felă de sãbiektă, niți karakteră niți șcene de reproducă; personajele lăi sântă teste, evenimentele lăi pãblikăi sãă abrogări de leși. Aste teste însă, aste reforme legislative, aă fostă ale șnei șocietăți kare mi avea moravșurile mi viaă sa; ele s'aă asociată kă evenimente ce era mëlță mai pronie șpre a întipări îmașinățisnea, kă invasiōni, kă fondări de state. Poate avea čineva aci șniă oare kare aspektă dramatikă: D. Savigny nă rezmi însă; disertăriile sale nă sântă niți de kășm întipărite kă kșloare, spektaklăi kă kare se leagă; elă nă mai reproducă alte trșșre esteriore mi individuale ale istoriei, de kăță leșile sale intime mi șenerale.

Și nă kredeti, domniloră, kă se află în toate așeștea vre șniă altă reș de kăță ală șnei lakșne, mi kă așeăștă lakșne a adevăratăi filosofikă mi poetikă è făr' efektă pentră kritika elementeloră materiale ale istoriei. De mai mșlte ori D. Savigny, nepștândă kominde bine leșile mi fisionomia fațeloră, a kăzștă în retăčire kiară așșpra loră; elă nă s'a încelată

asupra testelor, datelor; n'a skos, saș sã fi raportatã neesaktã kãtare saș kãtare evenimentã; çi a komisã nãmaĩ unã felã de retãchire pentrã kare Anglii aș o zichere kare lipsește din limba noastră, *misrepresentation*, adikã kã a respãnditã asupra fantelorã o kãloare falsã; falsitate kare nã provine din neesaktitatea kãtãrgia saș kãtãrgia amãnuntã, çi nãmaĩ din defektãlã adevãrgãlã ĩntrețimii, ĩn modãlã kã kare oglinda reflektã tabloãlã. Traktãndã, sure esemplã, despre starea socialã a Germanilor maĩ 'nainte de invazie, D. Savigny vorbeste kã de amãnuntãlã despre oamenii liberi, despre sitãziãnea și rolãlã lorã ĩn institũziãnilorã naționale¹: kãnoșãnda lãĩ despre dokãmentele istorice este ĩntinsã și esaktã; fantele ce le reaminte sãntã adevãrate, ĩnsã nã și a ĩnkãșitã bine mobilitatea neregãlatã a institũziãnilorã la Barbari, niçi lãpta cea askãnsã a celorã doșã societãșũĩ, tribãta și banda rebelikã, ce koesista ĩntre Germani, niçi ĩnfãșãnda celei din șrmã pentrã a skimba egalitatea și independãnda individualã kare servea de basã celãĩ d'ĩntãĩș, niçi pãefãcherile și transformãrile sãchese ce sãferise kondițãnea oamenilorã liberi pãĩn așeastã ĩnfãșãnda. De

¹ Tom: I. pașina: 160 — 195.

aci se p̄sk̄s̄ dar̄ o ret̄v̄ire p̄eneral̄, d̄s̄ne p̄rerea mea, în p̄riva d̄a n̄ikt̄reī ayeleī kon-
diȋiōn̄i; el̄ a f̄k̄st̄'o p̄rea fr̄moas̄, p̄rea fik-
s̄, p̄rea p̄sternik̄; dar̄ n̄'a f̄k̄st̄ n̄iĉī într'
z̄n̄ fel̄ s̄ se simp̄t̄ sl̄b̄iĉiōnea mi k̄d̄erea
fitoare.

Acela-ș̄i defekt̄ se vede, k̄ toate k̄
într'z̄n̄ mai mik̄ grad̄, mi în istoria d̄ren-
t̄l̄bī roman̄ del' al̄ V-lea p̄n̄ l'al̄ XII-lea
sek̄l̄. Ea é komplekt̄ mi esakt̄ ka k̄le-
p̄ere de fante, îns̄ fantele s̄nt̄ toate p̄se,
ka s̄ vorbim̄ ast̄-fel̄, ne acela-ș̄i plan̄;
n̄'asist̄ ĉineva la modifikarea lor̄ s̄ĉesiv̄;
n̄ se vede d̄rent̄l̄ roman̄ transform̄nd̄-se
k̄ k̄t̄ noza societate se desvoalt̄. Niĉī z̄n̄
fel̄ de leḡm̄nt̄ moral̄ n̄ leaḡ aĉeste a-
m̄n̄ante ama de înĉelent̄ mi ama de înĉeni-
os̄ stabilite. Desekarea anatomik̄ k'z̄n̄ k̄-
v̄nt̄, este karakterl̄ domnitor̄ al̄ sk̄rierī;
organisarea îns̄ din într̄ mi viaga esterioar̄
l̄ipsesĉe asemene.

Red̄s̄ la adev̄rata eī nat̄r̄, ka kri-
tik̄ a fantelor̄ materiale, kartea D. Savigny
este oriĉinal̄ mi esĉelint̄; ea kat̄ s̄ ser-
veask̄ de bas̄ la toate st̄d̄iele ĉe aĉ aĉea
epok̄ de obiekt̄, k̄ĉī skoate din îndoiar̄
p̄n̄p̄t̄itate d̄rent̄l̄bī roman̄, del'al̄ V-lea
p̄n̄ l'al̄ XII-lea sek̄l̄; mi ast̄-fel̄ des-

„domniei, lăi; presidendă Paçeastă lăkrare il dă-
 „trălă konte Goiaric. Esemnlară ală dekretă-
 „trălă; skrisoare de însușingare lăi Timotei V.
 „S. konte.

„Kă ajstorălă lăi Dămnezeă, okpauă de
 „interesele poporălăi nostră, amă korektată,
 „dău' o linisuită desbatere, ayeia ye se pă-
 „rea nedrentă în leuă, astă-felă ka prin lă-
 „krărea preoșiloră mi ye loră alăi oameni no-
 „bili or ye obskăritate în leuea romană mi în
 „drentălă antikă să fiă resinită, mi ka o măltă
 „maï mare lămină să domine într'însele, ka ni-
 „mikă să nă maï remăiă neînghelesă, mi să nă fiă
 „nentră reklamaăi să săbiektă de lănuă dis-
 „păte. Toate ayește leuă dară fiindă esulikate
 „mi adăgnate într' o singură karte. prin aleuerea
 „oameniloră îngelenuă, prin asimimentălă oăo-
 „rabililoră episkopi mi ală săpășniloră nostri
 „provințială, alemă nentră ayeastă lăkrare, a
 „konfirmată zisa kăleuere, kă adăpsă de o lă-
 „minoasă interpretare.

„Kleminga noastră a ordonată dară, ka
 „kartea să să nămită... să fiă înkredîngată
 „kontelăi Goiaric nentră otrăirea lăkrăriloră,
 „nămaï ka de aiăi înainte toate proyeșele să
 „fiă terminate dăne dispozișnea ei, mi ka să
 „nă fiă nimălăi ertată a năne înainte vre o
 „altă leue, niăi regălă de drentă, dak' ayeia

„nș va fi koprinș în presinta karte, sșbskri-
 „sș prekșm amș ordonatș de mșna onorabi-
 „lșlși omș Anianus. Se kșvine darș ka tș sș
 „iei seama în lșkrșrile toate, ka or ęe altș
 formșlș de drentș, saș leęe sș nș fiș rea-
 mintitș saș priimitș. Kș daka din neįngri-
 „jire se va întmula vre șnș astș-felș de lș-
 „krș, atșnųi aęeasta va fi kș perikșlșlș ka-
 „pșlși teș, saș în sokoteala averii tale. Or-
 „donșmș darș, ka aęeastș preskriere sș fiș
 „alștșratș, pe lįngș partea ęe ųi trimitemș,
 „ka regșla voingei noastre, mi temerea de pe-
 „deansș sș konųiș pe toųi sșșșșii nostri.

„Eș, Anianus, omș onorabilș, dșne or-
 „dinșlș prea gloriosșlși reęe Alaric, am datș
 „la lșminș mi am sșbskrisș aęestș volșmș
 „de leųi Theodosiane, otșrîi de drentș mi alte
 „kșrųi, kșlese la Aire în alș dozș-zęęi mi
 „doilea anș alș domniei sale. Amș protoko-
 „lit'o.

„Datș în a patra zi a nonelorș lși febrș-
 „arș, alș dozș-zęęi mi doilea anș alș domniei
 „reęelși Alaric, la Tulusa.

Aęeastș pșefayș koprinde totș ęe avemș
 asșnra istoriei redakųișniș aęestei kondięe. Am
 pșųine esplikșrîi a i mai adșșųi. Goiarię era
 konte alș palatșlși, însșrųinatș a pșevegia la
 esekștarea sa în totș regatșlș; Anianus, în

kalitate de referendară, trebuia să sãbscrie diferitele kopie, mi a le espedia kongiloră provinciali. Timotei este unãlă din kongi. Ţea mai mare parte din manskrise, fiindă nãmai nisce kopie tãkste intr'unã interesă privată, n'aş niçi pfeadã, niçi vre unã altă semnă de trimitere.

Kãleperea lãi Alaric koprinde: 1-iã kondika Theodosianã (16 kãrã); 2-lea nãvelele imueratoriloră Theodosiũ, Valentinian, Marcian, Maioran mi Sever; 3-lea instiãgãisnile iãriskonsãltãlãi Gaĩus; 4-lea çinçi kãrã ale iãriskonsãltãlãi Paul, intiãlate *Receptae sententiae*; 5-lea kondika Grigorianã (13 titãle); 6-lea kondika Hermogeanã (2 titãle); în fine unã nasariã din skrierea lãi Papinian, intiãlată *Liber responsorum*.

Konstiãgãisnile mi nãvelele imperatoriloră sãntă nãmite *Leges*; lãkrãrile iãriskonsãlgiloră, koprinzãndă kondika Gregorianã mi Hermogeanã, kari nã era emanate dintr'o nãtere nãblikã mi ofiãialã nãrtãndă nãmai nãmele simnã de *jus*. Açeasta è distinkãisnea lepiĩ mi a iãriskonsãltãlãi.

Kãleperea, în armonia ei, era nãmitã *Lex romana*, earã nã *Breviarium*. Nã se înãtãnesce niçi de kãm açeastă din çimã nãme

înainte de sekyłsłš alš XVI-lea¹. Nš se mai aflŧ din *Breviarium Alaricianum* de kŧš o singŧrŧ ediŧiune separatŧ, datŧ în anulš 1528 la Bala de Sichard. Astš *Breviarium* a mai fostš inseratš kŧndš în parte, kŧndš întregš, în diferitele ediŧiuni ale kondiŧei Theodosiane.

E împŧrŧitš în doŧŧ pŧrŧi esenŧiale: 1-iš ŧnš testš saš ekstraktš din sorŧinŧile drentsłš pe kari le enšmerarŧmš; 2-lea o interpretare.

Institŧiuniile lš Gaius sšntš singŧra skriere ŧnde interpretarea mi testsłš sšntš fondate împŧerŧŧ.

Testsłš nš è altš ceva de kŧš repro- dŧcherea leŧisladiŧniı oriyinale, ea nš è totš d'azna kompletŧ: toate konstŧiŧiuniile imperiale, sure esempls, nš sšntš koprinse în *Breviarium*, dar mi azelea ŧe le prodŧe nš sšntš niŧi de kŧm slŧtite; drentsłš antikš se vede într'insłš kŧ toatŧ lŧmŧirirea, independenŧŧ de or ŧe skimbŧri ŧe a trebŧitš a i întrodŧe kŧdereea Imperisłš. *Interpretarea*, din kontra, redaktatŧ din timpsłš lš Alaric de isriskonsłŧniı ŧivili saš eklesiastŧiŧi, pe kari

¹ Se ŧitesŧe în lekŧiunea pŧecedentŧ, (paŧina 275-276) kŧ Alaric nŧse sŧ se kŧleagŧ mi sŧ se pŧblive, sŧb nŧmele de *Breviarium*, leŧile sŧnșnilorš seı romanı. Aŧeasta è o nelzare a minte de limbaŧiș.

fi însușinase elă kă aचेastă lăkrare, ȳine sokoteală despre aचेaste skimbări; și esplikă, modifikă, skimbă kăte o dată pozitivă testălă, spre a ilă adona la noxa stare a găvernălăi și a societății; ea è dară, pentru stădiălă instituciuniloră și leșiloră romane din aचेa epokă, măltă măi importantă și măi kărioasă de kătă kiară testălă însă-și.

Nămai esistinăa șnei asemenea kăruți este proba चेa măi lămărită și चेa măi konkiztoare a perpetuității dreptălăi romană: s'ară pștea, într'adevără, skăti चेineva d'a o măi deskide. S'o deskidemă kă toate aचेastea și vomă afla pretăindene șrma societății romane, a instituciuniloră sale, a maștrășiloră sei, așna de bine ka și a leșislăușnii sale civile.

Reșimălă mănișinală okăpă, în *Interpretarea Breviariului*, șnă lokă nemășrișinită; kăria și maștrășii sei, *dismvirii*, *apăstorii*, etc., revină ași ne fiă-kare momentă, și inkredinșează kă mănișinalitatea romană șăbsistă și lăkrează. Și nă nămai kă șăbsistă, dar inkă a și kăpătată măi măltă importantă și independinșă: la kădereă Imperiălăi, găvernătorii provinșieloră romane, *praesides*, *consulares*, *correctores*, aș despăștă; și în lokălă loră se vădă konșii barbari. Însă atri-

bunurile guvernatorilor romani n'aş trecut toate la konđi şi s'aş împărţit într'ună oarecare kină: unele se kvină konđilor, a acestea sânt, în penere, a celea în kari pătrea centrală este interesată prekăm strîngerea impozitelor, a oamenilor, etc; altele, a celea kari priveskă nămai viaţa privată a cetădenilor, aş trecut la krie şi la mađistranđi mănichi-pali. Nă kăpetă a enămera aşi toate a cele skimbări; însă eată kăte-va esempe nămai skoase din *Interpretare*:

„1-iă Acheia ce se făcea mai înainte de „pretori (*alibi* presidentă) kată să se fakă „akăm de jădekătorii cetăđii. (*Interp: Paul, „1, 7, § 2. — Interp., C. Theod., XI, 4, 2.*)

„2-lea Emanăparea, kare avea obiceiş „să se fakă înaintea presidentăi, akăm kată să se fakă înaintea kriei. (*Gaius, 1, 6.*)

„3-lea Tătorii era nămiđi la Constantino- „pole de prefektă orăşăi, de zech sena- „tori şi de pretoră. *Interpretarea* păne în „lokăi loră: „ne cei d'intăiă ai cetăđii kă „jădele“ (negremită dismviră). (*Inter: C., „Theod., III, 17, 3.*)

„4-lea Testamentele kată să fiă deskise „în kriă. (*Inter: C. Theod., IV, 4, 4.*)

„Asemeni kasri sântă mălte şi nă la- „să niă o îndoiată kă, în lokă de a peri kă

Imperiul, reșimul municipală a kmpatad de pe invasiune, în Galia meridională, celă pndin, mai multă întindere și libertate.

O a doza skimbare însemnătoare se mai vede asemenea într' asta.

În vekia municipalitate romană, maștraii superiori, *duumvir*, *quinquennalis*, etc, și deindea jrisdikțiunea ka șă drentă personală, și niți de ksm prin kanală de legării și în calitate de represintanți ai kariei; pșterea era a loră, iar nă a kornăiș municipală. Prinșimulă reșimulă municipală era mai multă aristokratikă de kăș demokratikă. Astă-felă fșese rezultatulă vekiloră moravrii romane, și mai kș seamă ală amestekrii primitive a pșteriloră relișioase și politice în maștratele șuperioare.

În *Breviarium*, fașa reșimulă municipală se skimbă; *Defensorslă* nă și mai' deinde pșterea în nșmele lăi, și în nșmele kariei și ka delegată ală ei. Jrisdikțiunea è a kariei în kornă. Prinșimulă organizării sale devine demokratikă; și astă-felă se pregătesce transformarea kare va face din municipalitatea romană, komșna din evlă de mizlokă.

Aștea șantă, domniloră, în privinșa permaninșei drentăi romană șăb Visigoși, prinșimalele rezultate ale skrierii D-lăi Savigny.

Ns sviř daka elř a mřsratř bine importanta chelři din řmř ři toate konsekringele sale řn istoria societřřii moderne. Dar de sigřř řlř a řntrevřzřtř bine, ři, řn řenere, ideele sale sřntř atřtř de precise prekřm ři erřdigrřnea ři este esaktř ři řntinsř. Din toři řnvřřařii řermani, kari s'ař okřpatř kř achestř sřbiektř, ačesta este řřrř řndoialř chelř mai skřtitř de or ře prejšdekatř řermanikř, ačela kare se lasř mai pęřinř a se řiri de doringa d'a řntinde přterea vekilorř institurřii sař a moravřrilorř řermanice řn řivilisaurřnea modernř, ři kare face elementřli řomanř řea mai břnř parte. Křte o datř kř toate ačestea prekřnarea spiritalři nařionalř, daka mř potř esřima astř-felř, řlř a amřřitř, ři voiř arřta despre ačesta řnř esemplř singřlarř. Eatř ře zice elř la finitřlř řnři kapitřlř asřnra reřimřli mřniri- nalř sřb Visigoři.

„Testřlř *Kondiciei* ordonř ka la Roma, „sřre a pronęřņa asřnra řneř akřsřri krimi- „nale řn kontra řnři senatorř, řinři senatori „sř řiř aleři prin sorři: *Interpretarea* face „ačea regřlř řeneralř, ři čere řinři din prin- „řinalli řetřęeni, *d'ačela-ri rangř ka ri akssa- „třlř, adikř, deksrioni sař nlebei, dsne kondiurř-*

„nea kiarş a akssatslsî... N'arş pştea simşî
„çineva açi infşingş Scabinilor şermanî'?”

Aşa darş, D. Savigny presşpşne kş,
dşpe *Interpretarea din Breviarium*, jşdekştorî
tramş la sorgş, în materia kriminalş, trebşia,
şşb Visigoşî, în alş VI-lea sekşlş, şş fiş de
kondişşnea akşsatşlsî, kş totş omşlş kşta şş
fiş jşdekatş de pairî seî; kşçi astş-felş se
redakteazş obişşnitş prinşinîşlş instişşşşnî
de jury dşpe moravşrile şermane. Eatş frasa
latinş aşşura kşria întemeiazş astş indşchere:

„*Cum pro objecto crimine aliquis audien-*
„*dus est, quinque nobilissimi viri iudices, de*
„*reliquis sibi similibus, missis sortibus eligantur*”².

Adikş:

„Daka vre şşlş è dşşş înaintea drep-
„şşşî pentş akşsare de krimş, çinş oameni
„nobilî şş fiş aleşî prin sorgş, dintre seme-
„nî lorş, ka şş fiş jşdekştorî.”

Açeste vorbe, *reliquis sibi similibus*, în-
semneazş învederatş kş çei çinş jşdekştorî
şş fiş aleşî prin sorgş, dintre semenî lorş,

¹ Tom I paş. 265.

² (*Inter*: C. Theod. XI, 1, 12.)

iar nă dintre ai akksatxlđi. Nă se află aci dară niči o žrmă în privinga azelei idee, kă jđdekxtorii kată să fă de azela-șii rangă și kondiționne ka și akksatxlđ. Vorbele *nobilissimi viri* a trebită să konvingă despre azesta pe D. Savigny și să întimpine retăchirea lđi: kăm să le anlice, într'adevăr, la jđdekxtorii plebei?

Să trechemă dela Visigoți la Burginioni, și să cheretămă kare a fostă la azesti din žrmă starea leplaziōnii romane totă la azea epokă.

Prefața leții loră barbare konrinde, dăpe kăm v'adzueți a minte, azestă frasă.

„Ordonămă, urekăm aă făkxtă și stre-
 „momii nostri, a se jđdeka între Romanii dăpe
 „lețile romane; și ka azestiea să săiă, kă
 „voră priimi în skrisă forma și konrinderea
 „lețiloră, dăpe kari trebăe să jđdece, ka ni-
 „mine să nă se poată skăsa kă nesăiinda.”

Burginionul Sigismond avea dară, în anulă 517, skonălă de a faze azeia ce Visigotul Alaric făkăse kă žnă-spre-zече anii mai'nainte, adikă de a kălepe lețile romane pentră săpășii sei romanii.

La 1566, Cujas află într'ănă manăskrisă o skriere de drentă, pe kare o păblikă săb titla de *Papiani responsum*, saă *Liber respon-*

¹ Vezi lekziōnea prechedintă; pag. 270.

sorum, și care n'a închetat în kă d'a pârta a chestă nșme. E împărțit în 47 saș 48 titule, și înfășimează karakterele șmătoare:

1-iș Ordinea și întitlarea titulelorș korespondă mai de totș kș ordinea și întitlarea titulelorș din lepea barbară a Burginionilor: titla II din *De homicidiis* kș titla III din *De homicidiis*; titla III din *De libertatibus* kș titla III din *De libertatibus Servorum, nostrorum* și astă-felș mai înkolo; D. Savigny a întokmitș tabloșlș komparativș a doș leș, și korelașnea este învederatș.

2-lea Se çitesçe în titla II din skrierea a chesta, *De homicidiis*:

„Și fiindș-kș este prea lșmșritș kș lepea „romanș n'a regșlatș nimikș asșura preșșlș „oamenilorș omorșș, domnșlș nostrș a ordonatș „ka dșne kalitatea sklavlșlș, omorștorșlș va „avea șș plșteaskș șșpșnșlș seș preșșlș „șmștorș, a dikș:

„Pentr' șnș intendentș.	Solidi 100
„Pentr'șnș servitorș personalș	60
„Pentr'șnș plșgarș saș porkarș	30
„Pentr'șnș bșnș lșkrștorș de așrș	100
„Pentr'șnș ferarș	50
„Pentr'șnș timplarș	40
„A chesta katș șș fiș observatș dșne or- „dinșlș domnșlș reçe.	

Asta este enumerarea și kompunerea regulată, la titla korespondențtoare, de legea Burginionilor.

3-lea În-fine, două titule ale celui dintâi sentimentă din acea lege (titulele I și XIX) sântă testală împărțate din *Papiani responsum*, publicată de Cujas.

Este învederată că astă skiere ne este altă ceva de către legea anșuată de Sigismond șpșșiloră sei romană, în momentăle pe kândă publika și legea șpșșiloră sei barbară.

De unde vine titla acestei leși? Pentru ce se nșmesce ea *Papiani responsum*? N'ară fi oare, într'adevăr, repetirea șnei skieră a lui Papinian, adese nșmită Papian în manșskrise? Nimikă ne ă mai șșșină probabilă. D. Savigny a demonstrată foarte că șeniă ayeastă. kestășne. Elă și dă că sokoteala că Cujas a aflată manșskrisăle leși romane a Burginionilor în șrma șnei manșskrisă din *Breviarium* de Al. 'ic, fără ka nimikă șă fi însemnată despășșșirea ambeloră skieră, și că *Breviarium* terminăndă mînt' șnă șasășșă din *Liber responsorum* ală lui *Papinian*, Cujas, din nelșare a mînte, a atribșită ayeșă șasășșă și a dată ayeastă titlă skieră șrșștoare. Esa-

minsle mai multor manuskripte confirmă acea
 pierdere, și Cujas însuși nu se îndoiește de
 acestă rețetă.

Fiindcă *Breviarium* lui Alaric pruce-
 dea numai că cuprinsă va avea legea Romanilor-
 Burginioni, și o și însuși poate, multă a
 kreștă că ea era numai ună ekstraktă dintr'
 însuși. Asta însuși e o rețetă: multă mai
 skurtă și mai nekomplektă de câtă *Brevia-
 rium, Papiani responsum*, fiindcă k'ăcestă nume i
 a remasă, s'a adăpată că toate acestea de
 mai multe ori din sorșingile dreptății romană,
 și a dată, în privinga acestăi lăkră, indikții
 însemnătoare.

Elă căză poate în neîntrebăngare pe
 kândă și regatle Burginionilor căzuse săb
 jăgăle Francilor; totle arată că *Breviarium*
 lui Alaric. multă mai întinsă și kare îndes-
 tla și mai bine diferitele trebșingă ale vie-
 deii civile, i lă lokslă progresivă, și deveni
 legea Romanilor în toate ținștrile Galiei, pe
 kari le posedaseră Burginioni ka și Visi-
 goții.

Remăne Francii. Dăpe ce aș kăche-
 rită toată Galia, saș era mai aproape d'a
 o kăcheri *Breviarium*, și câtă-va timp și
Papian, totă mai fără în vigoare în ținș-
 trile pe unde domnea ei mai înainte. În-

să, la nord și la nord-vestul Galiei, în cele dintâi stabiliri ale Francilor, lăcrăș nă e totă așa: nă se mai află pe acolo nici o kondikă noă romană, nici un fel de cercare sură a călece și a redakta lecea romană pentră lokșitorii ceî vekî. É sigșă că toate ačestea că ea î a gșvernată inkă. Eată fațele principale kari nă lasă nici un fel de îndoială desure ačesta:

1-ă Lecea salikă și cea rîșară repetă neîncetată că Romaniî voră fi jșdekaî dăne lecea romană. Mai mălte sekrete ale reșiloră franș, între altele ună dekretă ală lă Clotaire I-ă în anulă 560, și altă ală lă Childebert II în anulă 595, renoeskă ačestă ordină, și se îmșșmășă din drentășă romană căte-va din dispozișunile sale. Monșmentele legislative ale Francilor mărtășiseskă dară perșetșitatea sa.

2-lea Șună altă felă de monșment, nă mai nășșină astentive, mai probează ačesta. Făgă îndoială mășșă din domneavoatră kșnoskă *formslele* saș modelele de formșle, dăne kari se redakta, del'ălă VI-lea pînă l'ălă X-lea sekășă, principalele akte ale vieșei civile, testamentele, donașșunile, liberășșile vîșșășșile, etc. Principala căleșere de formșle, este ačeia pe care o pșbikă cășșășșășșă Marculf, către finele, dăne kșm se pare, a sekășășșă ală VII-lea.

Maî msluî învȳđadı , Mabillon, Bignon, Sirmond, Lindenbrog, aș maî aflatș mi altele prin vekile manșskrise. Ťnș mare nșmerș din ačeste formșle reprodșlș, în ačeia-șii termini, vekile forme ale drentșlși romanș asșpra liberșrii sklavorș, donacijșnilorș, testamentelorș, pre-skrierii, etc, mi probeazș asemenea kș elș era totș-d'asna de o aplikare običinsitș.

3-lea Toate monșmentele din ačea epokș, în ȳerele okșpate de Franci, sșntș pline de reșimșlș mșnicipalș romanș, dișmviiri, apșrș-tori, kșrie, kșriali, mi înfșđișmazș ačeste in-stițijșni ka totș d'asna în vigoare.

4-lea Mșlte akte čivile sșbsiștș în adevșrș, testamente, donacijșni, vinzșri etc, kari sșntș trekște dșne formele drentșlși romanș, în kșrii, mi înskrișe în reșiștrele sale.

5-lea În-fine, kronikarii timnșlși vorbeskș adese de oameni învȳđadı în kșnosčinda drentș-lși romanș, mi din kari fakș ťnș stđiș serioșș. În alș VI-lea sekșlș, Alvernesul Andarchius „era prea învȳđatș în operele lși Virgile, kșđile lepșii Theodosiane mi în arta kalkșlșlși.¹“

La finele sekșlșlși alș VII-lea sșntșlș Bonet, episkopșlș din Clermont „era adșpatș ,kș prinčipiele gramatikale, mi învȳđatș în

¹ Grigoriu de Tours. Kap: I, IV, Kap: 47.

„dekretele lui Theodosiū,¹“ Sântărlă Didier, episcopul din Cahors, dela anulă 629 și pînă la 654 „se aplică, zice viața lui manuscrisă, la stădială leșiloră romane.“

Acestia nă era, fără îndoială, erădici; nă se afla atuncă nici șulă felă de akademiă de inskripțiune și nă stădia nimine de kșriosităte drentărlă romană.

Nă é dară nici șulă mizlokă de îndoită kă, le Franci ka și la Burginioni și Visigoți, elă șrmă d'a fi în vigoare mai vîrtosă în leșladișnea civilă și în reșimărlă mșnichi-nală.

Aceia dintre dșmneavoastă, domniloră, kari voră voi să ăerăeteze probele amănu-tărlă, testele orișinale asșpra kșroga se întemeiază resșlătatele ăe voiă a le esșne, voră afla șulă mare nșmeră în skrierea D. Savigny, (t. I, paș: 167-273; t. II. paș: 101-118.), și mai mșlte înkă în *Istoria reșimărlă mșnichi-ninală ală Franciei*, pșblikată de D. Raynouard, skriere p'înă de ăerăetărlă kșrioase, și așă de kompletă în șnele kestisni, în kărlă în adevărlă, nă se poate zice altă-ăeva fără nșmaș kă é șșrabșndantă.

Vedeți, domniloră, fanta ăe mi am pro-

¹ Acta sanct: Janua, Kap I no 3.

pnsş a o da la lşminş è neîndoioaş: mo-
 nşmente de totş felşlş ne o aratş, în gra-
 de inegale negremitş, la diferitele ponoare, în-
 şş pretşindene realş şî permanintş. Impor-
 tanga ei é mare, kşçî anşnş Galiei o stare so-
 çialş kş totşlş diferitş de açeia în kare trş-
 ise nîn'atşnşî. Nş era mai mşltş de kşţş çinşî
 seksli de kşndş kşzşse şşb pşterea Romani-
 lor, şî nş mai remşsese nişî şnş felş de şr-
 mş din vekia soçietate galş. Çivilisaçişnea
 romanş a avşţş açeia teribilş pştera d'a şfirni
 lepile, moravşrile, limba, reliçişnea naçionalş.
 d'a şî asemşî ne de plinş kşçeririle sale. Toa-
 te esmresişnile absolşte şşntş esaçerate; kş
 toate açestea, konsiderşndş lşkrşrile în şene-
 re, în alş VI-lea sekslş, totşlş în Galia era
 romanş. Fanta kontrariş însogşçe kşçerirea
 barbarş; Germaniî lasş ponşlaçişniî învinse
 lepile sale, instiçişniile lokale, limba şî re-
 liçişnea ei. O neînvinsş şnitare merşea ne
 şrma Romanilor; açi diversitatea se stabilesçe
 prin kiarş fanta şî mşrtşrisirea kşçeritori-
 lorş. Amş rekşnoskşţş kş imperişlş perso-
 nalitşçii, alş independinşei individşale, açestş
 karakterş alş çivilisaçişniî moderne, era de o-
 riçinş şermanş; i afşmş açi şî inflşnş; i-
 dea personalitşçii preside în leçi ka şî în ak-
 çişni; individşalitatea ponoarelorş, mai mşltş

de cît s'apăsă avelia-șii dominării politice, è proklamatz ka a oameniloră. Vorș trebzi sekli pentră ka kșnosșingă teritorișli s'è învingt pe ale stirni, pentră ka leșislașionea, din personalt, s'è redeviș realt, pentră ka o noșt șnitate nașionalt s'è resșlte din kontopirea lentt șii laborioasș a diferiteloră elemente.

Dșne ce ne amș șnitș despre așeasta, domniloră, șii amș stabilitș bine pernetșitatea leșislașionii romane, așeasșt vorbt s'è nș vt fakt ilșisșne: mșlșii s'aș înșelatș întrș așeasta. Pentră kt aș vtșștș drentșlș romanș șgmșndș, pentră kt aș vtșștș așelea-șii nșme, așelea-șii forme, a konkisș din așeasta kt prinșipiele, kt spirișlș leșiloră, remșseserș totș așelea-șii: mșlșii aș vorbitș de drentșlș romanș din alș X-lea sekșlș ka șii de alș Imperișli. Limbașiiș plinș de retșpire. Kșndș Alaric șii Sigismond ordonarș o noșt kșleșere de leșii romane, pentră trebșingă șșpșșiloră loră romanii, fșkșrș șii eii întokmaii ce fșkșrș în alte lokșii Théoderic șii Dagobert, pșnșndș a se redakta pentră șșpșșii loră franșii leșile barbare. Fșindș-kt leșea salikt șii ripsarș skriēa obișeiele vekii, kari atșnșii nș se maii lovea kt noșa stare a popoareloră șermane; totș asemene șii *Breviarium* lșii Alaric șii *Papiani*

responsum kăleseră leŭi kari îmbătrăniseră mi era în parte nepraktikabile. Prin kădereă Imperiărlăi mi prin invasiune, or-če ordină so- cială trebsia să se skimbe; relaționile oa- meniloră era diferite, șnă altă reŭimă de per- petuitate înceneă; instituciōnile politice roma- ne nă pșteă săbsista; fante de totă felărlă se renoia pe toată fața teritoriărlăi. Mi če leŭi ară da čineva ačestei societăți năskінде, de- sordinate, însă fekănde? Doșă leŭi vekī: an- ticele obiceiie barbare mi antika leŭislađiune romană. Este învederată kă niči șnele niči altele nă se pșteă învoi kă dinsa; atătă șne- le kătă mi altele trebsia să se modifice, să se metamorfose profăndă, șne a se adonta la fan- tele cele noșe.

Kăndă dară zicemă kă în ală VI-lea se- cărlă drentărlă romană a șmată încă mi kă le- ŭile barbare aă fostă skrise; kăndă aflămă în sekălii posteriori totă-d'ășna ačelea-șni năme, *drentă romană, leŭi barbare*, nă kredeŭi kă vorbimă de ačela-șni drentă, mi de ačelea-șni leŭi. Pernetăindă-se încă, drentărlă romană s'a skimbată; dăne če aă fostă skrise, leŭile barbare s'aă desnatărată. Atătă șnele kătă mi altele șntă în nămerărlă elementeloră esen- ŭiale ale societăți moderne, însă ka elemen- te če întră într'o kombinare noșă kare se va

nasce dintr'o lăngă ferberc, și în sînlă kăria ele se voră arăta kăndă voră fi transformate.

Kiară l'această transformare sșcesivă, domniloră, mă voiă sili a vă face s'asistați: istoricii nă vorbeskă niči o dată de dînsa, è akoperită de vorbe nevariable; ačeasta è o lăkrare interioară, șiă spektakălă kă totălă askănsă, și la kare nă poate ajășe čineva, de kătă pătrănzîndă prin mai mălte înflășărtăre, și apătrăndă-se de ilăsiănea če ne făčea asemănarea formeloră și a nămeloră.

Eată-ne la terminălă čerčetăriloră noastre asăpra istorieiă sočietățiiă čivile în Galia del' ală VI-lea sekălă pînă la mizlokălă čelăi de ală VIII-lea. Vomă mai stădia în fițoarea noastră adămare skimbărileă întămulate în sočietatea reliđioasă din ačea epokă adikă, stărea și konstităđiănea Biseričei.

LECTIUNEA XII^a.

Obiectul lekciunii — Despre starea Bisericii în Galia, del'ală VI-lea secolă nînz către mizlokslă uelă de ală VIII-lea. — Analogia stării primitive a societății religioase și a celei civile. — Despre unitatea Bisericii și despre societatea spiritală. — Despre cele două elemente și condițiuni ale societății spirituale: 1-iă Unitatea adevărată, adică rațiunea absolută; 2-lea libertatea spiritelor, adică a rațiunii individuale. — Despre starea acestor două idei în Biserica creștină del'ală VI-lea nînz l'ală VIII-lea secolă. — Ea adontă pe zna și neșnoașe pe cea altă. — Despre unitatea Bisericii în legislație. — Conciliile generale. — Diferința între Biserica de Orient și cea de Occident, în privința goanei ereticilor. — Despre raporturile Bisericii cu statul, del'ală VII-lea nînz la ală VIII-lea secolă: 1-iă în imerul de Orient; 2-lea în uelă de Occident, și mai cu seamă în Galia frankă. — Intervenția psterii temporale în ale Bisericii. — A psterii spirituale în ale statului. — Rezumat.

Domnilor,

Intrămă astă-ză pe o kale pe kare amă mai îmblată; relătrămă acela-și firă pe kare ulă amă mai pînă: avemă a ne okșna de Biserica creștină în Galia, dela îmblini-

rea invaziunii Francilor și pînă la căderea regiilor merovingiani, adică de la al VI-lea pînă spre mijlocul secolului de al VIII-lea secolului.

Determinarea acestei perioade nu este nici de căm arbitrară; știrea regiilor karolingiani, a însemnată o krisă în societatea religioasă, prețm și în cea civilă. Este o dată care face epocă. și la care se căvine a ne opri.

Adăre-ți-vă a minte, vă rog, tabloșă ce am făctă despre starea societății religioase în Galia mai înainte de căderea definitivă a Imperiului roman, adică dela finele secolului de al IV-lea și începutul secolului de al V-lea secolului. Amă consideră Biserica șb doșă pînă de vedere: I-ă În situașnea sa esteriară, în rapoșrile ei cu statul: 2-lea în konstitașnea ei interioară, în organizașrea sa socială și politică. Cu aceste doșă probleme fundamentale se leagă, căm amă văzșă, toate kestionile partikulare, toate fantele.

Acestă îndoită esamină ne a făctă să întredemă, în ce ș cinci secolii d'întăi ai Bisericeii, pînă șă țășloră solușioniloră ambeloră probleme, șă esemplă oare-care despre toate formele, încerkări nentă toate kombinările. Nu ă nici șă felă de sistemă, șă

în raportă kă relaționile esteriore ale Bisericeî, or în privința organizării sale interioare, kare s'ă nă se poată dăce pînă ă acea epokă, mi s'ă se zneaskă kă vre o oare-kare astoritate. Independința, s'ăpănerea, s'ăveranitatea s'ăă transakționile Bisericeî kă statslă, presbiterianismăslă, s'ăă episkopatslă, linsa kompletă a klerăslă, s'ăă dominarea lăi măi esklăssivă, le amăă întilnită ne toate, le amăă văzătă ne toate.

Esaminarămăă starea societății civile dă ne. invasiune, în ală VI-lea mi ală VII-lea seklăslă, mi amăă ajănsăă totă ăavela-măi resăltatăă. Asemene amăă măi aflătăă ăerminăslă, esemănlăslă tătălorăă sistemelorăă de organizare socială mi de ăăvernă: monarhia, aristokrația mi demokrația; adănările oamenilorăă liberi; patro-naționăslă kanăslă bandeî asăpra resbelicilorăă seî; alăă proprietărlăslă ăelăă mare asăpra proprietărilorăă ăelorăă inferiori: regalitatea absolută mi neăstinte, elektivă mi eredităă, barbară, imperială, mi religiōasă; toate principiele k'ănăă kăvintăă kari s'ăă desvoltatăă în viața Europeî moderne, kiarăă de atăncă mi de o datăă ni s'ăă arătătăă.

Asemănare însemăătoare, domnilorăă, în origiănele mi starea primitivă a doăă societății; avăăgia mi konfăssiunea s'ăntăă întokmăi; toate

lăkrările sânt; nici unul la locul lui în măsura sa; ordinea va deveni ca dezvoltarea: dezvoltându-se, diferitele elemente se vor desfășura, se vor distinge, vor desfășura fițkare pretențiunile și forțele sale proprii, mai întâi spre a se combate, și mai pe urmă spre a se învoi. Astă-felă va fi lăkrarea progresivă a timpului și a omului.

Kiară lăceastă lăkrare vomă avea s'asistămă d'aci înainte: amă văzută, în leagănelă ambelor societăți, toate elementele materiale, toate principiile raționabile ale civilizațiunii moderne; avemă să le urmămă akum în lăptele lor, în negocierile, în amestecările, în toate restăruțrele șsitei lor șpeciale și comune. Acesta ă, vorbindă kărată, istoria civilizațiunii, nă'akumă nă făkărmă altă-čeva de kăță a rekănoasče teatrăleă ačestei istorie, și a nămi pe aktorii.

Nă vă vedă mira, domniloră, kă, intrăndă într'o noșă epokă, întâlnimă mai întâi societatea religioasă: ea era, prekum șciți bine, čea mai înaintată și čea mai tare, să în mănicalitatea romană, or pe lingă reții barbari, or în ierarhia kăcheritoriloră deveniți proprietari, amă kănoskăță pretăndene presingă și infingă kapiloră Bisericei. Del'ală IV-lea până l'ală XIII-lea sekăle, Biserika a mersă

mai întiiş în kariera çivilisaçionii. Este darş natşralş ka, în auelş intervalş, de kşte ori amş statş şii de kşte ori ne amş pşşş earş în miskare, sş înçenemş totş kş Biserika.

Vomş stşdia istoria ei del'alş VI-lea pî-nş l'alş VIII-lea sekşlş, sşb çele doşş pşn-kte de vedere pe kari le amş mai arştatş: 1-iş în relaçionile sale kş statşlş; 2-lea în kondiçionea sa propriş şii interioarş.

Dar mai 'nainte d'a ne apropia de şna saş de alta din açeste kestionî, şii de fantele çe se leagş de ele, katş sş kişmş lzarea dşmneavoastrş a minte asşpra şnei fante kare le dominş pe toate, kare karakterişş Biserika krestinş în çenere, şii a deçişş, ka sş vorbimş astş-felş, şrsita ei.

Açeastş fantş este şnitatea Biseriçei, şnitatea soçietşçii krestine, independintş de or çe diversitşçii de timpş, de lokş, de dominare, de limbş şii de oriçinş.

Kşriosş fenomenş! Kiarş în momentşlş kşndş Imperişlş romanş se sfşramş şii des-pare, atşnçi şii Biserika krestinş se şnesçe şii se formeazş definitivş. Şnitatea politikş pere, şii çea reliçioasş ese la lzminş. Nş sçiş kş-te popoare diferite de oriçinş, de moravşri, de limbaçiiş, de şrsitş, vinş pe sçenş. Totşlş devine lokalş, parçialş: or çe ideş întinş,

or ce instituziune generală, or ce kombinare mare socială se sterpe; mi asta è momentslă în kare Biserika krestină proklamă cea mai înaltă unitate a doktrinei sale, universalitatea dreptății seș.

Faptă glorioasă mi pătinte, domnilorș, kare a făkăt del'ală V-lea mi pînă l'ală XIII-lea sekălă nemăpînitate servicie omenirii. Nșmaī singură unitatea Bisericeī a mandinătă oare-kare legătură între țere mi popoare, pe kari totălă însă tindea a le despărți; sșb înfizinga eī oare-kari notițe generale, oare-kari simtimente de simpatie întinsă mi aș șmată mereș desvoltarea, mi, din sînălă konfesiunii politice celeī mai mari din kăte șntă în lșme kșnoskște, s'a înțigată idea cea mai întinsă mi cea mai kșrată, poate, kare a unită vre o dată pe oameni, idea societății spiritală, kăci kiară ačesta é nșmele filosofikă ală Bisericeī, tînălă ce ea a voită a realiza.

Ce înțelesă da ačestorș vorbe, domnilorș, oamenii din ačea epokă, mi ce progrese făkșseră eī în ačeastă kale? Ce era, în adevră, în spirită mi în fante, ačea societate spiritală, obiekă ală ambițiunii mi ală respekății lorș? Ce felă era ea înțeleasă mi praktikată? Kată sș respndemă l'ačeste întrebări, ka sș șchimă ce zicemă kșndă vorbimă

de znitatea Biseviței, și ce se kăvine sã kș-
petmã despre prinçipiele ka și despre re-
sultatele sale.

O konvinçere komșnã, adikã o ațeia-șî
ideș rekșnoskãtș mi priimitș ka adevãratș.
eatș basa fșndamentalș, legãtșra askșnș a
societãđii omenesçî. Se poate çineva opri l'a-
sociãđiile țele mai mșrșinite, și țele mai sim-
ple, saș a se înãđa pînș la țele mai kom-
plikate, la țele mai întinse; poate esamina a-
țeia ce se petrețe între trei saș patru barbari
adșnađi pentrș vre o merçere la vînțtoare,
saș în sînșlș vre znei adșnãđi kiãmatș a lș-
kra pentrș întereșele vre zni mare poporș;
pretștindene și în toate kasșrile, fanta aso-
ciãđii konsistș esențialș în znierea individelorș
într'o ațeia-șî kșpetare: ne kãtș nș s'aș în-
țelesș bine între ei, nș sșntș altș țeva de kãtș
nșmai nisçe fiinçe isolate, pșse znele lingț
altele, însș kari nș se pãtrșndș și nș se
đinș niçî de kșm. Ťnș ațeia-șî simțimentș.
o ațeia-șî kredinđș, or kare arș fi natșra saș
obiektșlș lorș, astș-felș ẽ țeva d'întișș kondi-
đișne a stșrii soçiale; nșmai în sînșlș ade-
vãrșlș saș în alș ațelșia ce ei îłș iea drentș
adevãrș, nșmai akolo se zneskș oamenii și
se nasçe soçietatea. Și în ațestș încelesș

znš filosofš modernš¹ a avstš kvvintš a zice, kš nš se aflš societate fbrš nšmaĩ între înteliqinge; kš societatea sšbsistš nšmaĩ asšpra pnktelorš mi în otarele în kari se implinesce šnirea înteliqingelorš; kš akolo šnde înteliqingele n'aš nimikš la o l'altš, societatea nš se aflš; în alte kvvinte kš societatea intelektualš este singra societate, elementšlš nece-sariš mi ka fondšlš tštšlorš societšqilorš este-rioare mi aparinte.

Aša darš karakteršlš esenqialš alš adevršlš, domnilorš, mi mai virtosš aqeia ce ilš face a fi cea mai tare legštšrš socialš, este šnitatea. Adevršlš este znšlš, mi pentrš a-questa oamenii kari ilš aš rekšnoskštš mi priimitš šntš šniqĩ; šnire kare nš are nimikš întimnštorš saš arbitrarš, kšqĩ adevršlš nš depinde niqĩ de întimnšrile lškršrilorš, niqĩ de nesigšranqa oamenilorš; nimikš trekštorš, kšqĩ adevršlš este eternš, nimikš mšrqinitš, kšqĩ adevršlš este kompletš mi nemšrqinitš. Ka mi a adevršlš, šnitatea va fi darš karakteršlš esenqialš alš societšqii, kare nš va avea nšmaĩ adevršlš drentš obiektš, adikš a societšqii kšratš špiritualš. Nš šntš mi niqĩ nš potš fi došš societšqii spi-

¹ D. Abate Lamennais.

rituale; ea este, din natura ei, unice și universală.

Astă-felă dară s'a născuț Biserika; de aci dekruțe unitatea ce a proklamatu ea ka principiu ală ei, acea universalitate kare a fostă totă d'ăna ambițiunea sa. Mai multă saă mai puțină lămurită, mai multă saă mai puțină riguroasă, asta ă idea kare se află în fndăle tătloră doktrineloră sale, kare domină neste toate lăkrăile ei. Multă mai 'nainte de ală VI-lea seculă, și kiară din leagănelă kristianismăi, ea se arăă în skrierile și aktele interpreteloră ei celoră mai strelăciți.

Dar pentră ka societatea spiritală să se nască și să săbse, unitatea adevărlă în sine-și nă ă de ajănsă; kată ka să apară în spirite și să le și znească. Ūnirea spiriteloră, adikă societatea spiritală, este konsekvină unității adevărlă; dar pe kăă aceașă unire nă este împlinită, konsekvină lănesce principiași, societatea spiritală nă se află. Afară de aceașă, kă ce kondițiune se zneskă spiritele în adevărlă? Kă kondițiune ka să îlă knoască și să priimească imperiașă seă: or kare se săpăne făr'a knoasce adevărlă, din neschiință iar nă din lămină, saă or kare, avindă knoschiință despre adevărlă, nă voiesce a se săpăne, n'a intrată în soci-

etatea spirituală: nimine nă face parte din ea dacă nă vede și nă voiesc; ea esklude pe de o parte neschiința, iar pe de alta konstrințerea, pretinde dela toți membrii ei intima și personala șnire a intelișinșei și a libertății.

Așa dară, în epoka de kare ne okșpămă, domnilorș, așestă d'alș doilea prinșiniș, așestă d'alș doilea karakterș alș soșietății spiritala linșea kă totălē Bisericei. Arș fi nedreptă a zice kă ea ilș a nekșnoskștă, într'șnș felș absolștă, și kă a kșnoskștă kă soșietatea spiritală poate șbsista între oameși, și făr' aprobarea intelișinșei și a libertății lorș. Pșșă astă-felș în forma ei simplă și goală, așeastă ideș è atingștoare și negreșită respinșă; deprinderea plină și kștezștoare a rașionii și a voinșei, era înkă prea noșă și înkă prea deasă, în Biserikă, pentră ka șă kază într'o așa de lșngă șitare. Astă-felș ea n'afirma de lokș kă adevărălē arș fi avștă dreptă a întrebșinșă konstrinșerea; și zicea neinșetată kă nșmaș armele spiritala se kșvenea și se pștea întrebșinșă. Îmșă așestă prinșiniș, ka șă zikș așa, era nșmaș pe fașă spiritelorș. și se trezea din zi în zi. Ideă kă adevărălē é șnșlē și șniversală, are dreptălē d'a goni, prin forșă, konsekșinșele șnității și ale șniversalitășii sale, devenea

din zi în zi idea domnitoare, aktivъ și enerjikъ. Din dorъ kondiționii ale societății spirituale, unitatea rațională a doctrinei, și unitatea adevărată a spiritelor, cea d'întîiș o-kъna kam ea singurъ Biserika; iar cea de a doua era neîncetată unitate saș kълkatъ.

Aș trebuitъ mълji sekъli, domnilorъ, pentru ka sъ i înapoieze lokъlș și sъ i dea pterea ei, adikъ spre a skoate la lșminъ adevărata natșrъ a societății spirituale, natșra ei kompletъ și armonia elementelorъ sale. Mълtș timpș retșchirea ęeneralъ fъkș sъ se kreazъ kъ imperișlș adevărlși, adikъ alș rațișnii șniversale, pștea fi stabilitș, și fъrlș libera deprindere a rațișnii individualșale, fъrlș respektșlș drentșlș seș. Proklamъudș cineva astș-felș societatea spiritualъ, o nekъnoscea, și o adșcea în stare a fi ka o ilșsișne minșinoasъ. Întrebșinșarea pșterii nș o pșteazъ nșmai, ęi o șchide: pentru ka unitatea ei sъ fiș nș nșmai kșratъ, dar ênkъ și adevăratъ, trebșe sъ lșcheaskъ în mizlokъlș tștșlorș intelișinșelorș, tștșlorș libertșșilorș.

Aceasta va fi onoarea timpșlși nostrș, domnilorș, kare a pștrșnsș așna în esinșa societății spirituale, maș mълtș de kștș toatș lșmea, kare a kșnoskșt'o și a revendikat'o mълtș maș kompletș. Șchimș akșm kъ ea are

dozr kondiȋiunii: 1-iŝ ptesinpa ŝnŝi adevnrŝ ōeneralŝ, absolŝtŝ, reglŝ a kredinȋelorŝ ŝi a akȋiunilorŝ omenesŝi; 2-lea deplina desvoltare a tŝtŝlorŝ inteliȋinȋelorŝ, ŝn faȋa aȋeŝŝi adevnrŝ, ŝi libera adesizne a ŝŝfletelorŝ la pŝterea ei. Ťna din aȋeŝte kondiȋiunii ŝb nŝ ne faktŝ niȋi o datŝ a ŝita pe ȋea altŝ; idea libertȋii ŝpiritelorŝ ŝb nŝ slŝbeaskŝ niȋi de kŝm ŝn noi pe a ŝnitȋii ŝoȋiŝȋii ŝpiritŝale; pentrŝ kŝ konvinȋerile individŝale katŝ ŝb fiŝ lŝminate ŝi libere, ŝb nŝ ne lŝŝmŝ niȋi de kŝm a krede kŝ nŝ este adevnrŝ ŝuniversalŝ kare ŝb aibŝ drentŝlŝ a komanda; reŝpektȋndŝ raȋiŝnea fiŝ-kŝrŝia, ŝb nŝ perdemŝ niȋi de kŝm din vedere raȋiŝnea ŝnikŝ ŝi ŝveranŝ. Istoria ŝoȋietȋii omenesŝi s'a netrekŝtŝ pŝn' aȋi ŝn alternativele aŝtorŝ diŝpoziȋiunii, dela ŝna pŝnŝ la alta. Ťn mŝlte epocŝe, oamenii s'aŝ miratŝ mai vŝrtosŝ de natŝra ŝi de drentŝrile aŝŝi adevnrŝ ŝuniversalŝ, absolŝtŝ, ŝŝmŝnŝ leȋitimŝ alŝ dominȋrii la kare ei aŝpirŝ; s'aŝ lingŝmitŝ kȋndŝ ilŝ aŝ ŝntilnitŝ ŝn-fine, kȋndŝ aŝ pŝŝŝ mŝna pe elŝ, ŝi, ŝn nebŝna lorŝ ŝnkredere, i aŝ akordatŝ pŝterea absolŝtŝ, kare a pŝŝkŝtŝ ŝndatŝ ŝi neanȋratŝ tirania. Dŝne ȋe a ŝŝferitŝ mŝltŝ timpŝ, ŝi a reŝpektatŝ kiarŝ tirania, omŝlŝ a rekŝnoskŝt'o; a vŝzŝtŝ nŝmele, drentŝrile adevnrŝ-

rulii ssernate, prin forde ignorante saş înre-
 stăgite; atşnçî s'a întăritatş mi mai mşltş în
 kontra idolilorş, de kşţş s'a okşpatş de Dşmne-
 zeş; şnitătea raşişniî divine, dak'acheastş es-
 presişne mi è ertatş, n'a fostş mai mşltş o-
 biektşlş kontemplerîi lşî obiçînşite, a kşpe-
 tatş mai vîrtosş la drentşlş raşişniî omenesçî
 în relaşişnile oamenilorş, mi nînş în chele din
 şrmş a şitatş adese kş, daka ea è liberş,
 voingă nş è niçî de kşm arbitrarş; kş, daka
 este drentş de esaminş pentş raşişnea indi-
 vidşalş. este kş toate achestea sşpşşş achestei
 raşişniî şenerale, kare è ka o mşşşş mi o
 peatrş de çerkare, pentş toate şpiritale. Şi
 prekşm, în cheleş d'întîiş kasş, a fostş tiraniş,
 asemene mi în alş doilea, a fostş anarxiş, a-
 dikş lipsa kredingelorş şenerale, şterniçe,
 lipsş de prinçipiè în sşflete mi de çimentş în
 societate. Poate çineva şpera kş timşlş
 nostrş è kişmatş a se feri de amîndoşş ştin-
 chele, kşçî a pşşş, ka sş zikş aşă, mşna pe
 xarta kare i le înseamnş pe amîndoşş. Des-
 voltarea în çivilisaşişne katş sş se împli-
 neaskş pe viitorş sşb înfşingă şimşltaneş a
 şnei îndoite kredingë, a şnşî îndoitş respektş;
 raşişnea şniversalş va fi kşştatş ka lepea sş-
 premş mi çea din şrmş şintş: raşişnea in-
 dividşalş va fi liberş mi proklamăţ a se

desvolta ka челӗ май бӑнӗ мизлокӗ d'a ажноуе ла рачиснеа универсалъ. Шӗ дакa социатeа спириталъ нӑ ӗ нӗчӗ о датъ комплектъ шӗ пӑртъ, чеia че нӑ permite имперфекцинеа оменeаскъ, челӗ пӑрӗнӗ ӗнитeа ӗ нӑ va fi ӗn периклӗ de a fi фӑнтӗитъ шӗ амӗрӗтоare.

Amӗ ӗntrevъзrӗtӗ, domnilorӗ, ӗn epoca ӗn kare ne okъпӗmӗ, starea spiritelorӗ asъnr'a-чestei idee mari, sъ treчemӗ akъm шӗ la starea fantelorӗ шӗ sъ черчетӗmӗ че konsekъin-де praktische prodъsese ачea ӗnitate a Biseri-чei ale кӗria karaktere рачionale le deskрисe-рӗmӗ май sъs.

Ea se vede май vӗrtosӗ ӗn leqislaqisneа eklesiastikъ, шӗ кӗ atъta май mӗltъ prelъчire se vede, кӗ кӗтӗ este kontrazikъtoare кӗ totӗ чеia че se petreчe ӗn alte пӗрӗдӗ. Amӗ стӗ-диатӗ ӗn ӗltimele noastre adъnrъi leqislaqisneа qivilъ del'alӗ V-lea шӗ пӗnъ l'alӗ VIII-lea sekъlӗ, шӗ diversitatea, o diversitatea din че ӗn че май mӗltӗ kreskӗndъ, nӗ s'a пӗрrӗtӗ trъ-ssъra sa fъndamentalъ. Tendinqа societъdii re-лиqioase este преа diferitъ; ea asъnrъ la ӗni-tateа ӗn leqӗ, шӗ ажноуе la ea. Шӗ нӑ pro-vine asta pentрӗ кӗ шӗ траде esklъssivӗ leqile din monъmentele primitive ale релиqionii, din кӗрӗдile sъnte kari sъntӗ totӗ-d'аъna шӗ pre-tъtindene ачelea-шӗ: кӗ кӗтӗ ea se desvoaltъ,

kæ atþtð maĩ mðltð se aratþ mi trebðinþe noœ; trebðeskð leþĩ noœe, ðnð noð leþĩslatorð: Çine va fi elð? Orientul s'a desþþrðitð de Ocidentũ, Ocidentul se ãmbækrþgesþe pe fiþ-kare zi ãn state distinkte mi independinte. Fi-vorð oare mi pentrø Biserikþ, kare este astð-felð ãmþrþstiatþ, maĩ mðþĩ leþĩslatori? Konþiliele din Galia, Spania, Italia, le vorð da leþĩ rigþroase? Nð, domnilorð; maĩ presþs de diversitatea Biseriþelorð naþionale, a konþilielorð naþionale, maĩ presþs de toate diferinþele þe se ãntrodðkð neapþratð ãn disþinlinþ, ãn kðltð, ãn obicei, pentrø Biserika ãntreagþ va fi o leþĩslaðiþne þeneralþ, ðnikþ; dekretele konþilielorð þenerale vorð fi þretþtindene obligþtoare mi þriimate. Að fostð del'alð IV-lea mi þĩnþ l'alð VIII-lea sekþlð, mease konþilie ðniversale sað þenerale; toate s'að fostð þinþtð ãn Orientũ, de episkopii Orietului sþb ãnflþinþa ãmþeratorilorð de akolo; mi nþmaĩ kþþþi-va episkopii din Ocidentũ s'að vþzstð ãntr'ãnsele¹. Ei

¹ Tabloslð Konþilielorð þenerale del'alð IV-lea þĩnþ l'alð VIII-lea sekþlð.

Data	Lokslð.	Asistangĩ.	Orientalĩ.	Ocidentalĩ.
325	Nicea	318	315	3
381	Constantinopole	150	149	1
431	Efsũ	68	67	1
451	Calcedonia	353	350	3
553	Constantinopole	164	158	6
680	Constantinopole	56	51	5

bine! k̄s toate ačeste k̄asse de neînțelepere și de despr̄gure, k̄s toat̄ diversitatea limbei, a ḡvernelor̄, a morav̄rilor̄, înk̄s și mai m̄lt̄, k̄s toat̄ rivalitatea patriarxilor̄ din Roma, din Constantinople și din Aleasandria, leq̄islaq̄iunea konçiliilor̄ ȃenerale este pret̄tindene adoptat̄; Ocidentul se s̄șune lor̄ ka Orientul; abia k̄te-va din dekretele ȃel̄i de al̄ ȃinçilea konçilī s̄nt̄ momental̄ kontestate. K̄s k̄t̄ idea s̄nit̄q̄ii ȃ n̄tinte în Biserik̄, k̄s at̄t̄ și leḡm̄nt̄l̄ s̄piritual̄ domin̄ peste toate l̄kr̄urile!

K̄t̄ ȃentr̄ al̄ doilea prinçipī al̄ soçiet̄q̄ii s̄pirituale, libertatea s̄piritelor̄, kat̄ s̄ ȃațem̄ între Orient̄ și Ocident̄ oare-kare distinkç̄iune, starea ȃantelor̄ n̄ era tot̄ aȃeia-și în am̄ndoz̄ ȃr̄q̄ile.

Es̄șn̄nd̄ starea Bisericeii în al̄ IV-lea și al̄ V-lea sek̄l̄, v'am ȃk̄kt̄ s̄ k̄șnoasç̄ei kari era, despre eres̄, dispoziç̄iunile leq̄islaq̄iunii și ale s̄piritelor̄. Prinçipīl̄ persekç̄iunii n̄ era, v'ad̄ç̄ei bine a minte, niç̄i k̄rat̄ stabilit̄, niç̄i k̄ s̄t̄r̄ind̄ dominitor̄; k̄s toate aȃestea, el̄ predomina din ȃe în ȃe mai m̄lt̄; k̄s toate ȃeneroasele protest̄ri ale k̄tor̄-va episkopi, k̄s toat̄ diversitatea kas̄rilor̄, leq̄ile l̄i Theodosī, persekç̄iunea arianilor̄, a donatistilor̄, a nelaq̄ia-

nilorǎ, sǎplivixlǎ prisvilianistilorǎ, nǎ ne eartǎ a ne îndoi despre ayeasta.

Del'alǎ VI-lea seklǎlǎ, mi în Imperixlǎ de Orientǎ, adevǎratǎ sǎcesorǎ mi ǎrmǎtorǎ alǎ Imperixlǎi romanǎ, lǎkrǎvile mi ideele ǎrmarǎ totǎ ayla-mi kǎrsǎ; prinivilǎlǎ persekǎvixnii se desvoaltǎ, istoria monofisigilorǎ, a monotelixilorǎ, mi a mǎltorǎ altorǎ eresie, mi leqislaqisnea lǎi Iustinian, ne înkredinqeazǎ despre ayeasta.

În Ocidentǎ, invasixnea kǎ toate konsekǎvixnele ei întreǎuserǎ pentrǎ kǎtǎ-va timpǎ progresele ayeastǎi prinivilǎlǎ, mi de o kam datǎ mǎi or-ye miskare intelektǎalǎ se onri; în mizlokǎlǎ neînvetatei restǎrnǎvii a esistinǎelorǎ, ye lokǎ mǎi remǎnea pentrǎ kontemplanre mi stǎdiǎ? Eresiele fǎrǎ rare; lǎnta ǎrmǎ între arianii mi ortodoksii; însǎ se vǎzǎrǎ pǎvixine doktrine noxe redikǎndǎ-se, mi kiarǎ ayelea kari se yerkarǎ a se prodǎche nǎ fǎrǎ altǎ yeve de kǎtǎ ǎnǎ mikǎ resǎnetǎ alǎ eresielorǎ din Orientǎ. Persekǎvixnea n'avǎ darǎ, ka sǎ vorvimǎ astǎ-felǎ, nivii materiǎ nivii okasixne. Iii episkopii nǎ o mǎi provoka, fiindǎ onriqii de alte interese mǎi mari; sitǎqisnea Biserixei era perikǎloasǎ; kǎta sǎ se okǎpe nǎ nǎmǎi de interesele timpǎrale, dar înkǎ mi de sigǎranqǎ, de esistinqǎ ei; nǎ

i prea p̄sa k̄i-va de oare-kari variet̄đi ale opinīni. Činčī-zecī Ńi patr̄ de končilie ađ fost̄ đinđte în Galia, în al̄ VI-lea sek̄l̄; đođb̄ n̄maī, čel̄ dela Orange Ńi čel̄ dela Valencia, în an̄l̄ 529, s'ađ ok̄nat̄ de dogme; Ńi ađ kondemnat̄ erezia semi-pelačianilor̄, če le era l̄sat̄ de sek̄l̄l̄ al̄ V-lea.

Rečii barbari în fine, st̄pn̄ni čei nođi ai p̄m̄nt̄sl̄i, avea p̄đin̄ interes̄ Ńi arare l̄a parte în asemeni desbateri. Imperatorī din Orient̄ k̄nosčca teolođia întokmaī ka Ńi preođii Ńi episkopii; ei f̄seser̄ kresk̄đi Ńi n̄tr̄iđi în teolođī; ei avea, asčira problemelor̄ Ńi čertelor̄ sale, opinīni personale Ńi ot̄rite, Iustinian Ńi Heracliu se p̄ser̄ de b̄n̄ voib̄ în goana eresiei. Gondebaud, Chilp̄ric Ńi Gontran n̄ se t̄rb̄ra de ačeasta, afar̄ n̄maī k̄nd̄ era îmn̄ni de vre đn̄ interes̄ politik̄. Ne a aj̄ns̄ dela rečii b̄rginioni, gođi Ńi frančī, đn̄ mare n̄mer̄ de fante Ńi de vorbe kari probeaz̄ k̄t̄ de p̄đin̄ era disp̄ni a Ńi da p̄terea în aj̄tor̄l̄ đnor̄ asemeni interese:

„N̄ p̄stem̄ komanda reliđiđnea, zičea „Théodoric, rečele Ostrogođilor; nimine n̄ „poate fi silit̄ a krede f̄r̄ voia l̄i¹. Fi-

¹ Cassiod. Variar. epist., lib. II, epist. 27

„îndă-kȳ divinitatea sşfere mai mǎlte reli-
 „uşinǎ, zicea reşele Théodahat, nş kştezǎmş
 „a prescrie şna singşrş. Ne adşcemş a min-
 „te kȳ amş şititş kȳ se kşvine a sakrifika
 „lşi Dşmnezeş de bşnş voiş, iar nş prin kon-
 „ştinşerea vre şnş ştşmş. Aşela darş ka-
 „re tinde a faşe astş-felş se ouşne învede-
 „ratş ordinarş divine¹.“

Fşrş îndoialş Cassiodor îmurşmşrş aşi
 şelorş doiş reşii galii şşuperioritatea raşionşii
 sale; dar în-fine eiş adopta limbajşlş seş; şi
 în mai mǎlte alte kasşri, saş din nesşinşrş,
 or din bşnş şimşş, se vşdş prinşinş barbari
 manifestşndş aşelş-mi disposişionş.

În faşrş darş, şi prin konkşrşşlş dife-
 ritelorş kasşe, a doşa kondişionş a soşietş-
 şii şpiritşale, libertatea şpiritelorş, fş mai nş-
 şinş violatş l'aşea epokş în Ocidentş de kşţş
 în Orientş. Nş se kşvine kş toate aşestea
 a se înşela şineva, asta era nşmai o întim-
 nşlare, şnş efekş timşşralş alş împreşşrşri-
 lorş esterioare; în fondş prinşinşlş libertş-
 şii era asemene nekşnoskşş, şi kşrşşlş şe-
 neralş alş lşkrşşilorş tindea de-aşemene întrş
 a faşe şş predomine persekşşionşea.

¹ Cassiod. Variar. epist., lib, X. epis. 26.

Vedeți dară, domnilor, că afară de căte-va diferențe, unitatea Bisericii, ca consecințele înțeleșilor ce i se da, era pretindene fantă domnitoare, în Ocidentu ca și în Orientu, în starea socială ca și în spirite. Acesta era principială ce presida, în societatea religioasă, în omnișni, în legi, în akte, punctială dela care pleca țineva totă d'ășna, șkonială către care nu înceta d'a așinta. În-ță din ală IV-lea seculă, astă idee a fostă, ca să vorbimă astă-felă, steașă săb influența țaria societatea religioasă se desvolta în Europa și ne care se țevine s'o avemă totă d'ășna în vedere, ca să șrmămă și să înțeleșemă restărmășrele șsitei sale.

Dăne ce ne amă înțeleșă despre acestă punctă ca și despre fantă karakteristikă a aștei epocē, să intrămă în esaminală partikulară ală ștrii Bisericii, și să țerțetămă kari e-ra: 1-iă raportșrile sale ca societatea țivilă și ca țvernală seă; 2-lea organizarea ei propriă și interioară. Vomă fi poate obligăi a ne țășșini astă-zi în țea d'intăiă kestășne.

Adăședă-vă a minte, vă rogă, domnilor, așșm' așelșia ce am avășă șnoare a vă zice vorbindă despre Biserikă în ală V-lea seculă: ni s'a țășșă că rapoartele sale ca statială, năștea fi reglate în natră sisteme diferite; 1-iă

denlina independinđă a Bisericeî; Biserika nezbrîtă, neschiză, nepriimindă dela stată niči lege niči reazimă; 2-lea sşveranitatea statălei asşupra Bisericeî, societatea religiōasă gşvernată, daka nş pe denlină, celă pşuină în prinçipalele sale elemente, de pşterea çivilă; 3-lea sşveranitatea Bisericeî asşupra statălei; gşvernăleş timprală, daka nş d'a drentăleş posedată, celă pşuină pe denlină dominată de pşterea spiritală; 4-lea în-fine koexistinđa a doşă societăđii, a doşă pşteri, desprşugite, însă aliante în oarekari kondiçionî diferite, variabile, kari le şneskă fşr' a le amesteka.

Totă în açela-şii timpă amă mai rekşnoskşţă kă în ală V-lea sekşleş açeastă din şrmă sistemă predomina; kă Biserika krestină şii Imperiăleş romană esista şna într'altăleş, kă doşă societăđii distinkte, avîndă fşr-kare gşvernăleş seş, legele sale, însă adoptăndă-se şii sşşşuinîndă-se mşţşală. În sînăleş aliançei loră, amă mai deskşrkată şii şrmele înkă visibile ale şnei altă prinçipiăş, ale şnei şteri anterioare, sşveranitatea statălei asşupra Bisericeî, intervenirea şii preponderinđa otşrîţă a imperatoriloră în administrarea ei. În-fine amă mai zşbrită, dar în depşrtare, sşveranitatea Bisericeî asşupra statălei, dominarea gşvernăleş timprală prin pşterea spiritală.

Astă-felă ni s'a p̄răstă, în ală V-lea sekălă sitzaciunea Bisericeii krestine în repoarțele ei kă statălă.

În ală VI-lea sekălă, daka vomă privi în Imperiulă asăpra k̄răgia kată să ne arănkămă totă-d'ăna privirea, ka să înțelepemă bine ceia ce se petrecea în Ocidentă, mi skimbările ce a făkăstă să săfere în kărsălă lăkrăriloră invasiunea barbară, vomă vedea doă fante simăltanee.

1 iă Klerălă, mai vîrtosă episkopatălă, kapăttă neînchetăttă dela imperatori favorii mi privilegie noăe. Iustinian dă episkopiloră: 1-iă iărisdikciunea çivilă asăpra kălărgăriloră mi religiomiiloră, ka mi asăpra klericiloră¹; 2-lea prevegerea bănriloră çetădăiloră, mi preponderinăa în toată administrarea mănăçipală²; 3-lea liberarea păterii p̄rintesçii³; 4-lea opresçe pe jădekătorii timpărali de a 'i kăma ka martori, mi de a le çere vre-șă jărmăntă⁴. Heracliū le akoardă iărisdikciunea asăpra klericiloră⁵. Înășinăa mi imănităciile societăciii religiioase în societatea çivilă mergă totă-d'ăna kreskăndă.

¹ Nov. Iustin., 79 mi 83 A. C. 539.

² Kond. Iustin. Kar. I, tit. IV. l. 26.

³ Nov. 81.

⁴ Nov. 123. K. I.

⁵ Gieseler, Lehrbuch der Kirchengeschichte. t. I nap. 602.

2-lea Kx toate acestea imperatorii se amestekx din ce în ce mai multx în ale Bisericeii, mi nx nxmai în relaționile sale kx statxlă, dar înkx mi în lăkrurile ei interioare, în konstixționea ei, în disiplină ei. Mi nx nxmai kx se amestekx în gvernelx ei, dar mi intervinx în kredințele sale; daș dekrete în favoarea kxtăria saș kxtăria dogme; regleasx kredința.

Or kxm amx lăa-o, axtoritatea imperatorilorx din Orientū asxpra soxietyiū religi-oase este multx mai pxneralx, mai aktivx, mai deasx mi mai despotikx de kxm fxsese mi' atxnyī; kx totx progresxlă privilexielorx sale, sitxăționea Bisericeii kxtre pxsterea civiltx è slabx, sxbalernx, ktxxtx din ceia ce era în vekislă Imperiū.

Doxx teste kontimpxrane nx vbx vorx lăsa sxb vx îndoiūi despre aceasta.

În mizlokxlă sekxlslăi ală VI-lea, Franxi trimiserx o ambasadx la Constantinopole, klerxlă din Italia skrise trimișilorx franxi ka sxb le dea, asxpra Imperiūlăi de Orientū, esplikxurile trebxiinxiioase pentrx sxbcesxlă misixniū lorx:

„Episkoniū grexi, le zise elx, aș biseriche „marī mi înavxiite, mi nx sxbferx ka sxb fi

„suspensii doxă lăni din guvernarea lăkrări-
 „loră eklesiastice; astă-felă, zăndă-se kă tim-
 „părlă mi kă voindă prințimiloră, se măldă-
 „meskă a face totă ce li se cere.¹

Eată ză altă dokămentă kare vorbesce
 mi măi înaltă. Imperatorărlă din Orientă Mau-
 riciū (582-602) interzisesce or-kăi d'a o-
 kăpa fănkăișni çivile, d'a se face klerikă,
 saă d'a intra în monastire; trimisesce aचेastă
 konstăkăișne la Roma, kătre papa Grigoriū
 çelă Mare, pentă ka s'o respăndeaskă în O-
 cidentū. Roma nă măi çinea de imperiărlă
 grekă, de kătlă print'r'o slabă legătlă; Gri-
 goriū n'avea în aचेvărlă a se teme niçi de
 kăm de Imperatori; elă era izte mi măndă:
 dekretărlă lăi Mauriciū nă i plăçea; voia să
 mi arate neaprobarea mi kiară să çerçe vre o
 resistinçă: astă-felă mi termină skrișoarea:

„Eă kare zikă aste lăkrări sinioriloră mei,
 „sănt măi măltă de kătlă pălberē mi ver-
 „me de pămăntă? Kă toate aचेstea, dăpe kăm
 „kreză kă aचेastă konstăkăișne este în kon-
 „tra lăi Dămnezeă, astorărlă țătloră lăkrări-
 „loră, nă o potă țache sinioriloră mei; mi eată kă
 „Christū va respănde zikăndă-vă, prin mine

¹ Mansi Konr. ., t. IX. n. 153.

„celș din șmă dintre servitorii sei mi ai vos-
 „tri:“ *Te am fâkstș din sekretarș konte de gar-
 dș, din konte de gardș uezarș, din uezarș imne-
 ratorș, mi ns nsmai imneratorș, dar inkș mi nș-
 rinte de imenratorș; am inkredinyatș nreouș
 mei în mșinele tale, dar ts ȳ retraiș soldauș
 din serviuisłș meș.* “Respunde, te rogș, prea
 „piosșle siniorș, servitorșlș teș, ce vei res-
 „punde în zixa jșdekșđiș Dșmnezeșlș teș ka-
 „re va veni mi đi va zixe ačeste lșkrșri?”

„Iar kștș nentș mine, șșnșșș ordinșlș
 „teș, am trimișș ačeastș lepe în diferitele
 „pșđiș ale pșmîntșlș, mi am zisș serenisi-
 „milorș mei siniori, în astș foaiș în kare mi
 „am depșșș reflekđișnile, kș ačeastș lepe
 „merșea în kontra leđiș a totș-nștintelș Dșm-
 „nezeș; am împlinitș darș ȳcia ȳ se kșdea
 „în amîndoșș pșđișle; am datș askșltare ȳe-
 „sarșlș, mi am tșkștș asșmra ȳelorș ȳe mi
 „s'aș pșrștș în kontra lși Dșmnezeș.”¹

Fșrș îndoialș, din partea șșđi asemene
 omș, într'o astș-felș de sitșađișne, kș o așmă
 doringș, tonșlș ačestei skrișori este foarte
 đșlșe mi modestș. Kș kșđi-va sekșlș mai
 tșrziș, Grigoriu a întrebđinyatș kș șșveransłș

¹ Grig. Max, Euist., Kart. III, Euist, 65, imneratorșlș Mauriciuș.

celă mai vecină și celă mai srimîntătoră, și limba și kă totă altă-felă. Ačesta pe kare îă întrebășindează achi nă poate avea altă kășă de kăță nămai običeiele de sșbordinare și de dependință a Bisericeii kătre imperatoriă din Orientă, în mizloklă nekontenitei întinderi a imșnităilor sale.

Biserika din Ocidentă înfășșează, dșpe invasișne și sșb reșii barbari, și altă șpektaklă. Noșii seii kani nă s'amestekă de lokă în dogmele ei; o lasă, în privinga kredinței, a lăkra și a se gșverna dșpe kșm i plache. Nă mai intervină niči într'și felă în disčiplina ei kșrată zisă și în relașionile klericiloră între dînșii. Însă, în totă čeia če se șine de rapoștrile sočietășii relișioase kă sočietatea čivilă, în totă čeia če poate interesa năsterea timpșrală, Biserika perde din independință și din privileșie; ea este mai șșșină liberă; și mai șșșină bine traktată de kăță sșb imperatoriă romană.

1-iă Așii vșzștă kă mai 'nainte de kădereă Imperișlă, episkopiă era aleșă de kleră și de poporă. Imperatorășă intervenea nămai în kășri rare, pentră orășele čele mai konsiderabile. Nă é totă asemene și în Galiă dșpe stabilirea monarșieloră barbare. Bisericele era înavșșuite, reșii barbari și fakă

din avangia ei zăuș mizlokș de a resnlăti pe servitoriî lorș mi de a se înavzgi ei însi-mi. În miî de okasiōni ei nămeskș d'a drentșlș pe eniskoni. Biserika protestș; reklamș elekđisnea mi nă rezmesče totș d'așna; mșlđi eniskoni sșntș ġinđđi pe tronșrile în kari 'i aș amezałș ređiî singșrî. Kș toate așteea fanta nă se skimbș în drentș, mi șrmeazș de a treče nșmaî ka zăuș abșș. Ređiî însi-mi sșntș konvinși despre așeasta de mai mșlte ori. Biserika rekapățș pșđinș kăte pșđinș elekđisnea; dar se sșpăne mi ea: pșiimesče mi ea kș, dșpe elekđisne, konfirmarea ređelși este de trebșinđș. Așa darș, eniskonșlș kare o datș se pșnea pe tronș îndatș țe era sakratș de mitropolitșlș, akșm ilș kapățș nșmaî dșpe pșimirea regalș. Așș-felș este, nă nșmaî fanta, dar înkș mi leđa reliđioașș mi țiivilș.

„Șș nă fiș ertatș nimșlși, ordonș în a-nșlș 549 končilișlș dela Orléans, a kșpăta „eniskonatșlș prin banî; dar kș konsimțimen „țlș ređelși, așela kare va fi alesș de klerș „mi ponorș șș fiș konsakratș eniskonș de „mitropolitș... mi de sșfraganii¹ sei.

„Dșpe moartea zăuș eniskonș, zive Clo-taire II, în anșlș 1615, așela kare se kș-

¹ Se zive de zăuș eniskonș kare șș zăuș arxiēniskonș.

„vine sѣ fiѣ nѣmitŝ în lokŝi de mitropolitŝ ŝi
 „de sѣfraganiŝ sei, sѣ fiѣ alesŝ de klerŝ ŝi
 „de попорŝ, ŝi..... înkŝviingŝatŝ kŝ ordinŝlŝ
 „prinçinelŝi.“

Lŝnta dintre elekçione ŝi nominarea re-
 peaskѣ se reproducе adese; însѣ, în or-
 kasŝ, trebŝingŝa konfirmŝriŝ este rekŝnoskŝtѣ.

2-lea Ka ŝi sѣb Imperiŝlŝ romanŝ, kon-
 çiliele nѣ potŝ fi konkŝmate de kŝtŝ dŝne
 voingŝa prinçinelŝi, ŝi elŝ ameninçtѣ pe epis-
 konŝ, kŝndŝ se çearkѣ a se sѣstraçe din ele:

„Am aflatŝ darѣ din sgomotŝlŝ pŝblikŝ...
 „skrie în alŝ VII-lea sekŝlŝ reçele Sigebert
 „lŝi Didier, episkopŝlŝ din Cahors, kŝ ai
 „fostŝ konvokatŝ de... episkopŝlŝ din Vul-
 „foleud sŝre a çine ŝnŝ konçiliŝ în regatŝlŝ
 „nostrŝ, la 1-iŝ sentembre..., impresnѣ kŝ çei
 „alçŝ... episkopŝi din provinçia noastrŝ... Kŝ
 „toate kŝ noi amŝ dorŝ sѣ çinemŝ observarea
 „kanoanelorŝ ŝi regŝlelorŝ eklesiastice dŝne
 „kŝm le aŝ konservatŝ ŝi pŝringŝiŝi nostri,
 „ks toate auestea, nentrs kŝ ns ni s'a datŝ în
 „ksnosuinçŝ konvokarea aueleŝi adŝnŝriŝ, am ot-
 „ritŝ darѣ, impresnѣ ŝi ks mai mariŝ nostri, a
 „ns sŝferi ka auestŝ konçiliŝ sѣ se fakŝ fŝrŝ
 „voia noastrŝ în statele noastre, ŝi ka niçŝi ŝnŝ

„episcopul din regatul nostru s-a născut se adună
 „în fițoarele kalende ale lui septembrie. În
 „ermă, dacă ne va însușindă vineva la timp
 „în privința vre unei concilii, să pentru re-
 „gulara disciplinei Bisericii, să pentru bi-
 „nele statului, or mi pentru alte lucruri, nă
 „vomă refusa ka s-a se adună, kă kondiționă
 „înșă... ka s-a ni se dea de șire mai din a-
 „inte. Eată dară pentru ce mi scriemă astă
 „skrisoare, ka s-a șii s-a te feresă de...
 „a te afla în așea adunare, mai înainte de a
 „șii voindă noastră.“

Monumentele să aktele kiară a celor
 trei-spre-zeci concilii adunate în al VI-lea
 mi al VII-lea secol, esșimă formală kă
 ele să fostă konkizmate prin ordină să să
 fostă miște prin konsimentală reșă.
 Mi aștă konsimentă este trebșinosă

Aștea sânt.

1°	Yelă intiiș konciliș din Orleans, în anulă	511
2°	— — Orleans, —	533
3°	— — Clermont —	535
4°	— — Orleans —	549
5°	— — Paris —	555
6°	— — Tours —	567
7°	— — Lion —	575
8°	— — Châlons —	579
9°	— — Mâcon —	581
10°	— — Valencia —	584
11°	— — Verdun —	587
12°	— — Paris —	615
13°	— — Châlons —	650

nș nșmaî pentrș konvokare, ȃi adese mi pentrș pșnerea în vigoare a kanoanelorș date.

Nș mș indoeskș, kș toate așestea, kș întrș așeasta fantă nș fș prea adese kontra-riș drentșlșî nekșnoskștș, mi kș o mșlșime de konçilie, maî vîrtosș konçiliele ȃele simple provinçiale, se adșnș mi regșleazș lșkrșrile lorș fșrș vre șnș felș de aștorisare.

3-lea Șniî skriitorî¹ aș kșșetătș kș independentș Biseriȃei avș mi ea sș șșfere dela o instițșișne kare lștș, la Franci, maî mșltș desvoltare de kștș în alte lokșrî: voiș sș vorbeskș de kapela reȃelșî, mi de klerikșlș kare, șșb nșmele de archicapellanus, abbas regiî oratorii, apocrisiarius, avea direkșișnea ei. Însșrșinatș maî întiîș nșmaî kș deprinderea kșl-tșlșî în interiorșlș palatșlșî, așestș șșperiorș alș kapelei kșpștș pșșinș kște pșșinș maî mșltș importantș, mi deveni, ka sș vorbeskș limbașlș așa de pșșinș anlikabilș alș tim-pșlșî nostrș, șnș felș de ministrș alș lșkrșrilorș eklesiastice din totș regatșlș: se pre-șșșșne kș ele se trakta maî toate min miz-locișrea ei, mi kș regalitatea avea akolo o ma-

¹ Între alșî D. Planck, în *Istoriă Konstițșișniî Biseriȃei kres-tine* (în limba țermanș) skriere de o șșișngș mi o nenșrti-nire rarș. Vezi. T. II. paș. 149.

re inflințuț. Se poate asemene ka ayeastu inflințuț sũ fi fostũ realũ în oare-kari momente, sũb kũtare saũ kũtare rețe, sũb Carol ȳelũ Mare, sure esemplũ; însũ, mũ indoeskũ foarte mũltũ, daka institũȳiznea era enerȳikũ în ȳenere mi prin eũ însũ-șĩ; ea kũtũ sũ serveaskũ maĩ mũltũ pũterea Bisericeĩ ne lĩngũ rețe, de kũtũ a reȳelũĩ ne lĩngũ Biserikũ.

4-lea Se afla ȳeva mi maĩ realũ în modifikũrile ȳe sũferirũ, în aȳea epokũ, privileȳiele eklesiastice. Ele fũrũ nũmeroase mi importante. Sure esemplũ fũ opritũ or-kũrũia episkopũ de a face preotũ ne vre-șũũ omũ liberũ, fũrũ konsimentũlũ reȳelũĩ.¹ Klericũĩ era skũtiȳĩ de serviciũlũ militarũ; reȳiũ nũ voia ka oamenĩĩ liberĩ, sũb kũvĩntũlũ aȳesta, sũ poatũ fi skũtiȳĩ dũne plũȳerea lorũ. Astũ-felũ darũ Biserika, în aȳea epokũ, se vede ponũlatũ, de sklavi: mi maĩ vĩrtosũ printre propriĩ seĩ sklavi, nĩntre servii saũ koloniĩ dominielorũ sale, se rekrũta ea; mi aȳeastũ ĩmpreȳrare nũ ȳ poate șna din aȳelca kari aũ kontribũitũ kũtũ de pũȳinũ la silĩngele Bisericeĩ sure a ĩmbũnũtũȳi kondiȳiznea servilorũ. Mũlȳi klericũĩ emiserũ din ea; mi, afarũ de motivele re-

¹ Koncilisũ delã Orleans, anũlũ 511, kan. 6.

lițioase, kȳnoscea toate tikȳloșiele lorș, și avea oare-kare simpatib nentȳr așeia ȳe era kȳzȳii într'însele.

În materiȳ kriminalȳ, klericii nȳ kȳpȳtaserȳ, în Ocidentũ, privileȳișlș pe kare în Orientũ le akordase Heracliũ; ei era jȳdekaȳii de jȳ-dekȳtori ordinarĩ și laicĩ. În materiȳ ȳivilȳ, klerșlș se jȳdeka singȳrș. însȳ nȳmaĩ în kȳșșrile kȳndș lȳkrarea interesa nȳmaĩ pe klericĩ; daka diferentșlș se întȳmpla între șnș klerikș și șnș laikș, laikșlș nȳ era datorș a se înfȳȳișa înaintea episkopslși; ȳi din kontra elș trȳȳea pe klerikș înaintea jȳdekȳtorilorș sei. Kȳtș nentȳr șarȳinele pȳbliȳe. era nȳmaĩ kȳte-va biseriȳe, ale kȳșșora dominiȳ se afla skȳtite de ele, și nȳmerșlș lorș kresȳea din zi în zi; dar imȳnitatea nȳ era ȳeneralȳ. Or kȳm amș lȳa lȳkrȳșrile, nemizlocitș đȳpe invasișne și în pȳncipalele șale raportșri kȳ pȳterea timpȳralȳ, klerșlș din Galia frankȳ se pare maĩ pȳȳinș independintș și maĩ pȳȳinș investitș kȳ privileȳie de kȳm fȳșese în Galia romanȳ.

Dar mizloȳele nȳ i linșea, șaș de a reafla kȳ timpșlș foloșele șale, or de a și așigȳra kompensșri maĩ. Ne intervenindș în lȳkrȳșrile dogmei, adikȳ în gȳvernșlș intelektșalș alș Biseriȳei, leȳile barbare i lȳșa șor-

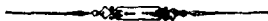
pîntea cea mai fekundă a paterii. Elă s'vîr s'vîr tragă mîlte foloase dintr'însa. În Orientă, laičii lărgă parte la teologiă, și la inflința ce ea konfera. În Ocidentă, nămaī klericș singurș se adresă spiritelorș, și le posedă singurș. Singurș vorbea popoarelorș, singurș le șnea împrejșurș șnorș idee kari devenea leuī. Printr'aceasta mai vîrtosș și reaflă pătrea, și îndrentă strikăcișnile ce invasișnea ilă făkă s'vîr șfere. Kătre finele epocii kari ne okșpă, poate vedea čineva aceasta. Biserika se skoală învederatș dăne lovitsrele ce i a datș desordinălș timnilorș și aviditatea brută a Barbarilor. Ea face a se rekșnoasce și a se konsakra drentălș ei de asilș. Kapăte, asșnra jșdekătorilorș laiči de șnș ordinș inferiorș, șnș felș de drentă de prevegere și revisișne. Konsekșingele jșrisdikăișniī sale asșnra tătlorș păkatelorș se desvoaltă. Prin testamente și maritașe, ea pătrunde din ce în ce mai măltă în ordinălș čivilș. Jșdekătorii eklesiasticiī se șneskă kă jșdekătorii laiči de kăte ori vre șnș klerikș é în jșdekăte. În-fine presința episkomilorș, saș ne lîngă reșele, or în adășnărele țelorș mari, or în ierarxia proprietarilorș, le asigăre o împărtășire păternikă în ordinălș politikș; și daka șve-ranălș timșuralș s'amestekă în lăkrărele Biseri-

cei, Biserica întinde și ea, din ce în ce mai mult, în lăcrurile lămeșii, acțiunea și puterea ei.

Eată dar, domnilor, în privința situațiunii reciproce a societății civile prețm și a celei religioase, karakterul domnitor al azelei epocē. Psterea timpural și cea spiritual se reanoni, se pstrnd și se kalk din ce în ce mai mult zna pe alta. Mai 'nainte de invasiune, pe knd Imperiul era ink pe pchioare, de și amndoz societatile fră foarte legate între dınsele, ins distinksiunea era ink profnd. Independința Bisericeii, în cea ce o privea d'a drentul, era destul de mare; și, în materi timpural, k toate k ea av mult inflință, p ptea lăkra direkt, de krtă aspra repimul municipal și în sînul cetănilor. Pentru gvernel general al statul, imperetorul și avea makina gata, konviliile, maștraii, armiele sale; k'nd ksvint, ordinul politik era komplet și reglat, afar de societatea religioasă și de gvernel se. Dne invasiune, în mizlokul intrerșerii ordinul politik, și al tərbșrii șuniversale, limitele amndșora gvernelor despșș; amndoz trir dıntr'o zi pînă într'alta, fră principie, fră kondișni otrite, intlnind-se pretstin-

dene, ioknind-se, konfndnd-se, disndnd-i mizloaqele de akine, lptnd-se n ntnerik i dpe ntmplare. Aeast koexistnd desreglat a nsterii timprale i a elei spiritale, aeast nkrttr strani a atribdnilor lor, aeste srpri reci-proe, aeast nesigrand a limitelor lor, tot aest aos al Biseriqei i al stat-li, kare a jkat n aa de mare rol n istoria noastr, kare a nskt attea eveni-mente i teorie, la ast epok de kare ne o-kpm se kvine s raportm originea lor; era trsra ea mi strelit a ei.

Ne vom okpa n fiitoarea noastr ad-nare, de organizarea interioar a Biseriqei i de skimbrile ntmplate ntr'nsa n timpl aelia-i interval.

LECTIUNEA XIII^a.

Despre organizarea și starea interioară a Bisericii galofranche del'ală VI-lea până l'ală VIII-lea secolă. — Fante karakteristive ale istoriei Bisericii gale în ală V-lea secolă. — Ce devină ele dăne invasiune? — Dominarea esklsivă a klerului în societatea religioasă țrmează. — Fante kari o modifikă: 1° despărțirea preoției și a țnsărei: klerului neeklesiastiv; 2° patronajă ală laiciloră asăpra bisericiloră ce aș fondată; 3° despre oratoriile saș kanelele partikulare; 4° despre avokații bisericiloră. — Tobloș ală organizării ġenerale a Bisericii. — Paroșie și preoții loră. — Arșinpreoții și Arșidiakonii — Episkopi. — Mitronolii. — Tentative snre a stabili patriarhată în Ocidentă. — Kădere mitronoliloră. — Prenonderința și despotismă episkopată. — Lăntă preoților de paroșă în kontra episkopiloră. — Episkopii învingă. — Desnotismă și kormne. — Kădere klerului secolă. — Neveșitatea unei reforme.

Domniloră,

Săiți kari fără, în Galia frankă, del'ală VI-lea până l'ală VIII-lea secolă, raportăriile Bisericii kă stată, și principalele loră modifikări. Să esaminămă astă-ză și organiza-

rea propriu și interioară a Bisericii în acea epocă: ea è kărioasă și plină de restăre-
nțăre.

O societate religioasă poate, adăucă-vă bine a mințe, a fi konstituită dăne doxă sisteme principale. Într'una kredințioșii și laici iea, ka și preoții, parte în găvernă; societatea religioasă nă è niči de kəm săb imperiălă esklsivă ală societății eklesiastice. În cea altă sistemă, pătrea se kăvine nămai singărlăi kleră; laicii sântă kă totălă streini într'aceasta; è kiară societatea eklesiastikă kare găvernă societatea religioasă.

Îndată ce amă stabilită această distinkțiune fndamentală, amă rekănoskătă și într'una și într'alta din aceste doxă mară sisteme, kă se potă desvolta mai mălte modări de organizare: akolo, spre esemplă, unde societatea religioasă se găvernă singărlă, se poate 1-iă ka dănsa să formeze ună singărlă kornă, ka toate asocățiile lokale să fă rezănte într'o biserikă penerală, săb direkțiunea zănea săă mai măltoră adănări în kari eklesiastici și laici să fă rezăniți; 2-lea ka să nă fă niči de kəm biserikă penerală și zănikă, ka fă-kare adănare partăklară, fă-kare biserikă lokală să se găverne ea însă-și; 3-lea ka să nă fă niči ună kleră kărată zisă, niči oameni în-

vestiții că o putere spirituală permanentă; ca laici să îmulțască ei înși-mi funcțiunile religioase. Aceste trei moduri de organizare ne au fost realizate de presbiteriani, de independenți și de căkeri.

Dacă clerul domină singur, dacă societatea religioasă este sursă societății ecleziastice, aceasta din urmă poate fi constituită și guvernată într'un mod monarhic, aristocratic și democratic de papalitate, de episcopat, sau de adunări de preoți, egali între dînșii. Exemplele acestor constituiții diferite se întîlnesc asemenea în istorie.

În-fapt, în Biserica gală din ală V-lea secol, după din aceste principii predominaseră. 1-ia Desubțirea societății religioase și a celei ecleziastice, a clerului și a poporului, era consimțită; clerul singur guverna Biserica: dominare slabă că toate acestea printr'un oare-care rest al intervenirii credincioșilor în alegerea episcopilor.

2-lea În sînsul clerului, sistema aristocratică predomină; episcopatul domina singur; dominare asemenea slabă, ne de o parte prin intervenirea simților clerici în alegerea episcopilor, iar ne de altă parte prin activitatea conciliilor, sorșinte de libertate

în Biserikă, kă toate kă nămaî episkopiî singuri trona.

Astă-felă era, în momentălă invaziunii, fantele domnitoare, trăsărele karakteristice ale Bisericeî gale. Țe aă devenită dînsele dăne invaziune? aă stărită saă a perită? Țe modifikări aă sferită ele del'ală VI-lea pînă l'ală VIII-lea sekălă? Ačesteă sântă keștiunile Țe trebe să ne okăne astă-zî.

I III de o kam dată niči ună felă de îndoială kă despărgirea klerălă mi a poporălă, dominarea esklesiivă a eklesiastiviloră asăpra laiciloră nă s'a manăinătă. Nemizlocită dăne invaziune, ea păre kă se anlekă ună momentă; în perikălălă komănă, klerălă se apropie de poporă. Ačeastă faptă nă este pozitivă skrișă mi visibilă ne nikări, însă se kam zăresă, se kam întreveđe pretătindene: strebătindă dokămentele ačestei epocă, se miră čineva de ună felă de intimitate noșă între preođi mi kredinčiomî: ačestî dîn șrmă trăeskă ka să vorbimă astă-felă în biserică; în mi de okasiunii episkopatălă îi znesă, le vorbesă mi îi konsăltă. Gravitatea timniloră, komănitatea simțimenteloră mi a destinăriloră îndatorează ne găvernă a se stabili în mizlocălă popălădăiunii: ea sășșine pătarea Țe o proteje, mi sășșinînd'o, iea mi dînăa parte.

Acestă efektă nă dină măltă. Vă adă-
 țeđi bine a minte la țe kășșă prinčipală
 amă atribuită dominarea esklsivă a klerăși
 asăpra poporăși: ea mi s'a părtă mai kă
 seamă adășă prin marea inferioritate a popo-
 răși, inferioritate de inteliđingă, de enerđiă,
 de infliđingă. Dăne invazisne, ațeastă fantă,
 în lokă de a se skimba, mai rea deveni.
 Misericie timpăși făkăgă a kădea înkă mi mai
 jos țeă mai mare parte din poplăđisnea
 galo-romană. Din partea loră, preođii, kăndă o
 dată învingătorii făgă skimbađii, nă mai sim-
 đigă ațeia-șii trebăingă de a se đine strănsă
 șniđi kă învinșii; poporășă perdă dară a-
 țeastă importanđă momentală ne kare se pă-
 rea a fi kăstigmat'o. Barbarii nă mosteniră ni-
 mikă dintr'ățeasta: nă era ničii într'ășă felă
 kapabilă a se asocia kă găvernășă Bisericeii;
 n'ăvea ničii o invidiă pentră ațeasta mi ređii
 făgă îndată singării laičii kari lăgă parte din-
 tr'ănsășă.

Maī mălte fante kă toate ațeștea kom-
 bătăgă ațeastă isolare a sočietăđii eklesias-
 tice în țeă reliđioasă, mi deteră laičiloră in-
 fliđingă în linsa păterii.

1-iă Țeă dăntiășă, foarte păđină însemnată,
 dăne păgerea mea mi kare a avășă lăđii mi
 importante konsekăingă, fă despăđuirea pre-

oștiei mi a țensșrei. Pînă în ală VI-lea se-
kșlă, țensșra se fșcea în momentă întrării
în ordine; așia dară ea era privity ka semnă
ală preoșiei, *signum ordinis*. Del'ală VI-lea
seksă, se vede țensșra konferity fșră vre o
intrare în ordine; în lokă de a fi *signum
ordinis*, ea é zisă *signum destinationis ad or-
dinem*. Prinșiniă Biserișei fșseșe nîn' a-
țnșy: *Tonsura ipse est ordo*,“ țensșra é kiară
ordină. Astă prinșiniă é manginștă, dar
esnikândă-lă: 'Ţensșra é kiară ordină, se
zice, inșă în ȝelă măi largă inșelesă ală ter-
mină, mi ka o oare-kare preșțire pentră
servișă divină.¹ Totă inkredinșează, kă
șnă kăvintă, kă inkă de atșnșy țensșra mi
preoșia fșră distinșe, mi kă măldi oamenī era
țnșmi fșr'a intra în ordine mi devenea kle-
rișy fșră inșă a deveni mi eklesiastivă.²

¹ Largo sensu vocabuli et prout est quedam dispositio ad
divinum officium.

² D. Planck zice asemene kă adese se da țensșra mi koni-
loră; mi trimite l'ală 6-a kanonă din ală 10-lea konvi-
liă dela Toledo, yinștă în ană 656, kare onreșe d'a se
da țensșra măi 'nainte de etatea de 10 anī. Inșă, așy é
oare-kare konfășsișe. Nș se vorbeshe în așestă kanonă,
dekată nșmăi de koni kreskșgi prin monastiri, mi kă țen-
șra era dată viegăi relișioase. Așeasť fantă n'are nișy
șnă felă de analogiă kă așeia de kare ne oksșzămă mi în
șrișimă kăria D. Planck o invokă. (*Istoria konștitușioniă
Biserișei krestine*, Vol: II paș, 78, nota 8. — Lable, Cono.
VI: col. 463)

Ei voia a lăa parte din imănitățile Bisericeii, mi ea îi priimea în rangurile sale, întokmai prekəm deskidea mi templele sale proskriimiloră. Ea kăstiga prin ayeasta măltă întinzîndă-mi kredităli mi psterile sale; însă, mi societatea reliqioasă kăstiga în partei ună mizlokă de lăkrare asăpra societății eklesiastice: ayești simuli tənmi nă lăa parte komplektă niči din interesele niči din suirităli kornăriloră, niči kiară din viaga klerăli kărată zisă: ei konserva în oare-kari măsăre obiyeile mi simtimentele poplădăniū laice, mi le făcea a pterănde în biserikă. Măltă mai nūmeroasă, dăne kəm sekrede mai obiçinăită, ayeastă klasă de oamenī a jskată în istoria evăli-meziă ună rolă însemnată. Legată kă Biserika făr'a fi a ei, bəkărdăndă-se de privileqieile sale făr' a kădea săb jgăslă intereseloră mi obiyeiloră sale, protektată, iar nă sspăssă, kiară în sînlă ei s'a desvoltată ayełă suirită de libertate, ne kare ilă vomă vede a sbăknîndă kătre finele sekărlăli ală XI-lea mi despre kare Abailard fă atănyī yełă mai vestită esmlikatoră. Kiară del'ală VII-lea sekăli, ea slăbi astă despărgire a klerăli mi a poplădăni kare era karakterăli domnitoră ală epocēi mi o onri d'a prodăce toate frăktele sale.

2-lea O altă a doza fantă konkărtă mi

dînsa totuș pentru acela-și rezultat. De când kristianismul devenise puternic, era duse cam știu bine un obiect mare d'a fonda mi a înzestra biserică. Fondatorul se bărbăra, în biserică ce i era datoare origina, de unele privilegii, mai întii cărată onorifică: i se înscrie numele în interiorul bisericii, se făcea rugămintă pentru dînsul; i se mai acordă încă oare-care influență d'a alege pe preoții înscriși ca oficiul divin. Se întinse asemenea ca mi episcopii să voiască a fonda biserică, afară din diocesisul lor, or în orașele lor natale, or în mizloșul vre unii domini, or prin or-ce altă motiv. Achestora li se dete dreptul d'a alege pe preoții kîșmați a le lăsa lokul; mai multe koncilio se okupă ca reglarea deprinderii acestor dreptă mi rapoartele episcopului fondator ca acela în diocesisul kîșia era sîtată fundajinea.

„Dacă vre un episcop, zice conciliul
 „dela Orange, voiescă a zidi o biserică în in-
 „teriorul vre unei țări, să pentru intere-
 „sul dominiilor sale, or pentru folosul Bi-
 „sericii, să mi kiară pentru vre o altă
 „caușă, duse ce va priimi voia, care
 „nu i se poate refusa fără krim, să se

„amestieche într-o a i face dedikarea, kare è
 „kè totelè rezervatè episkopelèi teritoris-
 „lèi în kare noza biserikè se aflè situatè.
 „Însè ayeastè građiè va fi akordatè epis-
 „kopelèi fondatorè, ka episkopelè lokelèi sè
 „nèmeaskè pe klericii ce va dori sè îi vazè
 „în fondaziunea sa, saş mi daka sèntè nemiđi,
 „ziselè episkopè alè lokelèi sè îi priimeaskè¹.

Acestè patronajè eklesiastikè adèse în-
 datè kè sine unè patronajè laikè totè de a-
 cea-mi natèrè. Fondaziunile de laici deve-
 nea din ce în ce mai dese. Kondiđiunile mi
 formele era prea variate: kète o datè fonda-
 torèlè mi reserva o parte din veniturile kè
 kari înzestra biserika; merse kiarè pînè într-o
 a stinpla kè va intra la parte din ceia ce se
 dèrzia bisericei mi toate bènèrile ce le arè
 pètea kèpèta ea din altè parte; astè-felè
 încèrtè mëlđi fonda mi înzestra biserice din
 spekelè, din întreprindere, ka sè şmeze soartea
 lorè mi sè se asocieze kè fiitoarea lorè prosperita-
 te. Konciliele lèarè îndatè mèşşre în kontra ş-
 norè asemeni abşşri, dar mi ele rekènoskèrè,
 mi konsakrarè drentelè fondatorilorè laici ka

¹ Koncilisè dela Orange, anelè 441 c. 10.

mi eklesiastičī, a infliŋuđa în privinđa ale-
perii preođilorŝ kari fŋnkđiona.

„Miskađi de o pioasŝ kompŝtimire, zikŝ
„episkoniĭ din Spania rezniđiĭ în končilizlŝ
„din Toleda, amŝ otŝrĭtŝ ka, atŝtŝ kŝtŝ vorŝ trŝi
„fondatoriĭ biseriçelorŝ sŝ le fiŝ ertatŝ a avea
„grije de ele, mi mai vĭrtosŝ vorŝ fi datori a
„înfŝđiŝa pentrŝ ordinarea episkonilorŝ rek-
„tori, demni de aचेle biseriçe; daka din kon-
„tra ei nŝ vorŝ fi astŝ-felŝ atŝnçi, aचेia pe
„kari episkoniĭ lokŝrilorŝ ĩi vorŝ krede plŝ-
„kŝđi ĩŝi Dŝmnczeŝ, sŝ fiŝ konsakrađi kŝltŝ-
„ĩŝi seŝ, mi kŝ konsimtimentslŝ fondatorilorŝ
„potŝ fŝnkđiona în biserika lorŝ. Kŝ da-
„ka, în desnređđlŝ fondatorilorŝ, episkonŝlŝ
„façe vre o preođiŝ, ĩndatŝ sŝ mi fiŝ nimi-
„çitŝ, mi elŝ sŝ fiŝ konstrĭnsŝ sure rŝŝinea sa
„a preođi, pentrŝ aचेa-ŝi lokŝ, oameni kŝm
„se kade alemi de fondatori.¹

Kŝ aचेstŝ drentŝ darŝ, laiçiĭ denrĭnsertŝ
în Biserikŝ oare-kare infliŋuđŝ, mi ĩarŝ oare-
kare parte în gŝvernŝlŝ ei.

3-lea Totŝ în aचेa-ŝi timpŝ mi kŝ kŝtŝ
starea socialŝ ĩa pŝđinŝ fisitate, se ĩntro-

¹ Alŝ noxlea končilizŝ din Toleda [đinŝtŝ în anulŝ 655. o: 2.

дъче printre proprietarii cei mari pe la ктмие
 mi kiarș prin orашe, obiceișlș d'a întokmi la
 діншіл, în interiorșlș kasei lorș, șнș oratoriș,
 o kapelъ, mi d'a avea șнș preotș pentru de-
 servire. Kapelanii devenirъ îndatъ pentru e-
 niskonii șнș sșbiectș de o grije mare. Ei era
 пшші sșb dependinga mai multș a patronșlș
 laikș deкtș a episkopșlș vechinș; trebșia sъ
 se împъртъшеaskъ de spiritșlș kasei în kare
 trșia, mi a se депърта mai multș saș mai пș-
 динș de biserikъ. Asta era pentru laicii cei
 пșternici șнș mizlokș de a mi proкșra ajъ-
 toarele reliđișnii, mi de a mi împlini datoriele
 lorș fșr' a depinde de episkopșlș dioceșlșlș.
 Astș-felș darъ se vъdș konciliiele din асea e-
 покъ, prevegindș kș îngrijire asșnr' асeștș
 klerș neînреimentatș, respъnditș în societatea
 laikъ, pe kare se teme sъ пș o vazъ saș
 în servitșdine, or în independinъ.

„Daka чинева, ordonъ koncilișlș din Agda,
 „voiesче a avea pe пșmîntșrile sale șнș ora-
 „toriș afarъ de biserika paroxiei șnde este ре-
 „nirea ordinarъ mi leđitimъ, noi înkșviindъmș
 „асeasta mi аfлъmș de trebșindъ,ka în serбъ-

Voiș чita adese ori konciliiele din Spania, pentru kș дін
 sele аș întokmitș multș mai desлuitș mi mai lъmșritș fanto-
 kari se întîmlaserъ mi în Galia.

„torile ordinare sã se fakã într'insele liturgiã
 „pentru komoditatea celorã ai sei; însã Pa-
 „scele, Kreviznãlã, Boboteaza, Înzãdarea, Rã-
 „saliele, pascherea Sãntãlãi-Ion-Botezãtorãlã
 „mi chele alte zile kari vorã fi ãinãte ka
 „serbãtori mari, nu trebãe sã fiã celebrate
 „deãtã prin çetãrã mi paroxie. Klericãi ka-
 „ri, fãrã ordinelã mi voia episkopãlãi în ser-
 „bãtorile mãi sãsã zise, vorã face saã vorã
 „askãlta liturgiã în vre o kapelã, vorã fi skomã
 „din komãninate'.

„Daka, zice konçilislã dela Orlãans, se
 „afã paroxie în kasa ãnorã oamenii ãstinãã,
 „mi daka klericãi kari fãnkãioneazã într'insele,
 „dãne çe vorã fi însãinããã de arxidiakonãlã
 „çetãrã, neingrijeskã, în favorea ãsterã stã-
 „mãnelãi kaseã, de a îndenlini açeia çe dãne
 „gradãlã ordinelãi lorã sãntã datorã kaseã Dom-
 „nãlã, sã li se dea ãnã kanonã dãne disçi-
 „plinã eklesiastikã. Mi daka, prin aþenãã
 „seniorilorã, saã mi kiarã prin seniorã însã-mã,
 „zãmã klericã sãntã õprãã în ãmplinirea vre
 „ãnei datorã eklesiastice, atãnã astorã ãnei
 „ãsemene neleãããã sã fiã depãããã de sãn-
 „tele çeremonie, nãn' atãnã kãndã, îndrentã-
 „dã-se, sã între earã în paçeã Bisericeã'²

¹ Konçilislã d'n Agda, anãlã 506. K. 21.

² Konçilislã dela Orlãans, anãlã 541. K: 26.

„Mai mǎlǎi din fraȝii nostri mi episkopi,
 „zice asemenea konviliǎlǎ dela Chálons, aǎ fǎ-
 „kǎtǎ plǎnǎerǎ kǎtre sǎntǎlǎ sinodǎ, ȳn pri-
 „vingǎ oratorielorǎ fǎkǎte, de este mǎltǎ
 „timnǎ, prin kasele kǎmpene ale ȳelorǎ mari.
 „Aȳeia kǎrora se kǎvine aȳelei kase, dis-
 „pǎtǎ episkopilorǎ bǎnǎrile ȳe aǎ fostǎ date
 „aȳestorǎ oratorie, mi nǎ sǎferǎ kiarǎ ka kle-
 „riȳii ȳe le deservekǎ sǎ fiǎ sǎb ȳrisdikȳi-
 „ȳnea arxidiakonǎlǎi; le nasǎ foarte pǎȳinǎ
 „de aȳeasta; ama darǎ bǎnǎrile aȳestorǎ ka-
 „pele, prekǎm mi klerȳii ȳe le deservekǎ,
 „sǎ fiǎ ȳn pǎsterea episkopǎlǎi, ka elǎ sǎ
 „poatǎ faȳe aȳeia ȳe se kǎvine pentrǎ kanele
 „mi pentrǎ servȳiȳlǎ divinǎ; iar daka vre ȳnǎlǎ
 „se va opǎne, apoȳ aȳela sǎ fiǎ gonitǎ din kom-
 „nitǎte dǎne komrǎnderea vekilorǎ kanoane.

Episkopii darǎ, ȳn interesǎlǎ pǎsterii
 lorǎ, nǎ prǎvea fǎrǎ kǎvintǎ aȳelǎ klerǎ do-
 mestikǎ kǎ atȳta neȳnkredere: ȳnǎ esemnlǎ
 desure aȳeasta s'a vǎzǎtǎ ȳn timpii modernǎ
 mi kare ne a fǎkǎtǎ sǎ i kǎnoasȳemǎ efek-
 tele. ȳn Anglia, sǎb gǎvernǎlǎ lǎi Carol I-ȳ,
 mai 'nainte de esbǎknirea revolȳȳiȳnii, mi ȳn
 timpǎlǎ lǎnteȳ Biserȳei angle kǎ partida pǎ-
 ritanǎ, episkopii gonirǎ din paroxie ne togȳ
 eklesiastȳii pǎnǎmi kǎ opiniȳni pǎritane. ȳe
 se ȳntȳmlǎ dǎn'aȳeasta? ȳintilomii mi pro-

prietarii cei mari, kari era mi ei de acele opinioni, lsaarb la dinuui, kb titelb de kapelani, ne togi ministrii. O mare parte din klerb de kare se temea episkoni, se pssse srb patronajiblb sochietbdi laiye mi denrinse o infidindb spmimintbtoare asmpa klerbibi oficalb. In-dewertb Biserika anglikanb goni ne adversarii sei pinb kiarb mi in interiorbblb familielorb : kbndb tirania este silitb a pbrbnde ama de mbltb, se mi desvinea zb indatb, sab se prevlesce kbtre rgina ei. Nobilimea cea mikb, inalta bbrpesib a Angliei, apbrarb ne kapelanii lorb kb cea mai mare energib : ii askunde, ii skimba din kasb in kasb, infronta anatemele episkopale. Episkoni in-dewertb intrebdingarb viklenia mi autrarea ; ei nb mai era klerbblb bnkb mi nechesarib ; ponblajibnea askunde in sinbi bnkb klerb kb totbblb streinb de Biserika regalb, mi din ye in ye mai inemikb. De l'alb VI-lea pinb l'alb VIII-lea sekblb, perikbblb nb era totb auela-mi, episkoni n'avea a se mai teme niyi de skismb niyi de insbrekjibne. Kb toate auestea institujibnea kapelanilorb avea bnkb efektb analogb : ea tindea a forma bnkb mikb klerb mai nbging strinsb, bnitb kb kornblb Biseriyei, mai mbltb apropiatb de laiyi, mai dispnsb a se impbrtymi de moravbrile lorb, a face in-fine kasb kom-

nă kă sekărlălăș mî kă poporălăș. Așa dară, episkopiî nă închetară d'a prevegia de aproape mî d'a repîrima pe kapelanî. Eî nă pătără kă toate ačestea a'î rîina; nă kătezară kiarăș ničî a čerka zna ka ačesta: desvoltarea reșimărlăi feșdalăș, dete ačestei institucîișni o fisitate če i linsea de o kam dată; mî ačesta fă înkă șnă mizlokăș prin kare laičîi rekăpătară, în găvernelăș societăđii reliđioase, o înfășinđă če le o refăsa kondiđișnea lorăș legală mî esterioară.

4-lea Episkopiî fără însi-mî konstrînșii a le deskide mî altă mizlokăș. Administrarea lăkrărilorăș timpărale mî a bănrărilorăș Bisericeilorăș era adese ori pentră dînșii o sorșinte de înkărkățără mî de perikălî; eî avea, nă nă-măi prigoniî de împăkatăș, pročese de șșșinștăș; dar înkă, în șpăimîntătorălăș desordînăș alăș timpilorăș, bănrăile Bisericei era es-păse la neînchetate răvșmirî, kari era înkărkăte mî kompromise într'o mălđime de čerte, de resbele private, mî kăndăș čerea trebăinđa șă se apere, kăndăș Biserika avea, kă okasișnea dominielorăș mî drentărilorăș sale, a respin-če vre-o tîlxăriă, vre o čerkare legală, poate kiarăș, mî în oare-kari kasrî vre o kombatere jădekătoreskă de șșșinștăș, ameninđărlăle ni-oase, îndemnărlăle spre bine, eskomănikărlăle kiarăș nă era totă d'ăzna de ajănsăș; armele

timpurile și lămeschi i linsea kă totălă. Ka
 să și le prokăre, alergă și ea la ună espe-
 dientă. De multă timpă înkă, multe biserice,
 și mai kă seamă în Africa, avea obiceislă
 de a și alepe apărtorî kari, săb nămele de
causidici, tutores, vice-domini, se însărcina a se
 înfăcușa pentră ele înainte drentă și de
 a le proteje *adversus potentiam divitum*. O
 necesitate analogă, și înkă și mai întegitoa-
 re, făcă pe bisericele din Galia frankă, a kă-
 sta printre vecinii laici ună patronă, kare, săb
 nămele de *advocatus*, le lă kassa, și se fă-
 că omălă loră, și nă nămai în desbateri jū-
 dekătoreschi, în kari dînsele avea trebăindă de
 elă, dar înkă și în kontra tîlxărieloră ce le pă-
 tea amenința. Avokații Bisericei nă se vădă
 înkă, del'ală VI-lea pînă l'ală VIII-lea se-
 kălă, kă desvoltăriile niči săb formele ce pri-
 imiră mai tărziă, în sînălă rețimălăi feodală;
 nă se potă distinje înkă *advocati sagati*, săă
 armați, *advocati togati*, însărcinați nămai kă
 lăkrăriile civile. Dar instităduținea loră nă è
 mai pădăină adevărată și cnerpikă; se vădă
 o mălătime de biserice alegîndă-și avokați;
 ele aă mare grije de a și alepe oameni pă-
 terni și bravi; kiară reții dă de multe
 ori însi-și a celoră biserice kari n'ăă înkă ase-
 menī bărbăți, și se mai vădă înkă și laici ki-

mađi a face parte din administrarea timporală a Bisericeii și a și depinde asupra lucrurilor ei o influență destulă de mare.

Obișnuite, acordându-le oare-kari privilegii, și mai că seamă dându-le șesfructul vre-znăi dominiș, bisericile solicita astă-felș surjinsul și pltea serviciile vre znăi vecinș ptinte.

Eatș, domnilorș, dakș mș potș exprima astă-felș, patrș porđi deskise societăđii religioase pentrș a intra în cea eklesiastikș, și a depinde o oare-kare pttere: despăđirea preođiei și a țnsșrei, adikș, întrođcherea în Biserikș a znăi mare nșmerș de klericș, iar nș eklesiasticiș; drentșrile date fondșrii și patronađisli bisericelorș; instițđisnea oratoriilorș partikșlare; și în-fine intervenirea avokađilorș în administrarea intereselorș timporale ale Bisericeii. Astă-felș șantș darș principalele kășse kari aș kombștștș, în epoka de kare ne okșpșmș, dominarea esklsivș a societăđii eklesiastice asupra societăđii religioase, și a slșbitș saș a întșrziatș efektele sale. Amș pttea areta și altele mai mșlte, pe kari le lasș pentrș că fșrș mai pșđinș evidinte. *A priori*, o asemenea faptș è lesne de presșmatș. Acheastș despăđire a gșvernatorilorș și a gșvernăđilorș nș pttea fi atștș

de absolut, pe câtă instituțiunile oficiale ale Bisericii din acea epocă, ară pteea face să se krează. Dak' ară fi fostă întokmaî ama, daka poporăle kredințiuniloră ară fi fostă atăță de streină pentră kornăle pteogeskă, mi linsită de or-če akțiune asăpra găvernăle, găvernăle s'ară fi aflată îndată streină de poporăle seă, mi linsită de or če ptere. Nă trebăe a krede că servitădinea este kompletă pretăndene pe unde se întilneskă formele mi kiară prințipiele tiraniei. Prevedinga nă eară ka reăle să se desvoalte în toată asprimea konsekvințeloră sale; mi natăra omeneaskă, adese ori slabă, ama de lesne învinsă de or cine ară voi s'o anese, are că toate ačestea mizloače nemăgănite, mi o ptere minănată a skăpa de jăgăle če se pare că îlă mriimes-če. Niči ună felă de îndoiată, că del'ală VI-lea mi năntă l'ală VIII-lea sekăle, societatea reli-đioasă nă pteă jăgăle societăđii celei eklesi-astice, mi că despăgăirea klerăle de poporă, sorăinte de mălte rele, nă 'i kostă într'o zi foarte skămpă ne amăndoi; dar ea era măltă maî păđiună kompletă pe câtă nă se pteea; đinsa nă se esekăta dekăță că o măđgime de restriktiđni mi de modifikări, kari singăre o făcea pătinđioasă mi o potă esnlika.

II Să întrămă akăm în sînăle societăđii

eklesiastice, și s-a vedemă căia ce deveni, del'ală VI-lea și pînă l'ală VIII-lea secolă, organizarea ei interioară, și mai kă seamă a cea preponderință a episkopatului, care era, în ală V-lea secolă, caracterul domnitor.

Organizarea clerului, domnilor, era kompletă în a cea epocă, și mai de totă astfel, celă pășină în formele ei esențiale prekmă a remasă pînă kiar în timpii moderni. Potă dară a o pune înainte okiloră dămneavoastă în toată întregimea ei, și a i șma și mai bine toate skimbările.

Klerul cuprindea două ordini, ordinele minore și ordinele maiore. Cele d'întîiș era în număr de patru; akoliții, portarii, esorcistii și cititorii. Se șmea ordini maiore, srb-diakonii și preoții. Inegalitatea era mare: cele patru ordini maiore nă era konservate de kă și nă mai kă șmele, și pentru respektul vekiilor tradițiunii; kă toate kă se sokotea și ele în kler, însă, vorbindă adevărat, ele nă făce a parte din el; asșura loră nă se șnea nič a dată mșinele, nič nă li se rekomanda nekștoria; în-fine, era konsiderați mai multă ka servitori de kă ka membri ai klerului. Pe kăndă dară se vorbesce de kler și de gșvernul eklesiastik din a cea epocă, atșnți ă vorba nă mai de singșrele ordini maiore.

Kiarş în ordinele maiore, înfrîngîndu cêlorş dozş d'întîiş, a sşb-diakonilorş mi a diakonilorş, era slabş; diakonii se okşpa maiş kş seamş de administrarea bşnrilorş Bisericeî, mi împîrşirea leimosinelorş sale de kşţş de ayeia ce se nşmea gşvernş religişsş. Nşmai în ordinea preşilorş, vorbindş adevşrşlş, se koncentra ayeştş gşvernş; nişî ordinele minore, nişî cele alte dozş maiore nş fşcea parte din elş.

Kornşlş preşilorş sşferi în çeî din şrmş mease sekşli nşmeroase mi importante preşayeri. Episkopşlş trebşe sş fiş konsideratş, dşne pşrerea mea, ka elementşlş primitivş mi şndamentalş; mi nş kş şoarş ayelea-mi şnkşişni mi ayelea-mi drentşri aş fostş totş d'aşna aretate de ayeastş zicere; episkopatşlş din alş II-lea sekşlş se deosebea foarte mşltş de celş din alş VI-lea sekşlş; dar nş è mai pşşinş mi pşnktşlş de depşrtare alş organizşrii eklesiastice. Episkopşlş era în orişinş inspektorşlş, kanşlş adşnrşrii religişose a fiş-kşrşia oraşş. Biserika kristianş è pşskşţ în orame, episkonii aş fostş çeî d'întîiş ai sei maşistraşî.

Kşndş kristianismşlş se respşndi mi pe la kşmpiş, episkopşlş mşnişinalş nş fş de ajşnsş. Atşnş se vşzşrş korepiskonii saş

episcopii de țară, episcopii preîmbelătorii, misiunilor, *episcopi vagi*, considerații kundă ca delegații kundă ca egalii; rivalii kiară ai episcopilor de orașe, și ne kari a chestii din țară se siliră mai întiiș a'i sșpșne pșterii loră, și în țară a'i desființa.

Ei rezșiră: kșmpiele îndată ce se kresținară ne le mai ajșnseră koresponkii: le trebuia o instituție mai otșrită, mai regșlată, mai pșdină kontestată de mașistrății ceii mai infșinșii ai Bisericeii, adikă, de episcopii cetășilor.

Atșnșii se formară paroxiele; fșkare adșnare kristiană, pșdină konsiderabilă, deveni o paroxie și avș drentă kapă relișiosă șnă preotă sșpșș de natșră episcopșlăi din cetatea vecină, dela kare priimea și și avea toate pșterile sale; kșșii se pșrea kă, în orișină, preoșii paroxiei ne lșkra dekștă ca delegații ai episcopilor, iar ne în pșterea drentșlăi loră.

Reșnirea țatșloră paroxieloră aflate împrejșrșlă șnșii orașă într'o șirkșmskriere mșltă timșă neotșrită și variabilă, formă diocesășlă.

Dșne kștă-va timșă, și supre a întemeia în relașionile klerșlăi diocesășlă mai mșltă regșlaritate și armonie, se formă din mai mșl-

te paroxie o asociare kənoskətə səb nəmele de *kanitlă rərală*, mi în fruntea kanitlăi rərală, fə nəsă ză arxiepote. Mai tərziă, se zni-
 rə mai mēte kanitləle rərale într'o nozə ɔir-
 kəmskriere, nəmitə *distriktă*, mi kare fə direk-
 tatə de ză arxidiakonă. Aɔeastə din ɔrmə
 instițȳiəne se nəsɔea abia în epoka desne
 kare traktămă: se mai aflə, este adevərată, kə
 mēltă timpă mai 'nainte, arxidiakonī prin dio-
 cesie; însə este nəmai zălă, mi nə presidə
 la o ɔirkəmskriere teritorială; amezată într'ză
 oramă episkopală, pe lingə episkopă, elă i iea
 loklă or în eserȳițlă jərisdikȳiəniū, saă pen-
 trə visitarea diosesislăi. Nəmai kətre finele
 sekălăi ală VII-lea saă mi kətre inɔențlă
 ɔelă d'ală VIII-lea se vədă într'ză aɔela-mi
 diocesilă mai mēlă arxidiakonī residəndă de-
 parte de episkopă, mi nəmī fə-kare în kanlă
 zăi singəă distriktă. Se mai întilnesɔe inkə
 în Galia frankă, din aɔea epokă, mi kəpă-va
 koreniskoni; însə nəmele mi însəɔinarea nə
 întrziarə mēltă de a peri kə totlă.

Organisarea diocesiană fə atənɔi kom-
 plektă mi definitivă. Episkopălă, ilă vedēi
 bine, fəsese aɔeastə kəssə, prekəm reməsese
 mi ɔentrə. Elă însə-mi se skimbese foarte mēltă;
 dar nəmai împrejərlă lăi mi səb infițindă se
 fəkəsere mai toate ɔele alte skimbări.

Toate diocesiele kompînse în provincia civil-
lă forma provincia eklesiastikă srb direkțiunea
mitropolită și a arhiepiscopiei, adică a epis-
copiei mitropoliei provinciale. Kalitatea mitro-
polită și n'a fostă dektă epresieua astei fante.
Mitropolia civilă era obișnită mai avută și
mai populată dektă cele alte orașe provinciale;
episcopie ei avea mai mult înflinț; mult
se aduna împrejură și în okazii impor-
tante; resedinta și deveni kapitala konciliului
provincială, elă îl konvoka și îl și presida.
Elă era asemenea și însbrcinată de a kon-
firma și a șuce pe episcopii cei de kărindă
aleși în provincie; d'a priimi akșșurile fărte
în kontra episcopilor, și kișmările decisi-
nilor lor, și de a le înfădima, dăpe ce
mai întâi le esamina elă pentru prima oară,
la konciliul provincială, kare nșma elă sin-
gure avea dreptă de a îi jădeka kă ade-
vrată. Mitropoliei se silea multă d'a ko-
troni achestă dreptă, și d'a și pștea face din
elă o pștere personală. Ei rezmiră de multe
ori: îns, ka srb vorbimă adevărată, și în toate
împrejurările cele mari, nșma la konciliul pro-
vincială se kvenea pșterea; mitropoliei era
însbrcinată nșma a prevegia esekștarea.

În kște-va state în-fine, mai kă seamă în
Orientă, organizarea Bisericei se întinse peste

mitropolii. Prekum se konstituiseră paroxiele în diocesiș, mi diocesiele în provincie, asemenea se mai întreprinse a se constitui mi provinciile în biserice naționale, srb direkțiunea znei patriarxș. Întreprinderea rezui în Imperișlă de Orientu, în Syria, în Palestina, în Egiptu; a fostă zniș patriarxș în Antiochia, la Ierusalim, la Alexandria, la Constantinopole; mi în privinga mitropoligilorș fș ceia ce mitropolii era în privinga eniskomilorș; mi organizarea eklesiastikă, kongresne srb toate gradele ierarxiei kș organizarea politikă.

Aceia-mi înțerkare se fșkș mi în Ocidentu, nș nșmai din partea eniskomilorș Romei, kari lăkrară îndată a deveni patriarxi în Ocidentul întregș, dar neatrăni de pretinderile lorș mi kiarș în kontra lorș. Nș este măi niči zniș din statele formate dșne invasiune, kari sș nș se fi çerkatș, del'alș VI-lea mi pînă l'alș VIII-lea sekșlă, sș se konstitiască în Biserikă națională, mi sș mi dea zniș patriarxș. În Spania, mitropolitșlă dela Toleda; în Anglia, celș de la Cantorbéry; în Galia frankă, arxieniskonii din Arles, din Viena, din Lyon, din Bourges, aș pșrtatș titla de primatș saș patriarxșlă alș Galielor, alș Marei-Britanie, alș Spaniei, mi aș çerkatș a deminde toate dreptșrile lorș. Dar înçerkarea kșzș pretș-

tindene: Statele din Ocidentu abia se născă; otarele lor, guvernul lor, esistența lor kiar era neînțetată în kestione. Galia, în parti-kular, era împărțită între mai multe popoare; mi în sînsul fi-krăi popor, între fiil regiilor; episkopi și regi regat nă voia să kănoaskă aștoritatea și primatș streinș; guvernul civil ș asemene se opănea. Episkopul delă Roma, avînd ș o mare înflinș kiar ș a-kolo șnde șșpremaș sa oficial nă era reknoșkă, kombătea kă ardoare ștabilirea patriarșilor; în Galia, îndemănarea lui era întră a face să treakș primăș și mitropolitș la altș, a opri kă dînsa să nă se fik-seze multș timpș totș pe șnș așela-ș skăș; elș favorisș pretenșionile kăndș ale mitropolitș delă Viena, kăndș ale șelș din Arles, mai țerziș pe ale așelș delă Lyon, și pșdinș dșn'ăștea și pe ale așelș delă Sens; mi, în așeastă mișkare a ordinil religiophage și civile, instișșione nă pștă niș o datș să kăpete niș forș, niș fisitate.

Așelea-ș kășse kari o făkră să kăș, dșserș și mai departe înflinș lor: prekș dînsel oprișerș șistema patriarșal d'a pre-domina, slăbirș asemene și rșinarș și șistema arșieniskopal. Del'alș VI-lea și pînș l'alș VIII-lea șekș mitropolitil merserș din

kъdere, în kъdere astъ-felъ inkъtъ la sъ-
irea pe tronъ a Carlovingianilor, eі nъ mai
esista. Singъra împrejъrare a împъrîirii Ga-
liei în state diferite trebъia sъ le fiъ fatalъ.
Цirkъmskrierea societъdii religiоase nъ mai
korespъnse kъ aceia a societъdii civile. Pro-
vinția mitropolitъlăi dela Lyon, de esemplъ,
avea episkopi dependinții de regatъlă Visi-
goților mi de ală Francilor, mi kari se folosea
kъ grъbire de aчestă mizlokъ ka sъ skane de пъ-
terea sa, fiindъ foarte sigъri kъ vorъ fi sъsъinșdii
de sъveranălă timpъrală. Preponderința mi-
tropoligiloră era nъskъtъ, kъtre aчestea, kъm
ađi vъzstă, din aceia a orameloră pe ъnde re-
sida, mi din vekia loră kalifikare de mitro-
poliъ. Așa darъ în restъrnarea invasiōnii,
importanța relativă a orameloră se skimbă;
чeтdii avъte, konsiderabile, adevъrate mitro-
polie, sъrъчirъ mi se desponălarъ. Altele mai
пъđinș reș traktate de soarte konservarъ mai
măltъ пъtere mi infșinđ; Astъ-felъ despъrъ
kassa kare fъkъse din kъtare saș kъtare epis-
kopă ъnș mitropolită, mi astъ vorbъ aјъnse
o minчișnъ; mare perikălă pentъ pъterea че
o esprima. În-fine era în natъra institъđiōnii
ka sъ fiъ atakatъ totă de o datъ, pe de o parte
de episkopii kъrora nъ le пъsa d'a avea ъnș
sъperioră; pe de altъ parte, de episkopălă

din Roma, kare n̄ voia rivali. Asta într'adevăr se mi întîmîlă. Episkopilor̄ le pl̄chea mai m̄ltă s̄ aib̄ mitropolit̄ general̄ pe episkop̄l̄ dela Roma kare era dep̄rtat̄ mi k̄ grije despre ei, k̄cî n̄ îi domina înk̄. Ast̄-fel̄ dar̄, în voia a doi inemici, atakagi mi de s̄s mi de jos, mitropoligiî k̄z̄r̄ din zi în zi; episkopiî închetar̄ d'a mai ask̄lta rekomand̄rile sā înv̄p̄t̄rele lor̄, mi kredinçioşii d'a mai alerga la intervenirea lor̄; mi k̄nd̄ în an̄l̄ 744 Pepin cel̄ Scurt̄ kons̄lt̄ pe papa Zacharia as̄pra mizloachelor̄ d'a p̄ne ear̄ orîndzial̄ în Biserika t̄rb̄rat̄, zna din chele d'întiîş kestionî che i adres̄ f̄ acheia de a s̄i k̄m treb̄ia a face pent̄ ka mitropoligiî s̄ f̄ onoraçi de episkopiî mi de preoçi paroxiei.

Şi în adevăr k̄ ḡvern̄l̄ Bisericeî din achea epok̄ resida în episkopi mi preoçi, mi ei era sinḡrii ei membri aktivî mi p̄terniçi. Kari era relaçiunile lor̄, mi k̄m era între dînşii împ̄rçit̄ p̄terea?

Fapta general̄, evident̄, è dominarea esklsiv̄, mi, p̄tem̄ zice, desnotik̄ a episkopilor̄. S̄ cherçetm̄ de aproape k̄sele lor̄: achea è cel̄ mai b̄n̄ mizlok̄ d'a k̄noasche bine starea Bisericeî.

1-iş Şi mai întiîş k̄dere a mitropo-

lișilor, lăsat pe episcopii făr se superior. Împreună cu cancel se provinciei ekleziastice căz se sinodal se provincial se care dăns se il se konvoka se presida. Aceste adunări, adevărat se superior, de episcopii, înainte căzora se făr ea apel se pentru se judecățile lor se se unde se înfrimă toate lăcrările kari ne ptea fi deșe de ei singuri, devenit rare se pșin se esakte. Se dăz se în Galia, în căz se se se kăz se al se VI-lea, țin se-zeci se patr se de konvilie de tot se fel se, doz se-zeci ne mai în se se se al se VII-lea, seante în prima se se a se se al se VIII-lea¹; se ink se țin se de a se se se se se în Belgia sa se pe pșim Rinului. Făr se superior individual, făr adunări de egalii lor, episcopii se văr se dar se mai independenți.

Și mai mult ink, sistema aleșilor episcopale se skimb. Adă văr se că aleșerea de căzre kler se și ponor se mai mult de căz se legal se deas se în epoka de care ne okpăm, era că toate a se se se se mai ne sig se, și mai pșin se adevărat. O ptere strein se, regalitatea, intervena ne înțetat se spre a ad se țăr țzarea și neșterea: ne înțetat se reș se ne mea da drent se pe episcopii, că toate

¹ Vedeti tabloșzile șzșzșz.

protestările kontințe ale Bisericii, mi în toate cazurile, alesul avea trebuință de confirmarea lor. Legăturile kari znea pe epis-

Tablosă konvikieloră din Galia.

Data	Lokulă	Asistanți
Anulă.		
506	Agda	25 episkoni, 8 preoți, 2 diakoni pentru episkoni loră.
507	Tulusa	.
511	Orléans	32 episkoni.
515	St. Maurice	4 episkoni, 8 konți.
516	Lyon	.
517	Ns se suie	16 episkoni.
517	<i>Epaonense</i>	25 episkoni.
517	Lyon	11 episkoni.
524	Arles	14 episkoni, 4 preoți.
527	Carpentras	19 episkoni.
529	Orange	14 episkoni, 8 <i>ciri illustres</i> .
529	Valencia	.
529	Vaison	11 saș 12 episkoni.
530	Angers	5 episkoni.
533	Orléans	26 episkoni. 5 preoți
535	Clermont	15 episkoni.
538	Orléans	19 episkoni, 7 preoți.
540	Orléans	.
541	Orléans	38 episkoni, 11 preoți, 1 abate.
545	Arles	.
549	Orléans	50 episkoni, 21 preoți, arxidiakoni saș abai.
549	Arles	10 episkoni.
550	Toulusa	.
550	Metz	.
554	Arles	11 episkoni, 8 preoți, diakoni saș arxidiakoni.
555	Lokă nesigură în Bretania	.
555	Parisă	27 episkoni.
557	Parisă	16 episkoni.
563	Saintes	.

Tablosă konvilieloră din Galia în ală VI-lea seksă (ormare)

Data	Lokslă	Asistanți
Anslă.		
567	Lyon....	8 eniskonī, 5 preoți, 1 diakonș.
567	Tours...	7 eniskonī.
573	Parisū	23 eniskonī, 1 preotș
575	Lyon	
577	Parisū	
578	Auxerre	En'skonī din Auxerre, 7 abapī, 34 preoți, 3 diakonī, toți din diocesislă din Auxerre.
579	Châlons	
579	Saintes	
580	Brains	
581	Lyon	
581	Mâcon	21 eniskonī
583	Lyon	8 eniskonī, 12 delegați de eniskonī,
584	Valencia	
585	Mâcon	43 eniskonī, 15 delegați, 16 eniskonī
587	Andelot	făgă skaznă
588	Clermont	
588	Lokș nesigără	
589	Sourey anroane de Soissons.	
589	Châlons	
589	Narbona	7 eniskonī.
590	Pe otarele Alvernief, Ruergei mi Gevaldanuluf.	
590	Poitier...	6 eniskonī
590	Mezt	
591	Nanterra	
594	Châlons.	

konī kă preoți loră se aflară asemene foarte slabe; nămaī prin singăra aleșere nătea klerăslă a inflinșă înkă asăpra eniskonăslă, mi aveastă inflinșă fă, daka nă desfinșată, celă nășinșă desvinată mi kontestată.

Tablosă konvilieloră din Galia în ală VIII-lea seklă.

Data	Lokslă	Asistanți
Anslă		
603	Châlons	
615	Parisū	
	Παρινă în vr- mă	
	Lokă nesigsră	41 Eniskonī
625	Reims	
627	Mâcon	Eniskonī mi laiči marī.
228	Clichy	16 Eniskonī, Dagobertū, marī.
633	Clichy	9 Eniskonī, Dagobertū marī,
638	Parisū	
648	Bourges	
650 saș 645	Orléans	
650	Châlons	
658	Nantes	
664	Parisū	38 Eniskonī, 5 abapi, ună arxi- diakonă
669	Clichy	25 Eniskonī
670	Sens	Eniskonī mi marī
670	Autun	30 Eniskonī
678	Lokă nesigsră.	
684 asă 685	În palatslă re- velăi.	
689	Asemene	
692 saș 682	Rouen	16 eniskonī, 4 abapi, 1 legată, 3 arxi-diakonī, mslgi preogi mi diakonī

2-lea Dintr'aceasta rezultă mi o altă îm-
prejgurare kare desprăgi înkră mi mai mslă
pe eniskonī de preogi loră. Kăndă kleră
îi alepea, elă îi lăa din sînă seă; mi avesti
alemi era oamenī kănoskăpi mi akredităgi în
diocesă. Kăndă din kontra, o mslgime de e-

niskopii și primiră titlul loră dela reșii, cea mai mare parte dintr'înșii fără streinii, nekunoscuții, fără afekțiune și fără kredită în klerăle ce ei avea a gverna. Lsași kiară din diocesiă, ei era adese ori lipsiți de konsiderare, pentră kă era intriganți kari reșiseră prin mizloace rșinoase, saș și kiară prin banii, a kăpăta preferința regală. Astăfel se sfărăma eară legăturile kari ūnea pe episkopi kă klerăle; astăfel și pătrea episkopală, pe care niči o pătrea sșperioră nă o mai konindea, skăpa asemene de influința poporăle ei; și prekm klerăle se despărțise de populațiunea laikă astăfel și episkopatăle se despărțea de kleră.

Tablosă konvilieloră din Galia în cea d'întiă jumatate a sekslei ală VIII-lea.

Data	Lokăle	Asistanți
719	Maëstriht	23 Episkopi, mșlii preoți și mireni cei mari
742	În Germania	
743	Leptine	
744	Soisone	
745	În Germania	
748	Asemene	
752	Vermeria	

3-lea Asta înkă nă é totă; klerăle însă și kădea; nă năma kă și perdea pătrea,

dar înkţ şii posiþionea, şii, ka sţ vorbimş astş-felş, kalitatea lşii se înjosea. Aşii vşzştş kţ şniş mare nşmerş de sklavi intra în Biserikţ în aþea epokţ, şii kassele prin kari intra. Episkoniş vşzşrţ îndatţ kţ şniş klerş astş-felş formatş era fşrţ rşdbşvine, fşrţ forþrţ, mşltş mai lesne de gşvernataş şii de învinsş, daka s'arş fi þerkatş sţ resiste. Aşa darţ în mşlte diocesie, eî avşrţ grije de a şii rekrşta totş kş aþela-şii kinş, şii d'a ajşta eî singşri la kşrsşlş natşralş alş lşkrşrilorş; şii aþeastş oriþinş sşbalternş a şnei mşlþimî de preoþi kontribşii mşltş timpş la sşveranitatea episkopatşlşii.

4-lea Mai eatţ a patra kassţ, mşltş mai þsternikţ şii mai întinsţ. Episkoniş era nş-mai eî singşri administratorî aî bşnrşilorş Biseriþei. Aþeste bşnrşii era de doşţ felşri: pe de o parte, fondşrile, în fşr-kare zi şii mai konsiderabile, pentş kţ nşmai sşb aþeastş formţ se fşþea þea mai mare parte de darşri la Biseriþe, pe de altş parte, oferirile kredinþiomilorş în înse-şii în biseriþele. Voiş mai zice þeva în treakţţş, şii despre şniş alş trei-lea felş de venitş eklesiastikş, kare a jşkatş mai þşrziş şniş rolş destşlş de mare, dar kare în alş VII-lea sekşlş, nş era înkţ bine stabilitş; voiş sţ vorbeskş despre dizmţ. În kţ

din cei d'întîiș sekslî klerxlș se silesce ne-
 învetatș a reintrodŭce saș a ŭeneralisa aŭeas-
 tș institũŭiune ebraikș; elș o predikș mi o
 lașdș adșkindș a minte tradiŭiunile mi mo-
 ravșrile jidovilor. Doștș konŭilie gale din alș
 VI-lea sekslș, celș dela Tours în anulș 567,
 mi celș dela Mâcon în 585, fakș dintr'insa o-
 biektșlș șnorș dispoziŭiunî formale. Însș, simte
 ŭineva dșne kiarș tonșlș lorș, kș aŭeste dispozi-
 ŭiunî șuntș maî mșltș îndemnșrî dektștș leŭî.

„Vș însŭinŭșmș, skrie kredinŭiomilorș
 „konŭilișlș dela Tours, kș, *dșne lekũisnile lsî*
 „*Abraam, șș ns învetayî d'a înșũyima lsî Dsm-*
 „*nezeș dizma din toate bșnsrile voastre, daka voiŭî*
 „*ka dînsșlș șș kșnserve aŭeia ŭe vș maî remșne*”¹.

Și aŭeste îndemnșrî aș pșŭinș efektș. Nș-
 maî tșrziș mi șșb Carlovingieni, pștș klerxlș kș
 ajștorșlș pșterîi ŭivile, a mi ajșnșe la skonș, mi
 a faŭe dizma ŭeneralș mi regșlatș. În epoka des-
 pre kare tratșmș, fondșrile mi oferirile era singș-
 rele sale venîșrî. Așa darș nș kredeŭî, domni-
 lorș, kș aŭeste venîșrî era ale Biseriŭei, șneŭiale
 saș ale paroxiei de șnde venea : prodșktșlș tștș-
 lorș dominielorș aflate, mi ale tștșlorș oferirilorș

¹ Labbe, Tom V Col. 868.

primitivitate în diocesiș, forma sursă totală de care dispunea năma episcopul singur:

„Dominiile, pământurile, vile, sklavi, ave-
„rea..., kari suntă date paroxielorș, zice konçi-
„lisă dela Orléans, să remăș în păterea epis-
„kopulș¹”.

Însășinată kș păterea d'a anșra kăltăș, mi kș întreginerea preoșilorș în totă dioce-
sisăș, era năma episcopulș care determina par-
tea kșvenitș fiș-kșria paroxie. Mălte regșle,
în adevăș, se întokmirș îndatș în așeastș
privingș; se fșcea mă obișnășitș din venitșrile
șnei paroxiș trei pșrșș: o parte era datș kle-
ricilorș kari o deservea, alta pentș keltșelile
kăltășăș, mi țe remănea era pe seama epis-
kopulșăș. Dar în kontra așestei rekomandșri
legale, adese oriș reamintăș de kanoane, țe-
ntralisarea venitșrilorș eklesiastice remănea ne-
miskatș; administrarea ei țe generalș se kșvenea
episcopulșăș, mi lăș i venea lesne a presimșș
întinderea așestșăș nizlokș de pătere.

5-lea Elș dispănea de persoane măi ka
mi de lșkrșri, mi libertatea preoșilorș paro-
xie, nș era mă bine garantatș de kșștș veni-
tșș lorș. Princișisăș servitșdiniș klșkamășăș,
daka mș potș esșrima aștș-felș, se întrodșse

¹ Konçisăș dela Orléans, anăș 611, kan 14, 15.

în Biserikă; se ținut în aktele konvilielor:

„Este zisă în lege, în privința klerikilor
„dela kmpari, kă fi-kare trebze să remiț ako-
„lo, unde a începăt să treakă. Kanioanele ordo-
„nă asemenea ka klerici kari lăkrează pe kmp-
„nă Bisericei, se remiț akolo pe unde aș în-
„cepăt.“¹

„Ka, niči unș episkopș să nă poată în-
„da la gradș pe vre unș klerikș streinș.“²

„Ka nimine să nă ordoane klerikșlăș, ka-
re nă va fi promisș mai întiiș să stea pe lo-
kșlăș unde ilș va fi pșș.“³

Niči o dată pștea asșra persoanelorș,
n'a fostă mai kșratăș slabilită.

6-lea Progresele importanței politice a e-
piskopilorș, se întoarseră asemenea în profităș
dominșrii lorș relișioase. Ei intra în adșnșrile na-
șionale, înkonșra și konsșlta pe reșii. Kșm arș
fi pștatăș șrmaniș preoșii a se lșnta kă folosăș în
kontra unorș asemeniș șuperiorș? Astăș-felș era kă
toate așeste, desordinașlăș timpilorș și difikșltatea
ka și neșesitatea d'a manșine vre o legștșră șe-
nerală, vre o șnire în administrarea Bisericei, în-
kștăș kșrsșlăș lăkrșrilorș, în șnire kă patimele oa-

¹ Konviliăș dela Sevilla, anșlăș 619. C. 3.

² Konviliăș dela Angers anșlăș 453. C. 9.

³ Konviliăș dela Valencia anșlăș 524. C. 6.

meniloră așinta a fortifika pătorea centrală. Despotismul aristocrației episcopale predominant tot prin aceleași cauze kari fărâșa a predomni acela al aristocrației feudale; ayeasta era, poate, în ayea epocă, trebșindă komșnă și domnitoare, singurul mizlok de a mandine societatea civilă saș religioasă.

Dar este onoarea și mântșirea natșrei omeneschi ka rezlă, kiară neapărată, să nă se îmulineaskă niči o dată fără resistință, și ka libertatea, protestândă și lăptând-se neîncetată în kontra necesitășii; să prepare liberarea kiară în momentulă kândă dînsa sferă jșgălă. Episcopii absară foarte multă de nemășinuta loră pătore; preoșii și venișrile dioceseloră loră fără în prada violinșeloră și jafșriloră de totă felșlă; aktele konșilieloră, komșse kiară de episcopii, sșntă într' ayeastă privinșă, martorșlă celă nereșșabilă.

„Amă aflată, zice konșilișlă dela Toleda, „kă episcopii traktează paroxiele loră, nă „episcopalișesșe, či foarte krădă, și ne kândă „a fostă skrișă: *Ns domnișii assnra mostenirișii „Domnșlșii, dar fșueșii-vă modelsrile țsrmei*“ eș „înkărkă diocesiele loră kă perderi și jafșri. „Eată dară pentruș țe toate lăkrșrile țe și „însșșeskă episcopii să le fiă refășate, afară

„nșmaī de ȳeia ȳe le este akordatș de ve-
 „kile konstitsiūișnī; nentŗ ȳe klericiī, or paro-
 „xiani. saș dioceșiani, kari sșntș nelinisȳidī de
 „eniskoni sș fakș plēnșerile lorș kŗtre mitro-
 „politș, mi ka mitropolitșlș sș nș intŗzie de a
 „desfinșja nișce asemeni eșȳese.¹

„Aȳeia kari aș kŗpŗtatș ordinele ekle-
 „siastice, adikŗ preoșii, zice konșilislș dela
 „Braga, nș trebșe niȳi de kșm sș fiș sșpșși
 „bŗtŗiei, afarș nșmaī kŗndș fakș greșele
 „marī mi de moarte. Nș trebșe asemene ka
 „fiș-kare eniskonș, dșne gŗstsi, mi kŗndș i
 „va plēȳea, sș batș saș sș fakș sș sșfere onora-
 „biliī seī membri, de frikș sș nș mi nearzș res-
 „pektșlș ȳe sșntș datorī lși ka nișce sșpșși.“²

Klericiī nș nerdșrș totș respektșlș kŗ-
 tre eniskoni, īnș, nș urimirș niȳi toatș ti-
 rania lorș. O fantș importantș mi prea pș-
 ŋinș īnsemnatș se dovedeșȳe iȳi mi kolo īn
 kŗrsșlș aȳesteī epocē, mi aȳeasș fantș este
 lșnta preoșilorș paroxiei īn kontra eniskoni-
 lorș. Trei simștome prinșipale, aflate prin
 aktele konșilielorș, ne-o fakș kșnoskŗtș:

1-iș Preoșii paroxiei, mi klericiī inferi-

¹ Konșilislș dela Toleda, anșlș 589. c. 20

² Konșilislș dela Braga anșlș 675. c. 7

orî se zneskǎ între dînmiî sune a resista; ei formeazǎ în kontra episkopǎlǎi *konjtrauǎsni*, asemǎnate kǎ azele konjtrauǎsniî mi kǎ azele komone ce le formazǎ mai tǎrziǎ bǎrǎsesii o-ranelorǎ în kontra seniorilorǎ lorǎ.

„Daka vre zniî din klericî, prekǎm s'a mai „întîmplatǎ azeasta de kǎrîndǎ în mǎlte loksrî, „însǎflaui de diavolǎlǎ, rebeli kǎtre astoritate, se „rezneskǎ în konjtrauǎsne, fakǎ între dînmiî jǎ- „rǎminte, saǎ mi daǎ skrieri, sǎb niçi zǎǎ pretestǎ, „o asemene kǎtezare sǎ nǎ remǎib askǎnsǎ, mi „îndatǎ ce fanta se va dovedi, episkopiî atǎnçi „sǎ se zneaskǎ, mi sǎ pedenseaskǎ ne kǎlpabili „dǎne rangǎlǎ mi kalitatea persoanelorǎ¹.

„Daka klericîi, kǎ skonǎ d'a se revolta, „se zneskǎ în konjtrauǎsne, saǎ urin jǎrǎmin- „te or urin înskrise, mi întindǎ kǎ vikleniǎ „kǎrse episkopǎlǎi lorǎ, mi daka, înschiingauî „fiindǎ d'a se lǎsa de azele fante, ei nǎ voieskǎ „a se sǎnsne, atǎnçi sǎ li se ica rangǎlǎ de totǎ².

2-lea Preoii, în kontra episkopǎlǎi lorǎ, aleargǎ neîncetatǎ la ajǎtorǎlǎ laiçilorǎ mi kiarǎ la patronǎlǎ paroxiei, saǎ la or-kare altǎ

¹ Konçilislǎ dela Orléans, anǎlǎ 538. C. 21.

² Konçilislǎ dela Reims, anǎlǎ 625. C. 2. Vedegî mi konçilislǎ dela Narbonna, anǎlǎ 589. C. 5.

omș p̄sternikș k̄ kare se afl̄ d̄nșii în în-
klinare. „Ka kleriyi s̄ n̄ se rediye niçi o
dat̄ în kontra episkop̄l̄i lorș prin mizlo-
virea p̄sterniçilorș seks̄l̄l̄i¹:“ ayeasta es-
te rekomandarea repetit̄ neînçetatș de k̄tre
konçilie.

3-lea Dar repetindș ayeast̄ rekomandare
șii proskriindș *konjsr̄rile* preoçilorș, konçi-
liele înse-șii se cheark̄ a adșche oare-kare leakș
reçl̄i: p̄l̄nșerile soseskș din toate p̄rșile,
șii ei se simtș siliçi a çine sokoteal̄ ãe d̄in-
sele. K̄te-va teste aflate în aktele lorș, vorș
șne în ayeast̄ p̄vinçș mai m̄ltș de k̄tș
or-kari alte komentarie.

„Pent̄ k̄ ni sa înf̄dișatș p̄l̄nșeri
„asșpra m̄ltorș episkopi, kari șii însșmeskș
„l̄kr̄rile date de șni kredinçiom̄i paroxie-
„lorș într'șnș astș-felș de kinș în k̄tș n̄
„lasș de k̄tș prea p̄çine, șii mai nimikș Bi-
„seriçelorș k̄rora a fostș date, ni s'a p̄rștș
„drentș șii raçionabilș ka, daka biserika din
„çetatea șnde presid̄ episkop̄l̄ k̄ graçia
„l̄i Christũ n'are nimikș de linsș, apoi a-
„tșniç totș çe remșne prin paroxie, s̄ fiș
„datș kleriyilorș çe le deserveskș, saș s̄ se
„întreșinçeze prin repararea biseriçelorș lorș.

¹ Konçilișl̄ dela Clermont, anșl̄ 535. C. 4

„Dar dacă episcopul are keltșeli mari, mi nș
 „destse venitșri ka sș i ajșngș, atșnș sș lase
 „paroxielorș țelorș mai avște ațeia țe se kșvine
 „rașionabilș, saș pentrș klericș, or pentrș în-
 „țreginerea bastimentelorș, mi episcopul sș
 „întrebșinșeze pe seamș țeia țe va prisosi¹.

„Dacă niskaș-va darșri s'aș fșkștș basi-
 „licelorș așezate prin țetșș, în pșmintșri, or
 „mișkștoare, saș alte lșkrșri, ațestea sș fș
 „lșsate în dispoșișionea episcopulș kare sș
 „fș liberș a întrebșinșa dintr'înșele țeia țe
 „se kșvine pentrș reparșrile basilicelș, or pen-
 „țrș întreginerea klericșilorș țe o deserveșkș.
 „Kștș pentrș bșnrile paroxielorș saș basili-
 „celorș aflate în bșrbiele dependinte de țe-
 „țșș, sș se observe obițeșlș fș-kșrș lokș².

„A fostș deșisș ka nițș șnș episcopș,
 „în vizitarea diocesulș seș, sș nș priimeaskș
 „dela nițș o bisericș nimikș mai mșltș din
 „țeia țe i se kșvine ka semnș de onoare
 „pentrș skășulș seș: asemene nș trebșe sș
 „iea nițș de kșm vre o a treia parte din da-
 „rșrile fșkște de poporș bisericșelorș din pa-
 „roxieș; ți ațeastș a treia parte sș remșibș
 „pentrș lșminarea bisericelș, mi pentrș repara-

¹ Konvilișlș dela Carpentras anșlș 527, C.

² Konvilișlș dela Orlėans, anșlș 538, C. 5

„rea ei; mi ne fiu kare anu sã dea sokotealã
 „episkopisã. Kãci, lãndã episkopisã a cea-
 „stã a treia parte, iea dela bisericã lãmina
 „ei mi întreginerea akoperemintãisã ei'.

„Avaricia este rãdãcina tãtãlorã relelorã,
 „mi a ceastã sete kãlnabilã konrinde kiarã ini-
 „ma episkopilorã. Mãlãi kredinãiomã pentrã
 „izbirea lãi Christu mi a martirilorã, inalãã
 „basiliche în paroxiele episkopilorã, mi densãã
 „într'însele dãrãri, iar episkopiã mi le însã-
 „meskã îndatã, mi le întrebãingearã spre fo-
 „losisã lorã. De aci urmeazã kã klericãi lip-
 „seskã de a serba sãntele oficãe, kãci nã
 „mi priimeskã onorarele lorã. Basilichele de-
 „rãpãnate nã sãntã niã de kãm reparate, pen-
 „trã kã lãkomia preodeaskã a rãnitã toate
 „mizloachele lorã. Konçilisã ordonã darã ka
 „episkopiã sã gãverne diocesiele lorã, fãr'a
 „priimi nimikã mãi mãltã neste ceaã ce li se kã-
 „vine dãne vekile dekrete, adikã a treia par-
 „te din dãrãrile mi venitsvile paroxielorã; kãci
 „de vorã lãa mãi mãltã konçilisã ilã va în-
 „datora sã întoarã înanoi, or dãne chererea
 „fondatorilorã bisericelorã, saã dãne kiarã a
 „konsãnpãnilorã lorã. Ka fondatoriã basiliche-

¹ Konçilisã dela Braga, anisã 572 C. 2.

„lorș s̄b s̄cib̄ k̄b toate ačestea k̄b n̄b potș a-
 „vea ničī žnș felș de p̄stere asșpra b̄n̄șri-
 „lorș 4e vorș da mai s̄s ziselorș biseri4e;
 „șii k̄b d̄șne kanoane, dotarea biseri4ei, pre-
 „k̄m șii biserika îns̄-șii, 4e s̄b ișrisdik̄ișnea
 „episkop̄șii¹.

„Între l̄k̄rșrile 4e trebșe a se regșla k̄b
 „o kom̄șn̄ žnire, trebșe mai k̄b seam̄b a se
 „m̄șl̄șmi șii p̄șn̄șerile preoșilorș paroxiani din
 „provincia Galiciei; p̄șn̄șeri kari aș de obiekțș
 „l̄k̄omia episkop̄ilorș lorș, șii pe kari ne4e-
 „șitatea îi a împinsș a le s̄șp̄șne žnși esaminș
 „p̄șblikș. A4ești episkopi, în adev̄rș, d̄șne
 „k̄m s'a doveditș jefșeskș biseri4ele lorș pa-
 „roxiane; șii în tim̄șlș pe k̄ndș ei tr̄șeskș într'
 „žnș prisosș largș, este doveditș k̄b aș redșșș
 „m̄șlte basilice mai în rșin̄b. Prin șrmare pentrș
 „ka niș4e asemeni abșșr̄i s̄b n̄b se mai re-
 „noiask̄, ordon̄mș ka, d̄șne sinod̄șlș dela
 „Braga, fiș-kare din episkop̄ii zisei provincie
 „s̄b n̄b p̄iimeask̄ anșalș, dela fiș-kare din
 „basilicele dioceșis̄lș l̄șii, mai m̄șltș dek̄tș
 „doi solidi. Șii ne k̄ndș episkop̄șlș visiteaz̄
 „dioceșis̄lș seș, s̄b n̄b kaz̄b în sarcina nimșlș
 „prin m̄șl̄șimea servitorilorș seș, șii ka n̄me-
 „rșlș tr̄șșrelorș sale s̄b n̄b fiș mai mare de-

¹ Koncilis̄lș dela Toledo anșlș 633. C. 33

„кѣтѣ чинчі, ші сѣ нѣ ремѣіѣ маі мѣлтѣ де о
„зи ла фѣ-каре basilикѣ.¹

Eatѣ maі mѣлтѣ dekѣтѣ trebѣe negremitѣ
pentrѣ a проба апѣsarea ші resistentѣa rezлѣі,
ші іnчerkarea de a ілѣ vindeka. Resistentѣa
кѣзѣ, iar remedislѣ fѣ fѣрѣ пѣtere; despotis-
mѣлѣ episkopalѣ se desvoltѣ neіnchetatѣ. Aша
darѣ, la іnчepѣtѣlѣ sekѣlѣі alѣ VIII-lea, Bi-
serika era кѣзѣтѣ іntr'ѣnѣ desordinѣ maі ase-
mene кѣ aчela alѣ societѣтѣіі чivile. Fѣрѣ
сѣperiorі ші fѣрѣ inferiorі de kari сѣ se tea-
mѣ, skѣпацї de prevegerea mitropolііlorѣ ka
ші de a koncilіelorѣ ші de іnflѣntѣa преодї-
lorѣ, o mѣлѣime de episkopі se da la чele maі
skandaloase esчese. Стѣпїні neste avѣдїele
mereѣ kreskїnde ale Biserічeі, пѣші іn нѣme-
rѣлѣ proprietarilorѣ чelorѣ marі, eі le adona
interesele ші moravѣіle: ші пѣрѣsea karakte-
rѣлѣ lorѣ eklesiastikѣ, sure a тѣrї o vїадѣ laikѣ;
avea кѣnї, кѣрѣі de vїнѣтоare; merчea іn konjѣ-
рацї de servitorі armaцї, ші se дѣчea іnsi-шї la
resbelѣ: ba іnkѣ fѣчea ші іn kontra vecinilorѣ
lorѣ espedіііonї de кѣlkare ші de тіlxѣrїe.
O krisѣ era de neапѣratѣ; totѣлѣ preparea,
totѣлѣ proklama necesitatea ѣneі reforme. Vedї
vedea кѣ fѣ ші чerkatѣ іntr'adevѣрѣ, пѣдїnѣ

¹ Koncilislѣ dela Toledo, anslѣ 646, C. 4.

dăne scirea pe tronă a Carlovingianilor, de pătorea civilă. Dar Biserika însă-mi koprindea și asemenea ȃrmină: alȃtȃre kă klerăi sekulară se desvoltase și altă ordină, reglată pe alte principie, însăffegită de și altă spirită, mi kare se pȃrea destinată a pfeveni desolăciunea de kare Biserika era amenințată. Voiă să vorbeskă de kărgări. Istoria loră, de l'ală VI-lea mi pînă l'ală VIII-lea sekăi, va fi obietăiă fiitoarei noastre adăpări.

LECTIUNEA XIV^a.

Istoria klerului reglată, saș a klerului del'ală VI-lea pînă l'ală VIII-lea seklă. — Klerul aș fostă mai întiș laici. — Importanța așteia fante, orișina și desvoltarea progresivă a vieții monastice în Orientă. — Cele d'ntiș regle. — Adăucerea klerului în Ocidentă. — Ei sântă reș priimigi aș. — Primele lorș progese. — Diferința dintre monastirile orientale și cele ocidentale. — Opinișnea sântăsi Ieronimū asșpra rețviriloră vieții monastice. — Kasele ținere ale întinderii sale. — Despre starea klerului în Ocidentă în ală V-lea seklă — Isterea și nesnirea lorș. — Sântăsi Benoit. — Viața lăi. — Elă fondează monastirea din muntele Cassin. — Analisa și apreșierea reglei sale. — Ea se respăndesce în totă Ocidentul și gvernă mai toate monastirile.

Domnilorș,

De kăndă amă apăkată eară istoria soșietății religiōase în Galia frankă, amă kōnsiderată: 1-iș fanta ținerală, domnitōare, kare a karakterisată Biserika del'ală VI-lea și pînă l'ală VIII-lea seklă, adikă șnitate aș;

2-lea rapoartele ei kã statãlã; 3-lea organiza-
rea ei interioarã, sitãadãsnea reciprokã a gũ-
vernatorilorã mi gũvernaãilorã, mi konstitũ-
ãsnea gũvernãlã, adikã a klerãlã.

Amã rekãnoskãtã kã, kãtre mizlokãlã se-
kãlãlã alã VIII-lea, gũvernãlã Bisericeã, kle-
rãlã, era kãzãtã într'o stare de mare desor-
dine mi de dekadãncã. Amã simãitã trebã-
ãncã znei krise, znei reforme: amã aretatã kã
zãã princãpiã de reformã se mi aflã în sãnlã
klerãlã; amã nãmitã klerãlã çelã regãlatã, kã-
lãgãrii. Kiarã de istoria lorã, din aãea epo-
kã, avemã darã a ne okãna astã-zã.

Aste vorbe *klerã regãlatã*, domnilorã, fakã
zãã efektã înãelãtorã. Se pare, aãzãndã-le, kã
kãlãgãrii aã fostã totã d'ãgna eklesiastãiã, mi
kã a fãkãtã parte esenãialã din klerã. Astã-
felã é în adevãrã idea çeneralã çe mãlãã mi
aã formatã într'aãeasta, mi ne kare le aã mi a-
plikãt'o fãr' a se mãã zita la timãii, lokãrile,
mi modifikãrile sãçesive ale institũãsiunii. Mi
nã nã mãã kã privesãe ne kãlãgãrii ka ekle-
siastãiã, dar ãnkã sãntã mi gata a ãã krede ka
ne çei mãã eklesiastãiã dintre toãã, çei mãã
mãltã despãrããiã de soãietatea çivilã, çei mãã
streiniã la interesele mi morãvãrile ei. Aãea-
sta é, daka nã mãã ãnelã, ãmpresãsnea kare,
dãne singãrãlã lorã nãme, atãtã astã-zã kãtã

mi înkъ de mълtъ timpъ, se desteantъ firesce în spirite.

Impresiune plinъ de retъcire, domnilorъ: în orișina lorъ mi челъ пэginъ în timpъ de doșт sekъle, кълэгъrиi n'aș fostъ niçi de kэм eklesiastiçii, çi era adevъraçii laiçii, rezniçii negremitъ, printr'o kredinçъ reliçioasъ, într'оnъ simtimentъ mi ьnъ skonъ reliçiosъ, însъ streini, o mai repetъ, de societatea eklesiastikъ, de klerъlъ kьratъ zisъ.

Și nъ nъmai къ astъ-felъ a fostъ insti-tuçiunea în orișina ei; dar astъ karakterъ primitivъ, çe mai obiçnișitъ mълçii ilъ perđъ din vedere, a infliçinatъ mълtъ asъpra isto-riei sale, mi i esnikъ singъrъ skimbъrile.

Avъi okasiunea¹ a mai zice çeva asъpra stabilirii monastirilorъ în Ocidentъ, mai kъ seamъ la miazazi a Galiei. Voiș relъa astъzi fantele mai de șșș, mi le voiș șrma mai de aproape în desvoltarea lorъ.

Kiarъ în Orientъ, toçii șçie, mi aș lъatъ kълэгъrиi nasçerea. Ei aș fostъ ne la înçenștъ mълtъ mai депъrtaçii de forma çe mi aș lъatъ de atъnçii înkъa, mi șșb kare spirituelъ é obiçnișitъ a mi îi infъçișa. Înkъ din çei d'întiș timpii aî kristianismelâi, кьçii va oamenii mai

¹ Vedegii la a IV-l a lekçisine, dintr'açestъ volsmъ.

esaltării dekretă alții, și împunea nisce sakri-
ficiu și nisce rigori extraordinare. Și a-
ceasta nu era nici de kəm vre o inovație
kristiană; această faptă provenea nu numai
dintr'o aplikare generală a naturii omenești,
dar și din moravurile religioase din totă O-
rientul, și din unele tradiții iudaice. *As-
ueyii* acesta é numai ce se da celorș pioși
entziasti: *ἀσκησις*, *eseruiiș*, *viața asuetikă*, sântă
întâișă gradă ală kălgărilorș. Ei nu se des-
părdea nici de kəm de societatea civilă; nu
făcea nici de kəm prin deșerte; și se kon-
demna numai la ajnare, la tăcere, la totă fe-
lășă de așteritătii, și mai kă seamă la nekă-
ștorit.

Îndată se și traseră din lăne: se dă-
seră a trăi departe de oameni, singuri în miz-
lokășă pădșurilorș, în fândășă Thebaidei. A-
cesti oameni dară deveniră *ermiui*, *anaokreui*.
Acesta é ală doilea gradă ală vieții mona-
stice.

Dșne kătă-va timpă, și prin kăsse kari
n'aș lăsată nici unș felă de șrmă, șpșnândă-
se poate unei pșteri de atrașere a vre unș
solitară mai celebră, a sântășii Antoniū, de e-
semnăș, săș poate și kiară osteniții de o i-
solare apă de komplektă, ermii se reapro-
piară, zidiră kolibele loră mai alătrate șne-

le de altele, mi, згмѣндѣ de a trѣi fѣ-kare intr'a sa, se deterѣ kѣ toate aчestea imppeзнѣ la demпinderile reliѣioase mi ѣнчепѣгѣ a forma o adevѣratѣ komѣnitate. Kiarѣ атѣнчѣ дѣне kѣm se pare, приимирѣ нѣмеle de kѣлѣгѣрѣ.

Eѣ fѣkѣгѣ ѣнкѣ знѣ pasѣ mai mѣltѣ. Ёn lokѣ d'a sta ѣn kolibele lorѣ despѣгѣnѣte, se adѣnгарѣ sѣb знѣ ачела-шѣ akoneгемѣнтѣ, mi ѣнtr'знѣ singѣгѣ edificѣѣ; аsoчiarea fѣ darѣ mai strѣнсѣ, mi viaѣa komѣнѣ mai komплектѣ. Eѣ devenirѣ *ченобиѣѣ*. Aчesta ѣ алѣ patrѣlea gradѣ алѣ institѣтѣлѣi monastikѣ; атѣнчѣ darѣ mi атѣнse elѣ forma sa definitivѣ, ачeia kѣria trebѣia sѣ koresпѣнзѣ toate noѣele sale desvoltѣrѣ.

Mѣi kѣtre ачeia-шѣ epokѣ, se vede нѣs-kindѣ-se, pentрѣ kasele ченобиѣilorѣ, pentрѣ monastiri, o oare-kare disiplinѣ kѣвиnчioасѣ, regѣle skrise kari determinѣ praktѣchele ачestorѣ miчѣ soчietѣнѣi mi ѣндatorivile membrilorѣ lorѣ. Printre ачeste regѣle primitive ale kѣ-lѣгѣrѣilorѣ din Orientѣ, чele mai чelebre sѣntѣ ale sѣntѣлѣi Antoniѣ, ale sѣntѣлѣi Macariѣ, ale sѣntѣлѣi Hilarion, ale sѣntѣлѣi Pacomiѣ. Niчѣi зna нѣ este lѣngѣ saѣ амѣнѣntатѣ; аѣнѣ чѣne-va ѣнtr'ѣнsele preskrierѣ sneчiale, ѣнтѣмнѣtoare, mi niчѣi знѣ felѣ de pretенѣzѣne d'a domina mi d'a dirѣѣ viaѣa ѣнtreagѣ. Aчestea sѣntѣ

mai multă învâpțire, dekretă instituișii, mai multă obiceiie dekretă lei. Așceșii, ermicișii și toate diferitele felșii de kășguri sșbsista în acelașii timpș ka cenobișii în toatș independinșa primei lorș stșri.

Spektaklăș șnei asemenea vieșe, atșta asprime și entșsiasmș, atșta sakrificiș și libertate, klști foarte multș imaginacișnea popoarelorș. Kășguriș se îmșșirș kș o renezicișne nesșșș și se skimbarș foarte multș. Eș nș voiș intra, prekșm kșpetaciș, în amșnșntăș țatșlorș formelorș ce le-șș, sșb așestș nșme, esaltarea kredinșiomilorș; voiș a areta nșmaș terminii estremi, ka șș vorbimș astș-felș, ai karierei ce eăș strebșțș, și cele dozș ale ei efekte, totș de o datș cele mai ștranie și cele mai diverse. În timpșlăș ne kșndș sșb nșmele de *messalini* saș *εχτα*, bande nșme-roase de fanaticiș strebșțea Mesopotamia, Armenia etc, defșimșndș kșltășlăș legalș, celebrșndș singșra rșgșcișne nereșlatș, de bșnș voiș, și đbndș-se prin orașe, prin pieșele pșbliche, la totș felșlăș de retșșiri, alșii, șnre a se desșșrși kș totșlăș de or-șe kontaktș omeneșk, se stabilea, đșne esemulășlăș sșntășlăși Simeon din Antiochia, ne vîrșlăș șnei koloane, și sșb nșme de *stilișii* și înkina viașa așes-

tei bizare izolării, și nici znie, nici alții, ne lipsiră d'a avea admiratori și imitatori¹.

În cea din urmă jsmătate a secolului al IV-lea, regăla sântului Vasiliu veni s'adăkă, în noșlă institută, oare-kare regălaritate. Redaktată în formă de respnsă², deveni îndată disciplina generală a monastireloră din Orientu, celă pșuină a tătloră aelora kari lgară pșuină armonie și statornicie. Acesta kăta să fă rezultatulă inflinței klerului seklară asupra vieții monastice, ai kăria patroni se deklară atșnți episkopii ceii mai strelșciți, sântulă Athanasiu, sântulă Vasiliu, sântulă Gregoriu din Nasiansia, și o mășime alți. Acestă patronajă ne pteă linsi de a întrodăce mai măltă ordine și sistemă. Kă toate acestea monastirile remaseră ka nișce asociări kărată laice, streine de kleră, de fșnkșionile și de drenterile sale. Nici o preoție, nici o îndatorire eklesiastikă pentră kășgări. Karakterulă loră domnitoră era totă d'asna esaltarea relișioasă și libertatea; intra în asociare, emea dintr'însa, și aleșea lokșinșă, și așteritșșile sale; entșiasmulă lăa forma se arșka în kalea ce i plăcea. Kășgării, k'șnă kșvintă, n'avea nimikă komșnă kă preoții, fș-

¹ Aș fostă stilici în Orientu pînă l'ală XII-lea secolă.

² Konrinde 203 întrebări și totă atștea respnsări.

re nămai kredințele și respektul ce înșfășă poporul.

Astă-felă era în cea dăne zrmă jsmă-tate a sekășă ală IV-lea starea înștășă monastikă în Orientă, și mai pe la ayeastă epokă fă adăș în Orientă. Săntăș Athanasiu, alăngată din skășă seă și retrăș la Roma¹, lă kă dășă kăđi-va kășgări, și akolo cele-bră virtășile și gloria loră. Povestirile sale și spektakăș ce făkăș ceđ d'ntiăș kășgări săđ și ayeia kari zrmăș esemășă loră, fă-ră reă păimate de popășănea okidentală. Păgășismăș era înkă foarte tare în Okidentă, și mai kă seamă în Italia. Klasele sșperi-oare, kari pășășă kredințele sale, voia celăș păđină a i konserva morășă și o par-te din popășă de jos, i pășă înkă pre-jăđășă. Kășgări fășă pentă dășă șă obiekă de nesokotăș și de mășă. La mor-măntărea Blesillei, jășă religiōășă romană, moar-tă, se zăce, din nemănkare, în anăș 384, popășă striga; „Kăndă se va goni din orășă a-„yeastă șă răsă de kășgări? Pentă „ce nă îi omōășă kă petre? Pentă ce nă îi „arănkă în anăș?“ E kiară șăntășă Ieronimă kare rapōartă astă-felă vorbele popășăre².

¹ Anăș 341.

² Skrisoră la Paul, skris : 22. (al 25).

„Prin четъчиле din Africa, zice Salvian,
 „ші mai kъ seamъ între zidsrile Carthaginei,
 „îndatъ че se vedea vre знѣ omѣ kъ mante-
 „лѣ, palidѣ ші kъ капѣлѣ rasѣ, авестѣ попорѣ
 „атѣтѣ de nefericitѣ kѣтѣ ші nekredinчiosѣ, нѣ
 „ілѣ пѣtea vedea фѣг' a ілѣ інкѣрка de bles-
 „teme ші de injѣrie; ші daka vre знѣ servi-
 „torѣ de аі lѣі Dѣmnezeѣ, venitѣ din monas-
 „tirile Egyptului saѣ din lokѣrile sѣnte ale
 „Ierusalimului, saѣ din vre o venerabilѣ re-
 „traѣere a vre знѣі ermitaѣіѣ, intra în аchelѣ
 „орашѣ, ka sѣ fakъ o fantѣ pioasѣ, попорѣлѣ ілѣ
 „gonea batjokorindѣ-lѣ prin mari xoxote de
 „rіsѣ ші зрѣчiosase фѣгерѣі¹.

Am нѣmitѣ într'altѣ parte pe Rutilius² Nu-
 matianus, poetѣ galѣ, kare a trѣitѣ mѣltѣ timpѣ
 la Roma, ші ne a lѣsatѣ o poemѣ asѣpra în-
 toarчerіі lѣі în patriѣ, ші kare zice trekіndѣ
 pe lіngѣ insѣla Gorgona:

„Ѣгѣskѣ аесте стѣнче, театрѣ алѣ знѣі
 „наѣфраѣіѣ de kѣrіndѣ întіmplatѣ. Akolo a
 „peritѣ знѣлѣ din konчetѣуenіі meі, koborіtѣ
 „de viѣ în mormіntѣ. Elѣ era dintr'aі nostri;
 „emitѣ din nobilі stremouі, avіndѣ o nobilѣ

¹ Salvian. *De gubern. Dei*, VIII. 4.

² Lekѣisnea IV, dintr'аvestѣ volѣmѣ.

„stare, mi fiindă fericită printr' o nobilă că-
 „sătorie; dar îmiinsă de fărî, a părăsită pe
 „oamenii mi pe dămnezei, mi akam, kredelă
 „esilată, se maldamesche într' o retrațere ne-
 „kreată. Nefericită, kare krede că în sînelă
 „nekrețdiei va patea să maskă din bșnrile
 „cheresă, mi se smachină singură, mai kredă
 „de cătă zeii smpărăi! Această sektă este
 „dară, vă întrebă, mai fatală dekătă veninele
 „Circei? Circe skimba kornșrile, akam sântă
 „spiritele skimbate.¹

Fără îndoială Rutiliū era pșgnă; dar
 maldii oameni din Ocidentū era ka dînselă, mi
 priimea ațelea-mi impresiuni.

Kă toate ațelea, ațeia-mi revolșdize kare
 akoperise Orientul kă kălgșrî mi șma kșr-
 șel în Ocidentū, adșkîndă pretștindene ațelea-
 mi etekte. Mi akolo asemene pșgnismelă
 despșră; noele kredinge, noele moravșrî ko-
 troniră șocietatea întreagă; mi, ka mi în Oci-
 dentū, viaga monastikă avă îndată pe ței mai
 mari episkoni de patroni, mi pe popșră
 întregă de admiratori. Șântelă Ambrosiū la
 Milan, șântelă Martin la Tours, mi șântelă
 Augustin în Africa, celebrară șantitatea sa mi
 fondară ei singurî monastiri. Șântelă Augus-

¹ Itiner: I. Versă 517, mi șrm.

tin dete reliġionilorġ din dioceziġlġ sġġ ŗnġ felġ de regġlġ, ŗi ĩndatġ instiġuġisnea fġ ĩn vigoare ĩn totġ Ocidentul.

Ea lġġ kġ toate aġestea, ĩnkġ dela ĩn-
 ȡenġtġ, ŗnġ karakterġ partikġlarġ, pe care am
 ŗi avġtġ okazisnea de ĩlġ ĩnsemna: negremitġ
 mġlġi voirġ a imita aġeia ȡe se petrekġse ĩn
 Orientġ! se informarġ kġ kġriositate despre
 prakticele ŗimate ĩn monastirile orientale;
 deskrierea lorġ fġ, dġne kġm sġiġi, obiectġlġ
 a doġġ skrierġ ĩblikate la Marsilia de Cassian,
 ŗi ĩn stabilirea mai mġltorġ monastiriġ noe,
 avġrġ mare grije de a se konforma kġ ele.
 Dar ġeniġlġ ocidentalġ diferea ama de mġltġ
 de ȡelġ din Orientġ ĩn kġtġ ele fġrġ ĩnsem-
 nate ŗi kġ ĩntinġrirea sa. Trebġinga retra-
 ȡerġi, a kontinġlġrii, a ŗnei rġperiġ ĩnvederate
 kġ societatea ȡivilġ, fġsese kaġsa ŗi trġsġra
 fġndamentalġ a kġlġgġrilorġ din Orientġ: ĩn
 Ocidentġ, din kontra, ŗi mai kġ seamġ ĩn
 Galia meridionalġ, ŗnde fġrġ fondate pe la
 ĩnȡenġtġlġ sekġlġlġi alġ V-lea prinġipalele
 monastiriġ ka sġ poatġ ĩntiġi kġlġgġriġ trġi ĩn
 komġnġ ŗi k'ŗnġ skouġ de konversare ŗi de
 edificare reliġioasġ. Monastirile din L'ġrins,
 Saint-Victor, ŗi altele mġlte, fġrġ skoale mari
 de teoloġiġ, vetre ale miskġrii ĩntelektġale;
 ĩntr'ĩnsele nġ era niġi de kġm vorba de

singurătate, de kanoane, și de diskrețiunii, de aktivitate.

Și nu numai că această diversitate de situațiune și de spirită a Orientalilor și Occidentalilor era adevărată; dar încă și kontinuranii însi-și o observa, făr'a și da vre o sokoteală despre dînsa, și lăkrîndă a întinde în Occidentă institutslă monastikă, oamenii lăminaii avea grije de a zice, că nu trebze a imita că servilitate Orientul, și a i esplikă kăvintele.

În privinga ajăturilor și a așterității lor, spre esemplă, regălele monastirilor din Occidentă, făr în ținere mai pășinș aspre: „A mēka mēltă, zicea Supliciū Sever este lăkomie la Greci, și natărală la Galii¹.“

„Asprimea ernei, zice Cassian, nu ne eartă d'a ne mēlțemi că încălțăminte șmoare, săă că vre o xaină făr mēnice, or că o singură tēnikă; și ațela kare se va vedea îmbrăkată că vre o mikă rasă, săă vre o mantelă de pără de kapă va prodăce mai mēltă rîșă dekăță vr'ăni simțimentă de respektă?²“

„O altă kășă nu kontribi mai pș-

¹ Supl. Sa. Dial. 7. 8.

² Cassian De inst. Coenob S. II.

șinș a da institutșlșl monastikș în Ocidentũ o porș direkșisne. Nșmaĩ în cea d'ĩntĩș jș-
mștate a sekșlșlșl alș V-lea se respșndĩ mi
se stabili kș adevșratș. Deçĩ, ĩn așea epokș
monastirile din Orientũ mi ľaserș toatș des-
voltarea ; toate retșçirile esaltșriĩ asçetice era
date ĩn spektaklșlș ľșmiĩ.

Episkopiĩ çei mari din Ocidentũ, kapiĩ
Bisericeĩ mi ai spiritelorș ĩn Europa, or kare
fș ardșarea lorș religișasș, fșrș ĩntĩpșriçĩ de
așeste esçese ale monakismșlșl çe se pșșçea,
a aktelorș de nebșniș prodșse de dĩnsșlș mi
a viçielorș kș kari ĩ akonçrise de mai mșlte
ori. Niçĩ șnș omș din Ocidentũ n'avea fșrș
ĩndoialș mai mșltș entșsiasmș religișș, niçĩ
o imașinacișne mai viș, mai orientalsș, niçĩ
șnș karakterș mai ĩnfokatș ka șntșlș Ieronimũ.
Kș toate așeste a nș ĩlș orbirș niçĩ greșelile
niçĩ perikșlile vieçei monastice, astș-felș pre-
kșm Orientul ĩnfșçĩșa modelșlș despre dĩnsa.
Daçĩ-mĩ voiș a vș çiti kște-va din pasapele
ĩn kari elș mi a esșrimatș kșçetarea asșpra'
așestșl șebiektș ; ele șntș ĩn nșmersșlș do-
kșmentelorș çelorș mai interesante ale epo-
çei, mi kari o fakș mi mai bine kșnoskștș.

„Șntș kșlșçșri, zice elș, kari din kassa
„șmezelei kilielorș, a așșpșrilorș nēmoderate,
„a șrei pentș singșșrștate, a esçeselorș çitiriĩ. .

„kadš în melankolię şi aš trebşinęđ maĩ
 „mşltş de remedie le lşĩ Hippocrate dekşť
 „de învęđęťtrele noastre... Am vęzşť per-
 „soane de amĩndoşť seksele, aĩ kęřora kreerĩ
 „fşseserę alterađĩ prin mşlta înfrĩnare, şi maĩ
 „kş seamę ale aęelora ęe lokşia prin kilie
 „reęĩ şi şmede; ele nş şęia ęe fęęea, nięĩ
 „kşm şę se kondşkę, nięĩ aęeia ęe trebşia
 „şę zikę saş şę takę.¹

Şi într'altę parte.

„Am vęzşť oameni kari renşęđęndş la
 „sekşlş despre xaine nşmaĩ şi despre nşme,
 „iar nş şi în fantę, n'aş skimbatş nimikş din
 „veķia lorş sistemę de a tręĩ. Starea lorş ę
 „maĩ mşltş kresķęť dekşť mikşoraty. Eĩ
 „aş totş aęelea-şĩ trępe de sklavi, totş aęe-
 „lea-şĩ pompe de ospede. Este kiarş aęř
 „aęeia ęe eĩ mępnķę din miserabilile lorş
 „vase de farfşrię saş de pęmĩntş; şi kari, în
 „faęa mşđđimĩĩ servitorilorş lorş, se nşmesķş
 „solitari².

„Fşđĩ şi de aęeşťi oameni ęe ĩĩ veĩ
 „vedea ĩnkęřkađĩ de lanđęřĩ, kş o barbę

¹ Şęntşlş Ieronimş, skri. 95 (al. 4 ad *Rusticum*; 97 al. 8) ad *Demetriadem*

² Şęntşlş Ieronimş skris. 95 (al 4) ad *Rusticum*.

„de ɥanǫ, k'o mantib neagrǫ, Ńi kǫ piǫioarele
 „goale, fbrǫ frikǫ de frigǫ.... Eĩ intrǫ în
 „kasele nobililorǫ; închealb pe niskai femeĩ
 „pǫkǫtoase; învaɥǫ totǫ d'azna, Ńi nǫ potǫ
 „niǫi o datǫ sosi la kǫnosɥinda adevǫrǫlǫi;
 „se pǫfakǫ kǫ sǫntǫ tristĩ, Ńi petrekǫ în lǫnɥĩ
 „ajǫnǫrĩ, despǫrǫbindǫ-se noantea prin ospeɥe
 „askǫnse¹.

III intr'altǫ parte earǫ :

„Mĩ é rǫŃine sǫ o zikǫ: din fǫndǫlǫ ki-
 „lielorǫ noastre, kondemnmǫ lǫmea; infǫ-
 „Ńǫrǫndǫ-ne în rǫsǫ Ńi ɥenǫŃe, pronǫndǫmǫ
 „sentinǫe asǫpra episkopilorǫ. ɥe însemneazǫ
 „aɥeastǫ mǫrǫɥib a ǫnǫĩ reɥe sǫb tǫnika ǫnǫĩ
 „penitintǫ...?.... Trǫfia alǫnekǫ îndatǫ în
 „singǫrǫtate: aɥestǫ omǫ a ajǫnatǫ pǫɥinǫ;
 „elǫ n'a vǫzǫtǫ pe nimine; se Ńi krede ǫnǫ
 „omǫ kǫ meritǫ; ɥitǫ aɥeia ɥe é, de ɫnde
 „vine, ɫnde merǫe, Ńi inima Ńi limba sa re-
 „tǫɥeskǫ în toate pǫrǫile. În kontra voinǫeĩ
 „apostolǫlǫi, elǫ jǫdekǫ servitorĩĩ alǫtia; Ńi
 „arǫnkǫ mǫna ɫnde i o traɥe lǫkoma lǫi, doar-
 „me atǫtǫ pǫrekǫtǫ voiesɥe, nǫ respektǫ pe ni-
 „mine, faɥe aɥeia ɥe voiesɥe; krede pe toɥĩ

¹ Sǫntǫlǫ Ieronimũ skris. 18 (al 22) *ad Eustochiam*.

„cei algi inferiori își; elș e mai adese ori
 „prin orame, dekrtș în kilia își, mi face ne
 „modestșlș în mizlokșlș fragilorș seī, elș kare
 „prin niegele pșbliče se lovesče neinčetatș de
 „trekștoriī”¹⁴.

Așa darș celș mai fșriosș, celș mai en-
 tșsiastș din pșringiī Ocidentulū, ns nekșnos-
 țea niči nebșnia niči inokrisia, niči neertata
 trșfș țe pșșčeă inkș de atșnči viața mona-
 stikș; mi elș le karakterisa kș ačelș bșnș
 simșș mīniosș, kș ačeă elokșimșș satirikș mi
 pasionatș țe i este pronriș; mi le denșnđa kș
 glasș mare de frika kontakșniī.

Mșlūi dintre vestiģiī emiskoniī ai Ociden-
 tulū, șbatșlș Augustin între alģiī, aveă ačeia-
 mi pștrșndere mi skriea în ačela-mi inge-
 lesș; astș-felș darș se aplikarș a întimmina
 imprejșrșlș lorș absșrdele retșșiriī în kari
 kșșșerș kșlșģșriī din Orientū. Înș lșndș
 ačeastș ingrijire, aretșndș nebșnia saș ino-
 krisia kșria viața monastikș servea de temeīș,
 ei lșkrarș neinčetatș a o pronaga. Ačeasta
 era pentrș dinșiī șnș mizlokș d'a smșlșe din
 societatea čivilș pșģșnș, kare totș d'așna era
 ačeia-mi în fantș kș toatș skimbarea ei de

¹ Șbatșlș Ieronimū, skris. 15. (al 77) *ad Marcum*: 95 (al 4) *ad Rusticum*.

fađă aparintă, o parte din laici. F'ă'a in-
tra în kleră, kălgării ŝma ačeia-șă kale, ser-
vea ačeia-șă infăindă; păronăiășă episkopi-
loră nă le pștea lipsi niči de kəm. Kiară
kăndă le ară fi lipsită, progresele loră n'ară
ară fi întăriată poate. Viăda monastikă n'are
drentă orișine niči vre o kombinare eklesiastikă
niči kiară miskarea și direkăiănea partikla-
ră țe kristianismășă pștea întipări în imaăina-
ăiănea oameniloră. Starea đenerală a socie-
tăăii în ačea epokă fă adevărata ei kășă.
Ea avea trei viăie, trândăvia, korăpăiănea și
neferiărea. Oamenii era neokăpaăi, strikaăi și
în prăda tătăloră felăriloră de tikălomie; eată
dară pentă țe se află atăănea kari se fă-
kășă kălgării. Ťnă poporă măniătoră, onestă
saă fericită, n'ară fi intrată niči o dată
într'o asemene kale. Kăndă natăra omeneas-
kă nă se poate desvolta pe de-plină și kă
armonie, kăndă omășă nă poate ŝma adevă-
ratășă skonă ală destinaăiăniă sale, atăniă des-
voltarea sa devine esčentrikă, și, în lokă d'a
păimi pșopia sa răine, s'arănkă kă or țe pe-
rikășă în țeie măi stranie sităăiăniă. Șăre a
trăi și a lăkra într'ănă kină regălată, raăi-
onabilă, omenirea are trebăindă ka fanțele în
mizlokășă kărora trăesče și lăkrează, să fiă
într'o oare-kare mășăgă, raăionabilă, regălată,

ka faktățile ei s'au putut întreprinde, ka condițiunea ei s'au putut avea de aspră, ka spektaklul korupțiunii și ală înjosirii generale s'au putut revolte, s'au putut amărask s'au fetele țării, în kari moralitatea nu s'ară putea amorzi. Ūrătulă, desgrătulă și înrestămiri molatice, și trebură de a fără de miseriele publice, ca și așea ce fără ne călăgării din Orientă, iar nu karakterul partikulară ală kristianismului, și eschesele esaltării religioase. Aceste împrejurări se afla și în Ocidentă; societatea italiană, gală, afrikana, în mizlokolă căderii Imperiului și a devastărilor Barbarilor era totă asemenea de nefericită, totă asemenea de depravată și de trântavă ka și așea din Asia Mică saș din Egiptă. Adevăratele kase ale estinderii nekontenite ale vieții monastice, era totă așea—și în amindoză părțile, și trebură a prădăce totă așea—și efekte.

Astă-felă, kă toate diversitățile ce am aretată, asemănarea făr mare, și konciliile celoră mai ilăstri episkopi nu omiră ka rețările călăgărilor din Orientă s'au putut afla ka și în Ocidentă imitatori. Niči ermiții, niči reînkișii, niči or ce altă pioasă nebniă a vieții așetice nu lipsiră Galiei. Sântulă Senoch. barbară de orișină, retrasă în veșinătă-

pile dela Tours, se inkise între patrǔ zidǔri a-
tǔtǔ de strinse, inkǔtǔ nǔ pǔtea face niǔi o
miskare kǔ kornǔlǔ, mi trǔi mǔlǔi anǔ în a-
cea sitǔaǔione, obiekǔtǔ de venerare alǔ popǔ-
laǔionii inkonjǔrǔtoare. Ermiiǔi Caluppa în
Alvernia, Patroclu în teritoriǔlǔ Langrei, mi
Hospitiǔ în Provenǔa, nǔ fǔrǔ ama de admi-
rabilǔ; kǔ toate aǔeستا celebritatea le era ama
de mare ka mi aǔsteritǔpile lorǔ¹. Stiliǔii
kǔiarǔ avǔrǔ în Ocidentǔ rivalǔi; mi povestirea
ǔe ne a-ǔsatǔ întrǔ aǔeستا Grigoriǔ dela
Tours deskriǔe kǔ atǔta aǔevǔrǔ mi interesǔ
moravǔrile aǔelǔi timpǔ, inkǔtǔ kǔrezǔ kǔ tre-
bǔe sǔ v'o sǔpǔiǔ întreagǔ. Grigoriǔ dela
Tours sǔgne pronia lǔi konvorbire kǔ kǔlǔgǔ-
rǔlǔ Wulfilaich, Barbarǔ negremitǔ, dǔne kǔiarǔ
nǔmele seǔ, mi kare, ǔelǔ d'ǔntǔiǔ în Ocidentǔ,
se ǔerkase a da sǔntǔlǔi Simeon din An-
tiochia sǔnǔ rivalǔ.

„Mǔ dǔsei în teritoriǔlǔ din Tréves, zise
„Wulfilaich lǔi Grigoriǔ; fǔkǔi kǔ kǔiarǔ mǔi-
„nele mele ne aǔelǔ mǔnte mika lokǔingǔ ǔe
„o vezǔi. Akolo aflaǔ o statǔ a Dianeǔi, ne kare
„oamenǔi din partea lokǔlǔi, inkǔ nekredin-

¹ Vedǔǔi Grigoriǔ dela Tours, tom: 1; paǔ: 231, 232, 311, în
kolekǔiǔnea mea de *Memorie relative la istoria Franciǔi*.

„ciomi, o adora ka ne o divinitate. Am mai
 „redikată akolo mi o koloană, pe kare me-
 „deam kă mare sferină, fără vre zăř felă de
 „înkăldăminte; mi pe kândă timpăř ernei so-
 „sea, eram ama de deęerată de asprimile ęe-
 „răři, înkătă foarte adese-oră mi kădea ză-
 „giele dela picioare, iar ama îngedată mi a-
 „tărna de barbă în formă de lămăři, kăci
 „acea parte de lokă se nămeră între ęele kă
 „erne foarte friguroase.“

Îă întrebărămă kă stăřină kare i era
 nătrimentăř mi beștra, mi kăm restărna-
 se idolăř din mănte, iar elă ne zise :

„Nătrimentăř meă era păřină păine mi
 „earbă mi o prea mikă kățđime de apă. Dar
 „începă îndată a alerga kătre mine o mare
 „măđime de oameni din satele vecine. Eă
 „le predikam neîncetată kă Diana nă mai
 „esista, kă stată mi ęele alte obiekte la kari
 „kreda dășii a adresa zăř kăřă nă era ni-
 „mikă. Le mai renetam asemene kă kăntă-
 „rile ęe ei avea obięiă a le zice pe kândă
 „bea mi în mizlokăř desfăřăřiloră loră, era
 „nedemne de Divinitate, mi kă era mai bine a
 „înfăđișă sakrifăřiăř, lașdele loră Dămne-
 „zeșăř a totă păternikă ęe a făkăřă ęerăř mi
 *
 *

„пѣмѣнтѣлѣ. Răgam asemenea foarte adese ori
 „pe Dumnezeu a restărna statza mi a skoate
 „pe aचेle попоаре дин ретъчириле лорѣ. Mise-
 „rikordia Domnului întoarse аचेste spirite gro-
 „solane, mi le făcă să dea askăltare răgъ-
 „чизnilorѣ mele, să пѣрѣseaskă idolulѣ лорѣ,
 „mi a șrma pe Domnule. Adănai pe кѣдѣ-va
 „dintr'înșii, ka să potѣ кă ajătorulѣ лорѣ
 „a restărna ачеа statză mare pe kare nă o
 „păteam derîma eș singurѣ. Sfărmăsem pe
 „чеi alți idoli, чеia че era mai lesne. Mădă
 „se adănară împrejurul statzei Dianei; arăn-
 „kară fănie, mi înченерă a traçe ka s'о de-
 „rîme; dar кă toate silingele лорѣ totѣ nă o
 „pătea miska. Atănui alergai îndată în ba-
 „silikă, înченскиаі la пѣмѣнтѣ, mi răgai кă la-
 „kreme miserikordia divină a derîma prin pă-
 „terea черлăi ачеia че silinga omeneaskă nă
 „era de ajănsă a derîma. Dăpe răгъчизне
 „emii din basilikă, mi alergai a afla pe lăkră-
 „tori; апăкаі fănia mi îndată реінченерăмă a
 „traçe; dela чеа d'întiș traçere a noastră i-
 „dolulѣ кăză jos la пѣмѣнтѣ; дăп' ачеаста,
 „înченерă a ilă sfăрма, mi кă topoare de feră
 „mi ilă redăseră în pălbere... Mi реінченсі vi-
 „апа mea ordinară; dar episkopiі, kari ară fi
 „trebită să mă fortifice, pentră ka să
 „potă șrma mai bine lăkrarea че înченсем,

„veniŕb Ńi mĩ ziserb: — Kalea ce aĩ alesb
 „nŕ é kalea cea dreantb; Ńi tŕ, nedemnŕle, nŕ
 „te veĩ pŕtea mŕsŕra kb Simeon din Antiochia,
 „kare tŕbi ne koloana lŕi. Sitŕaŕiŕnea lokŕlŕi
 „nŕ te eartb a maĩ dŕce o asemene sŕferingŕ;
 „koboarb-te maĩ bine Ńi lokŕesce kb fraŕii
 „ce ŕi aĩ adŕnatŕ. — L'acheŕte vorbe, ka sŕ nŕ
 „fiŕ akŕsatŕ de o krimb de nesŕpŕnere kbtre
 „episkopi, mŕ detei jos ĩdatb, mŕ dŕsei
 „kb dĭnŃii, Ńi lŕai pŕinzŕlŕ lorŕ. ĩntr'o zi e-
 „piskopŕlŕ, kiŕmŕndŕ-mŕ departe de satŕ, tri-
 „mise lŕkrŕtori kb topoare, kb dalte Ńi ĩo-
 „kane, Ńi le ordonŕ a restŕna koloana pe
 „kare aveam obiŕeiŕ a Ńedea. Kbndŕ mŕ
 „ĭntorsei a doza zi, aŕai totŕlŕ strikatŕ; ĩn-
 „datb mŕ nŕsei a pŕbŕŕe amarŕ, ĩnsŕ nŕ voii
 „a maĩ faŕe aŕeia ce se strikase o datb, te-
 „mĭndŕ-mŕ ka sŕ nŕ mŕ akŕse kb ŕimam
 „ĭn kontra ordinelorŕ episkopilorŕ; Ńi din a-
 „ŕelŕ timpŕ lokŕeskŕ aŕi Ńi mŕ mŕlŕŕmeskŕ
 „a tŕbi kb fraŕii mei¹.

Totŕlŕ este de-asemene ĩnsemnŕtorŕ ĩn
 aŕeastŕ povestire, Ńi enerŕikŕlŕ devotamentŕ,
 Ńi entŕiasmŕlŕ nebŕnŕ alŕ ermitŕlŕi, Ńi bŕ-
 nŕlŕ simŕŕ, poate Ńi nŕŕinŕ ŕelosŕ, alŕ e-

¹ Grigoriŕ dela Tours. Tom I, paŕ: 440-444.

niskonilorǎ; mai vede cineva într'însǎlǎ totǎ de o datǎ inflexiuga Orientului mi kiarǎ klerǎlǎ propriǎ alǎ Ocidentului. Mi pre kǎtǎ episkopǎlǎ dela Tréves onrea smintirea stiliqilorǎ, totǎ asemenea mi sǎntǎlǎ Augustin gonea ipokrisia retǎcindǎ sǎb mantia kǎlǎgǎreaskǎ.

„Vikleanǎlǎ inemikǎ alǎ oamenilorǎ, zice „elǎ, a resinitǎ ipokriqǎ sǎb trǎsǎre de kǎlǎgǎrǎ; mi strebatǎ provinciile, pe znde nimi, ne nǎ î a trimisǎ, retǎcindǎ fǎrǎ kǎpǎtǎiǎ, nestatornicǎndǎ-se, mi fǎr'a se opri nikǎeri. „Ōniǎ vǎndǎ iqǎ mi kolo moasce de martiri, mi atǎtǎ de mǎlte, pe kǎtǎ nǎ potǎ fi martiri; alqǎ mi aratǎ filakterele mi anteriele.”¹

Auǎ nǎtea cita mǎlte alte esemne, znde ayeastǎ îdoitǎ faptǎ, asemǎnarea mi diferinǎda Orientului de Ocidentǎ, este asemenea întipǎritǎ. În mizlokǎlǎ acestorǎ stregǎniri, prin toate aieste alternative de nebnitǎ mi de îndelenqǎne, progresele institǎtǎlǎi monastikǎ nǎ înceta; nǎmerǎlǎ kǎlǎgǎrilorǎ merqea totǎ d'azna kreskǎndǎ: ei retǎcea saǎ se fiksa, miska pe poporǎ prin prezicerile lorǎ saǎ kǎ îlǎ strika prin spektaklǎlǎ vieqei lorǎ. Din zi în

¹ Sǎntǎlǎ Augustin, *De opere monas*: C. 28.

zi avea pentru dinșii mai mult admirare și respect; idea se statornicea că acolo era perfecțiunea paterii krestine. Măști îi propunea de model klerului; preoția pe cădva, pentru a fi preoți să și kiar episkopi; și că toate acestea, aștia era tot și laici, konservând o mare libertate, nefăcând nici o zărire, nekontraktând nici și fel de legăminte religioase, tot și d'asna deosebiți de kler, și adese ori kiar și gata a se desprinde de el.

„Aștia e vekia paterie a Paterilor,
 „zice Cassian, paterie care stăruie tot și d'asna,
 „șna, că și călugăr trebuie, că or și preoț,
 „a fidei de episkopi și de femei; că și nici fe-
 „meile nici episkopi și eartă călugărilor
 „ka și între vre o dată în familiaritatea lor,
 „să și se repasa în liniștie în kilia lor,
 „nici și și arătie okii lor și asna doktri-
 „nei krate și și, privind și kratele și. ¹“

Aștia libertate și paterie, o krate așna de tare și asna popoarelor, și o asemene lipsă de forme generale, de organizare regulată, și paterie și și dea și și desordinilor și și mari. Necesitatea d'asna și și

¹ Cassian, *de inst. coenob* XI, 17

billi, romanii i trimiseru pe fiii loru, Maur mi Placide; Maur de doi-spre-zeci ani, mi Placide inku konilu. Elu fondu impurejorulu nescherii sale monastirii. In anul 520, dnu km se pare, fondase doze-spre-zeci, kompusu fi-kare de doi-spre-zeci kulguri, mi in kari inchea a cherka ideele mi instiutziunile prin kari, dnu pargrea lu, viaga monastiku trebia se fi reglatu.

Dar avela-mi siritu de nessunere mi de melosiu kare ilu gonise din monastirea Vicovaro se manifestu indatu mi in avela ce elu singuru le fondase. Unu kulguru nemitu Florentius, i fuku inemicu mi i intinse korse. Benoit se intaru, renenuu nentru a doza oaru la laru, mi laru k dinsel ne kudu va din dischinli sei, intre alii pe Placide mi pe Maur, se retrase la anul 528 pe frontierele dela Abruzzi mi ale pamintulu Labur lung Cassino.

Aci afu elu avela ce ermitulu Wulfalaich a kria istoriu v'o citii, aflate aproape de Treves pugnismulu inku esistendu, mi temnilu mi statu lu Apolon pe muntele Cassin. kolinu kare dominu oramulu. Benoit restaru temnilu mi statu, stirmi pugnismulu, adnu nmeromii dischinli, mi fondu o altu nozu monastire.

Aceasta f8 kiar8 aȃeia în kare el8 lok8i mi domin8 pîn8 la finele viegei sale, 8n-
de aulik8 în toat8 întreprimea ei, mi p8blik8
a sa *Peg8la a viegei monastice*. Ea deveni
îndat8, nimine n8 o nek8noasce leȃea ȃene-
ral8, m8i 8nik8 a k8l8g88rilor8 din Ocident8.
Kiar8 prin reg8la s8nt8l8i Benoit mi instit8t8l8
monastik8 ocidental8 a fost8 reformat8, mi mi
a p8imit8 forma difinitiv8. S8 ne oprim8
dar8 aȃi mi s8 esamin8m8 k8 p8ȃin8 îngrij-
re aȃeast8 mik8 kondik8 a 8nei societ8ȃi
kare a j8kat8 în istoria Europei 8n8 rol8 ama
de important8. Astor8l8 înȃene prin a es8ne
în-fant8 starea k8l8g88rilor8 ocidentali din aȃea
epok8, adik8 la înȃep8t8l8 sek8l8l8i al8 VI-lea.

„Este sȃit8, zȃce el8, k8 s8nt8 patr8
„fel8ri de k8l8g88ri. M8i întii8 *uenobiiȃi*, aȃeia
„kari t88esk8 într'o monastire, l8nt8nd8-se
„s8b o reg8l8 sa8 s8b 8n8 abate. Al8 doi-
„lea fel8 este *al8 anakoreȃilor8*, adik8 al8
„*ermiiȃilor8*. Aȃestia s8nt8 aȃeia kari n8 prin-
„tr'8n8 zel8 de novici8, ȃi l8minȃȃi de o l8ng8
„înȃerkare a viegei monastice, a8 învȃȃat8, k8
„mare profit8 al8 m8ltor8 oamenȃi, a kombate
„pe diavol8l8, mi kari, bine p8parȃȃi, es8
„sing8ri din armia fragilor8 lor8, s8re a în-
„ȃene o l8nt8 sing8lar8... Al8 treilea fel8

„de кѣлѣгѣрї este alǎ sarabaiilorǎ, kari
 „ne fiindǎ черкадї de ničí o regǎlǎ, ničí de
 „lekciunile esperiinǎei, prekǎm aǎrǎlǎ este
 „черкатǎ în кѣntorǎ, mi asemǎnadї mai mǎltǎ
 „moalei natǎre a ulǎmbǎlǎi, pǎzeskǎ, prin lǎ-
 „krǎrile lorǎ, fidelitatea sekǎlǎlǎi mi mintǎ lǎi
 „Dǎmnezeǎ prin tǎnsǎra lorǎ. Se întǎlneskǎ
 „aǎestia în nǎmerǎ de doi, trei, saǎ mai mǎlǎi,
 „fǎrǎ pǎstorǎ, neokǎntǎndǎ-se de oile Dom-
 „nǎlǎi, çi de pǎrǎriele lorǎ tǎrme; ei aǎ pen-
 „trǎ leǎe dorinǎa lorǎ; aǎeia çe kǎdetǎ saǎ
 „aǎeia çe preferǎ ei, ilǎ nǎmeskǎ sǎntǎ;
 „aǎeia çe nǎ le plǎce, zikǎ kǎ nǎ é ertatǎ.
 „A natra klasǎ de кѣлѣгѣрї este aǎeia çe se
 „nǎmesçe *μύροναϊ*, kari, în toatǎ viaǎa lorǎ,
 „lokǎeskǎ trei saǎ patrǎ zile diferite kilie din
 „diferite pǎrovinǎe, totǎ d'ǎzǎna retǎçitorĩ mi
 „ničí o datǎ statornĩçi, sǎpǎnǎndǎ-se nǎmai vo-
 „lǎntǎdilorǎ mi desfrǎirilorǎ lǎkomiei lorǎ, mi
 „în toate lǎkrǎrile mai rei dekǎtǎ sarabaiiĩ.
 „Este mǎltǎ mai bine a tǎcea dekǎtǎ a vor-
 „bi de miserabilǎlǎ lorǎ felǎ de traiǎ; lǎsǎn-
 „dǎ-ĩ darǎ sǎb tǎcere, sǎ venimǎ, kǎ ajǎto-
 „rǎlǎ lǎi Dǎmnezeǎ, a regǎla pǎea pǎternika
 „asociare a çenobiǎilorǎ“.

Dǎne çe fantele se stabilirǎ astǎ-felǎ, re-

găla sântălei Benoît se împarte în 73 capitole,
adikъ:

- 9 capitole asupra datorielorъ morale și generale ale fraților;
- 13 asupra datorielorъ religioase, și asupra ofițielorъ;
- 29 asupra disciplinei, gremelilor, pedepselorъ, etc.
- 10 asupra guvernălei și administrației interioare;
- 12 asupra mai multorъ subiecte, precum oaspeții..., frații de călătorie, etc.

Adikъ: 1-iș noș capitole de kondikъ moralъ; 2-lea trei-spre-zeci de kondikъ religioasъ; 3-lea douăzeci și noș de kondikъ penalъ să de disciplinъ; 4-lea zece de kondikъ politicъ; 5-lea douăspre-zece asupra mai multorъ subiecte.

Sъ lătmă ne fî-kare din aceste mii kondice, și sъ vedemă ce principie domină într'însele, kari sî înțeleșle și pătrea reformei ce fîkă astorălă lorъ.

1-iș Kъtă nentă datoriele morale și generale ale călugărilor, pătetele asupra căroră se întemeiază toată regula sântălei Benoît, sântă; lepădarea de sine, săpnerea și mănca. Kъtă-va din călugărie din Orientă se cereaseră foarte multă a introdăce mănca

în viața lor, dar cercarea lor nu fusese nici o dată generală nici ȕrmată. Aceasta ȕ re-
 voluțiunea cea mare ce o făcu sântul Benoit în institutul monastical; el introduse mai
 cu seamă muncă cu mna, agrikultura. Cul-
 turii benedictini au fost agrikultorii Eu-
 ropei; ei au cultivat-o în mare parte asocind
 agrikultura cu predikarea. O koloniă, o ceață
 de culturi, puțină numeroasă de o kam dată,
 se transporta prin locuri inkalte, sau aproape
 de inkalte, adese ori în mizlocul unei po-
 pladivni inkă pȕgȕne, în Germania, spre e-
 semplu, în Bretania; mi akolo, misionari mi
 plȕgari totu de o dată, mi indenlinea indoită
 lor sargină, adese ori cu atȕta perikulă mi
 osteneală. Eată cum sântul Benoit reglează
 întrebindarea zilei în monastirile sale;
 vedă vedea înmi-vă cu lȕkrarea pȕne un
 mare lok.

„Lenevirea este inemikă a sȕfletului, mi
 „prin ȕrmare frații trebze în oare-kari mo-
 „mente a se okȕna cu lȕkrulă mȕinelor; iar
 „în altele, cu sȕntele ȕitiri. Noi ne simȕim
 „datori a regla aceasta astȕ-fel. Dela Pas-
 „che mi pȕnă în kalendele lui oktombre, emindă
 „din cea d'intiă, ei vor lȕkra mai pȕnă la a
 „patra oră la cea ce va fi neȕesariă; dela

„a patra oră măi pînă aproape de a measea,
 „se voră da la citire. Dăp' a measea oră,
 „emindă dela masă, ei se voră remasa în pa-
 „tă-le fără sgomotă; saă daka vre znelă voiesce
 „a citi, să citeaskă, însă într'znelă kină astă felă,
 „a nă sșpăra pe nimine, mi să nă fără fără
 „răgăcișnea în mizlokălă chelei de a opta
 „oră. Dăp' ayeasta să lăkreze pînă la ves-
 „peră la cheia ce va fi de fără. Și daka
 „sărăcia lokălă, nechesitatea saă rekolta fără
 „teloră îi pînă neînchetă oknađi, să nă se
 „sșpere niči de kəm, kăči ei sșntă kă a-
 „devărată kălgări, daka trăeskă kă lă-
 „krălă măneloră loră, prekəm aă fără părin-
 „đii nostri mi apostoli; însă toate lăkrările
 „să fără fără kă măsăra, din kăssa celoră
 „slabi.

„Dela kalendele lăi oktombre mi pînă la
 „închențălă postălă, să se okăne kă citirea pînă
 „la a doza oră; l'a doza să mi kănte răgăcișnea
 „mi pînă la nonă tođi să lăkreze ce sșntă
 „datoră să fakă; la întăia lovără de nonă
 „tođi să mi părăseaskă lăkrălă, astentăndă
 „momentălă kăndă va sșna a doza lovără.
 „Dăpe mănkare să citeaskă saă să zikă
 „psalmi.

„În zilele de postă, să citeaskă de di-
 „mineađă mi pînă la a treia oră, iar pe z-

„мѢ сѢ лѣкрезе ла чеіа че лі се ва ордопа
 „пѣнѢ ла а зечеа орѢ. Ін ачесте zile de
 „postѢ, тоѢі vorѢ прѣімі dela bibliotekѢ кѢрнѣ,
 „не карі ле vorѢ чѣті індатѢ шѣ komplektѢ.
 „Ачесте кѢрнѣ trebѢe сѢ фѣ date la інченѢтѢлѢ
 „postѢлѢі. Маї кѢ seamѢ trebѢe сѢ се alea-
 „гѢ ʒнѢлѢ saѢ doї din чеї vekї spre a stre-
 „bate monastirea ін orele кѢндѢ fragїї se o-
 „кѢпѢ кѢ чѣтіrea, spre a vedea daka desko-
 „perѢ vre ʒнѢ frate neіngrijitorѢ kare   datѢ
 „la repaʒsѢ saѢ la konvorbire, шѣ нѢ se
 „anlıkѢ niчї de кѢm la чѣтіre, шѣ kare нѢ нѢ-
 „maї кѢ n'arѢ fi folositorѢ lѢї інсѢ-шї, dar
 „інкѢ arѢ abate шѣ ne чеї алнї. Daka din
 „іntїmulare se va afla vїe ʒнѢлѢ de ачестѢ felѢ,
 „atѢнчї сѢ se mѢstre o datѢ saѢ de doʒѢ orї,
 „іar daka шѣ dѢп' ачeasta нѢ se va індрен-
 „та, сѢ фѣ sѢпѢsѢ la pedeaпsѢ dѢne leѢe, ka
 „сѢ se poatѢ пѢzi de ачeasta шѣ чеї алнї.
 „DѢminika тоѢї сѢ se okѢne кѢ чѣтіrea. афарѢ
 „нѢmaї de ачeїа че vorѢ fi aleмї pentrѢ di-
 „ferite fѢnkїїznї. Daka vre ʒнѢлѢ este neїn-
 „grijitorѢ шѣ lenешѢ, нѢ mediteazѢ, niчї чї-
 „tesче, atѢнчea, сѢ і se dea vre o mѢнкѢ, ka
 „сѢ нѢ poatѢ sta фѢрѢ сѢ faktѢ nimikѢ. КѢтѢ
 „pentrѢ fragїї slabї шѣ delikaнї, ачestora сѢ
 „лі se імпѢїѢ vre o lѢkrare saѢ sargїпѢ astѢ-
 „felѢ інкѢтѢ сѢ нѢ remѢїѢ ін trїntѢvїѢ,

„niçi s'f fi' prea ink'rika'ii de m'nk'. Sl'-'
 „bi'isnea lor' s'f fi' l'at' în konsiderare de
 „abate¹“.

K' m'nk'a, s'nt'el' Benoit preskrie s'ns-
 nereea oarb' a k'lg'rilor' k'tre s'perior'el'
 lor': reg'el' mai p'uin' no'f, mi kare pre-
 domnea asemene mi la k'lg'rii din Orient',
 dar ne kare a întokmit'o într'zn' kin' m'lt'
 mai într'adins', mi i a desvoltat' mi mai e-
 sakt' konsek'ingele. Este k' nen'ing'f, dom-
 nilor', ka, st'idi'nd' istoria çivilisa'ionii e'-'
 ropeane, s'f n' ne mir'm' de rol'el' çe aj'-'
 kat' a'east' ide', mi de a n' i k'xta k' se-
 riositate ori'ina. Europa n'a priimit'o, de sig'f,
 niçi dela Grecia, niçi dela vekia Romá, niçi
 dela Germani, niçi dela kistianism'el' k'rat'
 zis'. Ea în'ene a se areta s'eb Imneri'el'
 roman', mi ese din k'lt'el' maiest'çii impe-
 riale. Dar în instit'el' monastik' s'a m'rit'
 într'adev'r' mi s'a desvoltat'; de açi a ple-
 kat' ea ka s'f se resu'ndeask' în çivilisa'io-
 nea modern'. A'esta é kiar' fatal'el' pre-
 sent' çe k'lg'rii a' f'k'at' Europei, mi ka-
 re a skimbat' mi a sl'bit' înse-mi virt'çile
 ei. A'est' prin'ini' revine neîn'etat' în re-

¹ Reg. S'nt: Bened: c, 48.

gъla sъntъlъi Benoît: mълđi kanitslî întitlatъi, *De obedientia, De humilitate, etc*, o aneңđe mi o deslъesъe kъ amъnъntslъ. Eatъ doъbъ, kari vъ vorъ areta mîнъ la че пъuktъ este ajъnstъ ashimea anlikъrîi. Kanitslъ 68, întitlatъ: *Daka чеva kъ nenstingъ este ordonatъ vre snъi frate*, komrinde xъmъtoarele vorbe:

„Daka din întimplare vre snъ lъkrъ greъ „saъ neste pъstingъ se ordonъ vre snъi frate, é da- „torъ sъ mîimeaskъ kъ dъlъeapъ mi sъpъnere „ordinlъ че i se va da. Dar daka va vedea „kъ lъkrъlъ trece mъsъra pъsterilorъ sale, a- „tъnъi sъ esnъiъ kъ kъviingъ mi rъbdare kъ- „vîntslъ nenstingei kъtre aчela че é maî mare „de kъtъ dînsъlъ, fъr'a se ínfъmъra de mъn- „driъ, fъr'a resista mi a kontraziче. Daka, dъne „observarea lъi, abatele stъrъesъe ín pъre- „reaî mi ín ordinъ, disъinlъlъ trebъe sъ sъiъ „kъ ama trebъe sъ fîъ, mi kъ ínkrezîndъ-se „ín ajъtorъlъ lъi Dъmnezeъ, sъ se sъpъiъ“.

Kanitslъlъ 69 are drentъ titъlъ: *Kъ, ín monastire, nimine sъ ns ksteze a anъra ne al- tslъ*, mi ziче:

„Trebъe sъ fîъ чineva kъ lъare a minte „ka ín niчi o ímprejъrare snъ kъlъgъrъъ sъ nъ

„kšteze în monastire a apęra pe altęlę, saę a
 „îlę proteęe, kiarę kęndę arę fi legaui prin sęn-
 „pe, mi nięi într'ęnę kinę sę nę kšteze kęlę-
 „ębrii sę fakę aęeasta, pentrę kę din aęea-
 „sta potę rezulta mari okasięni de skandalę.
 „Daka vre ęnęlę se va abate din aęeasta, sę
 „fię asprę męstratę“.

Lenędarea de sine este konsekęinęa na-
 turalę a sępnęrii oarbe. Or-ęine ę indato-
 ratę a se sępnęne negreșitę, mi nę o faęe, or
 ęe personalitate i ę ręnitę. Astę-felę darę re-
 gęla sęntęlęi Benoit stabileazę formalę inter-
 zięerea or kęria proprietęui ka mi a or kę-
 ria voingę personale:

„Trebęe mai kę seamę a se stęrni din
 „monastire, pınę la rędęęinę, aęelę vięię, ka
 „vre ęnęlę sę posedę ęeva în pronię. Ka ni-
 „mine sę nę kšteze a da saę a priimi ęeva
 „fęrę ordinęlę abatelęi, nięi sę aibę nimikę pro-
 „prię, nięi ęnę lękrę, nięi o karte, nięi tębli-
 „ęe, nięi vre ęnę stiletę, nięi or ęe altę lękrę arę
 „fi; kęęi nę le este ertatę a avea în propria
 „lorę pętere nięi kiarę kornęlę lorę saę voingę
 „lorę“¹.

¹ Kanonę 33.

Individualitatea poate fi mai kompletă desființată ?

2-lea Nŭ vŭ voiș omri niçî de kŕm asŭ-
pra celorŭ trei-spre-zече kapitŭli kari regŭ-
leazŭ kŕltŭlŭ Ńî ofiçiele reliçioase ; ele nŭ me-
ritŭ niçî o observare însemnatŭ.

3-lea Aveia kari trakteazŭ desure disçi-
plinŭ Ńî penalitate çerŭ din kontra toatŭ a-
tençiunea noastrŭ. Kiarŭ açi este, dŕne kŕm
se pare, çea mai konsiderabilŭ poate din skim-
bŕrile fŕkŭte de sŕntŭlŭ Benoît în institutŭlŭ
monastikŭ, întrodŭçerea çeremonielorŭ solem-
nale, pernetŭe. Pîn' atŕnŭi, kŭ toate kŭ în-
trarea într'o monastire presŕnŭnea skopŭlŭ d'a
remŭnea într'însa, kŭ toate kŭ kŭlŭgŭrŭlŭ kon-
trakta ŭnŭ felŭ de îndatorire moralŭ, kare dŭn-
tea a lŭa din zi în zi mai mŭltŭ fisitate, în-
sŭ, niçî ŭnŭ felŭ de înkinare, niçî ŭnŭ felŭ
de legŭmintŭ formalŭ nŭ era înkŭ pronunçatŭ.
Sŕntŭlŭ Benoît le întrodŭse Ńî fŕkŭ dintr'în-
sele basa viçei monastice, alŭ kŭria karak-
terŭ primitivŭ peri kŭ totŭlŭ. Esaltarea, li-
bertatea, astŭ-felŭ era açestŭ karakterŭ. În-
kinŕrile pernetŭe kari nŭ pŕtea întŕzia de a
fi pŕse sŭb paza pŕterii pŕblice sŭbstitŭirŭ o
leçe, o instituçiune :

„Açela kare trebŭe sŭ fiŭ pŕiimitŭ, ziçe

„regula sântăslăi Benoît, sã promitã în orato-
 „riș, înaintea lui Dumnezeu și a sãnuilor lui,
 „perpetuitatea șederii sale, reforma moravuri-
 „lor și a sãpnerii sale... sã fãcã unã aktã
 „dintr'aceastã promitere în numele sãnuilor
 „ale kãroa moasche se aflã acolo, și kã
 „abatele de factã. Sã scriã acestã aktã kã
 „mãna sa; sã de nã va sãi sã scriã, sã pãiã
 „pe altãlã sã scriã în lokã; și novichele sã
 „i fãcã o krãche și sã pãiã kã mãna sa ak-
 „tãlã pe altarã¹“.

Vorba *noviche* vã desteantã o altã no-
 state; unã noviciatã era intr'adevãrã konsek-
 inã naturalã a perpetuitãtii inkinãrilor, și
 sântãlã Benoît, kare avea pe ling' o imagi-
 nãțione esaltatã și unã karakterã infokatã,
 mãltã bãnã simțã și o pãtrãndere praktikã, nã
 lipsi de a ilã prescrie. Dãrata noviciatãlã era
 mãi mãltã de unã anã; se citea de mãi mãlte
 ori regula întreagã noviciãlã, zikãndã: „Ea-
 „tã lepea sãb kare voiescã a kombate: daka
 „o poã pãzi, intrã; daka nã o poã, merã
 „în voib-ã.“ Or kãm anã lãa lãkrãile, kon-
 diționile și formele inçerkãrii sãntã invede-
 ratã fãkãte k'unã spiritã de sinceritate, și kã

¹ Kanonã 58.

skopŝ de a se asigera bine kŝ voinŝa intrării lŝi este adevŝratŝ mi solidŝ.

4-lea Kŝtŝ pentŝ kondika politikŝ, pentŝ gŝvernŝlŝ kiarŝ alŝ monastirilorŝ, regŝla sŝntŝlŝi Benoît infŝdŝimeazŝ ŝnŝ amestekŝ de despotismŝ mi de libertate. Sŝpŝnerea oarbŝ este, urekŝm aŝi vŝzŝtŝ, pŝinŝiniŝlŝ tŝndamentalŝ; totŝ în aŝela—mi ŝimnŝ gŝvernŝlŝ este elektivŝ; abatele este totŝ d'aŝna alesŝ de fraŝi. Îndatŝ ȝe se face aŝeastŝ aleŝere, ei perdŝ or ȝe libertate, kadŝ sŝb dominarea absolutŝ a sŝperiorŝlŝi lorŝ, ne kare ei mi ilŝ aŝ alesŝ, mi nŝmai sŝb a aŝelŝia singŝrŝ.

Este înkŝ ȝeva mi mai mŝltŝ; impŝnîndŝ kŝlŝgŝrilorŝ sŝpŝnerea, leŝea ordonŝ abatelŝi a ŝi konsŝlta. Kapitŝlŝlŝ 3, intitŝlatŝ; *Kŝ trebŝe a lsa pŝrerea fraŝilorŝ*, zice kŝratŝ :

„De kŝte ori vre ŝnŝ lŝkrŝ importantŝ „va trebŝi a se face în monastire, abatele sŝ „konvoaŝe toatŝ adŝnarea, mi sŝ arate de ȝe „este vorba: mi dŝne ȝe va afla pŝrerea fra- „ŝilorŝ, sŝ kŝȝete mi dînsŝlŝ în parte mi „sŝ fakŝ aŝeia ȝe va jŝdeka de kŝviingŝ. Zi- „ȝemŝ a kiŝma pe fraŝi în konsiliŝ, pen- „trŝ kŝ Dŝmnezeŝ deskoperŝ adese ori, kiarŝ „în aŝelŝ mai jŝne, aŝeia ȝe este mai bine „de fŝkŝtŝ.

„Ka frații s̄b mi dea p̄rgerea lor̄ k̄b
 „toat̄ s̄b̄snerea, mi s̄b n̄b se ȳerȳe a o a-
 „p̄bra k̄b st̄r̄sire; l̄kr̄l̄s̄ s̄b sn̄nz̄re din
 „voinea abatelsi, mi ka toȳi s̄b se s̄b̄sib̄
 „la aȳeia ȳe el̄s̄ va j̄deka de b̄n̄s̄. Dar
 „p̄rek̄m dis̄iplinl̄s̄ treb̄e s̄b se s̄b̄sib̄ ka-
 „p̄l̄s̄i, tot̄s̄ asemene mi aȳesta treb̄e s̄b
 „reḡleze toate l̄kr̄rile k̄b inȳelep̄iȳne mi
 „drentate. Ka reḡla s̄b se p̄zeask̄b in toate,
 „mi nimine s̄b n̄b k̄steze a se dep̄rta inȳr̄
 „nimik̄s̄ de ea.

„Daka in̄s̄b n̄bmai oare-kari l̄kr̄r̄i miȳi
 „s̄b̄nt̄s̄ de f̄k̄st̄s̄ in interiorl̄s̄ monastirī, a-
 „t̄n̄ȳi s̄b se iea n̄bmai p̄rgerea ȳelor̄s̄ b̄-
 „tr̄n̄i, ast̄s̄-fel̄s̄ p̄rek̄m este skris̄s̄:

„F̄o toat̄s̄ l̄kr̄rile k̄b konsilīs̄, mi n̄b te vēi
 „k̄si k̄b le ai f̄k̄st̄s̄.“

Ast̄s̄-fel̄s̄ koesist̄b, inȳr̄aȳest̄s̄ sinḡlar̄s̄
 ḡvern̄s̄, elekȳiȳnea, deliberarea, mi p̄terea
 absol̄t̄b.

5-lea Kanit̄s̄līi kari trakteaz̄b des̄pre di-
 ferite s̄b̄biecte n̄aȳ nimik̄s̄ insem̄ntor̄s̄ f̄b̄r̄
 n̄bmai s̄n̄s̄ karakter̄s̄ de b̄n̄s̄ simȳs̄ mi de
 d̄lȳeaȳb, kare domin̄b in m̄lte alte p̄rȳȳi
 ale leȳii, mi pent̄r̄ kare e k̄b nenȳtinȳb d̄a
 n̄b se mira ȳineva. K̄ȳetarea moral̄b mi dis-
 ȳiplina ȳeneral̄b s̄b̄nt̄s̄ as̄pre, dar in am̄n̄n̄-

țelș viecei, regșla omeneaskș este moderatș; mai omeneaskș, mai moderatș de kștș kiarș leșile romane, dekștș leșile barbare Ńi de kștș moravșrile șenerale ale timșșlși; Ńi mș Ńndoeskș đaka frașii, ŃnkiŃi Ńn interiorșlș Ńnei monastiri, nș fșrș șșvernașii de o astoritae, or Ńi kșm mai rașionabilș, Ńi oare kșm mai pșșinș asșrș, ne kare aș avșt'o Ńn soșietatea șivilș. Șșntșlș BenoŃt era așșa de preokșpatș kș neșesitatea Ńnei leșii đșl-și Ńi moderate, Ńnkștș pșefaa kș kare o Ńnșene se terminș pșekșm șrmeazș.

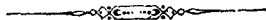
„Voimș đarș a Ńntokmi o skoalș pentș
 „servișilș Domșșlși Ńi kredemș kș n'amș
 „pșș Ńn așeastș instișșișne niș Ńnș lșkrș
 „asșrș saș foarte greș; đar đaka, đșne kon-
 „sililș đrentșșii, se așrș, șnre Ńndrentarea
 „vișielorș Ńi manșinerea karitșșii, vre Ńnș
 „lșkrș pșșinș kam asșrș, nș te șneria de a-
 „șeasta, Ńi șr fșși đin kalesa mșntșirii: la Ńn-
 „șenștș ea   totș đ'asna strŃmtș; Ńnș, pșin
 „progresșlș viecei regșlate Ńi a kredinșei,
 „inima se đekide Ńi aleargș șineva kș o
 „đșlșeagș neșpșș ne kalesa komandșrilorș
 „lși Đșmnezeș.“

Șșntșlș BenoŃt detș leșea sa Ńn anșlș

528: în 543, epocă a morții sale, ea era răspândită în toate părțile Europei. Sântul Placide o dăduse în Sicilia; alții în Spania. Sântul Maur, discipul său izbit de sântul Benoît, o introduse în Franța. După cererea lui Inocențiu, episcopul din Mans, el plecă din mănăstirea Cassin către finele anului 542, în timpul pe când trebuia încă Sântul Benoît: când sosi la Orléans, în anul 543, sântul Benoît nu mai trebuia; însă instituția lui nu mi s-a mai păstrat decât în cea mai veche adevărată mănăstire fondată de sântul Maur în adevăratul său adevărat în Anjou, sau Saint-Maur-sur-Loire. La finele secolului VI-lea, cea mai mare parte din mănăstirile Franței adoptaseră chiar adevăratul regulă; ea devenea disciplina generală a ordinului monastic; astăzi-felul încă, către finele secolului al VIII-lea, Carol cel Mare întreba în diferitele părți ale imperiului său dacă mai exista într'însele alții decât în afară de cei din ordinul sântului Benoît.

N'amă să văd încă, domnilor, nimeni aici, deși nu văd, ca să vorbim astăzi-felul, din revoluțiile instituțiilor monastice în adevăratul epocă, revoluțiile sale interioare mi s-au părut în revizuirea și legislația mo-

nastirilor. Ne mai rememne akəm de Կերչե-
tatš revolucşionile lorš esterioare, rapoartele
lorš ne de o parte kš statşlş şi ne de altş par-
te kš klerşlş, sitşacişnea lorš în sovietatea
Կivilş şi în Կea eklesiastikş. Acesta va fi
obiektşlş fitoarş noastre adşnşrş.

LECTIUNEA XV^a.

Despre rapoartele kǎsǎgǎrilorǎ kǎ klerǎlǎ, del'alǎ IV-lea mi pǎnǎ l'alǎ VIII-lea sekǎlǎ. — Independinǎa lorǎ primitivǎ. — Oriġina ei. — Kǎsele deklinǎrii sale. — 1-iǎ Kǎ kǎtǎ nǎmersǎlǎ mi pǎsterea kǎsǎgǎrilorǎ se adǎpǎ, episkopiġi ġntindǎ asǎnǎ-le ġzridikġisnea lorǎ. — Kǎnoanele konġilielorǎ. — 2-lea Kǎsǎgǎriġi ȳerǎ mi kǎpǎtǎ privileġie. — 3-lea Ei asǎnǎ a intra ġn klerǎ. — Deġbinare mi lǎnǎ ġn privitynǎ aȳestǎi sǎbiġtǎ ġntre kǎsǎgǎriġi ġnsi-mǎ. — Episkopiġi resmġngǎ mai ġntġiǎ aȳeastǎ pǎretindere. — Se sǎnǎnǎ l'aȳeastǎ. — ġntǎrǎndǎ ġn klerǎ, kǎsǎgǎriġi mi pǎrdǎ independinǎa. — Tǎrania episkopilorǎ asǎnǎ monastirilorǎ. — Resistinǎa kǎsǎgǎrilorǎ. — Xarte konġedate de ġniġ episkopiġi la oare-kari monastiri. — Kǎsǎgǎriġi alǎrgǎ la protekġisnea reġilorǎ mi a nanilorǎ. — Karakterǎlǎ mi otarele aȳesteġi ġnterveniri. — Asemǎnarea lǎnteġi monastirilorǎ ġn kontra episkopilorǎ, kǎ aȳeia a komǎnelorǎ ġn kontra seniorilorǎ feodalġi.

Domnilorǎ,

Amǎ stǎdiatǎ reġimǎlǎ ġnteriorǎ alǎ monastirilorǎ del'alǎ IV-lea mi pǎnǎ l'alǎ VIII-lea sekǎlǎ: sǎ ne okǎpǎmǎ kǎ sitǎġisnea lorǎ

esterioarǎ în Biserikǎ în ȕenere, şii kǎ ra-
noartele lorǎ kǎ klerǎlǎ

Prekǎm s'a închelatǎ ȕineva asǎpra stǎrii
şii reȕimǎlşii interiorǎ alǎ monastirilorǎ, şii-
tǎndǎ karakterǎlǎ primitivǎ alǎ kǎlşgǎrilorǎ
laicǎ mai întiiş iar nǎ eklesiasticǎ, totǎ ase-
mene s'a închelatǎ şii asǎpra şiiţazişnii lorǎ
în Biserikǎ, şii-tǎndǎ asemenea karakterǎlǎ lorǎ
primitivǎ, kare era libertatea, independenȕa.

Fǎndarea şiişii mare nǎmerǎ de monastiri
se kǎvine la o epokǎ în kare kǎlşgǎrii era
de mǎltǎ timpuş înkǎ inkorporaȕii în klerǎ;
mǎlte aş fostǎ fǎndate de şiişii patronǎ, laikǎ
saş eklesiastikǎ, kǎndǎ de şiişii episkopǎ, kǎndǎ
de şiişii reȕe saş de şiişii mare seniorǎ; şii se vǎdǎ,
în kǎ din oriȕina lorǎ, şiişii ase şiişii astoritǎȕii
kǎria şiişii datoare esistenȕa lorǎ. Mǎlȕii şii
aş înkǎpşitǎ kǎ aş fostǎ totǎ d'aşna asemenea,
kǎ toate monastirile fǎseserǎ kǎreazişnea vre
şiişii voinȕe şiişii streine şii şiişii şiişii kǎtre însǎ-
şiişii voinȕa kongregaȕişnii, şii kare o reȕinşse
mai mǎltǎ saş mai pǎşiişii şiişii imperiǎlǎ şiişii.
Aȕeasta va şiişii zikǎ a nekǎnoaşce de totǎ şii-
ţazişnea primitivǎ a aşestorǎ stabilimente, şii
adevǎratǎlǎ modǎ alǎ formǎrii lorǎ.

ȕele d'întiiş monastiri nǎ s'aş fǎndatǎ de
nimine, ȕi s'aş formatǎ ele şiişiişii. Ele n'aş
fostǎ, kare mai tǎrzişii, o lşkrare şiişii aşna a vre

znđi omđ avetđ mi pštinte kare sđ se fi grđ-bitđ sđ zideaskđ znđ edificiiđ, s'alctre ne lingđ dınselđ o biserikđ, sđ ilđ doteze mi sđ kieme alđi oamenı kari sđ trđiaskđ intr'insa o viađđ reliđioasđ. Asociıbile monastice s'ađ formatđ de bđnđ voibđ, intre egalı, prin avıntelđ sđffetelorđ, mi fđrđ altđ skonđ dektđ a le satisface. Kđlđgđriı ađ pıcedatđ monastirea, edificiele sale, biserika mi darsile sale; ei s'ađ regnitđ, fiđ-kare dđne voindđı mi pentrđ sokoteala sa, fđr'a deminde de nimine din afarđ, atđtđ liberı kđtđ mi neinteresadı.

Reznindđ-se, ei se vđzđrđ de sine pđmi, in totđ ceia ce se đinea de moravđri, de kredingde, de prakticele reliđioase, sđb pıvegerea episkonilorđ. Klerđlđ sekđlarđ esista inaintea monastirilorđ; elđ era organizatđ, avea dırentđri, o ađtoritate rekđnoskđtđ; kđlđgđriı fđrđ sđpııı lđi ka mi cei alđi krestini. Viađa moralđ mi reliđioasđ a tđtđlorđ kredınciomilorđ era obiektdlđ inspekđiıniı mi a censđrei episkonale; a kđlđgđrilorđ fđ totđ in acela-mı kasđ: episkonđlđ nđ era investitđ in privinga lorđ kđ niđi znđ felđ de isridikđiıne, kđ niđi znđ felđ de ađtoritate partikđlarđ; ei intra in kondıđiıneea cea đeneralđ a laıdılorđ mi trđia intr'o mare in-dependıngđ, alegındđ ne sđpıeriorı lorđ, ad-

ministrândă biserice ce le posedă în comenă, fără nici un fel de îndatorire, fără nici o înscriinare către nimine, guvernând-se ei singuri, k'ună k'vintă, dăne kəm le plăcea.

Independința mi analoia situațiunii loră kă a celoră alți laici era astă-felă inkătă, spre esemplă, ei n'avea nici o biserică par-tikulară, nici o biserică legată kă monastireă loră, nici un fel de preotă kare să celebreze, pentră dînșii în specială, serviciulă divină; ei mergea la biserica cetății săă a paroxiei vecine, kă mi cei alți kredințioși, re-niți kă populațiunea.

Eată starea primitivă a monastiriloră, pŃnkțilă plekării ală rapoarteloră loră kă clerulă. Ei nă remaseră multă în această stare: mai multe kăsse konkurseră îndată spre a skimba independința loră mi a îi lega mi mai intimă kă korporatiunea eklesiastikă. Să cher-kămă a le reknoasce, mi a însemna diferitele grade ale transițiunii.

Numerulă mi pătorea kălăgăriloră mergea mereă kreskîndă: kândă zikă pătore, voiă s'arată înființa, akțiunea morală asăna pŃ-blikăilă: kăci pătore kărată zisă, pătore legală, konstitsiță, kălăgării n'avea: dar înfiin-ța loră era din zi în zi mai visibilă mi mai tare.

Ei atrăgea că aveau singure titluri din partea episcopilor o prevegere mai stricătoare, mai observatoare. Clerul îngelesc îndată că avea a face or că rivali spirituali săi că nise instrumente folositoare. El se aplică dară cărândă a îi convinge și a îi înșami. Istoria ekleziastikă din ală V-lea seculă mărtescesce silințele neînchetate ale episcopilor spre a întinde și a konstăi iurisdicținea loră asupra călugărilor. Prevegerea generală ce ei avea dreptă a o deprinde asupra țărilor kredințioșilor le dami de okasiuni și de mizloace întră aueasta. Kiară libertatea de kare se băcra călugării kontribăia ăueasta, căci ea făcea să se nască multe desordine; și aștoritatea episcopală era, dintre toate, cea mai de natură kămată a interveni spre a le desfină. Ea interveni dară, și aktele koncilielor din ală V-lea seculă săntă pline de kanoane kari n'ăă altă skonă dekă a întări și a stabili iurisdicținea episcopilor asupra monastirilor. Celă mai fundamentală este ună kanonă ală konciliului ekumenikă țină la Calcedonia în anulă 451, și kare zice:

„Aueia kari aă îmbrășiată sinceră și
„că adevărată viaă singurată, să fă ono-

„rați dăpe kăviinț; dar fiindă-kă zniî, s'ăb a-
 „parința mi nămele de kălăgării, țarbăre lă-
 „krările çivile mi eklesiastice, strebătîndă o-
 „rașele, mi çerkăndă-se kiară a întokmi
 „monastiri nămaî ne seama loră, s'a aflată da-
 „ră de kăviinț ka nimine s'ă nă poată zidi
 „săă fnda vre o monastire, săă vre zăă ora-
 „toriă fără voia episkopălii çetădii. Ka kă-
 „lăgării din fiă-kare çetate săă kămpii s'ă
 „fiă s'ăpăși episkopălii, mi s'ă stea în re-
 „pașă, s'ă se aliche nămaî kă ajării mi kă
 „înkînçăișni mi s'ă stea în lokălă în kare s'ăă le-
 „pădată de lăme. Ka s'ă nă se amestice în lă-
 „krările eklesiastice mi çivile, neînkărkăndă-
 „se întră nimikă ne din afară, mi nenărb-
 „sindă monastirile loră, dekăță nămaî atănci
 „kăndă, pentră vre o trebăinț neanărată,
 „voră priimi voia episkopălii çetădii“.

Acestă testă probează kă, pîn' atănci,
 çea maî mare parte din monastiri se fnda
 liberă, prin singăra voinț a kălăgăriloră; dar
 açeastă fantă è privity ka zăă abășă, mi aș-
 torisarea episkopălii este formală çerăte. Ne-
 çesitatea sa devine leçe adevărată, mi çiteskă
 în kanonălă konçiliălii dela Agda, pînă în
 anălă 506:

¹ Konçiliălă dela Calcedonia, anălă 451. Can, 4.

„Opprimă că totuși de a se forma nouă „monasterii, fără cunoștința episcopului”¹“.

În anul 511, conciliul de la Orléans, ordonă :

„Ca abajii, dăne zămilingă ce se căvine „vieței religioase, să făr sănșii pesterii episcopilor; și dacă voră face ceva în kontra „regzlei, să făr pînșii de reș de către episcopii; și fiindă konvokații, să se adăne o „dată pe ană în lokălă pe care episcopulă „ilă va alepe”²“.

Aci episcopulă merpe și mai departe, se face ministrulă regzlei în kiară interiorulă monastiriloră: și monasteriile nă o aș dela dînsulă; elă n'a fostă psterea leqislativă monastikă; dar iea dreptulă d'a prevegia esekutarea leqiloră.

Acela-și conciliu mai adăpe înkā :

„Ca niči ză kălgăgă, pērsindă de am „biqizne saș vanitate kongresinea din monastire, să nă kăteze a și face vre o dată

¹ Can. 58.

² Can. 19.

„o altă kilie deosebită fără voia episcopilor,
„lăi săă priimirea abatelăi seă¹“.

Noă progresă ală astorității episcopale; ermiciii, anakoreții și reînkișii atrădea, măi multă dekătă cenobiciii, admirarea și favoarea poplară; kălgării cei măi înfokați era măi totă d'azna dispăși a părăsi interiorăle monastirii spre a se da l'acele glorioase assterități. Destăle de multă timpă niči ză felă de astoritate nă interveni spre a ilă opri, niči kiară astoritatea abatelăi; vedeci aci konsakrată pătarea represivă, nă nămăi a abatelăi, dar și a episcopăli; și elă se însărgăinează a ține pe kălgări în interiorăle kasei, și a înfrăna efektele esterioare ale esaltării.

În anulă 553, ză noă končiliă din Orléans dekretă:

„Ka abaciii kari nesokoteskă ordinele episcopiloră să nă fiă priimici în komunitate,
„daka nă se voră părăsi kă șmilință de a-
„ceastă revoltă²“.

Iar dăpe ză anulă:

¹ Končiliă din Orléans. Can. 22.

² Can. 22.

„Ka monastirea mi disziplinina kǔlǔgǔri-
 „lorǔ sǔ fiǔ sǔb astoritatea episkopǔlǔi, în
 „teritoriǔlǔ în kare se aflǔ.

„Sǔ nǔ fiǔ ertatǔ abajilorǔ a se re-
 „tǔci departe de monastirea lorǔ fǔrǔ voia e-
 „piskopilorǔ. Kǔ, dak' aǔ fǔkǔt'o, atǔnǔci sǔ
 „fiǔ îndrentaǔi de episkopǔlǔ lorǔ, dǔne ko-
 „pǔnderea vekilorǔ kanoane.

„Ka episkopǔi sǔ aibǔ îngrijire de mo-
 „nastirile de fete stabilite în ȕetatea lorǔ; mi
 „sǔ nǔ fiǔ ertatǔ niǔi ȕnei abatese a face ȕeva
 „în kontra leǔii monastirii sale¹“.

Kǔndǔ toate aȕeste regǔle fǔrǔ prokla-
 mate, kǔ toate kǔ nǔ koǔindea nimikǔ otǔ-
 rǔtǔ, kǔ toate kǔ izridikǔiȕnea episkopilorǔ
 nǔ se vedea niǔi o datǔ dǔne kǔm o ve-
 degǔ, determinatǔ kǔ esaktitate, însǔ ea se
 aflǔ stabilitǔ; interveni în prinǔipalele pǔnkte
 ale esistinȕei kǔlǔgǔrilorǔ, în fondarea monas-
 tirilorǔ, în observarea disciplinei lorǔ, în da-
 toriele abajilorǔ, mi, rekǔnoskǔtǔ în prinǔipiǔ,
 kǔ toate kǔ mi adese ori respǔnsǔ în faptǔ,
 ea se întǔri deǔrinzǔndǔ-se.

Kǔlǔgǔrii însi-mi konkǔrserǔ la pro-
 gresele sale. Kǔndǔ kǔpǔtatǔ mǔltǔ însem-

¹ Koncilisǔ din Orléans, 554, Can. 1, 2, 5.

nr̄tate, at̄nc̄i pretinser̄ o esistin̄c̄ separat̄; nr̄ le mai pl̄k̄ a fi asem̄nadī k̄ simplī laicī, mi amestekadī k̄ gloata kredin̄ciomilor̄; voir̄ a fi intokmīi in kornoprīsne distinkt̄ in instit̄prīsne positif̄. Independin̄ca mi inf̄sinda nr̄ le f̄r̄ de aj̄ns̄, ci le treb̄i mi privilejīsl̄. Dar dela cine nr̄tea ei oare a il̄s̄ k̄p̄nta, daka nr̄ dela kler̄s̄? Astorisarea episkopilor̄ nr̄tea sinḡr̄ a fi konstit̄i de parte de societatea relijīoas̄ in ȗenere, mi a fi privilejīa in s̄in̄sl̄ ei. Ei ȗer̄r̄ aceste privilejīe mi le k̄p̄ntar̄, dar pl̄t̄ind̄-le. Era, sure esempl̄s, ȗnsl̄ simpl̄s aȗela de a nr̄ mer̄ȗe la biserika paroxiei, a face o biserik̄ in interior̄sl̄ monastirii, mi a ȗelebra intr̄insa serviȗisl̄ divin̄s̄. Li se akord̄ aȗeasta f̄r̄ ȗrestate: dar treb̄sia preoȗi ka s̄ deserveask̄ aȗeste biserice; ama dar̄ k̄ȗl̄ḡȗrii nr̄ era preoȗi, mi n'avea drent̄sl̄ de a ȗelebra ofiȗisl̄. Li se deter̄ indat̄ preoȗi, mi kler̄sl̄ esterior̄ nr̄se ink̄ de at̄nc̄i miȗior̄sl̄ seȗ in interior̄sl̄ monastirilor̄; el̄ i trimise oamen̄i de ai l̄si, delegadī, observatorī. Prin aȗeast̄ sinḡr̄ fant̄, independin̄ca k̄ȗl̄ḡȗrilor̄ ȗerka o mare v̄ȗȗmare: ei v̄ȗȗr̄ aȗeasta, mi se mi inȗerkar̄ a indren̄ta rez̄l̄; ȗer̄r̄ ka in lok̄sl̄ preoȗilor̄ tri-

mișii din afară, episcopul s-a preoțescut
cu ei va călugări.

Klerul priimi a ceea ce, și, sub numele de
ieromonahii, monastirile au s-a preoți a lemi din
sînălă lor. Ei era mai puțin străini decât
a cea ce venea din afară; cu toate aces-
tea, ei se ținea de klerul secular, la spi-
ritual se, se asocia cu interesele sale, se des-
părdea mai mult să mai puțin de frații
lor, și prin a ceea ce singur distinkție,
stabilită în interiorul monastirii între simlii
călugări și preoți, între a cea ce asista la
ofici și a cea ce le celebra, instituită mo-
nastică per se cea din independența și din
omogenitatea sa.

Perdere era așă de adevărat, în că
mai puțin superior de monastire, mai puțin
abadi o căsătorie îndată, și se cărea a
o repara, a o mări cea puțin. Regulele
mai mult ordine monastică, vorbesc de
preoții stabiliți prin monastiri k' să simți-
mentă de neîncredere, și se aplică a le res-
trînge căndă numărul și căndă influența.
Sântul Benoit vorbește formal în doi ka-
pitoli ai săi despre a ceea ce subiect:

„Dacă vre să abate, zice el, voiesc a

„preođi pentr̃ d̃ins̃l̃ pe cineva, sađ a face
 „vre ʒñđ diakoñ, at̃ñc̃i treb̃e s'aleag̃
 „dintre aĩ seĩ vre ʒñl̃đ kapabil̃đ de a ĩnde-
 „plini f̃ñk̃uĩʒnile preođes̃c̃i. Dar mi ačela
 „kare va fi ales̃đ treb̃e s̃ se p̃zeask̃ de
 „or-če m̃ndrĩ, mi s̃ ñ pretinz̃ ñimi-
 „k̃đ din ȳeia ȳe ñ i este preskris̃đ de a-
 „batele seĩ; pe l̃ng' ačeasta treb̃e s̃ mai
 „s̃c̃ĩ k̃ este s̃p̃ns̃đ mai m̃lt̃ de k̃t̃
 „alt̃l̃đ la disciplina reg̃lat̃; ka preođĩ s̃
 „ñ fĩ o okasĩne d'a ʒita s̃p̃ñnerea mi re-
 „g̃la; ȳi din kontra, treb̃e a ĩnainta din ȳe
 „ĩn ȳe mai m̃lt̃ k̃tre D̃m̃nezeđ; s̃ se điĩ
 „tot̃đ d'ađna de f̃ñk̃uĩʒnea prin kare ađ intrat̃ ĩn
 „monastire, afar̃ de datoriele altar̃l̃đi, k̃nd̃đ
 „kiar̃, prin aleđerea kongresĩnii mi voĩnđa
 „abatel̃đi va fi redikat̃ la ʒñđ rang̃đ mai
 „ĩnalt̃ đ̃ne meritele vieđei sale. Se s̃c̃ie
 „k̃ treb̃e s̃ observe leđea ĩtokmit̃ de
 „dekañi mi de preođi, k̃ȳi de va k̃teza a
 „l̃kra alt̃-fel̃đ, va fi ʒđekat̃ ñ ka preot̃đ,
 „dar ka rebel̃đ. Iar đaka, đ̃ne mai m̃lte
 „ori fiĩnd̃ ĩns̃uĩngat̃, mi ñ se ĩndrent̃eaz̃,
 „at̃ñc̃i episkop̃l̃đ s̃ fĩ kĩmat̃ la m̃rt̃s-
 „rĩ. Đaka ĩns̃ ñ va voi s̃ se ĩndrenteze,
 „mi greșelele l̃đi vor̃đ fi mar̃i, s̃ fĩ gonit̃đ
 „din monastire, la ĩnt̃m̃plare ñmaĩ k̃nd̃đ,

„revolta lui va fi astăzi-felul încet al său nu vor-
„iească a se șterge la regulă¹.

„Dacă vre șterge din ordinul preoților
„cere a fi primit în vre o monastire; să nu
„se konsimulă îndată; iar dacă va șterge mult
„în cererea sa, atunci să știe că va fi ș-
„șterse la toată disciplina regulei, mi că nu i
„se va lăsa nimic dintr'aceasta²“.

Astăzi temere puțină țelose, astăzi prevegi-
ere pentru înfrângerea mândriei preoților, mi
ștergerea lor la viața călugărilor, se mai
vede mi în alte locuri mi prin alte simptome;
dintr'însele se înțelege mi mai bine progre-
sele clerului esterior în interiorul monasti-
rilor, mi periculisă ce elă aducea vechei lor
independențe.

Ea avea a șterge o lovitură că totuși alt-
fel. Nemulțumiri de a fi despușiri de so-
cietatea laică, mi înțeleg mai presus de ea
prin privilegii lor, călugării aușter îndată
ambigiușnea de a intra ne deplină în socie-
tatea ekleziastikă, a se împertăni de pateri-
le mi privilegii clerului. Această ambigiuș-
ne se simte prea de cărindă în institutul mo-
nastikă. Ea nu era aprobată de toți. Călug-

¹ *Regula sântului Benedict: Can 62.*

² *Regula sântului Benedict: Can 60.*

gъrîii esaltaii ши aspri, асeia а кѣрора има-
 җинаџисне ера таре компинсѣ де сантitatea vie-
 деџи monastice ши aspira la toate gloriele sa-
 le, нѣ voia сѣ прѣмеаскѣ ordinele sakre. Ъ-
 ниџи прѣвеа klerikatѣлѣ ка о viaдѣ маџ мѣлтѣ
 лѣмеаскѣ че џ џ џntorѣеа dela kontemnlarea
 лѣкѣrѣrilorѣ divine, алџиџи се џѣдека nedemnџи de
 преоџиѣ ши нѣ се афа џнтр'о stare destѣлѣ de
 перфектѣ sure а чебра офѣиѣлѣ divinѣ. De
 аџи се нѣсѣеа, џнтрe ганоартеle кѣлѣгъrѣlorѣ
 кѣ klerѣлѣ, џнтѣмплѣrѣ singѣlare. Ўn алѣ IV-lea
 секѣлѣ, пе кѣндѣ сѣнтѣлѣ Eriphaniѣ се афа
 епископѣ џн insѣla Cipru, знѣ кѣлѣгъrѣлѣ, нѣ-
 мѣтѣ Paulinian, ренѣмѣтѣ prin virtѣдѣile sale, ши
 џмпресѣратѣ de знѣ mare фѣмѣ de santitate,
 се афа џн insѣлѣ. De маџ мѣлте оrѣ i се про-
 пѣсесе сѣ џлѣ фактѣ преотѣ; елѣ рефѣса totѣ d'a-
 зна, зѣкѣндѣ кѣ ера nedemnѣ; dar сѣнтѣлѣ E-
 riphaniѣ voia negremitѣ а џлѣ konsakra. Ea-
 тѣ асeia че се џнтѣмплѣ; ѣ кѣарѣ елѣ kare по-
 vestesѣе :

„Ўn timпѣлѣ пе кѣндѣ се чебра litѣrѣia
 „џн biserika знѣ satѣ kare este апроапе de
 „monastirea noastrѣ, фѣrѣ voѣrѣ, ши пе кѣндѣ
 „ниџи кѣ нѣ s'astenta la зна ка асeasta, џлѣ
 „амѣ принсѣ prin аѣstorѣлѣ маџ мѣлторѣ dia-
 „konѣ, ши i амѣ асѣпатѣ гѣра, de friкѣ

„ka voindǎ sǎ skape, sǎ nǎ ne jǎre ne nǎ-
 „mele lǎi Christũ. Dǎn' ayeasta ilǎ amǎ fǎ-
 „kǎtǎ mai întiiǎ diakonǎ mi i amǎ ordonatǎ fri-
 „ka lǎi Dǎmnezeǎ sǎ implineaskǎ ofiçialǎ scǎ.
 „Elǎ resista tare, zikîndǎ kǎ era nedemnǎ.
 „A trebǎitǎ sǎ ilǎ konstrînemǎ, kǎçî amǎ a-
 „vǎtǎ mare ostenealǎ a ilǎ face sǎ se pǎ-
 „trǎnzǎ de mǎrtǎrisirile Skrintǎrelorǎ, mi are-
 „tǎndǎi ordinele lǎi Dǎmnezeǎ. Mi dǎne çe
 „a fǎkǎtǎ fǎnkçiisnile de diakonǎ, în sǎntǎlǎ
 „sakrifichiǎ, amǎ nǎsǎ din noǎ sǎ i leçe gǎra
 „kǎ o mare gǎestate; ilǎ amǎ fǎkǎtǎ pǎotǎ;
 „mi totǎ prin ayelea-mi kǎvinte, ilǎ amǎ de-
 „çiisǎ a se nǎne în rangǎlǎ pǎoçilorǎ¹“.

Foarte rarǎ se întîmpla s'ajǎngǎ çineva la nisçe asemeni estremeitǎçii mari, dar amǎ pǎtea areta mi alte mǎlte esemnele de kǎlǎgǎri çe nǎ le plǎcea kǎ sinceritate a se face pǎoçi, mi refǎsa kǎ obstinare.

Kǎ toate ayeatea nǎ era totǎ d'ǎzna astǎfelǎ disposiçisnea lorǎ çeneralǎ. Çea mai mare parte dintr'înmiǎ dorea pǎea mǎltǎ a intra în ordîne, kǎçî klerǎlǎ era kornǎlǎ sǎne-riorǎ: pǎimindǎ-se în sînbǎlǎ seǎ; era sǎ se înalçe printr'ayeasta.“ Dak' ai doringa de a

¹ Sǎntǎlǎ Epiphaniũ skrisoare kǎtre Ion, emiskonǎlǎ, din Ierusalim, tom II. pag. 312.

„deveni klerikǎ, zicea sǎntǎtǎ Ieronim zǎnǐ
 „kǎlǎgǎrǎ, invaǎtǎ mai întiiǎ ka sǎ podǐ invǎ-
 „ȕa pe alǎi; nǎ pretinde a fi soldatǎ pînǎ mai
 „întiiǎ nǎ veǐ fi militarǎ, mi invǎȕtorǎ mai
 „nainte de a fi disȕiplǎ“.

Dorinȕa de a deveni klerikǎ îmboldea
 aȕa de mǎltǎ pe kǎlǎgǎrǐ, încǎtǎ Cassian o
 pǎne pîntre încerkǎrile kǎ kari îi zǎmȕesȕe
 demonǎlǎ, mi mai kǎ seamǎ pîntre aȕelea ȕe
 elǎ le atribȕe demonǎlǎi glorieǐ vane.

„Kȕte o datǎ, zice elǎ, demonǎlǎ glorieǐ
 „vane însuǐrǎ zǎnǐ kǎlǎgǎrǎ doringa grade-
 „lorǎ klerikatǎlǎi, ale pȕeȕieǐ saǎ ale diako-
 „natǎlǎi. Krezîndǎ-lǎ ȕineva, daka era reve-
 „titǎ kǎ aȕeste gradȕrǐ fȕrǎ voǐǎ, arǎ înde-
 „plini datoriele kǎ atȕta rigoare, încǎtǎ arǎ
 „pȕtea da esemne de santitate kiarǎ mi ȕe-
 „lorǎ alǎi pȕeȕi, mi arǎ face ka sǎ kȕstiȕe
 „Biserika mǎlǎi oamenǐ, nǎ nǎmai pȕin frǎ-
 „mosǎlǎ seǎ felǎ de traiǎ, dar încǎ mi pȕin
 „doktrina sa mi diskȕrsele sale“.

Și sȕȕne pentȕ aȕeasta anekdota zǎ-
 mȕtoare, pȕoȕǎ singȕlarǎ într'adeȕȕrǎ a pa-
 timeǐ kǎ kare mǎlǎi kǎlǎgǎrǐ aspira a deveni

¹ Sǎntǎlǎ Ieronim, skris: 4, *ad Rusticum*

² Cassian, *De Coenob. inst.* XI 14.

preodii, mi a imperiului ce l-a asvira împă-
pării lor și ceastă dorință.

„Mi adskă a minte, zice elș, kă în tim-
„nălș mederii mele în singurătatea Sci-
„tiei, șuș bătărănș mi a povestitș kă, dăkin-
„dă-se într'o zi la kilia șuși oare-kare frate
„ka sș ilș viziteze, îndatș ce se apropiă de
„șme, ilș așzi pronunțândș în întrș oare-ka-
„ri vorbe, se apropiă puținș, voindș sș scriș
„ce citea elș din Skrintșrș, saș ceia ce zi-
„cea pe din afarș. Și pe kândș acestș spi-
„onș niosș, kă șrekia la șme, askelta kă kă-
„riositate, înțelese nșmaī dektș kă suiritșlș
„gloriei vane șerka pe fratele, kăci vorbea
„kșm arș adresa în biserică o predikă kă-
„tre poporș. Bătărănș se opri darș mi așzi
„kă fratele, dșne ce mi a terminatș predika
„skimba ofițilș, mi îndenlinea fșkșisnea de
„diakonș la litșșia katekșmenelorș. Elș bștș
„în-fine la șme, fratele deskise priimindș-lș
„kă venerarea sa obișșitș, mi ilș întro-
„dșse în kilia sa. Pe șrșș, puținș țerbșratș
„în konsșiingă sa de kșșetele ce ilș okșșase-
„rș, ilș întrebș de kândș astenta la șme,
„temindș-se fșrș îndoiialș sș nș i fi datș
„șșșșrarea de a ilș astenta la șme; mi bătăr-
„nălș i respșse șșrșzindș: Am așșșș în

„minștălă ne kândă tă celebrai ofișilă ka-
„tekșmeneloră¹.“

Етъръ індоіалъ, нисче оамені аша де
мăлтă преокрпаці де о асемене дориндъ, кѣта
сѣ і сакрifice неапѣратă independinга лорă.
Сѣ vedemă kəm ajnsertъ la skopălă лорă, ші
че resătată avă pentră dīnșii săcesălă.

Klerălă văză maī intīiș ambișionea kălă-
găriloră kă destălă Ńelosă ші neinkredere.
Del'ală IV-lea sekălă, kăŃi-va episkopī maī
kătezătorī ші maī bine-văzătorī dekătă алŃi,
saă kă vr'ănă altă skopă partikălară, Ńi pri-
imără kă favoare. Săntălă Atanașii, spre e-
semplă, episkopălă Alesandriei, intrătă în lănta
sa чеa mare kă arianii, strebătă monastirile
din Egiptă, imălă ne kălăgără kă semne de
distinkăișne, ші alese ne maī mălŃi spre a
Ńi face preoŃi ші kiară episkopī. Kălăgărăi
era ortodosă, infokăci, попălară. Atanașii
inșelese kă Ńi ară avea нисче aliaŃi păternici
ші devotaŃi. Esemplălă seă fă șmată ші în O-
cidentă de kăŃi-va episkopī, maī kă seamă
de Săntălă Ambrosii la Milan, ші de Eusebă,
episkopălă din Verceil. Înșă episkopătlă în
Ńenere avă altă părtare; nă inșeta de a trakta

¹ *Ibid.* 15.

k8 recheal8 8i k8 neinkredere pretenziunile k8lg8rilor8, 8i d'a n8 kombatē ne s8b m8-n8. Probele despre a8stea s8nt8 skrise n8n8 8n al8 VII-lea sekl88. La finele 8el8i d'al8 IV-lea sekl88. supre esemnl8, episkopul8 din Roma, s8nt8l8 Siriciu, (384-398) d8 voib a li se konferi ordine sakre, 8n8 rekomand8 ka s8 n8 li se lase ni8i 8n8 interval8 kare treb8e s8 8i desnar88, tem8nd8-se ka 8n8 prea mare n8mer8 de k8lg8rii s8 n8 p8tr8uz8 prea 8ste 8n kler8. Pe la mizlokl8 sekl8l8i 8gm8tor8, s8nt8l8 Leon 8el8 Mare (440-460) 8nvit8 ne Massim8, patriar8l8 Antiochiei, a n8 prea da k8lg8rilor8 din diocesul8 se8, ni8i kiar8 8elor8 mai s8n8i, voia de a predika, k88i predikarea lor8 poate avea, pentr8 imperiul8 kler8l8i, konsek8in8e foarte grave.

La finele sekl8l8i al8 VI-lea, s8nt8l8 Gregoriu 8el8 Mare rekomand8 episkopilor8 d'a l8a foarte rar8 ne k8lg8rii preo8i8i drent8 preo8i de paroxib, 8i a 8i 8ntreb8in8a k8 rezerv8. Or k8m am8 l8a l8kr8-rile, 8i kiar8 k8 tot8 favoarea 8e el8 le m8tr8ises8e, episkopatul8 se aret8 tot8 d'88na 8elos8 de k8lg8rii, 8i disp888 a 8i dep8rta de kler8.

Dar progresul8 popularit88ii lor8 8nvin8e 8ndat8 a8east8 resistin88 sekret8. F8 sta-

bilită îndată că viața loră era viața cea mai bună krestină, că întrecăea despre merită viața klerică esterioară, care n'avea nimică mai bună de fărătă dekătă a le imita, și că ună preotă să și kiară ună episkopă, fărindă-se călăgări, înainte pe căile santității și ale mântuirii. Konciliile înseși, kompuse de episkopi, proklamă ačeste masime.

„Dacă ună klerică, zice ună konciliă din „Toleda, dorindă a petrece o viață mai bună, „voiescă a îmbrățișa regăla călăgărilor, episkopă să le dea voiă să între în monastire, „și să nă săpere întră nimică doringă ačelora kari voiescă a se da kontemplării“.

Cândă ele fără în ținere reknoșkăte, atăncă nă mai făr mizlokălă de resistată la invăsiunea călăgărilor, niță de a le măsăra preoția și episkopatălă că ekonomă. La înčențălă sekălă și ală VII-lea Bonifaciă IV proklamă că ei sântă *plus quam idonei*, mai mătă de cătă propriă pentră toate fărncăișnile klerikatălă; și pătălă căte pătălă evenimentele și spiritele mergândă totă d'ăna într'ăchestă îndelesă, călăgări se află în korporăci

¹ Konciliă dela Toleda, ansă 633. C 60.

în klerș, și, konservândș o esistenț distinktș, sântș asociatți în or-ce okaziune kș privilejiele și pșterea lș. Este kș nenștinț a termina kș esaktitate data otșrîtș a aचेstei priimiri; ea a fostș progresivș și mșltș timpș nekomplektș; în alș VIII-lea sekșlș kiarș, kș-lșgșrșii sântș înkș kște o datș nșmici laiçi, și totș astș-felș konsideratți. Kș toate aचेtea pștemș zice kș, pe la finele चेlș de alș IV-lea și înचेपștșlș चेlș d'alș VI-lea sekșlș, revolșuționea la kare lșkraserș eș, înkș dela finele चेlș de alș IV-lea sekșlș, era konsșmatș; eș era de totș klerichi. Sș vedemș kari fșrș rezșltatele nentșr sitșuăționea lorș esterioarș și चे devenitș kșlșgșrșii în klerș kșndș fșkșrș parte dintr'insșlș.

Este învederatș kș eș trebșitș sș nearzș mșltș din independința lorș, și ka astorittea episkopilorș asșpra monastirilorș sș se întinzș și sș se întșreaskș neapșratș. Sșciț binc kare era, del'alș VII-lea și pînș l'alș VIII-lea sekșlș, pșterea episkopatșlș asșpra preoțilorș paroxiei. Soartea kșlșgșrșilorș nș fș mși bșnș. Aचेste miçi asocițrș pe kari le am vșzștș atștș de independinte, asșpra kșrora avea episkopii abia o ișridikțione moralș, și nentșr kari lșkra kș atșta îngrijire a le atraçe sșb imperișlș lorș, eatș kșm

era traktate înk̄t̄ din al̄ VII-lea sekl̄l̄; las̄ a vorbi konçiliele sinḡre :

„S'a înk̄nosçiiinçat̄ konçilisl̄i present̄
 „k̄t̄ k̄l̄ḡr̄ii, d̄ne ordinsl̄ episkonilor̄, era
 „s̄p̄n̄i la nisçe m̄nç̄i servile mi k̄t̄ în kon-
 „tra instit̄telor̄ kanoniçe, drent̄rile monas-
 „tirilor̄ era s̄s̄p̄ate k̄t̄ o k̄tezare neleçi-
 „tim̄; ast̄-fel̄ înk̄t̄t̄ o monastire devenea
 „m̄i s̄n̄t̄ dominī, mi açeast̄ il̄str̄ par-
 „te a konçil̄i l̄i Christ̄u era m̄i red̄s̄t̄ la
 „desonoare mi la sevits̄dine. Înçiiinç̄m̄ d̄-
 „r̄t̄ pe kanii bisericelor̄ ka s̄t̄ n̄t̄ m̄i komi-
 „t̄t̄ nimik̄ asemene, mi ka episkonii s̄t̄ n̄t̄
 „fak̄t̄ în monastiri dek̄t̄t̄ n̄t̄ m̄i açeia çe le
 „preskrie kanoanele, adik̄t̄ a îndemna pe k̄t̄-
 „l̄ḡr̄ii k̄t̄re o viad̄t̄ s̄t̄nt̄, a instit̄i pe a-
 „baç̄i mi alç̄i ofiçiar̄i, mi a reforma l̄skr̄rile
 „kari vor̄ fi în kontra reḡlei¹“.

„K̄t̄t̄ pentr̄ dar̄rile çe se fak̄t̄ s̄neî
 „monastiri, episkonii s̄t̄ n̄t̄ se atinḡt̄ niçi de
 „k̄m̄ de ele²...“

„S̄n̄t̄ l̄skr̄ de pl̄ns̄ s'a înt̄imulat̄, pe
 „kare s̄ntem̄ siliç̄i a il̄t̄ st̄rni printr'o çen-
 „s̄r̄t̄ asp̄t̄. Am̄t̄ azzit̄t̄ k̄t̄ oare-kari epis-
 „konii..... statornichesk̄t̄ pe nedreutate prelaç̄i

¹ Konçilisl̄ dela Toleda, ansl̄ 633. C. 51.

² Konçilisl̄ dela Lerida, ansl̄ 524. C. 3.

„În mai multe monastiri, pe ziii din konsen-
 „țenii saș din favorizii lorș. . . . mi le pro-
 „kșrș avantaje nedrente, kș skonș de a kșs-
 „tiga în șrmș dela ei or cheia che se kșvine
 „kș adevșratș episkopșlș diocesislș, saș totș
 „cheia che poate rșpi dela monastire violinda
 „jefșitorșlș pe kare ilș aș trimișș akolo¹“.

Ami pștea îmșlși ačeste ținățișni; mi toa-
 te vorș înkredinșa kș monastirile șșferea în
 ačea epokș, din partea episkopilorș, o tiraniș
 șșțioasș.

Kș toate ačeste, ei avșrș mi mizloače
 de resistinș, mi le mi întrebșindarș. Ka șș
 pștemș esnlka mi mai bine natșra lorș, dași-mi
 voiș de a lșsa pentr' zniș momentș pe kșlș-
 gșrș, mi de a kișma lșarea dșmneavoastrș a
 minte așșra fantei analoașe, mi mșltș mai
 kșnoskștș.

Toși șșiș kș del'alș VIII-lea mi pînș
 l'alș X-lea sekșlș, oramele kari șșbsista în-
 kș în Galia, marș saș mičș, fșrș adșse în stare a
 intra în șocietatea feșdalș, a priimi toate ka-
 rakterele ačestș reișimș noș, a lșa lokș în ie-
 rarxia sa, a i kontrakta obligșrile șșre a le
 kșpșta drentșrile mi a trși șșb patronașlșș

¹ Konșilislș dela Toleda, anșlș 655. C. 3.

ѕнѣі seniorѣ. Acestѣ patronaѣiѣ era asнѣ, desreglataѣ, ші oramele ѕsferea foarte мѣltѣ greѕtѣnile lѣi. Іndatѣ че ѕѣгѣ intrate ѣn feodalitate, ele se silirѣ a ѕgѣdѕi асeastѣ greѕtate ші a кѣпѣта o oare-kare independenдѣ. Kari ѕѣгѣ ѣnsѣ mizloachele lorѣ? Se маі afla ѣnkѣ prin komѕne oare-kari ѕѣгѣмѣтѕre din vekielѣ reѣimѣ мѣnісhinalѣ, ѣn kondііііѕnea lorѣ mizerabilѣ, ele ші aleѣea ѣnkѣ oare-kari ne-їsemnaдi maіstradі; le маі remѣnea кѣте-va пропrietѣдi, ne kari le administra ele ѣnse-шi; konserva k'ѕнѣ кѣvїntѣ, ѣn мѣlte privinge, o esistиндѣ кѣ totѣлѣ deosebitѣ de асeia че а-вѕeserѣ intrѣndѣ ѣn ѕocietatea feodalѣ, o esistиндѣ kare se lega кѣ instііііѕnї, prinсhіe, кѣ o stare ѕocialѣ преа diferітѣ. Aceste remѣ-шіе din vekia lorѣ esistиндѣ, асeste ѕѣгѣмѣтѕre din reѣimelѣ мѣnісhinalѣ devenirѣ пѣп-ktelѣ de ѕnrijinire кѣ ајѕtorelѣ кѣгѣvia se lп-тарѣ komѕnele ѣn kontra domnelї feodalѣ kare le kotronise, ші rekѣпѣtarѣ кѣ ѣnчetslѣ oare-kare libertate.

O fantѣ analogѣ ѕ'a ѣntїmplatѣ ѣn istoria monastirilorѣ ші rapoartele lorѣ кѣ klerelѣ. Vѣзгѣгѣдi ne кѣлѣгѣгѣi intrѣndѣ ѣn ѕocietatea eklesiastikѣ, ші кѣzїndѣ ѕѣb аѕtorі-тatea episkopilorѣ, преkѕm intrarѣ маі тѣrзіѣ ші komѕnele ѣn ѕocietatea feodatѣ ші кѣзгѣгѣ

srb aștoritate a seniorilor. Dar k̄l̄ḡr̄ii mai konservar̄ ceva din esistența lor̄ primitiv̄, și din independența lor̄ originar̄; li se deteser̄, spre esempl̄, domnie, aște domnie n̄ f̄r̄ amestekate k̄ ale episkop̄l̄i în dioces̄l̄ k̄r̄gia se afla monastirea; aște domnie n̄ se perd̄r̄ în masa kom̄n̄ a b̄n̄rilor Bisericeii, a k̄r̄gia administrare o avea n̄mai episkop̄l̄, ȃi remaser̄ proprietatea distinkt̄ și personal̄ a f̄r̄-k̄r̄gia așezm̄nt̄. K̄l̄ḡr̄ii k̄ aște k̄n̄ n̄ încetar̄ de a deprinde k̄te-va din drept̄rile lor̄; așperea abat̄l̄i și a altor̄ oficiar̄ monast̄ic̄i, administrarea interioar̄ a monast̄rii etc...

Așa dar̄, prek̄m kom̄nele p̄strar̄ înc̄ oare kari rem̄șide din reșim̄l̄ m̄n̄ic̄inal̄ și din propriet̄șile lor̄, și se servir̄ k̄ ele spre a se l̄nta în kontra tiranic̄i feodale, tot̄ asemenea și k̄l̄ḡr̄ii konservar̄ înc̄ oare-kari rem̄șide din konst̄itușione interioar̄ și din b̄n̄rile lor̄, și se servir̄ k̄ ele spre a se l̄nta în kontra tiraniei episkopale. Și k̄ toate aște într̄-șn̄ k̄n̄ așt̄-fel̄ înc̄t̄ kom̄nele aș mers̄ pe șrmele monast̄rilor, și n̄ k̄ le a imitat̄, ȃi n̄mai pentr̄ k̄ așeia-și sit̄așione a ad̄s̄ așelea-și rezultate.

Să zicem în toate restorntărele resistința călugărilor în kontra episcopilor; mi vedî vedea desfășurându-se din ce în ce mai multă așea-și analogie.

Lănta se mășini mai întii în plănșeri, în reklamări adese or episcopiei însuși, să konvilielor. Kute o dată konviliile le priimeă, mi da kanoane pentru închetarea rezlă; v'am ăitit akem kute-va teste kari probează așea. Dar un remediu skrisă are pđin ptere. Kălugării simțir neșitateă d'a alerga la vre-un altă mizlokă. Ei resistar de față la episcopul lor; refsar de a se șșne ordinelor lă, d'a ilă priimi în monastire, mi de mai multe ori respinser kă măn armată ne triminii lor. Kă toate aștea resistința lor îi apsa, episcopul îi eskomnika, mi interziceă preoții lor: lănta era tristă pentru toți. Se traktă despre așea, călugării promiser să reintre în ordine, să fakă kute-va daruri episcopiei, să i dea o parte din dominiș, daka voia să se îndatoreze a respekta monastirea ne viitoră, a nă rsina stărule ei, mi a îi lăsa să se bčkăre în pace de drentărule lor. Episcopul se învoi pășea mi dete monastirii o hartă. Așeste imșnităđi, așeste privileșie, date șnoră monastiri de către episcopii lor, mi akăora

întrebăringare deveni așa deasb, înkrtă i se aflb redakțiunea oficialb în *Formslele* lăi Marculf, sântă nische xarte adevbrate. Voiș sb v'o čiteskă; vb veđi mira de karakterslă ačeloră akte:

„Sbntslăi Senioră mi venerabilslăi frate în
 „Christă, abatele krtare, saă kongregatiunii în-
 „trepi a krtării monastirii, ziditb în krtare
 „saă krtare lokă, de krtare, în onoarea krt-
 „tăroră sbnđi; krtare episkopă. Amorslă če
 „ilă avemă pentrb voi, ne a împinsă, insni-
 „rađi de divinitate, a regla pentrb repașslă
 „vostră, lăkrări kari ne asigrb o rezultire
 „eternă, mi fbră a ne depărta de kalea čea
 „dreaptă saă d'a treče vre snă otară, a sta-
 „bili regle kari sb kanete krt ajrtorăslă Dom-
 „năslăio eternă đgratb; kbči nrtă mi poate asigra
 „čineva o maī mikă rekompensă dela Dm-
 „nezeă anlikbndă-se l'ačeia če trebče sb se
 „netreakb în timpii fiitoră, dekrtă đbndă, în
 „timpăslă de fađb, ajrtoare neavșiloră. Noi
 „ne kredemă datoră a nrtne în ačeastă foaiă
 „ačeia če voi mi vrtătorăi vostră trebče sb
 „fakă krt asistarea Sbntslăi-Spirită, saă maī
 „bine ačeia če è datoră episkopăslă Sbntei
 „Biseriče însb-mă; adikă: krt ačeia din kon-
 „gresiunea voastră kari trebče sb depriņă

„în monastirea voastră sântele ministere kândă
 „voră fi presintăuî de abate mi de toată kon-
 „gregațiunea, să priimească dela noi saș dela
 „săcesorii nostri ordinele sakre, fără ka pen-
 „tră ayeastă onoare, să mizlocească vre ză
 „dară; ka episkopăleș səs zisă, pentră respek-
 „tăleș lokăleș, mi făr'a priimi vre ză preeș, să
 „bine-kăvinteze altarăleș monastirii mi să akoar-
 „de, daka i se va cere, sântăleș miră în fi-
 „kare ană; iar kândă, dăne voingă divină, vre
 „ză abate va trece din monastire la Dămne-
 „zeș, atăncă episkopăleș lokăleș să înalge, făr'a
 „mai astenta vre o resnlătire, în rangăleș de
 „abate, ne kălgărlăleș însemnată prin meritele
 „vieței, sale ne kare ilă va kănoasce alesă din
 „sînăleș seș, atăteș dăne regăleș, kăteș mi prin
 „konglăssirea kongregațiunii kălgărliloră. Ka
 „șrmătorii nostri, episkopă saș arxidiakonă, saș
 „or ce ală administratoră, or kare persoană
 „ce ară pătca fi din cetatea səs-zisă, să nă mi
 „înșmească niță o altă pătca asăpra zisăi
 „monastirii, niță în preeșia persoaneloră, niță
 „asăpra bșnriloră, niță asăpra momieloră date,
 „saș kari se voră da în șrmă de reșe, or
 „de partikălară. Să nă kăsteze asemene a pre-
 „tinde, saș a lăa ceva, kă drentă de dară, dela
 „zisa monastire, saș dela alte monastirii or pa-
 „roxie; să nă se atingă de cea ce a fostă

„dată saș va fi pe viitoră de oameni temători
 „de Dumnezeu, or de va fi fostă ačesta păsă
 „pe altară saș de ară fi niskăi kęrdi sante,
 „niči de or țe altă lăkră kare ară konrinde
 „splendoarea kăltărlăi divină. Și atară nșma
 „de ară fi rșgadă de kongregăciune saș de abate
 „ka sș meargă sure a face rșgăciunea, niči
 „șnălă dintre noi sș nș între în interioră
 „monastirii, saș sș i treakă împrejșuirea. Și
 „daka, dșne țe mai întăiă a fostă kișmată de
 „kălgări, episkopă a venită ka sș fakă rș-
 „găciunea saș sș fiș oare-kșm folositoră, în-
 „dată dșne țecelebrarea sșnteloră mistere, și
 „dșne țe a priimită simulele și skărtele mșl-
 „șmiri, sș kșęete la întoarcerea sa a kasă
 „făr'a avea trebșingă de a i se zice ačesta
 „de nimine; astă-felă inkăță kălgării, kari
 „trekă ka solitari, sș poată, sșb kondșcherea lăi
 „Dșmnezeă, a și petreče timșălă într'șnă repășă
 „denlinăși ka trăindă într'o regălă sșntă, și i-
 „mităndă ne sșndăi Pșringă, și sș poată gșra pe
 „Dșmnezeă pentră binele Bisericei și mșntș-
 „irea patriei. Și daka vre șnă kălgări din ačes-
 „tă ordină se poartă kș rečeală și nș kșm se ka-
 „de, sșfiș, daka é de trebșingă, îndrentădă dșne
 „regălă de kștre abatele loră daka nș, atșni
 „episkopă orășălă kată sș îi konștrăngă ka
 „sș nș nearză nimikă aștoritatea kanonikă, ka-

„re face repașșlă servitoriloră kredinței. Da-
 „ka vre șnlă din sșcesorii nostri (sș fereas-
 „kă Dșmnezeș!) plină de perfidiă mi împinsă
 „de lăkomlă, voiesče, kă vre șnă kșpetă de
 „kștezare, sș kalče chele mai sșs koprinse, a-
 „tșnčl sș kază sșb lovltșra resbșnșrlđl divine,
 „sș flă sșpșșlă la anatemă, mi sș sčlă kă é
 „skosă pentră trei ani din komșnitaea fragliloră;
 „mi kă privileđlă ačesta sș flă kă toate a-
 „čestea pentră totă d'ășna neklintită. Pentră
 „ka ačestă konstltđđlșne sș remălă totă d'a-
 „șna în vigoare, noi mi fraglđl nostri se-
 „niorđl episkoplđ, amă voită a o întărl kă
 „semănlățrele noastre.

„Făkștă în kștare lokă, kștare zi a kș-
 „tărlă ană.¹

Kșndă vomă sosi la istoria komșneloră,
 veđl vedea kă xartele chele smălseră seniori-
 loră loră se pară adese făkște dșp'ačestă mo-
 delă.

Se întmple monastiriloră cheia che trebđia
 sș se întmple mi komșneloră: privileđiele
 loră era neîncetată kălkate saș desființate.
 Fărl silite a alerga la o garanđlă sșuerioară,
 învokară pe ačeia a ređelă. Șnă pretestă

¹ Marculf, kap I. form. I.

natsralǎ se înfăpășă, reșii fonda monastirii, mi fondându-le avea oare-kare îngrijire d'a le ne-ladenostălă tiraniei episcopilor; ei le puzea szeb protekșionea lorș special: onrea ne episcopii de or ce zșzgnare a bșzșrilorș mi drentșrilorș kzelșgșrilorș. Astș-felș se nșskș intervenirea regalitșpui în rapoartele monastirilorș kș klerșlș. Kiarș monastirile kari nș era fșzdate de reșii, alergarș la dînșii, mi priimirș protekșionea lorș, or prin bani, saș prin vre zșș altș mizlokș. Reșii nș atenta niș i într'zșș felș la isridikșionea episcopilorș; lorș nș li se kontesta niș zșșlș din drentșrile religiouse; garanșia se da mai es-klusivș asșnra bșzșrilorș monastice. Ea fș zșe-orii enerșikș; episcopii pșserș însz totșlș în lșkrare ka zș o nimicșaskș: adese refșsarș d'a rekșnoasșe skrisorele de protekșione mi de imșnitare date de reșii; kzte o datș le falsifika, mi prin ajștorșlș vre zșșii așentș, alș vre zșșii trșdștorș, le pufșkșzș înșe-șșlș, saș le rșlirș din arșivele monastirilorș. Sșre a sșekșla mi mai liberș avșșiele lorș, alergarș la zșș altș mizlokș: se nșmirș ei însi-șii abadi. O poartș le era deskisș prin așeasș zșș kotronire, mșlși kzelșgșrși deveniserș episcopii, mi în șenere episcopii ai diocesielși în kare se afla monastirea lorș; kon-

servaseră dară akolo relațiunii mi partisanî; mi postărlă de abate devenindă vakantă, mi îlă însușea mai lesne. Episkopiî mi abadii totă de o dată se pștea da fără konstrîndere la totă felărlă de abășșri. Apăsarea mi rșinarea monastiriloră merșea totă d'asna kreskîndă: kălgărîi dară kătară șnă noș protektoră; se adresară la papa. Pșterea papiloră se întărise mi se întinsese; mi kășta bșkșrosă okasișnile de a se întinde mi mai măltă; interveni dară prekșm intervenise mi regalitatea, totă în așelea-mi limite, șelă pșșină pent'șnă timnă îndelșngată, făr'a atinșe ișridikțișnea spirișală a episkopiloră, făr'a i rșpi vre șnă drentă, șa nșmai ka șă opreaskă violinșele loră asșpra bșșșriloră mi persoaaneloră, mi ka șă manșă regșlele monastice. Privileșiele akordate de papă kătoră-va monastiri din Galia frankă, nîș la înșenșărlă sekșlășlă ală VIII-lea, nș mergă mai departe; le skapă de șăb ișridikțișnea episkopală, ka șă le pșă șăb ișridikțișnea papiloră. Monastirea din Fulde fș șea d'întișă pentră kare se fără așeastă preskimbare mi ea se fără kă șă voia episkopășlă diocesășlă, șăntășlă Bonifaciū, kare pșse elă însuș-mi monastirea șăb aștoritatea direktă a șăntășlă skășnă. Nș se mai află nîș'atșnș nișă șnă esemnlă de așestă-

felş, mi papii mi reşii intervinş nşmaî ka sş fakş pe episkoni sş reîntre în otarele drep-
tşrilorş lorş.

Astş-felş fşrş, domnilorş, restşrnştrşrele
prin kari trekşrş, în timpşlş achestş inter-
valş, asocştrile monastice în rapoartele lorş
kş klerşlş. Starea lorş primitivş este inde-
pendinşa; ele perdeş ceva din momentşlş în
kare cherş mi priimeskş dela klerş oare-kari
privileşie. Acheste privileşie adşnş ambişiş-
nea lorş; kşlşşşşii voieskş a intra în kor-
poraşişnea eklesiastikş; intrş mi se aflş de
atşnş, ka mi preoşii, sşnşşii astoritşşii reş
definite mi reş otşrite a episkonilorş. Epis-
konii abşşş; monastirile resistş kş ajştorşlş
remşşişgelorş independinşei lorş primitive, ka-
pşşş oare-kari garanşie, oare-kari xarte. A-
cheste xarte sşntş pşşinş respektate; aleargş la
aştoritatea çivilş, la regalitate, kare konfir-
mş xartele mi le iea sşb protekşişnea sa. Pro-
tekşişnea regalş nş è de ajşnsş; kşlşşşşii
se adresş la papii, kari intervinş kş altş titş-
lş, însş fşrş vre şnş sşçesş decisivş. În
achestş stare de lşntş între protekşişnea re-
şilorş mi papilorş kş tirania-episkonilorş, lş-
şşş monastirile în mizlokşlş sekşlşlşi alş
VIII-lea. Sşb Carlovingiani, ele avşrş a sş-
feri lovşşre înkş mi maî fatale, mi din kari

abia mî venirî în fire dşpe nisce silinge foarte mari. Vomş vorbi despre aचेasta 1'achea epokъ. În aचेia че ne okъпъ, analogia istoriei monastirilorъ kъ a komşnelorş, kare se vъzъ kъ doi sekşli mai tъrziş, este fanta чеa mai de însemnatş.

Eatъ-ne darъ, domnilorş, la terminşlş istoriei çivilisaçionii soçiale del'alş VI-lea sekşlş pînъ kъtre mizlokşlş çelş de alş VIII-lea. Amş strebъtş revoluçionile soçietъçii çivile mî a çelei reliçioase, konsiderate atъtş şna kъtş mî alta în diferitele lorş elemente. Avemş inkъ a mai stşdia, totş în aचेia-mî epokъ, istoria çivilisaçionii kъratş intelektşalъ, moralъ, ideele че aş preokşpatş pe oamenî, operele че aş prodşşş, mî k'şnş kşvîntş istoria filosofikъ mî literarъ a Franciei; în kare vomş intra şъmbъta fiitoare.

FINELE VOLUMULUI ALŪ IV-lea.

Mihailo Leoni